

Orhan Kemal _ Müfettişler Müfettişi
Kitaplar, uygarlığa yol gösteren ışıklardır.
UYARI:

www.kitapsevenler.com

Kitap sevenlerin yeni buluşma noktasından herkese merhabalar...
Cehaletin yenildiği, sevginin, iyiliğin ve bilginin paylaşıldığı yer olarak gördüğümüz sitemizdeki tüm e-kitaplar, 5846 Sayılı Kanun'un ilgili maddesine istinaden, engellilerin faydalanabilmeleri amacıyla ekran okuyucu, ses sentezleyici program, konuşan "Braille Not Speak", kabartma ekran vebenzeri yardımcı araçlara, uyumlu olacak şekilde, "TXT", "DOC" ve "HTML" gibi formatlarda, tarayıcı ve OCR (optik karakter tanıma) yazılımı kullanılarak, sadece görmeengelliler için, hazırlanmaktadır. Tümüyle ücretsiz olan sitemizdeki e-kitaplar, "Engelli-engelsiz elele"düşüncesiyle, hiçbir ticari amaç gözetilmeksizin, tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak, engelli-engelsiz Yardımsever arkadaşlarımızın yoğun emeği sayesinde, görme engelli kitap sevenlerin istifadesine sunulmaktadır. Bu e-kitaplar hiçbir şekilde ticari amaçla veya kanuna aykırı olarak kullanılamaz, kullandırılmaz.
Aksi kullanımdan doğabilecek tümyasalsorumluluklar kullanana aittir. Sitemizin amacı asla eser sahiplerine zarar vermek değildir.
www.kitapsevenler.com
web sitesinin amacı görme engellilerin kitap okuma hak ve özgürlüğünü yüceltmek ve kitap okuma alışkanlığını pekiştirmektir.
Ben de bir görme engelli olarak kitap okumayı seviyorum. Sevginin olduğu gibi, bilginin de paylaşıldıkça pekişeceğine inanıyorum. Tüm kitap dostlarına, görme engellilerin kitap okuyabilmeleri için gösterdikleri çabalardan ve yaptıkları katkılardan ötürü teşekkür ediyorum.
Bilgi paylaşmakla çoğalır.
Yaşar MUTLU

İLGİLİ KANUN:

5846 Sayılı Kanun'un "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler" bölümünde yeralan "EK MADDE 11" : "ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, braille alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir." Bu nüshalar hiçbir şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur."

bu e-kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir.
Kitap taramak gerçekten incelik ve beceri isteyen, zahmet verici bir iştir. Ne mutlu ki, bir görme engellinin, düzgün taranmış ve hazırlanmış bir e-kitabı okuyabilmesinden duyduğu sevinci paylaşabilmek tüm zahmete değer. Sizler de bu mutluluğu paylaşabilmek için bir kitabınızı tarayıp, kitapsevenler@gmail.com Adresine göndermeyi ve bu isimsiz kahramanlara katılmayı düşünebilirsiniz.
Bu Kitaplar size gelene kadar verilen emeğe ve kanunlara saygı göstererek lütfen bu açıklamaları silmeyiniz.
Siz de bir görme engelliye, okuyabileceği formatlarda, bir kitap armağan ediniz...
Teşekkürler.
Ne Mutlu Bilgi için, Bilgece yaşayanlara.
Tarayan Yaşar Mutlu

www.kitapsevenler.com
www.yasarmutlu.com
yasarmutlu@yasarmutlu.com
yasarmutlu@kitapsevenler.com
kitapsevenler@gmail.com
Orhan Kemal _ Müfettişler Müfettişi

ORHAN KEMAL MüFETTİşLER MüFETTİşİ
roman
ikinci Basılış
VARLIK YAYINEVİ Ankara Caddesi, İstanbul
BÜYÜK ESERLER KİTAPLIğI: 84
Bu kitabın ilk baskısı mart 1966'da yapılmıştır.
Varlık Yayınlan, sayı : 1556
İstanbul'da Eko Matbaası'nda dizilmig,
Ekin Basımevi'nde; basılmıştır.'

Tarayan Yaşar Mutlu
www.yasarmutlu.com
www.kitapsevenler.com
kitapsevenler@gmail.com
Nisan, 1970

Kcck şaraphane gecenin dokuz buçuk sarhoşluğundan ayılıp, içeri girene baktı; bakmasıyla da elinde olmıyarak toparlandı: Vay anasını!... kimdi vali, milletvekili, parti başkanı, belki de bakan yapılı bu adam? Kahverengi rölöve şapkası, siyah çizgili kahverengi kostümü, kolalı yakasına irice bağlı, siyah siyah damarlı kırmızı kravatı, gömlekle bile ılık ılık terlenen sıcak ağustos gecesinde ceketi, yeleği, içinde kimbilir ne türlü evraklar bulunan şişkin çantası...

Yalnız garson değil, dar gelmekten patlamış gri pantolonu, dirseklere kadar sıvalı kıllı, kalın kollarıyla meyhaneci de koştu:

— Buyurun beyefendi!

"Beyefendi" değil bu şaraphane, değil bu şarap-hanedekiler, bu şehrin valisi, emniyet müdürü, can-darma kumandanını, boy boy, çegit çeşit avukatları, hâkimleri, lise, ğretmen okulu, sanat enstitüleri ğretmen ve mdrllerini, iş adamlarını falan hiçe sa-yabileceğini belirten bir çalımla, bakmadı bile. Kocaman ayaklı, kabakıym biriydi. Ablak yüzü, kalın kapkara kaşları, ağız kıyılarında derlenip toparlanmış kapkara bıyığı, kemerli iri burnu...

Çift kösele sarı iskarpinleriyle şaraphane betonunda zıt zınt zmt. diye, hiç ama hiç kimseye bakmadan, oradakileri adamdan saymadan, tâ dibe, dip-

« MüFETTİşLER MüFETTİşİ

teki peykenin yanma gitti. Durdu. Rölöve şapkasını çıkardı. Tepe saçları dökülmüş, iri bir baş, şaraphanenin tozlu ufacık ampulü altında yağlı yağlı parlamadı başladı.

Sonra sağa baktı, sola baktı... çevresinde şapkasını asacak port manto'dan geçtim, alelade bir askı araTh, bulamadı. Tam karşısındaki badanasız duvara kakılmış paslı katır mihına asacak değildi ya!

şaraphane sahibi emretti:

— Beyefendinin şapkasını alsana! "Beyefendi" değil şapkasını vermek, bakmadı

bile. şapkasını, çanta tutan sağ elins geçirdi, boş sol elinin üzeri kıllı, kaim şahadet parmağını peykenin yağlı bir donukluk içindeki muşambasına sürdü, garsonla patronun yüzlerine bakmadan, kir bulaşmış parmağını omuzu üzerinden göstererek, kalın kalın sordu:

— Bu ne pislik?

Sonra çevik bir davranışla döndü, kirli duvarları işaret etti:

— Bu ne rezalet? şu duvarların suratsızlığına bak! Müşteriye karşı bu ne lâubalilik? Buraya sağlık ekipleri gelmiyor mu? Kontrol etmiyorlar mı? Ediyorlarsa neden kapatmıyorlar?

Akları hafifçe kanlı iri gözlerinin soran, sorusuna karşılık bekliyen hırslı bakışlarını garsondan çok şaraphane sahibine dehşetle çevirmışti. şaraphane sahibi, müşterilerin artık şaraplarını tezgâh ardında hiç kimseye çaktırmadan şişsak içiverdiği için, hayli sarhoştu. Yutkundu. Yanlışlıkla gülümsedi, sonra durumun önemini idrâk ederek bir şeyler

MüFETTİşLER MüFETTİşİ 7

söylemeyi, belki de birtakım mazeretler ileri sürmeyi deniyecek olduysa da, "Beyefendi" :

— Şuna bak! diye, tam karşısındaki paslı katır mihini basıyla işaret etti:

— Ne bu? Sözüm ona askı mı?

Çok iri bir patatesi hatırlatan şarapçıyı süzdü, süzdü, süzdü.

Şarapçı gözlerini korkuyla yere indirmişti. Kim olduğunu henüz bilmiyordu ama, kim olursa olsun, "Herif", yerden göğe kadar haklıydı. Haklıydı, çünkü gerçekten de pisti şaraphanesi; duvarların badanası döküktü, ayıp resimler çizilmişti kurşun, ya da boyalı kalemle, ayıp ayıp yazılar yazılmıştı; şapka, palto, pardesü asacak port-manto'dan geçtim, alelade bir askı bile yoktu. Yoktu ama, yıllar yılı kış, yaz, bahar, şaraphanenin sivaları dökük bu kirli duvarları, ayıp resimlerle yazılar dolu pis duvarları, yağlı peykeler arasında kendilerini yerli filmlerin ünlü jönleri, ya da İstanbul'un büyük kulüplerinin yüzbinlik forvetleri sanıp, şaraphanenin sigara dumanı yüklü havasında salladıkları palavralarla, tepe saçları dökülmüş, çoluk çocuğa karışmış orta yaşlı esnaf müşterileri sinirlendirdiklerinden habersiz müşterileri ona, duvarların badanasızlığı, peykelerin kirliliği, hele hele şaraphanenin askısızlığını hatırlatmamalardı ki!

— Bir bardak şarap ver bakim bana!

Kıçı patlak pantolonuyla koca göbskli şarapçı, tezgâhına beceriksizce koştu. Titreyen elleriyle şaşkın, lâmpasa, bir bardak kırmızı şarapla geldi:

— Buyurun efendim...

8 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

"Beyefendi" unutmuştu âdeta. Şarapçıya sırtını çevirdi. Duvarda, tâ yukarda, iktidar partisi büyüklerinin belki de çirikle yanyana yapıştırılmış kirli taş basma resimlerine bakıyordu. Ardından elleri, elinde çantası şapkası...

Bakmadan sordu:

— Hangi partidensin?

Kimliği üzerinde kesin hiçbir yargıya varamadığı, ama sağlama dışı bir "Kodaman" olduğuna zerrece şüphesi kalmıyan şarapçının elindeki şarap dolu bardak titriyordu, iktidar partisinin adını kekeledi.

"Kodaman" âni, sert, öfkeli, hattâ heyecanlı bir dönüşle burun buruna geliverdi şarapçıyla, başladı:

— Pekiyy.. bu muhterem, bu çok muhterem zevatın manevî huzurunda utanmıyor musun kii, bir muhalif partili mecburiyeti içinde, partinin aziz liderlerinin resimlerini şu müstekreh duvarlara lâyük görüyorsun?

Safi kulak kesilmiş şaraphanedekilere döndü:

— Sorarım size muhterem yurttaşlar: Haksız mıyım? Bu çok sayın zevata, şu pis, şu müstekreh meyhanenin kasvetli duvarlarında azap çektiyme bu partili vatandaşın hakkı vet mı?

Şaraphanedekiler içinde muhalif partililer de vardı ama, adamın öylesine etkisi altında kalmışlardı ki, hemen hemen bütün müşteriler, bir ağızdan:

— Yoook! dediler. Olamaazü

— Elbette yok, elbette olamaz. Çünkü onlarr, bu aziz yurdun terakki v« tealisi için gece demiyor,

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 9

gündüz demiyor, okuyor, yazıyor, kafa patlatıyor-larr. Bu yurttaş, evet bu yurttaşsaa şaşılacak bir vurdumduymazlığın kahrolası lâkaydisi içinde.. Üst yanını yitirdiği için:

— Efendim? diye sordu.

Başta şarapçıyla garsonu, kalıpsız, kirli fötr ya da kasketlerini ellerine alıp gözlerini önlerine süt dökmuşlkle indirmiş şaraphanedekilerden tek lâf çıkmıyacaktı ki, şarapçının kapıya yakın tezgâhı yanında ayakta demlenen, zom olmak üzere çatlak bir ses:

— Biz adam olamayız! dedi.

"Kodaman", sesin geldiği yana sertçe baktı. Öyle bir bakıştı ki, zom olmak üzere olan sesin sahibi yanlış anlaşılmaktan korkarak, ekledi:

— Allah sizin gibi büyüklerimizi başımızdan eksik etmesin. Şerefsizim altın gibi, elmas gibi, pırlanta gibi lâflar. Lâkin... lâftan anlıyan nerde?

"Kodaman", şarapçının elinde titreyip duran bardağa uzandı:

— Ver bakalım!

Aldı. Şaraphane tavanındaki tozlu, ufacak ampule doğru kaldırıp evirdi, çevirdi., evirip çevirirken de yüzü buruşuyordu: Pisti, pis! Duvarlar, peykeler, tavan, tozu ampul, beton döşeme, şarap bardağı... Herşey bulantı verici bir pislik içindeydi.

Etli dudaklarının ucuyla, kalın dudaklarını pis bardağa değdirmemeğe çalışarak, bir yudum aldı. Yüzü allak bullak oldu. Ağızındaki küçük yudumu şaraphane betonuna püskürttükten sonra, bardağı nefretle uzattı:

10

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Al, al, al!

Dudaklarını kocaman elinin kılı tersiyle sildi:

— Şarap değil, rezalet!

Pantolon cebinden beyaz mendilini çıkardı, ağzını uzun uzun sildi, sordu:

— Demek, bu gayrı sıhî pis yerde, müstekreh şaraplarla yurttaşları zehirlemek bahasına para kazanıyorsun ? Bu mu yurttaş sevgisi ? Vatanperverlik bu mu?

Şaraphane büsbütün sus-pus olmuştu. O, başını önüne eğip sus-pus olmuş insanları kalın kaşları, akları az daha kızarmış bakışlarıyla ezdi, ezdi, ezdi.

Sonra gene şarapçıya sertçe döndü:

— Belediye Sağlık Ekibi uğramıyor mu buraya?

Şarapçı garsonuna baktı, gülümsedi, ciddileşti:

— Arasına uğrarlar efendim.

— Görmezler mi bu pisliği, mendeburluğu? Bu, şaraptan başka herşeye benzeyen şarabı?

Şarapçı içini çekti, gözlerini çaresizlikle önüne indirdi.

"Kodaman" bir şeyler sezmişti:

— Anlıyorum, dedi, anlıyorum. Pekâlâ!.. Ceketinin mendil cebinden, büyük bankalardan birinin reklâm olarak yılbaşı dolayısıye verdiği kırmızı kaplı küçük defterle, İstanbul'da, Mısırçarşısı kapısındaki bir işportacıda görüp beş liraya satın aldığı, ama görünüşü çok cafcaflı tükenmeziyle dük* kân içinde şaraphane tabelâsını arandı. Bulamadı. Büyük ayaklarının rahat adımlarıyla dükkândan

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

11

zıt zıt zmt çıkarken, ellerinde fotr şapka, ya da kasketleriyle müşteriler, "Kodaman"ı eğilerek selâmladılar. O, arkasında elleri, ellerinde çanta, şapka, kırmızı kaplı defter, tükenmez... dışarı çıktı. İçerde kalanlar bu adamın kim olabileceğini kaşla gözle birbirlerine soruyorlardı ki o, dükkân kapısında kırmızıyla boyanmış, rastgele bir kontrplâk parçasına çirkin beyaz bir yazıyla yazılmış şaraphanenin adıyla sahibinin adı, soyadını deftere geçirir gibi yaptıktan sonra ,gene znt zıt zıt... uzaklaşmağa başladı.

Köşe başlarında ufacık ampullerin aydınlatmağa çalıştığı sıcak bir gece vardı.

Şaraphanedekilerinse dilleri çözülmüştü:

— Herif sağlama esaslı biri, arkadaş!

— Kodaman!

— Sağlama!...

— Sağlama ya, nerenin kodamanı?

— Nerenin olursa olsun. Kodaman ya!

— Belki de Belediyenin yeni sağlık müfettişi!

— Yok canım...

— Niye?

— Kalıbını görmüyor musun? Vekil, vükelâ kalıbı!

— Particiliği ya?

— Herif sapına kadar partici!

— Belki de partici bir müfettiştir?..

— Sağlık ekibi mağlık ekibi karıştırdı. Demek sağlık ekiplerinin üstünde bir müfettiş?

— Ya milletvekiliyse ?

— Olur olur...

12

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Durun hele! Bakan makansa ya?

— Ağzının havına bakarsan vallaha Başvekil bile olabilir!

Az önce "Kodaman"ı haklı çıkaran zom ses, az daha zomlaştı:

— Piyango, dedi. Anam avradım olsun, piyango akşam akşam...

Bir başkası şarapçıyı omuzlarından itti:

— Gidiyor lan, koş!

— Koş ki koş!

— Sonra vallaha.. Çakıyorsun ya?

— Çakmaz olur mu? Kaçın kurrası o?

— Eski kulağı kesik!

Şarapçı ne yapacağını, ne yapması gerektiğini gagırmış, çevresine bön bön bakıyordu.

— Bakınma ulan, dedi komşu bakkal, bakınma!

- Ne yapayım?
- Ne yapacağını bilmiyor musun? Esnaflığa yeni mi başladın?
- Ya Milletvekili'yse? Bakan'sa?
- Kadere kırk beş! Sağdan soldan:
- Öyle ya..
- Madem insan, madem ağzı var...
- O kadar!

Şarapçının da aklına yatmıştı. Tezgâhına koştu, çekmeceyi çekti. Aksi gibi bütün bir ellilik, bir MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

13

yüzlük yoktu. Onluklar, beşlikler, iki buçukluklar..

Eaatgele avuçladı. Avucunda kiril paraların, tomarı seğırtti. Ya devlet başa, ya da kuzgun le-şeydi. Milletvekili, Bakan falan değil de işi yokuşa vurmazsa, kırk elliyle geçirir, şaraphaneyi belki de kapanmaktan kurtarırdı.

"Kodaman", sıcak Anadolu gecesinin zayıf e-lektrikle aydınlatılmağa çalışılmış tozlu yolunda, caddeye çıkmak üzereydi. Ardından seğırterek gelenin lâmpasa şarapçı olduğunu dönüp bakmadan anlamıştı.

Az sonra şarapçının yanık sesi:

— Beyefendi! diye yetiştii. Bir dakika beyefendi!...

Durdu. Şaraphanedeki çalımla yarım döndü:

- Ne var?
- Sağlığınız beyefendi!
- Sana ne benim sağlığımdan?

Şarapçı gene yanlışlıkla güldü, sonra ciddileşti:

— Deminki teftişinizden yüzümüzün akıyla çıkamadık beyefendi.. Biliyorum, şaraphane çok pis. Duvarlar badanasız, şarap... ama ne yapayım? Küçükten kusur, büyükten af, beyefendi!..

Hınçla:

— Ya! dedi, öyle mi? Pis şarapla vatandaş zehirle, parti büyüklerine saygısızlığın daniskasını göster, sonra da af, ha?

Şarapçı donmuş kalmıştı.

— Cevap ver!

Verecek cevabı yoktu ki.. Yutkunup duruyor,

14 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

arada yanlışlıkla güümsese bile hemen ciddileşiyor, kendine geliyordu. "Kodaman" haklıydı ama, Belediyenin sağlık ekibi gelmez, doktor uğramaz, müşteriler daha temizi, daha iyisini istemezlerse, suç şarapçının mıydı? Bunca yıllık esnafta da üstelik. Şimdiye kadar böyle piyangoya benzeyen hiçbir "Kodaman" da gelmemişti. Boynunu büktü:

— Beş çocuğum var, beyefendi. Kaynana, valide, kocası sizlere ömür, baldız, iki çocuğu..

— Kısa kes!

—.....benimkilerle yedi çocuk.. Benim hanım sekiz, kayınvalide dokuz, valde on...

— Kısa kes dedim ya!

— Bir daha seferki teftişinizde duvarları badanalanmış bulacaksınız. Büyüklerimizin resimlerini gerçeveleteceğim. Şarabın da...

— Ulan kısa kessene!

Şarapçı da kısa kesmekten yanaydı ama, paraları uzatsa, altından bir çapanoğlu çıkar mıydı? Ya herro, ya merro, uzattı:

— Zâtî âlinize lâıyk değil ama... "Kodaman", şarapçının uzattığı para tomarına

hayretle baktı. Sanki şimdiye kadar böyle şeyle karşılaşmamış, gezip dolaştığı yerlerin esnafından bu biçim paralar almamıştı!

— Nedir o?

— Biraz kirli ama beyim, kusura kalma!

— Ne parası yani ?

— Bütün ellilik, yüzlük yoktu da..

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

15

Baltayı taşa vurduğunu sanan şarapçı, mahvolmuştu:

— Beyefendi, diye kekeledi, beyefendi. Bir cahilliktir ettim, Allah belâımı vereydi de... beyefendi, küçükten kusur, büyükten af. Şerefsizim ki bilemedim. Hani böyle ufak tefek memurları, âmirleri...

— İdare eder, sonra da yedirdim enayiye derdin, değil mi?

— Hâşâ beyefendi, zâtınıza karşı hâşâ!

— Bilirim bilirim, ben sizi avucumun içi gibi bilirim. Sekiz on nüfusluk ailenin geçim yükü altında olduğunu öğrenmeseydini, bırakmazdım yakarı ama, neyse... Fakat size iyilik yaramaz! Şimdi hemen dükkâna döner, pis şaraplarla kafayı bulmuş cahil, dedikoducu ayak takımı müşterilerine öğünür-sün!..

— Ben mi beyefendi? Ben mi?

— Sen, o, öteki.. Hepiniz birbirinize benzersiniz. Âmir, memur lekelemekte, habbeyi kubbe, pireyi deve yapmakta yektasınızdır. Ne namussuz gevezelersiniz...

— Vallaha ben o biçim sütsüzlerden değilim, beyefendi. Sen surda tut, halime acı benim, bana bir iyilik yap, meyhanemi kapatmaktan vazgeç, ben gidip,... gözüme dizime durur şerefsizim. Yılan bile su vereni sokmazmış. Nerde öyle iyiliğe kötülükle karşılık veren var Çenabı-ı Allah kahhar ismiyle kahretsin!

"Kodaman"! gözden geçirdi.. Yumuşamıscasma,

1ft

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

kuzu kuzu dinliyordu. Cesaretleterek »özlerinin ardını getirdi:

!— ... ben öyle bir takımları gibi, sağda solda öğünmekten, âmir memurun ardından atmaktan hoşlanmam. Neden? Çünkü biz yolcuysak, sizler hancısınız! Bugün sana bir sütsüzlük yapsam, yerine gelecek olan mimler beni. Yaa der, demek benden öncekine böyle böyle yapmış? Kancayı takar, zâtınızın intikamını alıverir benden! Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkcü dükkânıdır beyefendi. Kan tükürürüm de, sordular mı, kızılık şerbeti içtim derim:

Şarapçının elinden paraların kirli tomarını çekti aldı*

— Vallaha dilediğin gibi hareket etmekte serbestsin. Benim hiç, ama hiç kimseden korkum yok! Kaç para bu?

— Vallaha saymadım beyefendi. Çekmece de ne varsa...

— İyi ama, ben dilenci miyim?

— Estağfurullah beyefendi. Hazırlıksızdım da.. çekmece de ne varsa toplayıp... Malûm, işlerin kesat zamanı. Zâtınızca da bilinen bir şey. İnşallah bir daha sefere... hem duvarları badanalanmış bulacaksınız, hem de parti büyüklerimizin resimlerini...

Paraların yıpranmış, kirli'tomarını pantolon cebine indirmişti bile:

— Bulmasam da olur, dedi. Yalnız, dikkat et, ağzından tek kelime..

~ Çıkmaz beyefendi, deli miyim?

— Hem hiçbir şey elde edemezsin, hem de...

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 1?

— Şaraphanemi kapattırırsınız, bilmiyor muyum?

— Artık orası belli olmaz. Kapattırır mıyım, hakkında başka işlemler uygulayıp seni esnafıktan men mi ederim?

— Eliniz uzun, kolunuz uzun beyefendi. Her ne isterseniz yapabilirsiniz. Hiç merak etmeyin, ben kahpe karı kasığında yatmadım! Bunca yıllık esnafım, âmir, memurlarla bunca aksatamız oldu, şükür bugüne kadar ne kimsenin başını ağrıttım, ne de kendi başım ağrıdı. Rahmetli babamdan nasihatlı-yım: Hıfzillisan, selâmetilinsan, derdi...

— Pekâlâ, haydi bakalım..

— Güle güle beyefendi, Allah işinizi rastge tirsin. Sağ olun, var olun...

"Kodaman" ondan önce, gene zııt zııt zııt uzaklaştı. Sonra, istasyonu şehire bağlayan parke dö-geli yolun kaldırımına çıktı, durdu. Çok geçmeden, bir fayton şakır şakır geldi. Geçip gidecekti ki, "Kodaman":

— Arabacı!

Çakır keyif, kupkuru arabacı kendi kendine bir türkü tutturmuştu.

— Evet!

Gemleri toparladı fayton gaak, durdu.

— Boşum beyim, buyurun!

Şarapçıyı çoktan unutmuştu. Faytona adımını atmadan önce, ardındaki elinde tuttuğu çantasıyla şapkasını sol eline geçirdi, boşalan sağ eliyle arabaya tutundu, adımını atmasıyla ağır bedeninin al-

F. 2

18

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

tında faytonun paslı paslı gıcırdaması, esnemesi, devrilecek gibi eğilmesi bir oldu.. Hattâ arabacı düşmemek için tutunmak zorunda kalarak, "Vay anasını" diye geçirdi ". . . herif sağlama var bir yüz yirmi kilo!"

Şarapçı, şaraphanedekilere gerçekten de yüz vermedi:

- Size ne?
— Canım anladık, aranızda bir şey.. Peki, ne-ciymiş ?
— Neci olursa olsun! Tezgâha ciddî ciddî geçti.
Az sonra garson, kurnazca sokuldu:
— Yarın duvarları badanalayacak mıyız? Bakmadı bile:
— Hele yarın olsun...

n.

Bakımsız beygirlerin zorla çektiği, cıvataların» dan laçka fayton, yarı aydınlık parkelerde şakırtıyla gidiyordu, "Kodaman", pantolon cebinden, az önce şarapçının verdiği paraları çıkarıp saymaya başladı: ". . . On, yirmi, otuz, kırk.. Şu onluk da lime lime, kumarci parası gibi, neyse.. Kırk mıydı? Elli, altmış, altmış beş, yetmiş.. Hayır, beş değil iki buçukluk bu. Demek altmış yedi buçuk. Eh, fena değil. Altmış yedi buçuk bu, dört yüz seksen daha, beş

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 1\$>

yüz kırk yedi elli. Daha bir sürü yer dolagaca-ğın..."

Bir istasyon evvelki ilçeden bindiği trenden yarım saat önce inmiş, şehrin kıyısındaki bu küçük şaraphaneye yaya gelmişti. Gerçi tekniği buydu ama, gene de güldü kendi kendine: Tren istasyona tam girerken abdest bozası tutmuştu. Trenlerin istasyonlara girerken, kondüktörlerin tuvaletleri kilitlemelerine oldu bitti içerlerdi. Bir sefer de gene böyle, Doğu Anadolu'da "teftiş ve tahsilâf'a çıktığı sıra, tren tam istasyona mı, gara mı girerken büyük abdest bozması gelmiş, koşmuş, kondüktörün tuvaleti kilitlemekte olduğunu görmüştü. Yapılacak şey basitti : İstasyon, ya da garın tuvaletine koşmak: Koşmasına koşmuştu ama, kendinden önce aynı şeyi yapmaya gelenler tuvalet kabinelerini doldurduktan başka, yaşlı, genç, çocuk bir sürü aday da kuyruğa girmişlerdi.

Gene böyle. Bakmıştı ki olmayacak, istasyon dışındaki karanlık tarlalara vurmuş, koşarken de bel kayışını, pantolon düğmelerini çözmüş, belâdan zar-zor kurtulmuştu. Tabii tren de çekip gitmişti.

Onun için şehire yayan gidiyordu. Şehir kıyısındaki şaraphaneye ellerini sabunlamak, yüzünü yıkamak için girmiş, her zamanki gibi talihi gülmüş, altmış yedi buçuk vurmuştu işte. Bu, yüz de olabilirdi, iki yüz de. "Teftiş"e girdiği yerin sağlık kurallarına uygunsuzluğundan geçtim, müesseseni» gizli kapaklı işlerinin, alavere dalaverelerinin büyüklüğü, genişliği, derinliği, bulaşıklığına bağlıydı.

İçini çekti.

20

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Hey gidi günler hey! Ne günlerdi,. Millet parayla oynuyordu. Radyolarda "Büyükler"ın bangır bangır bağırması, Kıbrıs'taki haklarımızı çiğneyenlere karşı millî hamasî şahlanışlarımız, mitingler...

Böyle günlerde dalınan içkili lokantalar, çekilen kafalar, kaldırılan kadehler, sızdırılan paralar...

Hele birinde, hiç unutmaz, üç arkadaş..

— Teşrif Ankara'dan mı, beyefendi?

Üç arkadaşla yaptıkları anî baskın ve teftişi unutarak kendine geldi. Arabacı, şoför, esnaf makule insanlarla lâubalileşmekten kaçınırdı ama, gecenin bu saatinde, geceyi zorla aydınlatmaya çalışan elektrikleriyle bin dokuz yüz otuzlardan önceyi hatırlatan şu تنها, şu yarı karanlık Anadolu şehrinde yârenlik etmekten ne çıkacaktı? Bugün buradaysa, yarın olmayabilirdi.

Küçümseyerek:

— Ankara'dan teşrif ettiğimi nereden anladın? dedi.

Kara, kuru arabacı altmışa yakındı ama, saçlarını değirmende ağartmamıştı. En azından kırk yıl, evet kırk yıldır müşteri taşıyordu bu uzak istasyondan şehre. Müşteriye şöyle bir baksın, müşteriye şöyle bir koklasın, tamamı. Kaçın kur'asıydı o? Bu kalıp, bu kıyafet, arabasını gıcır gıcır gıcırdatan bu gövde... vekil vükelâydi! En azından umum müdür, müfettiş. Sağlama Ankara besisiydi. Kodaman, kalantor. Lâkin nesine gerek? Geçinmeye gelmişti bu dünyaya. Giden ağı, gelen paşam!

— Ha? Nereden anla'dın Ankara'dan teşrif ettiğimi?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

21

Arabacı siyasî bir kıntıgla:

- Bilirim ben, dedi.
— Bilirsin demek?
— Bilirim. Bu saçları değirmende ağartmadık beyim!
Herif çakır keyiften de aşırıydı. Alkolle karışık pis bir sarımsak kokusu yayıyordu konuşurken,
— Nerde ağarttın ya?
— Benim adım Mistik, Kel Mistik derler burda bana. Bu kelle var ya bu kelle?

— Evet?

— Sır yoluna kurban! Senin gibi nice nice beyler, beyefendilerin sırrı saklı bu fakir Mistik'ta. Ö-lüm. Allanın emri, canım sağken bendeki sırrı değil kulu, Allah bile söküp alamaz!

— Aferî'n. İnsan .böyle olmalı işte.

Mistik bacak bacak üstüne atıp, arabanın içine doğru az daha döndü:

— İstersen olma. Zor vazife altındayız. Arabacılık der geçerler.. Bir arabacıda, ama akli başında, siyasî bir arabacıda çok iş vardır. Zatınız tabîi daha iyisini bilirsiniz ya, istasyon, tren, otel, lokanta... Bir trenden her cins insan iner. Hırlısı da, hırsızı da; arabama hırlısı da biner, hırsızı da, beşinci kolu da. Arabacı tetikte olacak, safi kulak kesilecek, gözlerini de dört açacak!

— Biraz parlatmışsın galiba? Derin bir iç geçirdi:

— Parlatmaz da ne yaparsın, beyim? Bende avrat, çoluk, çocuk, torun... ürkütmeden eayılmas;
Deheeeeyy,,,

22

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Leg gibi kokan ağziyla "Kodaman"a yeni bir yarım solla az daha eğildi:

— ilkin Vali beyi mi göreceksin, Polis Müdürü-ati mü?

"Kodaman" besmele görmüş şeytan gibi:

— Ne onu, ne de onu! dedi. Kel Mistik yemedi:

— Sana ne dedim bey? Arabacı Kel Mistik ser verir, sır vermez!

— Ne demek istiyorsun, yahu ?

— Yorma beni beyefendi, ben kaçın kur'asıyım? Buraya senin gibi nice nice âmirler, memurlar, müfettişler gelir de, bana açılırlar!

Karanlıkta göz kırparak sordu:

— Sen nerenin müfettişisin? Yani nereyi teftişe geldin?

"Kodaman" kurtuluş olmadığını anlamıştı.

— Bil bakalım nereyi teftişe geldim! dedi. Arabacı "tamam," diye geçirdi, ". . . Ben kaçın kur'asıyım be? Bunca âmir, memur, müfettiş, şu bu gelir Ankara'dan hiçbirini sekitmem de bunu mu se-kiteceğim?"

Kırbacını keyifle şaklattı:

— Deheeeey!...

"Kodaman" sorusunu yeniledi:

— Ha? Nereyi teftiş edeceğim? Üst yanına Rufailer karıştırdı.

— O kadar incisini bilsem, ben de boynuma medeniyet yuları takar, elime bir çanta uydurur, çı^ kardım teftişe. Sen şimdi büyük bir zatsın, Ankara'dan da buraya gezmeye gelmedin ya?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Öyle,

öğle değil beyim, gimdi akşam!

23

Kendi kendine güldü. Ne olursa olsun, söktür-müştü ya!

'Oturduğu yerden, arabasının altından akıp giden ke taşlarına afili bir tükürük attıktan sonra:

— Bir tarihte, diye başladı, zatınız gibi bir üfettiş beyi istasyondan aldımды ama, o, zatınız gi-maşallah yüz yirmi kiloluk değil, Amasya bamyası gibi kupkuruydu. Müfettiş demeye bin şahit ister. Müfettiş, âmir mâmir dedin mi, yüz kiloyu aşmalı. Amasya bamyası gibi oldu mu, seni kimsenin gözü tutmaz. Polis, cenderme, çarşı ağası, esnaf, âminin etli butlu, göbekli, alımı çalımı yerinde-sinden ürker. Doğru mu, eğri mi?

— Doğru.

— Bir karış boylunun çalımından ne olacak? Bağırır, çağırır, eser gürler, hırsını alamaz; ayaklarını yere vur ha vur. Niye? Esnaf böylelerinden korkacağına, gülesi tutar: Esgerlikte bir başçavuşumuz vardı, hırslı, çalımlı, sıkı mı sıkı. Lâkin fukarada boy bir karış. Bağırır, çağırır, milleti ürkütecek güya. Uşaklar korkacaklarına gülüverirlerdi. öyle ki birinde Lömen (Nûman) deriz, bir yarma vardı, güldü diye kızdı, tokat keskendi...

O anı hatırlayarak güldü, kırbacını gene keyifle hayvanlarının yeleleri üzerinde şaklattı:

— ... Keskendi ya, Lömen de minare kırığı. Başefendidir Lömen'e tokat atacağım diye bir zıp-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

ladı yetişemedi, bir daha, gene. Eh gayri gülmekten kimde can kaldı...

Külüstür fayton bu arada birkaç köşe dönüp so-kak geçtikten sonra, şehrin en büyük çarşısına girmişti. Boydan boya, sıra sıra inik kepenkler, arada elektrik direkleri, elektrik direklerinde fersiz ampuller...

Hayvanlarının gemini kasıp arabayı yavaşlatan arabacı, gene çok önemli bir yarım sağla, sır verircesine :

— Seni Kristal lokantasına götüreceğim! dedi. Hemen de ekledi:

— Oraya şehrimizin tek mil alavere dalaverecileri avratlarıyla filân gelir. Binbir dalavere orada döner. Çok büyük, çok esaslı lokantadır. Sahibine gelince, sorma. Zamanında o da benim gibi çulsuzun biriydi ya, bakma. Şimdi hatırı gönülü dört yüz dirhem. Bütün büyük memurlar ahabası. Hattâ şu sıra Vali bey bile oradadır belki avradıyla!

"Kodaman"ın hiç işine gelmezdi. Arabacı:

— Yemeler, içmeler, hızını alamayıp çiftetelli oynamalar. Rezaleti kendi gözünle görürsün. Tanımazlar seni. Ben de demem..

Önemle sordu:

— Sen tabî Valiyi bile teftiş edebilirsin, değil mi?

"Kodaman" sıkılmağa başlamıştı. ~ Sen beni, daha çok halkın kendi aralarında içip eğlendiği bir lokantaya götür!

Arabacıda yeni bir şafak attı: Doğru Herifi

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 25

Ankara'dan belki de vali, polis müdürü hakkında soruşturma yapmak için göndermişlerdi! Böyle olunca, ne diye heriflerle pat diye yüzyüze gelsin?

— Doğru beyim, dedi. Haklısın. Ben orasını akledemedim..

Arabaya gene yarım sağla eğildi, sesini kısıtı:

— Buranın bazı memurları hakkında en iyi bilgiyi sana.. (Göz kırptı) Neşe lokantasındaki esnaf verir. Oraya hem esnaf, hem de ufak memurlar gelir, çoğu kafayı beş tutar. İyi mi ?

"Kodaman"ın vereceği karşılığı beklemeden hayvanlarını kamçıladi. Külüstür fayton lâstik te-kerlekleriyle bozuk, hemen hemen karanlık bir başka ara sokaktan, daha küçük, az aydınlık bir meydanlığa çıktı. Meydanlığın hemen sağında, aydınlık, camları tül perdelerle kapalı büyükçe bir lokantanın önünde durdu. Arabacı atladi, lokantaya koştu. Alkol kokusu, sigara dumanı içindeki lokantada millet vur patlasın çal oynasın gidiyordu. Bilmem nere belediye seçimlerini kazanmış muhalefet partisinin ileri gelenleriyle, şehri norta halli esnafı, bir kısım küçük memurlar, Amerikan traktörleri acen-taları memurları...

Lokantanın iriyarı sahibi, lokantasının tam ortasında göbek atıyordu.

Arabacı Kel Mistik, hemen oracıkta, patronuna elleriyle tempo tutmakta olan şef garsona şip-gak haber verdi:

— Benden duymuş olmayın, demin Ankara'dan gelen bir müfettişi getirdim. Dışarda arabada. Buraya girecek. Validen, en küçük memura kadar tek-

26 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

mil memleketi teftiş edip, Ankara'ya rapor verecekmiş. Söyle patrona, çağırıyorsun ya?

Geldiği gibi dışarı koştu.

Şef garsona, hâlâ kendini kaybetmişcesine göbek atmakta olan patronuna durumu haber verdi. Herif kavrayamadı birden. Şef garson önemle anlatmağa çalışırken, Kel Mistik, lokanta kapısını açmış, çift kösele sarı iskarpinlerini cızırdıdata cızırdıdata lokantaya giren "Kodaman"a, usulcacık haber verdi:

— Senin için tüccar dedim. Müfettiş falan diye karıştırmadım. O değilden sor soruştur gayri, bozma!

"Kodaman" üzerinde durmadı. Paldır küldür eğlenirlerken, şef garsonun verdiği haberle aralarına sanki bomba düğmüşe dönüveren iktidar, ya da muhalif partili, partisiz esnaf, nüfus, adliye, tapu, kadastro, çeşitli bankaların küçük memurları, büyük büyük açılmış gözleriyle, lokantadan içeri Milletvekili, belki de düpedüz Bakan çalımını içinde giren adama baktılar. Bu kelle, bu kulak, bu alım çalım, hele hele yürürken zıt zıt zıt.. eden büyük sarı ayakkaplarıyla bu adam basit bir müfettiş olamazdı.

"Kodaman"dı bu, sağlama kodaman, kalantor!

Aldığı aşırı alkolle ayakta zor duran lokanta sahibi, şef garson, garsonlarını falan itip bizzat koşmuştu. Geçirmesini tutmağa çalışarak:

— Buyurun, dedi, hık. Buyurun, hık hık,=.

Allah kahretsin, kahretsindi bu biraz kaçırınca gırtlığına yapışan "Hık hık"ları!

J

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

27

Sanki faydası varmış gibi, boyuna hıçkırıp duran ağzını eliyle kapıyarak tâ dipteki masaya koştu. Allah kahretsin, masa örtüsü yer yer kurumuş yağ ve şarap lekeleri içindeydi. Tabaklar, çatlak, peçetelerin uçları salkımsaçak...

— örtüleri, dedi, hık, örtüleri falan çabuk değiştirin, hık!

Lokanta sahibinin az önce paldır küldür kafa çekip, sonra da kendini alamayarak ortalarında göbek atmağa başladığı arkadaşlarından başka hemen hemen bütün lokanta ona bakıyor, fikir yürütüyorlardı :

- Kim acaba?
- Şef garson, müfettiş demiş amma...
- Kalıba kıyafete bakarsan müfettişten filân büyük...
- Doğru.
- En azından Mebus, Vekil gibi...
- Yahut iktidar partisinin esaslı bir kodamanı!
- Olabilir.

Lokanta kapısı yanında durmuş, ağırlanarak tâ karşı masalardan birine buyur edilmekte olan "Kodaman"a memnunlukla bakan arabacı Kel Mıs-tık'a seslendiler.

Baktı, gördü, biraz geç gitti masaya.

Çoğunun ağızları altın kaplama, beş kişiydiler. İçlerinde esnaf da vardı, çiftçi de, banka memuru da.

28

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Sordular:

- Kim lan bu iri herif?
- "İri herif" »özüne bıyık altından gülen arabacı:

— Umum müfettişler müfettişi! dedi.

Bir masa önden kulak kabartan Adliye Başkâtibi gözlüğünü sinirli sinirli düzelterek:

— Yok böyle bir memuriyet, dedi.

Kel Mistik boş iskemlelerden birine çökmüştü bile. önünde duran, yarısı içilmiş r^k kadehini, kendisininaişçesine aldı, tepesine dikti. Yağları donmuş taskebebindan çatalıyla bir parça. Sonra:

— Sizin anlayacağınız, herif buraya Vali'den en küçük memura teftişe gelmiş!

Haber kulaktan kulağa lokantaya yayılmıştı. Küçük esnaf, bir kısım çiftçiler memnun, ama memurlarla bankalarda çalışan çeşitli müstahdemler, daha doğrusu yarası olanlar, gocunmağa başlamışlardı.

Adliye Başkâtibi önümle sordu:

- Nerden duydun ? Tapu - Kadastro kâtibi:
- Kendi mi söyledi?

"Kendi söylemedi, ben yakıştırdım. Yüz kiloluk adam müfettişler müfettişi değilse, başka ne olabilir?" dese, önemi azalatacak, belki de, "Ulan serseri. Senin de bir bok bildiğin yok!" diyeceklerdi.

— Kendi söyledi tabii, dedi.

Boş kadehine yeniden rakı koydu, suruz mumu dikti.

— Paha doğrusu, ben ağzından aldım. Ona

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 29

kalsa saklıyordu. Lâf aramızda, çok gizli tutuyor. Sakm, dedi, büyüklerin kulağına gitmesin ki, ne yolda gezdiklerini belleyip... Göz kırptı:

— Çakıyorsun ya? Herif bildiğiniz gibi değii, anasının gözü, siyasî!

Adliye Başkâtibi başta olmak üzere, bütün bu sözler pek de yerinde değil gibiyse de, arabacı Kel Mistik gene de bazı doğruları belirtiyordu. İlk defa gördükleri bu adam tüccar olamazdı, çiftçi hiç, alelade bir memur asla. Olsa olsa, en azından müfettiş!

Kadastro memuru:

— Ya Kel'in dedikleri doğru da, herif el altından halkı dinleyip..

Nüfus kâtibi:

— Yukarıya bildirecekse?

Olabilirdi, herşey olabilirdi, Gerçi çiğ yememişlerdi, karınları ağırmıyordu ama, gene de ne geytanı görmek, ne de selevat getirmekten yanaydılar. Onlara değmiyen yılan bin yaşasındı. Hazır rakılarını içmişler, karınlarını doyurmuşlardı. Eğlenmeye gelince, eh eğlenecekleri kadar da eğlenmiş-lerdi. Daha ne duracaklardı ?

Adliye Başkâtibi, geçen yıllar içinde gene böyle kelle kulak yerinde bir müfettişin Adliye'ye verdiği tepeden inme baskını hatırlayarak gözlüğünü düzeltti. Tapu-kadastro kâtibi, içerlere çökmüş gözlerini oğuşturup iskemlesinden kalktı. Nüfus kâtibi, göbeğini pantolonuna yerleştirmek istercesine bastırıp, pantolonunu yukarı çekti. Bütün kâtiplerin

- •'''/''' '''-.'-.-.-'f '''-'

m MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

kafasında, "Belki de bizim daireyle ilgili bir teftiştir?" fikri, tam kalkmışlardı ki, hâlâ boyuna hık hık edip duran lokanta sahibi, önemle geldi:

— Ulan, dedi, baltayı taş vurduk bs, hık...

Hepsi her yandan merakla, ne olduğunu sordular.

Anlatt:

— Masa örtüsü, hık, peçete, hık hık, tabaklar, mabaklar hık, berbattı. Üstelik de hık, yemek listesini istedi, hık, yok, dedim hık, hık!

Dişleri altın kaplama bir çiftçi:

— Kızdı mı ?

Arabacı Kel Mistik bu arada Adliye Başkâtibinden artakalmış yarım bardak sulu rakıyı da usulla-cık almış, dikmişti. Yeni bir çatal pencesiyle, yeni bir taskebabı parçası.

Bu arada konuşulanlara da kulak vermiyor de-fildi.

— Kızmadı, hık, bu lokanta hık hık, bu örtü, bu peçetelerin hık, her zaman böyle mi olduğunu, hık, sordu hık.

— Ne cevap verdin?

— Hayır, dedim hık, ama, yuttu mu hık, yutmadı mı?

Lokantanın öteki masalarını doldurmuş banka memurlarıyla, bankalardan kredi ala» küçük es-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Sİ

naf, çiftçiler de bu masa kadar ilgilenmişlerdi. U-mursamıyanlar da yok değildi. Böyleleri daha çok kendi yağıyla kavrulan, devlet, hükümet, banka, Tapu, Adliye madliyeyle ilgisi olmayanlardı. Nelerine gerekti herifin kimliği, şehire ne için geldiğinden. Arabacı Kel Mistik birden parladı:

— Aha aha., defterini çıkardı, kalemini de... Denedim mi ben size müfettişler müfettişi diye? Bir şeyler yazıyor!

Memurlar üzerinde durmadılar. Yalnız, birbiri ardısıra lokantadan çıktılar.

Lokanta sahibi, Kel Mistik'in tam karşısına ge-Çİp, hıkırtıyla oturdu:

— Ne yazıyor acaba, hık ?

Kel Mistik bıyıkaltımdan gülerek:

— Ne yazacak, dedi. Lokantada gördüğü yolsuzlukları !

— Yani uzun lâfın kısası, hık, bu adam, hık, sence yani hık hık, belediye müfettişi mi, hık?

— Daha büyük!

— Daha mı büyük, hık ?

— Tabîî daha büyük. Bedeni görmüyor musun?

Birden dikkat etti ki, "Kodaman", tâ karşiki masadan kendisine el ediyordu. Toparlandı:

— Beni çağırıyor! Masadan fırlarken:

— Geliyorum beyefendi! dedi. . _ Son aldığı rakıların etkisiyle iskemleleri falan

devirerek koştu. "Kodaman"ın masası donatılmış, ancak çekimlen, ya da çok hatırlı müşteriler için

32

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

kullanılan yeni, gıcır gıcır örtü, peçete, tabak, çatalar ikram edilmiş, küçük bir Yeni Rakı açılmıştı. Arabacıya göre, helâl olsun herife. Doğrusu masaya yakışıyordu. Yalnız masaya mı ? örtülere, peçete, çatal, bıçak, kıyıları yaldızlı tabaklara da, Hele üzeri kılılı tombul eliyle sulandırılmış rakı kadehini alışı, kadehi ağzına götürüşü, yudumlayışı, sonra kadehi yerine bırakışı, ekmeği koparış, önce dudaklarına bastırış, daha sonra da çatalına takışı...

— Buyur beyefendi!

"Kodaman" gülümseyerek, hep o büyük adam haliyle iltifat etti:

— Yahu Mistik efendi, ben senin araba ücretini vermeyi de unuttum. Ha ?

Pantolonunun cebinden çıkardığı, eski, kirli iki buçukluğu, çevreye göstermeden, uzattı. Mistik, böyle önemli birini taşımış olmanın gururu içinde, uzatılan parayı elinin tersiyle itti:

— Sok cebine. Bir daha da para lâfı etme!

— Neden?

— Kırk yılın başı senin gibi bir beyefendiyi arabamıza aldıysak ne oldu yani?

— İyi ama evlâdım, bu senin hakkın!

— Hak değirmende, Sen onu, dokuzu bırak da.. Eğildi, her zamanki sır vermişliğiyle:

— Seninkiler fitili aldı, dedi.

— Kim benimkiler?

— Lokantacı, Adliye Başkâtibi, Nüfus, Tapu-Kadastro kâtipleri falan ama, enayiler. Kendi başlarından korkuyorlar. Halbuki senin derdin Vali'de,

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

&J

Polis Müdürü'nde, değil mi? Cahiller işte. Tabîî hiç bozmadım. Bırak korksunlar. Öyle değil mi amma? Yarası olmayan gocunmaz!

Arabacı Kel Mistik'm "Kodaman"la uzun uzun konuşması az önce kendilerini ilgilendirmeyen esnafın bile dikkatini çekmişti şimdi. Kel Mistik da farkındaydı bunun. Bir yandan, "Kodaman"la konuşuyor, öte yandan çevreyi kontrol ediyordu. Görsün-lerdi, herkesin çekindiği bir "Kodaman"la nasıl senli benli konuştuğunu!

— Hepsinin yarası var beyim, dedi, hepsi gocunuyor. Şu masalardakilerin tümü esnaf. Tümü de gaza su karıştırır, kömüre işer, yağı bile şunu bunu ona keza, milletin zararına berbat ederler!

"Kodaman", gerçekten bir müfettiş gibi önemle sordu:

— Peki, Belediyesinin sağlık ekipleri uyuyor mu?

— İlâhi beyim., sen neyin nesini soruyorsun? Esnaf bunlar esnaf, ayaklı canavar herbiri. Fıka-ra çarşı ağaları da ev bark sahibi, onlar da çoluk çocuk besliyor. Sonra, isterse zabıt mabıt tutsunlar. Heriflerin bir ayağı Belediye'de, bir ayağı Vilâ-yet'te, surda burda. Bu memlekette partili demek ne demek?

Lâf olsun diye sordu: — Ne demek?

— Orasını kendin daha iyi bilirsin!

Lokanta sahibi, şef garsona:

P. 3

84 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Bu Kel'de çok iş var, hık! dedi.

Upuzun boyuyla maşayı hatırlatan şef garson:

— Doğru, diye başını salladı.

— Bu herif, bu adamın kim olduğunu biliyor, hık hık...

— Bilmez olur mu patron? Göz kırptı, sesini alçaltarak:

— O gün Birinci Şube'den Ali efendinin anlattıklarını unuttun mu?

— Unutur muyum, hık? Ha, sahi sen de yanı-mızdaydm o gün...

— Emniyet Müdürüne falan bilgi verirmiş...

— Ben hık, bir küçük Yeni Rakı hık, aç getir, hık, içirip içirip hık, ağzından lâf alalım, hık hık...

Şef garson rakıyı getirmek üzere tezgâha giderken, yan masalardan birindeki çiftçiler çağırdılar: Gitti:

— Buyrun ağalar!

"Ağalar" içinde en kalınları, lokantanın baş köşesindeki masaya kurulmuş kendi kendine demlenirken oradakiler zerrece adam yerine koymadığını belirtmek istermiş benzeyen "Kodaman" üzerine bilgi almak istedi:

— Neyin nesi, kimin fesi bu, oğlum? Şef garson kısa kesmek için:

— Valla ağa, çok gizli tutuyor, amma, biz yerinden öğrendik, bu şehirde Vali'den çöpçüye kadar herkesi teftiş edecek, yukarıya rapor verecekmiş!

Zoma yaklaşan ağalarda bu sözler heyecan yarattı. Hemen hepsi bankalardan, daha çok da Ziraat Bankasından yakınmaktaydı. Gerçi banka, yetki-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 35

si dahilinde çiftçilere gerekli krediyi açmıgtı ama, yetmemişti aldıkları kredi. Çoğu paraları ev, apartman yaptıрмаğa, pek çoğu da içkiye, kumara, büyük Şehirlerdeki bar kanlarına yatırmışlardı. Bankaydı bu. Versindi efendim! Ne diye vermiyordu? Tükenecek miydi? Vermiyordu, çünkü paralan geceleri valinin evindeki briçlere, pokerlere, konkenlere yatı-rıyorlardı.

Ağalar sevinç içindeydiler:

— Ulan bu müfettişi buraya Allah mı gönderdi dersiniz ?

— Tabî yahu.

— Ona ne şüphe?

— Deveden büyük fil var oğlum..

— Devlet, Ziraat Bankasını niye açtı?

— Çiftçi vatandaşlarıma kana kana avans, kredi açsın diye!

— Bitti.

— O kadar..

— Vali bey gimdi ayıklasın pirincin taşını bakalım.

Arabacı Kel Mistik tuvalete giderken çağırdılar. Kendisini adam yerine koymayan bu adamlara oldu bitti içerleyen Mistik, hafif bir yalpayla yanlarına gitti:

— Buyur ağa!

İskemle ikram ettiler, otunnadı. "Kodaman"ı Bordular. Bugüne kadar adam yerine konulmama-nın hıncıyla:

;— Umum Türkiye Başmüfettişler Müdürü! d©» di.

Türkiye'de böyle bir unvanın olup olmadığını bilmek değil, böyle bir unvanın yeryüzünde olamayacağından habersiz cahil ama, zengin çiftçiler, üzerinde durmadılar.

En ağalan:

— Yani buraya niye gelmiş? diye sordu. Kel Mistik gevezelik etmemek için:

— Vallahi orasını bilmem, dedi.

Ağalar da sarhoştular, ağalar da tıpkı Mistik gibi atıp tutmayı severlerdi, içlerinden biri:

— Biz biliyoruz, dedi. Mistik merakla:

— Nedir bildiğin?

— Vali'den çöpçüye kadar herkesi teftiş edip yukırıya rapor verecek!

Mistik elini önemle uzattı:

— Pardon. Ben saklıyordum... demek sizde bi-liyormuşsunuz!

Mistik'in da katıldığı karmakarışık bir konuşma başladı:

— Bilmeyen mi var?

— O banka müdürleri, Savcı, Hâkim makam görürler...

— Demek, arkadaş bunların yaptıkları tâ Ankara'lara kadar gitmiş de büyüklerimiz... hı?

— Tabî yahu.

-.-.!' r-r- Lâkin herifin oturuşuna bak, oturuşuna! |— Halis müfettiş..

- .:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

87

— Müfettiş dediğin dağ gibi olacak, gözünü budaktan sakınmayacak!

— Top'nan bile devrilmeyecek be!

— Lâkin aşkolsun. Herif masaya yakışıyor..

— Rakı koyusu, sulandırıcı, dikişi...

— Çatalıyla meze alışı ya ?

— Her yanından asalet akıyor!

Mistik dayanamadı. İşte böyle, her cihetçe yüzde yüz müfettiş birinin sıkı ağzından lâf almıştı lâf!

— Arabama binerken anladım işi efendi. Bak, size böyle böyle demişler. Ben bir bakışta anladım.

Dedim kendi kendime, bu Ankara besisi sağlama, esaslı bir kodaman ya, nerenin kodamanı ?

Neyin kodamanı?.. Ee, kırk yıldır patriğin eşeğini... ha? Ağzından girdim, burnundan çıktım...

Şef garson yanına geldi:

— Mistik efendi, patron çağırıyor! "Efendi" lâfı da ayrıca gururunu okşamıştı.

— Geliyorum, dedi.

Kalktı, hayatından belki de ilk, adam yerine konulmanın sevinci, kendini önemli sayısıyla:

— Gayri bundan ötesinin taşını ayıklasın Vali mali! dedi.

Tuvalete girip çıktı, birbirine dolaşan bacaklarıyla ?z önce artık rakılarla artık mezeleri idare ettiği masaya oturdu. Patron ona özel olarak bir küçük Yeni Rakı açtırmış, cacık, salata, sıcak bir taskebabı hazırlatmıştı. Bu, gururunu büsbütün okşadı. Demek, gerçekten önemli insandı; daha doğrusu, önemliliği yeni anlaşılmıştı!

38

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Herifin Umum Türkiye Başmüfettişler Müdürü olduğunu herkes biliyor, dedi.

Patronun korkusu az daha arttı:

— Nereden duymuşlar?

— Yerin kulağı var, ama, bana öyle geliyor ki, o ağız tekmiil altın kaplama ağa var ya ağa?

Patron o masaya doğru baktı:

— Hâşim ağa mı?

— Hâşim ağa, Ankara'dan hususî bildirmişler ona. Neden dersen, o banka müdürleri, ille de Ziraat Bankası müdürü görecektir, dedi. Herife kredi açıp, bol avans vereceğine, hergün Vali'nin evinde, Polis Müdürünün evinde briçler, pokerler, konkenler.. Val-laha benim de haberim var. Bana sorarsa söylerim. Yazık değil mi millete?

Patron hem dinliyor, hem de boyuna hık, hık, hık.

Merakla sordu:

— Demin seninle uzun uzun konuştu. Ne sordu? Hık.!

Gene atmaya başladı:

— Buranın valisi, polis müdürü, banka müdürleri, tekmiil memurlarından başka, esnafı da bozuk-muş, doğru mu? dedi..

— Sen ne cevap verdin? Hık!

— Ben mi? Hiç canım.. Memleketin engin yerini verir miyim? Ama biliyor o. Sen istediğin kadar sakla, dedi. Esnafın gaza su kattığını, kömürler ağır çeksın diye kömürcülerin kömürlerine işediğini, yanlış dirhem kullandıklarını biliyorum. Sonra, buranın banka müdürleri de, en çok Ziraat Ban-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

39

kası müdürünün, çiftçiye bol kredi vereceğine Valiyle, Polis müdürüyle akşamları toplanıp kumar oynadıklarından da haberim var, dedi. Dondum kaldım arkadaş. Herif kurt! Sonra, Belediyenin sağlık ekibi de esnafı hiç kontrol etmiyormuş, dedi. Yalan mı? Ediyor mu?

Lokanta sahibi tâ karşıda kendi kendine demlenmekte olan "Umum Türkiye Müfettişler Müdürü" ne korkuyla baktı. Sonra üstüste hık hık etti:

— Yandık, dedi. Şap gibi yandık! Bizim örtüler, peçeteler de berbattı. Tabaklar çatlaştı, hık. Üstelik, yemek listesi istedi, onu bile veremedik. Deme); sağlık ekipleri, hık, böyle böyleymiş dedi?

— Dedi şerefsizim!

— Sen ne dedin o öyle deyince, hık ? Kel Mistik'm kafasında şimşek çaktı:

— Sağlık ekipleri Alîahlık beyim, dedim. Kime kancayı takarlarsa yandılar. Canlarının istediği cennetlik, istemediği cehennemlik, dedim.

— O ne dedi, hık? Gene attı:

— Defterine yazdı dediklerimi!..

— Yazdı hı? Bak bak, hık, ne o? Hık, ne yapıyor öyle, hık?

Kel Mistik da "Kodaman"ın ne yaptığını anlayamamış, hattâ elindeki kalemle lokanta kapışma doğru bir şeyler ölçüp biçmesinden hiçbir anlam çıkaramamıştı. — Nereyi ölçüp biçiyor? Hık!

Bir şeyler, kötü, çok kötü bir şeyler sezerek arabacı Kel Mistik'm masasından kalktı, "Koda-

40 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

man"ın masasına heyecanla gitti, durdu, ellerini göbeği üzerine koydu.

"Kodaman", lokanta kapısına dikkatle bakarak kalemle sanki uzaktan uzağa santimliyormuş gibi, hâlâ ölçüp biçiyor, bu işi mahsustan uzatıyordu.. Sonra küçük defterine bir şeyler çizdi, birtakım hesaplar yaptı, daha sonra başını lokanta sahibine birden kaldırdı:

— Belediye Fen İşleri'nden herhangi bir tebligat yapılmadı mı sana?

Bunu sorarken, göz ucuyla da çevreyi kontrol ediyordu.. Lokantanın hemen bütün müşterileri yemeyi, içmeyi bırakmış ona bakıyorlardı.

Lokanta sahibi tam hık'layacaktı ki, "Kodamanın sorusuyla sanki kuvvetli bir yumruk yedi ve hıkırtısı geçti.

— Anlıyamadm, efendim?..

— Belediye Fen İşleri'nden diyorum, herhangi bir tebligat yapılmadı mı sana?

İki yanma şaşkınlıkla baktı, sonra:

— Hayır, dedi.

— O halde..

Çantasını masaya aldı, açtı, bir tabaka beyaz kâğıt çıkardı, lokanta sahibinin adını soyadını, lokantanın adını falan yazdıktan sonra, küçük defterine çizdiği krokilerin daha büyük, daha mufassalını kâğıda çizdi. Kâğıdı çantasına kaldırmadan önce:

!—Bu lokanta kapısı, dar! dedi.

Hiçbir şey anlamayan lokanta sahibi, sanki yeni bir yumruk yemişti.

— Dar mı? Hık!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

41

— Evet, dar. Bu kapı, iki yana, en azı kırkar santim genişletilmeli!

Artık bu konu üzerinde durmayacaktı. Tükenmezini cebine soktu, dükkân kapısıyla ilgili kroki çizip birtakım hesaplar yaptığı kâğıdı çantasına soktu, çantayı yanındaki iskemlesine indirdi. Rakısına, mezelerine döndü. Alnı kırışıyor, kaşları çatılıp açılıyordu.

Rakısını üzeri tüylü elinin biçimli parmaklarıyla kibarca aldı, zarif bir yudum, üstüne gene aynı zariflikte bir yudum su, sık bir çatalla salatadan alış, ağzına atış, asıl çiğneyişler... O, bir "Umum Türkiye Müfettişler Müdürü"ydü. Gelir, kontrolünü tepeden inme yapar, notlarını alır, içkisini içer, karnını doyurur, kalkar giderdi. Masası yanında, göbeği üzerinde birleşmiş elleriyle dikilip duran lokanta sahibiyle mi uğraşacaktı? Sağlık kurallarına önem vermeyen, fennî gereklere sırtını dönmüş, üstelik mecbur olduğu halde bir liste, evet bir yemek listesi bile bulundurmayan bu ilkel lokantanın ilkel insanlarıyla...

Hafifçe öksürdü. Tabakasından bir Yaka sigarası alıp yakacaktı ki, lokanta sahibi hıkırtısını zor tutarak çakmağına davranıp çaktı, beyefendinin ci-garasını saygıyla yaktı. Sonra ağzını peçeteye sildi, sertçe: — Hesap! dedi.

Lokanta sahibi yeni bir yumruktan sonra kendini toparlayarak kırıttı. Hesap a^ılamak önemli değildi. Önemli olan, "KodamaİTm aldığı notlar ve lokanta üzerinde edindiğı kanaatla yarın Belediye-

42

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

ye giderek Fen ve Sağlık İşlerinde bağırıp çağırarak mahvına yürümesini önlemektir,

"Kodaman" âdeta gürledi:

— Hesap dedim!

Patron, şef garson, garsonlar falan bir an karıştılar. Ne yapacaklardı? Gerçekten hesap puslası mı götüreceklerdi? Götürmeleri mi doğruydur? Gö-türmemeleri mi?

O, bütün bu çekimserliğin şaşkınlığıyla zerrece ilgilenmeden kalkmış, rölöve şapkasını başına geçirmiş, sarı çantasını almış, pantolon cebinden de, yediğı yemeklerle içtiğı rakmm hesabını ödemek için, bundan önceki yerlerden "tahsil ettiğı" dört yüz küsurla, küçük şaraphaneden kestiğı altmışyedi buçuğun tomarını çıkarmıştı: Bekliyordu, hesap bekliyordu! Peki ama nerdeydi hesap? Bu herifler Fen Sağlık kurallarına uymamakla kalmıyor, bir ds müşteriye bekletiyorlardı! Avazı çıktığımcı bağırmağa başladı:

•— Nedir bu müşteriye karşı saygısızlık? Nedir bu lâubalilik? Bir saattir hesap istiyorum, hâlâ hesap gelecek! Allahümme sâbirin!

Lokanta halkı gerçekten müfettişler müfettişine benzeyen, sapma kadar büyük, büyükler büyüğü bu adamın çalımına hayran olmuş, birbirlerine bakışları, kaş, göz, çene, dudak, gerdan hareketleriyle:

"~ Helâl olsun!" demek istiyorlardı.

"— Helâl olsun şerefsizim..."

"— Müfettiş dediğın böyle olur!"

"— Milletvekili, Bakan olacak adam be!"

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

43

" Helâl olsun!"

Şef garson, lokanta— sahibinin çaresiz bir baş işaretiyle hesabı masaya şipşak getirip, bir tabak içinde bıraktı. "Kodaman", yarısından çoğı şişesinde duran rakıyla yediğı yemeklerin tutarı olan on altı küsura yüzde on eklenmemiş olduğunu görerek sordu:

— Niçin garsoniye eklemediniz?

Şef garson patronuna baktı. Patron gene hafif kırıttı:

— Zâti-âliniz için...

Sözü aldı:

[

— İltimas geçtiniz, öyle mi?

Eliyle lokantanın öteki müşterilerini gööyle bir tanyarak:

— Bütün bu sevgili vatandaşlar yurttaş değil mi? Onlardan aldığınız yüzde onu niçin benden da almıyor, bana iltimas geçiyorsunuz? Bu yaptığınız hak mı? Adalet mi? Namus kurallarına sığar mı?

Müşterilere döndü:

— Sorarım aziz vatandaşlar, yurttaşlık hukukuna sığar mı?

Sarhoş, yarı sarhoş, zom "Aziz vatandaşlar" gürredek cevapladılar:

— Sığmaaaazü! O da coşmuştu:

— Elbette sığmaz muhterem vatandaşlar. Ya benden de alacak, yahut sizden de almayacak!

— Almayacaaaak!!!

Derken iş cıvıdı, millet zıvanadan çıktı:

44

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Helâl olsun beyefendi, helâl olsun sana emdiğın süt!

— Helâl oluuuuünü!

— Allah seni, senin gibileri başımızdan eksik etmesiiiii!!!

— Etmesiiiii!!!

— Allah seni çoluğuna, çocuğuna bağışlasun!!

— Bağışlasının!!!

— Âmiiiiinü!

O, üzeri tüylü, ağır elini kalabalığın yaygarası üzerine kaldırdı. Gürültü, nûmayiş şıp, kesildi. Olabilirdi ki, müşteriler arasında polisle ilgili, durumu emniyete haber verebilecekler de bulunuyordu.

— Bana gösterdiğiniz samimeyete çok teşekkür ederim muhterem vatandaşlarım ama, ben, bu nâciz ben, bu büyük iltifata kat'iyyen lââyık olmiyan...

Kalabalık gene bir deniz gibi şahlanıp kabardı âdeta:

— Hâşaaaaa!

— Lâyiksıııııü

— Senden daha lââyığı olamaaazzzü!

O gene elini kaldırdı, kalabalık yatıştı:

— Asıl lââyık olanlar, bu aziz vatanın terakki ve tealisi için gece gündüz göznuru döküp, sabahlara kadar dirsek çürüten muhterem büyüklerimiz-dir vatandaşlarım!

— Büyüklereiiiiirü!

— Ne mutlu Türk'üm diyene, arkadaşlaaaarü! Alkış, "Yaşa, varol!" dan lokanta zangır zan-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 45

gır titriyordu ki, o, yüzde onu da hesaba koydurup, ön yedi kûsûr'a karşılık üç tane onluk attı. Garson üstünü vermeğe davranıyordu, elinin tersiyle tabağı itti:

— Kalsın!

Sarı çantası elinde, lokanta halkını selâmladığı şapkasıyla zııt zııt zııt... lokanta kapısına doğru ilerlerken, ortalık alkıştan kırılıyordu.

Tam kapıda, gürültüyü işitip gelmiş bir bekçiyle karşılaştı. Fakat bu âni karşılaşış sanki bskçi-yi yıldırımla çarptı: Derhal askerde öğrendiği sert bir esas vaziyetle put kesilerek, bu hiç tanımadığı "Kodaman"ı gözleriyle takip etti.

Arabacı Kel Mistik da bütün bunlar olurken, beyefendiyi avuçları patlarcasına alkışlamış, sonra da ağzını peçetesiyle silip, üç parmak içilmiş, rakısını kara şalvarının geniş cebinden içeri sokmuştu.

Beyefendi'nin ardından tam çıkarken, şef garson yetişti, fısıldadı:

— Beyefendi'yi otele bıraktıktan sonra gel!

— Niye?

— Patron öyle istiyor...

Kaybedecek vakti yoktu. "Peki" anlamına bir baş işaretiyle lokantadan, beyefendinin ardından fırladı.

— Tabî bir otele teşrif edeceksiniz, değil mi? beyefendi ?

"Kodaman" unutmuştu Kel Mistik'L Şöyle bir baktı, hatırladı:

— Haa.. Sen misin? " . |

— Evet beyefendi. Bir otele gideceksiniz tabî?

<İÖ MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ :

Arabaya ilerlerken:

— Ee, tabî., dedi. Vakit hayli ilerledi, Geceyi otelde geçirmem lâzım!

m.

Yolda, arabanın içine gene laubali bir yarım sağla eğilen Kel Mistik:

— Helâl olsun beyefendi., dedi. Kırk yıllık arabacıyım surda, lâkin sapma kadar müfettişsin. Hem de müfettişler müfettişi...

"Kodaman" memnun, güldü, gene de:

— Kaldır şu müfettiş lâfını! dedi.

— Boşver beyefendi. Herkes kurt be.. Anam avradım olsun, yedisinden yetmişine kadar herkes biliyor seni!

— Neyimi biliyor?

— Ankara'dan buraya niye geldiğini! Önemsizlikle:

— Niye gelmişim?

— Ha haaa.. En çok da o Ziraat Bankası müdürü var ya Ziraat Bankası müdürü?

— E?

— Çiftçilerin yüreği ille de ondan pek göyü-nük!

— Neden? Çiftçiye gerekli krediyi vermiyor mu?.

— Orasını bilmem gayri ya, benim anladığım, az veriyormuş. Hani lâf aramızda, bizim çiftçilimiz-de de iş yoktur haa!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 47

— Niye?..

— Niyesi var mı bre beyim? Bilmez gibi benden soruyorsun. Aldıkları krediyi çiftlik işlerinde kullansalar dağ taş mahsul olur. Hayır, kullanmazlar...

— Ne yaparlar ya?

—Beyim ağzımdan lâf alıp da sonra bunları Mistik diyor demel!

— Merak etme. Eğildi, fısıldadı:

—içki bunlarda, kumar bunlarda, Ankara'ya, istanbul'a gidip bar kanlarıyla har vurup harman savurma bunlarda. Ee, para mı dayanır buna? Bir de ev, apartman yaptırıyorlar mı sana? Bir değil beş, on, yüz Ziraat Bankası olsa, fos!

Sonra birden hatırlayarak:

— Ha. dedi. Lokantada ne diye hesabı gördün beyim?

"Kodaman" merakla:

— Ya ne yapacaktım?

— Ya ne yapacaktım'ı var mı? Senin gibi ağırlığınca altın değer bir beyefendi, külüstür lokantasına gelmiş, iki kadeh rakısını içmiş, ne çıkar?.

Kesti attı:

— Ben dilenci değilim!

— Hâşa beyim, hâşa amma...

Kırbacını beygirlerinin yelelerinde şaklattı. Sonra, midesinde daha şimdiden sasımış pis yağ kokusuyla geçirip oturduğu yerde dimdik doğruldu. Ulan sahiden de müfettişler müfettişi değil, ağırlığınca altın ederdi bu adam. Müfettiş olsa, herifin de engin

48 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

yerini yakaladığına göre, niye hesap ödesindi? Tamam tamam... Umum Türkiye Müfettişler Müdürü değil, Umum Türkiye'nin bilcümle valiler, emniyet müdürleri, mebusları, vekil vükelâsı üzerinde Müfettişti. Alımından, çalımından, kadeh bardak, çatal bıçak tutuşundan, lokmayı koparışı, çatalına takışı, salatanın, yemeğin suyuna batırışı, zıt zıt zıt yürüyüşü, masaya oturuşu, konuşuşu, hattâ sekize katlı beyaz, kar gibi mendiline sümkürüşüne kadar belliydi bu. İsteddiği kadar saklasın, o değilden gelsin. Kırk yıllık arabacı, insan sarrafı Kel Mistik yer miydi ? Sonra, akıl var, yakın vardı. Herif bu kadar büyük adam olmasa, cebinde, hem de pantolon cebinde o kadar çok, öyle desteyle para mı olurdu? Ee, olunca da tabii tenezzül etmezdi külüstür lokantacının yirmi, yirmi beş liralık hesabına.

— Haklısın beyim, diye mırıldandı. Yerden göğe kadar haklısın!

"Kodaman"sa, hiç istemediği halde lokantada kopan nümayiş yüzünden ödemek zorunda kaldığı hesabı düşünüyordu. Hiç sevmiyordu şu arada hem kendi coşup, hem de milleti coşturmasını. Altından çapanoğlu filân çıkmazdı çıkmaya ama, ne lüzum vardı? Zararı gene kendisine dokunuyordu. Şayet o ala ala hey olmasaydı, hesabı ödemez, otuz liradan çıkmazdı. İki buçuk lira da şu kılkuyluk arabacıya bayılmıştı. Demek ki, şarapçıdan aldığı altmış küsur liranın yansını bayılmıştı?

Sonraa... "— Eşeğin büyüğü ahırdan çıkıyor. Bırak otuz lira bayılmayı, herif anasının gözü müdür ne, lokanta kapısının kırkar santim yanlara ge-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 49

nişlemesi işinde bile telâşlanmadı. Deyyus. Halbuki ben bu numarayı İstanbul'da bile yedirmiştim!"

Aklından, İstanbul'daki lokanta sahibinden aldığı iki gıcır gıcır yüzlük geçti.

Bu arada arabacının az önce, "— Haklısın beyim, yerden göğe kadar haklısın" ını hatırladı.

— Neden haklıyım?

— Haklısın tabî beyefendi. O kadar insanın içinde yemek parasına tenezzül edecek değilsin ya!

Bu heriften de huylanmağa başlamıştı. Sanki bir şeyler sezmişçesine soruyor, eşeliyor, lâf almağa çalışıyordu. Belki de lâf almak falan değil, huyu buydu. Çünkü gayet iyi biliyordu ki, Anadolu kasaba ve şehirlerinin gar, istasyonlarıyla şehir arasında çalışan, daha çok faytoncuların hemen hepsinde vardı bu eşeleyicilik. Sonra gene biliyordu ki, bunlardan pek çoğu, şüphelendikleri müşterilerini bağlı oldukları polise haber verirdi. Bu haberler arasında bazan çok önemlileri de bulunurdu. Polis üzerinde durur, eşeler, inceler, arada çok, ama çok önemli sonuçlar da elde ederdi.

Arabacıyı tersledi:

— Sen, üstüne vazife olmayan işlere karışma! Arabacıya yeni bir tokattı bu. Yıllara varan tecrübesine dayanarak biliyordu ki, böyle herhangi bir müfettiş titizlenip azarladı mı, üstüne düşmemeliydi. Bırakmalıydı yakasını. Altından çapanoğlu çıkabilirdi. .,.

— Beni şu otele bırak!

Yol üzerinde, yarı kapalı kapısı, pencere pence-

. . F. 4

60 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

re sönük ışıklarıyla derme çatma bir oteldi, ki, Mia-tık "Müfettişler Müfettişi"ni bu otele yakıştırama-dı:

— Daha büyük, daha löküsleri var beyefendi!

— Sana ne söyledimse onu yap!

— Başüstüne.

Gemleri kıstı, arabayı tam otelin önünde durdurdu. Sonra da, arabanın sağ ön tekerleğine basarak yere atladı, bir koşuda otelin yarı açık cümle kapısından içeri girdi. Yarı karanlık merdiveni bir solukta çıktı. Sağdaki "Kâtip" odasının penceresinden içeri baktı: Gencecik kâtip, önündeki masaya koyduğu kollarına kapanmış, uyuyordu.

Telâşla camı vurdu:

— Heey!

Kâtip tınmadı bile. Gene vurdu, sonra gene:

-----Heey kâtip efendi, kâtip efendi, heey!

Kâtip kollarının üstünden başını uykulu uykulu kaldırdı:

— Hıh? Ne var be?

Birden arabacı Kel Mistik'ı tanıyarak, camı açtı.

Kel Mistik önemle:

— Bir müfettiş getirdim, dedi. Herif bildiğin gibi değil. Şehrimizi vali'sinden çöpçüsüne kadar teftişe gelmiş. Anam avradım olsun şap gibi yanarsınız ha!

Otel kâtibi karayağız, kuru bir delikanlı, "Müfettiş" sözüyle, otel müşterilerinin emanet olarak otel kasasına bıraktıkları paralar içinden, yerine tekrar koymak üzere alarak dostuna yedirdiği pa-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Sİ

ranin kasa açığını hatırladı, bir titreme geçirdi. Merdiveni zııt zııt zııt çıkmakta olan "Kodaman"a korkuyla baktı. Herif, şimdiye kadar gördüğü belediye, fen işleri, ya da emniyet müfettişlerinden çok daha kalıplı, onlardan çok daha çalılıydı. Yalnız kasa açığı değil, yataklar, yorganlar, yastıklar, yatak yüzleri, yorgan kılıfları da temizlik kurallarına uymuyordu. Birçoğu pire, tahtakurusu kan lekeleri içindeydi. Sonra, beyannamesiz, kaçak birtakım insanlar da yatırıyorlardı. Ah, bu patron, ah bu patronu! Köylüsüymüş, bildiği tamdıymış... Bin kere söylemişti, âbi bu kanunsuzluklara son verelim diye.

Merdivendeki "Kodaman"a yeniden korkuyla baktı. "Herif" belediye mi, yoksa emniyet müfettişi miydi? Gecenin bu saatinde teftiş olur muydu?

Koştı. Adamı merdivenin yarısında karşıladı:

— Buyurun beyefendi. Çantanızı verin lütfen! Vermedi. Merdiven muşambasının çivisinden kurtulup kalkmış yerini parmağıyla işaret etti:

— Çak orayı!

Otel kâtibi, cızırtılı ayakkaplarıyla merdivenin çürük tahtalarını esneterek ağır ağır çıkmakta olan bu adamın, herhangi bir müfettişten de önemli, büyük biri olabileceğine çoktan inanmıştı, kaşla göz arasında, otel sahibine nerden, nasıl bir telefon edip, ya da ettirip durumu bildirebileceğini düşünüyordu. Aklına geldi, ardından merdivenleri a-ğır ağır çıkmakta olan arabacı Kel Mistik bu işi yapabiliirdi. Yavaşladı, fısıltıyla:

— Bizim patrona telefon et, acele gelsin! dedi.

İL HALK KÖTÖpmanes!

52

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Arabacı Mistik geri döndü, merdivenleri koşarak indi, otelden fırladı. Telefon, telefon... gecenin bu saatinde, nereden bulacaktı? Az önce arabayla gelirken önünden geçtikleri nöbetçi eczane aklına geldi. Uzak da sayılmazdı. Bir koşu. Daldı içeriye. "Manyak" kalfa, tezgâh başında, birtakım ilâçlar hazırlarken, kendi kendine konuşuyordu. Sarhoştı da. İçeriye birinin telâşla girdiğini görmüş, aldırmamıştı: "— Hergeleler., işleri düştü mü şimşek kesilirler. Düşmedi mi? Bakmazlar bile yüzüme. Boş-ver!"

Kel Mistik belli bir heyecanla tezgâhına sokuldu:

— Kardaş ve, surdan bir telefon edebilir miyiz?

Neden sonra başım kaldırıp arabacının yüzüne aptal aptal bakan kalfa:

— Ha? dedi.

— Müsaaden olursa, bir telefon! Anlamamış davrandı:

— Ne telefonu?

Mistik'in tepesi attı, adamı kocaman kulaklarıyla birden fareye benzettiyss de, uzatmadı. İş düşmüştü sarhoş bulaşığa!

— Surdan, ücreti neyse verelim de bir telefon...

— Kime?

— Otel sahibine. Senin anlayacağın, Ankara'dan müfettiş geldi. Şehri valisinden çöpçüsüne kadar teftiş edip Ankara'ya rapor verecekmiş...

— Ne müfettişi?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ ;

— incesini bilmiyorum. Otel kâtibi rica fctti, bizim patronu arayiver dedi...

— Sizin patron kim?

— Benim değil, otel kâtibinin patronu!

— Hangi otel?

Kel Mistik dalga geçildiğini anlamıştı, patladı:

— Ananın dini! Dalganın sırası mı lan? Etti-receksen ettir, ettirmiyecersen yok, de!

"Manyak" kalfa gerçekten de fareyi hatırlatan sivri çeneli, ince yüzü, kalbur kulaklarıyla bir kahkaha attı:

— İlâhi Mistik., et bakalım., numarası kaç?

— Ne bileyim ben?

— Katalogta var mı?

— Ettin bir hayır, kendin ara bari...

Kalfa telefon katalogunda numarayı buldu, çevirdi :

— Aloo...

Sonra dinledi, kulaklığın ağız yanını avucuyla kapadıktan sonra:

— Ohoo... dedi. Herifin evinde gene kavga var! -Kel Mistik:

— Ne kavgası?

— Yazın sazlı bahçeye bir karı gelmişti, İstanbullu. Onu kapattı ya!

Sahi, memleket çalkalanmıştı.

— Ee?

— Aynı mahallede otururuz. Eski karısıyla kapatması her Allahm günü birbirlerini yerler!... AlooL, Gene tam Mistik'a bir şeyler anlatacağı ki,

54 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

karşıdan ses geldi. Kalfa kendini tanıttı, sonra da kısaca bildirdi:

— Otelinize Ankara'dan büyük bir müfettiş gelmiş. Anlıyorsun ya? Ani baskın. Kâtibin acele gelsin demiş. Hemen şimdi. Tamam!

Arabacıya:

— Başka bir emriniz Bay Mistik Kel? Mistik ciddî ciddî:

— Borcum? dedi.

Kalfa, dudağında tebessüm, ilâçlarının başına geçti.

Mistik, kara şalvarının cebinden çıkardığı bir avuç bazuk parayla tezgâha sokuldu:

— öyle mi? Borcum ne? Kalfa bakmadan:

— Bir dahaya ikisini bir verisin, dedi.

— Olur mu?

— Olmazsa yontarız! Karşılıklı gülüştüler.

Kel Mistik eczaneden çıktıktan sonra kaldırımında bir an durdu. Şimdi ne yapmalıydı? Otele gidip, otel önünde bıraktığı arabasına atlayıp eve mi gitseydi? Yoksa... "— Yoksa, ne yoksası? Gece epeyce ilerledi. Çekip gitmez de ne yaparsın? Başım gene sersem gibi. Bundan sonra gelecek ne tren var, ne bir şey. Kenef kan gene yolumu gözlüyordur..."

Havaya baktı, aya karşı sarhoş sarhoş esnedi. Gerinecekti ki, aklına lokanta sahibi geldi. Şef garson lokantaya gelmesini söylemişti! Kafasında şimşek çaktı: "Sakin Kodaman'la el altından görüşmek istemesin? Vallaha olur ha! Dur bakalım, gidip bir

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 55

bakayım, öyle bir şeyse, beni de görmesi lâzım!"

Otel önüne bıraktığı arabasına koştu. Geç kal-mışçasına atladi, dizginleri toparlayıp kamçısını hayvanların yeleleri üzerinde şaklattı:

— Deheeeeyî

ı Kaburgaları çıkık beygirler hayli dinlenmişlerdi, yekindiler. Boş fayton, şehrin yarı karanlık sokaklarından şakırtıyla geçip, lokantanın, artık bir hayli sönükleşmiş tül perdeli camları önünde durdu. Atladı arabadan. Kara şalvarının cebinde, yarısına yakını içilmiş Yeni Rakı gişesini yoklayarak, lokantadan içeri girdi.

Lokanta iyice tenhalaşmıştı. Patron kasası başında, gene o bitmez tükenmez "Hık hık"larıyla, o günkü kasanın hesabını yapıyordu.

Kel Mistik'ı görünce, paraları kasa çekmecesine itip kalktı:

— Gel!

Boş masalardan birine geçtiler.

— Ee, anlat bakalım, hık!

Kel Mistik ne anlatacağı? "Herifin yolda, "— Sen üstüne vazife olmayan işlere karışma!" dediğini mi ? Yoksa otel üzerine konuşurlarken, "— Daha büyük, daha löküsleri var beyefendi" deyişine karşılık, "—

Sana ne dedimse onu yap!" diye azarladığını mı? Bunları söylemek belki fena kaçmaz. "Herifin çalımı, kendinden eminliği üzerine lokanta sahibine fikir verebilirdi ama, lokanta sahibi zaten varacağı fikre varmış, hattâ korkuya kapılmıştı. Büsbütün korkutmak neye yarayacaktı?

"— Ee, anlat bakalım!"a kargılık;

68

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Ne anlatayım? dedi. Otelleri motelleri de teftişe başladı.. Beni halkın yatıp kalktığı otellerden birine götür, dedi. Şöyle bir düşündüm, aklıma bizim Cafer geldi, onun oteline götürdüm.

Lokanta sahibinin korkusu daha da artmıştı:

— Demek hık otelleri de teftişe başladı hık?

— Tabî yahu. Lokantalar, oteller, kahveler, işyerleri miş yerlerini tek mil gezip hem teftiş edecek, hem de vali mali hakkında milletten tahkikat geçecek!

— Sana hık, öyle mi dedi hık?

— Bana demedi.

— Ya, hık?

— Ağzından aldım bütün bunları. Ona kalsa, ben müfettiş filân değilim diyor. Diyor a, gülüyor da bıyık altından. Ankara'dan hususî gönderilmiş. Bunu ben söylemiyorum, demin şoo masada oturanlardan kurumsak biri vardı, o da söyledi!

— O nerden hık, biliyormuş, hık? Attı:

— Ankara'da büyük bir akrabası mı, adamı mı ne varmış, o yazmış mektupla!

— Ne demiş hık?

— Böyle böyle, çok büyük bir müfettiş buradan oraya gönderiyoruz. Kendinize mukayyet olun. Yalnız, sakın dallandırmayın, demiş..

Lokanta sahibi iyice fitili aldı:

— Desene şehircek yandık şap gibi, hık?

— Niye? Sana göre ne var?

— Hık, ne var'ı var mı? Herif, hık, benim lokantada, hık, bir yemek listesi bile hık, bulamadı.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

57

O masa örtüleri hık, peçeteler hık, çatlak tabaklar... Derken hık, lokanta kapısının yanlara hık, kırkar santim genişletilmesi hık. En çok da hık, bu. En azından bir hafta hık, on günlük hık, iş!

— Peki ne yapacaksın?

Lokantacı, Kel Mistik'a uzun uzun baktı, sonra:

— Böyleleri, dedi, paraya maraya da yanaşmaz hık!

Kel Mistik toparlandı:

— Kim demiş?

!•

— Kim mi demiş, hık? Sakın...

— Sakını makim yok. Madem ağzı var, korkma. Ağzı olanın yememesi gayrikaabil!

Çökük avurtları, içernelere gömülmüş kara, ısıtılı, sarhoş gözleriyle lokanta sahibine dikkatle baktı:

— Amma, tabî ağızdan ağıza fark var!

— Nasıl? Hık!

— Kimi ağız ufak lokma yutar, kimi ağız da büyük!

— Yani? Hık!

— Yani, Vasil, Dimitri...

— Sana hık, açıldı mı?

— Nene lâzım senin? Benim adım Mistik, Kel Mistik. Kırk yıldır bu şehirde patriğin eşeğini... anla! Herifi geriden şöyle bir gördüm, dedim tamam. Bu Ankara besisi buraya boşuna gelmiyor! Gir sakalının altına, o değilden.., tabî öğreneceğimi öğrendim, kendi bile şaştı!

— Şaştı hı?

S8

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

ti bana sen gezdir! dedi.

Birden her şeyi anlayıveren lokanta sahibi:

— Öyleyse hık, ocağına düştük Mistik. Sen bilirsin gayri, hık...

Mistik'tı o, arabacı Kel Mistik, ötesini de, berisini de elbette bilirdi. Dinsizin hakkında imansız gelir, zaman zaman "Kör bıçakla enselerinden kes-meli bu deyyusları!" dediği lokanta sahibiyile, ona yüz vermeyen esnaftan pek çoğunun iliğini sömürdükten başka, o kendini beğenmiş valiye de ne adam olduğunu göstermeliydi.

— Açıkçası, iş benden biter arkadaş, dedi. Lokanta sahibi bir hayli ayılmış, hık hık'lar da

azalmıştı:

— Hık, herifle anlaştın mı?

— Nene lâzım senin?

— Yok, yani şey... hık...

— Uzun lâfın kısası arkadaş: Ceza yememek, dükkân kapısının olduğu gibi kalması istiyor musun, istemiyor musun?

— İstemez olur muyum Mistik? Hık!

— Ver bana temiz bir beş yüzlük. Atalım ağzına, mesele kapanıp gitsin!

Mistik'in hesabı basitti: Lokantacıdan beş yüzü alacak, sonra da her zamanki gibi, durumu gidip Emniyet Müdürüne fısıldayacaktı. Tabî lokantacıdan beş yüz aldım falan diye karıştırmayacaktı. Bu arada Emniyet Müdürü, adamın durumunu incele* eek, gerekirse kendisi inceliyecek, "Herif" anlaya-
MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 59

çaktı Ankara'dan buraya ne için geldiğinin, ya da gönderildiğinin çakıldığını. O zaman ya çekip gidecekti, ya da gitmeyecek, soruşturmasını açıktan açığa yapacaktı ki, o zaman da Mistik pek pek "— Al paranı arkadaş. Kahpe dölünün biri işimizi bozdu, arabamızın tekerine taş koydu!" diyecek, lokantacıdan aldığı beş yüzü geri verecekti.

Lokanta sahibi kalktı, kasaya gitti, üç tane bütün yüzlükle döndü.

Kel Mistik paralara şöyle bir baktı:

— Ne kadar?

— Üç yüz.

— Ne olacak?

— Herife.

; Küçümseyerek güldü:

— Herif dilenci mi be?

— Az mı?

— Dişinin kovuğunu bile doldurmaz! Yüz yirmi kiloluk herif. O biçim adam, iki yüzle, üç yüzle doyar mı?

Başkaları gibi, yediği yemeğin, içtiği rakının paralarına tav olmadı, çıkardı cart diye gördü hesabı. Hem de fazlasıyla. Sen ver ordan iki yüzlük daha:

— Ne söylüyorsun Mistik? Beş yüz?? Mistik yapma bir öfkeyle kalktı:

— öyleyse yatar bu iş. Haydi bana eyvallah... Lokanta kapısına yürüdü.

Lokantacı koştu:

— Yahu hemen de darılma be Mistik, hık I Durdu:

— Darılması darılmaması yok. Parayı kendi'

60

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

me istemiyorum. Bana göre hava hoş. Böyle dedi, sen dedi, açığız birine benziyorsun, beni şehrinizde dolaştır, girdiyi çıkıyı, gizli kapaklıyı, kirliyi temizi göster bana. Uyuştuk uyuştuk, uyuşmadık mı, bir rapor, beyinlerini patlatayım, dedi. Mesele bu...

Lokanta sahibi gitti, bütün iki tane yüzlük daha alıp geldi:

— Senin hakkın bunların içinde tabî?

Kel Mistik paraları kara şalvarının cebine indirirken :

— Bana kulağasma, dedi. Benimki hemşerile-rime hizmet. Maksat ne? Arada rakınızı içiyoruz, yemeğinizi yiyoruz. Ekmek, su hatırı var. Sizin canınızın yanması benim canımın, ciğerimin yanması demektir. Sizin canınız yanmazsa benim istifade-medir bu. Haydi hoşça kal, düşünme!

Kara donunun cebinde beş tane yüzlük, lokantadan çıktı. Arabasına atladı, kırbacını beygirlerinin yeleleri üzerinde keyifle şaklattı:

— Deheey!..

Saatler gece yarısına doğru bir hayli ilerlemiş, evlerin aydınlık pencereleri az daha seyrekleşmişti. Kaldırımlarda bekçiler, arada elektrik direkleri, ya da yıkık, harap duvarların diplerine kusarken, düşmemek için tutunmağa çalışan, ya da elektrik direğine bitmez tükenmez dertlerinden kimbilir hangisini döken sarhoş, sarhoşlar...

Aklma birden karısı geldi. Gece bir hayli ilerlediği halde eve dönmeyen kocasının gene kimbilir. nerde, kimlerle kafayı çekip sızdığını sanacak, oa-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ <fo

dan sonra da sabaha kadar dır dır dır..

Arabasını ara sokaklardan birine sürdü, kamçısını şaklattı. Zayıf beygirler ara sokağın toprak yolunda tırıs kalkarak külüstür faytonu Kel Mıs-tık'ın evine doğru sürüklediler.

Ev, bu ara sokağın ta sonunda, biri ahır, iki gözden ibaretti ki, Mistik ahırda hayvanlarını barındırıyordu; berikinde de kör karısıyla oturuyorlardı.

Kadın uzaktan akrabasıydı. Sol gözü sanki bir bıçakla oyularak çıkarılmıştı da, bu iş yapılırken kadın korkunç çığlıklar atmıştı, bu çığlıklar sanki yüzünde öylece kuruyup kalmıştı! Erkeği hatırlatan, sert çizgili, çok çirkin bir yüzdü. Bütün isteklerine rağmen arabacı Mistik'a çocuk doğuramamış, bu kısırlığını sırası geldikçe kocasına yüklemekten çekinmemişti:

"— Hadi hadi pis cenabet! Erkek olaydın da gebe bırakaydın. Uğursuz!"

Kel Mistik yılmıştı bu kadından. Adam ak dese mutlaka kara diye çıkardı karşısına. Günlerden salı mı? İUe de karşı koyacaktı:

"— Hayır, çarşamba!" "— Etme avrat, salı bugün. Bak, takvime!" "— Hadi hadi., beni kandıramazsın, okumam yok diye!"

Komşunun ilkokula giden kızını çağırır, ona okuturdu da kadın gene dayatırdı: "— Kızı tenbihledin değil mi?" O gün canı et yemeği çekse de, sabahleyin ya-

62

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

63

taktan kalkarken etli bir yemek pigirmeyi kursa, tam bu sırada da Kel Mistik:

"— Yahu karı, canım bir et yemeği çekti bugün!" dese, hemen cayardı:

"— Amaaan, eti batsın. Başka gün yaparız!"

Kerpiç evinin toprak yola bakan penceresinde kocasını bekliyordu. Bu saate kadar gene neye kalmıştı ? Trenler gelip gideli saatler olmuştu. Bir yerlerde, birileriyle içip sızmasına razıydı. Ya içip sızmadı da, bir yerlerde, bir karıya tutulduysa? Bütün kaygısı buydu. Kocasını, çocuk doğurmuyor diye kendisini atar, doğuracak bir başka kadına kapılır mıydı? Böyle bir şey olsa ne yapacağını yıllar yılı, gecelerce düşünmüş; aralarında hükümet nikâhı olmadığına göre, herifi eve nasıl getirir, o karıdan nasıl koparırdı? Bıçak bileycisi komşunun karısı Hediye:

"— Başını boş bırakma Dursun abla!" demişti. "Neden dersin, benim emmim tamam yetmiş yaşındaydı, karısı çocuk doğurmuyor diye bir göçmen karısına kaptırdı kendini; ondan da bir çocuğu oldu mu sana? Tamam. İzinnamesiz eski avradı küplere bindi ya, neye yarar? Muhaciri nikahladı. Eski avrat muhacirin evine kavgaya gelip de eve zorla girince cünhalı düştü. Mahkeme, muhakeme, derken bizim eski yenge hapse atıldı. Onun için, sen sen ol, Mistik emmiye göz açtırma!"

Bileycinin karısına hak veriyordu. Çocuk çocuk diye taşla saplanıyordu herif. Bir gün o da şu Hediye'nin amcası gibi muhacir olmazsa yerli, yerli olmazsa aptal avradına dolanıp, Hediye'nin amcası gibi çocuk sahibi olmasın? Kariya bir de nikâh yaptırdı mı, ondan sonra ayıkla artık pirincin taşını!

Birden arabalarının yaklaşmakta olan sesi. Bu sesi ezberlemişti. İsterse bin tane araba içinde olgun, gene ayırdeder, gene tanırdı. Tanırdı, tanıyordu, tanımıştı işte. Geliyordu herif ama, bu saat hangi saatti? Bu saate kadar nerelerde sürünüştü? Soracaktı ona, zindan edecekti dünyayı!

Kapıya indi, eşikte, beline dayalı yumruklan ile, bekledi.

Araba az sonra tam kapı önünde durdu, Mistik epeyce sarhoş, arabadan atladı, karısının yanına sevinçle geldi. Elinde bir demet para, keyifli keyifli sallıyordu:

— Bak lan bak, kör cenabet, paralara bak! Kadın "para" lâfını duyunca, kocasını haşlamayı unutarak, para destesini elinden çekti aldı:

— Ne parası bu?

— Ne parası mı? Anayı kızından ayıran... deli soyka!

Kadın yaşantısı boyunca hiç bütün yüzlük görmemişti. Hemen saydı. Beş taneydi.

— Beş tane. Yani kaç lira şimdi bunlar?

— Beş yüz!

— Beş yüüz? Aboo.. bizim mi bunlar, Mistik?

— Belle ki bizim! Durumu kısaca anlattı. Kadın paraları koynuna soktu:

— Gece vakti yanında durmasın, yitirir miti-rirsın, Bende dursun, Lâzım olunca...

64

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Deli misin karı? Her an lâzım olur. Ver S

— Vermem!

— Ulan ver diyorum, karı!

— Vermem Mistik, gece vakti vermem. Emniyet Müdürüniin evine gidip habar vereceğim diyorsun. Git. Paralara ne lüzum var?

Bir çekişmedir bağladı. Gece yarısına yaklaşmış, vaktin hafif ay ışığında o ona, o ona. Kadın bir fırsatını düşürüp odaya kaçtı, kapının tahta sürgüsünü sürüverdi.

Arabacı Mistik dışarıda bağırıp çağırıyor, kapıyı yumrukluyordu ama, nafile. O kadar ki, kadın buz gibi, geçmiş pencereye oturmuş, kocasının kapıyı öfkeyle yumruklayışına bakıyor, aldırmıyordu. Adam baktı ki olmayacak, "Allah belânı versin kör cenabet!" diye arabaya atladı, dizginlere hırsla sarıldı, kırbacını hırsla şaklattı:

— Deheey!..

Araba şakırtıyla uzaklaşınca kadın pencereden çekildi. Koynundan beş tane yüzlüğün ılık destesini çıkardı. Küçük gaz lâmbasının sarı ışığında bir bir saydı, sonra tersinden bir daha saydı, daha sonra da yüzlükleri yere yaydı, karşılarına geçip oturdu. Bu paralar onun için bir kuvvetti. İsterse Mistik, bundan böyle eve hiç uğramasın. Beş tane yüzlük! Ye ye bitmez, ye ye tükenmezdi!

MÜFETTİŞİ

IV.

Emniyet Müdürünün evi önünde arabasını öfkeyle durdurdu. Yere atlamadan önce karısına içinden okkalı bir küfür savurdu. Ulan ne lanet kadını! Şu bel! Lanet, Allahın belâsı, pis, aksi... nasıl da bunun böyle olacağını hesap etmeden kaptırmıştı paraları! Bir şey değil, dünya dünyaya, yer yere geçse, kıyametler kopsa geri vermezdi beş yüzü. İnanmazdı ki bu paranın kendi parası olmadığına!

Emniyet Müdürünün evine aşağıdan yukarı baktı: Anadolu'nun ikinci derece illerinde çokluk "Konak" denilen, eski biçim, kafesli, şahnişli evlerden biriydi. İl'in en gösterişli yapılarından. Ne var ki, son yıllarda yapılmış zarif stil yapıların yanında çok modası geçmiş, çok sönük kalıyordu. Buysa, bütün "il"liğine rağmen, çok büyük bir köyü hatırlatan şehirde yerinilecek bir şey değildi. Emniyet Müdürünün oturduğu ev, validen sonra, şehrin en gösterişli yapısıydı. Modern, stil yapılsa ünlü fabrikatörlerle, büyük bir çiftçiye aitti ki, ne Emniyet Müdürü, ne de Vali onlarla yarışamazlardı.

Emniyet Müdürünün evinin üst kat pencerelerinde ışık vardı. Demek henüz misafirler dağılmamışlardı. Belki de gene kumar oynuyorlardı, kim-bilir? Orası hiç önemli değildi Kel Mistik için. Koskoca bir Emniyet Müdürü, koskoca bir Vali, bog samanlarında eşi, dostuyla kumar da oynar, içki da Ifier, görüşür, konuşur da, içinden geleni, içinden gel-

F. 5

66

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

diği gibi yapardı. Yapardı ya, tuhaftı bu şehir işte. Emniyet Müdürü, vali olmakla sanki insanlıktan çıkmışlar gibi, makamlarında put gibi oturmalı, eşiyle dosluyla briç, poker oynamamalı, karşılıklı iki kadeh bir geyler içmemeliydiler. Hemen pis bir dedikodudur tutturuyorlardı: Vay efendim, Emniyet Müdürüyle Vali birleşmişler, şehrin para babası tüccar, fabrikatör, ya da hazır yeyicilerini poker, briç partilerine düşürüp, dayanıyorlar içkiyi, ondan sonra d?, söğüşle Allah söğüşle! Niçin? Ker-li ferli fabrikatörler, tüccar, iş adamları çocuk muy-dular ki, Emniyet Müdürü, Vali onları kandırsın. Her biri şeytana pabucu ters giydirirlerdi düzüle-rin Kanmasınlar. Sonra, kâğıt oyunuydu bu, şans işi. Yarısı şanssa, yarısı da fentbazlık. Açsınlar gözlerini. Hayır, hem koşar adamların sofrasında içkilerini içer, çuhali masaları başında çatır çatır kumar oynar, kazandıkları zaman bir şey yok, kaybettiller mi, ertesi gün başlardı kumarda boğulduklarını yaymağa.

Arabadan yavaşça indi.

"Her zaman böyle, "Beyefendi"ye fısıldanacak bir hab2r varsa gelir, gecenin saat kaç olursa olsun, çat kapı, beyefendiyi uyandırır, haberi verirdi. Onun için pervasızdı. Bir zamanlar öyle enti-püften gibi gözükken haberter yetiştirmişti ki, Emniyet Müdürü üzsrinde durmug, inceleyip eşelemiş, altından büyük casusluklar, beşinci kolluklar çıkmıştı.

Kapıya giderken, içinden karısı gene küfür gibi geçti.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

67

O sırada Emniyet Müdürü, Vali, şehrin bazı hatırlı tüccarlarıyla müteahhit ve fabrikatörleri toplanmış, bundan önceleri olduğunca, briç oynuyorlar, hanımlar da bir kıyıda kendi aralarında, kendilerini ilgilendiren meseleler üzerinde konuşuyorlardı.

Sokak kapısının çınlayan zili, konağa yayılınca, Emniyet Müdürü elindeki kâğıtları dizlerine indirip, önemle kulak kabarttı: Gecenin bu saatinde kim olabilirdi?

Gözleri, geniş omuzlu, iri yarı valiye gitti. Bakışlarıyla konuşmağa başladılar.

"— Kim?"

"— Bilmiyorum beyefendi..."

"— Gecenin bu saatinde?"

"— Evet, garip. Belki de şehrin âsâyışıyla ilgili bir..."

"— Öyle olsa telefon yok mu? Her kimse, neden bizzat geliyor? Bu sakın şu senin laubali arabacı olmasın?"

Emniyet Müdürünün aklına yatmıştı. Olabilirdi. Hem de evet evet, oydu, mutlaka. Nitekim az sonra hizmetçi kız, beyaz, zarif önlüğü, uyku dolu gözleriyle geldi, bsyefendinin kulağına arabacı Kel Miatık'ı

fısıldayınca, tahmininde yanılmadığını anlayarak baktı valiye. Vali de anlamıştı bu bakıştan gelenin kim olduğunu. Üzerinde durmadı. Evet, münasebetsizlikti bşş paraLk arabacının, gecenin bu ileri saatinde koskoca bir Emniyet Müdürünün evine kadar gelip rahatsız etmesi ama, gene de bunu münasebetsizlik saymamak lâzımdı. Kanun dışı davranışların haber verilmesinde münasebet, ya da

88 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

münasebetsizlik aranmazdı. Kendisi seviniyordu o arabacı parçasını. Ayak takımıyla "hemhal olmayı" sevmezdi oldu bitti ama, şehrin âsayiğiyle ilk plânda ilgili sorumlu bir görevli...

Gırtlığını temizleyip beyaz mendiline tükürdükten sonra, esnemesini tutarak:

— Efendim, dedi. Bu gece hiç şansım yok! Briç kâğıtlarını masanın yegil çuhasına ters çevirip bıraktı.

Gecenin en şanslı adamı genç bir fabrikatör, beylik bir espri yaptı.

— Kumarda kaybeden aşkta kazanır, beyefendi!

Bütün geniş omuzluluğu, iri yanlığı, güçlü kuv-vetliliğine rağmen, ufak tefek karısından ödü kopan Vali, yan gözle bir kıyadaki hanımlar arasında sık sık esneyerek, anlatılanları dinler gözüken karısına baktı. Kadının kulağı bu yandaydı. Bakmaz, ilgilenmez görünmesine karşılık, kocasının bilhassa çapkınlık konusundaki tutumunu yakından izler, ya da izlediğini sanırdı.

Vali bey:

— Aman efendim, dedi. Bu yaştan sonra, bu kalıp kıyafet, bilhassa bu göbekte mi?

Oysa ne yaşı, ne de kalıbı kıyafetiyle göbeği bu işlere zerrece engel teşkil etmedikten başka, tam tersi, ilde adamakıllı yakışıklı sayılırdı.

Hanım, kocasının verdiği karşılığı beğenmişti. N« fabrikatörün esprisi, ne de kocasının karşılığı-îa ilgili değilmişcesine, o sıra fabrikatörün şık, zarif hanımının anlattıklarını dinler gözüküyordu.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

69

Genç kadın Fransız okullarından birinde öğrenimini yaptığı için, gayet güzel fransızca biliyordu. Her ay çifter çifter gelen moda, ya da bol resimli magazinlerden derlediği çeşitli yazıları okur, toplantılarda hemen hemen hep o konuşurdu. Bu yüzden şehrin belki de en bilgili kadınıydı. Başta Valinin-ki olmak üzere, Emniyet Müdürününki, öteki memur, tüccar, müteahhit, fabrikatör hanımları çok içerliyordardı ona. İçerliyordardı ama, o kadar. Duruşları, anlattığı şeyleri hiç de ilginç bulmamışlar gibi başka yana bakışları, ya da ona göstermeden birbirlerine dudak büküşleriyle onu alçaltıp, kü-çümsemişcesine, alçaltıp küçümseyince de aşağılık duyularından kurtulmuşcasına ferahlarlardı.

Bir ara Emniyet Müdürü belli bir telâşla geldi. Vali beyi vilâyetteki makamında ziyaret ettiği sıraların ciddiliğiyle kulağına eğildi. Arabacı Kel Mıs-tık'tan aldığı haberi önem taşıyan birkaç resmi kelimeyle anlatıverdi.

Vali bey de resmî bir hayretle:

— Yaa! dedi.

Emniyet Müdürü aynı resmî edayla başını salladı:

~ Evet

;

— Peki ne yapmayı düşünüyorsun?

— Uygun bulursanız alâkalı memurlara telefon edip...

Vali şöyle bir düşündükten sonra:

— Fakat... dedi.

Emniyet Müdürü leb'den, leblebi'yi çıkararak, Vali beyin sözünü kesti:

70

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Merak buyurmayın efendim, no onun, no de hiç kimsenin ruhu bils duymaz!

— Çünkü, malûm a!

— Malûm beyefendi. Vatandaşın yurt içinde dilediği gezip dolaşma esenliği...

— Değil mi ya?

— Hakk-ı âliniz var. Hiç merak buyurmayın!

Vali, hızla uzaklaşan Emniyet Müdürünün ardından kaygıyla baktı. Neşesi kaçmıştı birdenbire. Gerçi çiy yememişti, karnı ağrımazdı, her şeyler mevzuat gereğinceydi ama, gene de... Demek ortalarda aşağı tabakanın bilgisinden toplanılacak, belki de köklü bir soruşturmaya esas teşkil edecek bir "Mesele" vardı? Ne olabilirdi?

Aklından yığınla taahhüt işleri, ihaleler, banka kredileri geçti. Hiçbirinde bir Valinin yetkisini kötüye kuUandığını belirtecek en küçük bir formalite eksikliği, ya da "keyfi"lik yoktu ama, gene de bal-li olmazdı. İçişleri Bakanlığındaki can düşmanlarından kalın kaşlı, kısa boylu, san derece riyakâr birini hatırlayarak, sesli sesli:

— Küllü kasirün fitne! dedi.

Kadınlar da dahil, davetlilerden hiç kimse Vali beyin ne demek istediğini anlamamıştı. Bakıyorlardı, sadece bakıyorlardı yüzüne. O, başını iki yana salladıktan sonra:

— Efendim, dedi, burada yabancı yok. Ankara'dan bir... herhalde mülkiye müfettişi olacak, göndermişler...

Bütün bakışlardaki dikkat bir anda şahlandı
âdeta.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

71

— Yaa!

— Niçin acaba?

— Niçin acaba?

— Müfettişler bir il'in en büyük mülkiye memurundan habersiz niçin gelir bir vilâyete?

Bunu Vali bayın hanımı söylemişti ki, meşalenin ruhu buradaydı. Onun da, başkalarının da bildiklerine göre, Ankara'dan müfettişler çokluk, o vilâyetin resmî dairelerinde incelemeler yapmak için gelirler, gelmeden onca, geldikten sonra durumu Valiye bildirirlerdi. Demek bu safer Vali bay hakkında da soruşturma yapılacaktı!

Oradakilerden pek çoğu bilki bunu düşünmemişlerdi ama, Vali bay düşünmüşler farzaderek sinirlendi:

— Gelebilir, dedi. Gerekirse bir vilâyetin en büyük mülkiye âmiri de, hiç habari olmadan izlenir, hakkında rapor tanzim edilir!

Aynı şeyleri, "merkez"e telefon etmekte olan Emniyet Müdürü de düşünüyor, o da yukardaki düj-manlanm hatırlamağa çalınıyordu. Demek ki halktan, yahut d?, şehrin "Mer'iyül-hâtır" kimselerinden Ankara'ya birtr.kim şikâyetler uçmuştu ki, şah-rin en büyük mülkiye âmirinden habersiz, balki do çok yetkili bir müfettiş göndermişlerdi. Bu müfettiş şayet olgun, tecrübelerle piçmiş biri değil de, ham ahlatsa, c?.hil halktan dinlediği şeyleri gerekli makama rapor eder, günün birinde de bir tepeden inme...

— Aloo... sen misin Ferit?

Masası başında uykulu bir sıkıntıyla kravatını

72 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

düzelten nöbetçi görevli, müdürünün sesini tanıdı :

— Evet beyefendi, dedi.

Sonra müdürün anlattıkları şeylerden heyecanlanarak uykusunun içinden sıyrılıp çıktı, müdürünün beklediği resmî ilgiyle:

— Yaa! dedi

Dinledikçe heyecanlanıyordu:

— Öyle mi beyefendi? Olabilir, olabilir efendim. Anlıyorum, gayet iyi anlıyorum. Tabî efendim, emredersiniz, emredersiniz, hemen şimdi. Neticeyi derhal bildiririm beyefendi. Merak buyurmayın efendim...

Uyku, yorgunluk, şu, bu'dan eser kalmamış, o her zamanki üstün enerjisiyle masasında ayağa fırlamıştı. Sonra ayağa fırlamağa lüzum olmadığını idrâk ederek oturdu. Zile bastı. İçeri giren bekçiye, o sıra nöbetçi sivil görevlilerden birini çağırmasını söyledi. Bekçi koşara benzeyen bir hızlı yürüyüşle odadan çıktı. Az sonra istenen sivil geldi, âmirini usulünce selâmladı. Âmir üzerinde durmadı, üstünden aldığı emri tebliğ etti:

— Şimdi arabacı Mistik gelecek, birlikte Güzel İzmir Oteline git. Fakat katiyen renk verme. Ne adama, ne de etrafa!

— Başüstüne efendim.

— Dur, ne başüstüne? Otele hiç renk vermeden gidecek, kerli ferli beyefendinin kimliğini tesbit edeceksin. Açıkçası, adamın Ankara'dan geldiği anlaşılıyor. Belki de müdür beyin söylediği gibi, burada idarî makamlar etrafında geniş bir soruşturma

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

73

yapmağa gelmiştir. Fakat biz bu tarafını bilmiyoruz. Anlıyorsun ya? O, buraya vazife görmeğe geldiyse, biz de kendi vazifemizi görmek zorundayız!

— Elbette efendim..

— Haydi, marş!..

Sivil, şefini selâmlayıp çıkarken, şef:

— Bir dakika, dedi. Ne sen, ne de başkası, adamın Ankara'dan geldiğini, belki de adlî yahut idarî makamlar nezdinde halktan bilgi toplamak isteyeceğini bilmiyorsunuz., Biz, bu şehrin emniyetini sağlamakla mükellef olduğumuzdan, velev yüksek müfettiş de olsalar, şehrimiz otellerine gelen

herkesle yakından ilgileniyoruz.. Mesele bu. Onun müfettişliği, susu busu bizi hiç, ama hiç ilgilendirmez! Anladın, değil mi?

— Anladım efendim.

Dıgarda bir faytonun şakırtıyla gelip duruşu. Sivil az önce bekçi tarafından çağırıldığı odaya (fipm-işi uğrayıverdi. Arakadaşlarına:

— Şimdilik eyvallah bana! dedi. Arkadaşları iki acar genç, merakla sordular:

— Hayrola yahu?

O, bir an şöyle bir çıtlatmayı aklından geçirdiyse de, hayır, yakışık almazdı.

— Şimdilik sır! dedi.

iki acar arkadaş ilkin bakıştılar: Sır ne olabilirdi?

Sarışını:

— Tuhaf, dedi.

Esmeri de aynı kanıdaydı:

— Bizden bile saklı bir sır ne olabilir?

74

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Gözleri bskçiye takıldı. Gülümsüyordu. Bir şeyler biliyordu sanki. Sarışın:

— Neymiş bunun sırrı? diye sordu.

Bekçi için önemli olmayabilirdi saklamak. Ona "Sakin kimseye söyleme!" denmemiştii ki!

Şefin az önce sivile anlattıklarından aklında kalanı anladığı biçimde, bir çırpıda saydı döktü:

— Benden duymuş olmayın, Ankara'dan yüksek bir müfettiş gelmiş, buradaki bütün memurlar hakkında halktan bilgi toplayacakmış!

İki arkadaş önemle bakıştılar. Demek, mom-lekette bütün memurlun topun ağzına verecek çapta bir yolsuzluk vardı ki, Vilâyet ve Emniyet'ten habersiz, Ankara'dan müfettiş gönderiliyordu?

Esmer:

— Tamam, dedi. Gene kimbilir ne biçim bir şikâyet oldu yukarıya!

— Muhakkak.

Az önce bu işle ilgilenmesi istenerek vazifelendirilen arkadaşlarından ötürü:

— İyi ama, Faik nasıl tahkik edecek bunu? Sangın:

— Edemez, dedi. Pek pek adamın kimliğini ister alır, o kadar.

— İyi ama, kimlikte herifin görevi yazılı değildir ki...

V.

Kel Mistik'm arabasına girmekte olan görevli

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

75

de aynı şeyi düşünüyordu: "— Herifin kimliğini öğrendim. Diyelim ki, Maraş'lı, Adana'lı, yahut da İstanbul'lu, falan oğlu falan. Ne çıkar bundan? Kendisine buraya m için geldiğini sorsam bile teftiş için der mi ? Vali ve öteki memurlar hakkındaki şikâyet dolayısıyla tahkikat yapacağım... demez. Gezmeğe geldim, der. Seyahat hürriyeti kısıtlı değil ki!"

Arabacıya, biraz da "âmirane" gelir tarzda, sordu:

— Nereye gideceğimizi biliyor musun?

Kel Mistik, kırk yıllık arabacı Kel Mistik bilmezdi de kendi mi bilirdi?

— Tabii biliyorum, dedi.

Sivil de bu "tabii"ye tutuluvermişti birden:

— Neden tabii oluyormuş ?

Kel Mistik'm tepesi attı. Elbette "tabii"ydi. Koskoca Emniyet Müdürüne yalnız bu değil, bundan önce de çeşitli bilgiler vermiş bir insan, Emniyetin bir yardı mcısıdır. Hem de en candan bir yardımcı. Şimdiye kadar kim onun kadar önemli bilgiler vermiş, kim casus, beşinci kolları yakalatmıştı?

"— Neden tabii oluyormuş ?"un karşılığını vermemeyi uygun buldu. Çünkü tepesi adamakıllı atmıştı. Bir yandan "kenef kan"nm beş yüzü iç edi-vermesi, öte yandan Emniyete bunca yardımı dokunmuş bir insanın gene bir Emniyetçi tarafından tanınmaması...

Kırbacını öfkeyle şaklattı gene:

— Peheeeeyü!

?6

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Kırbacın saklayışı, hınçla sarfedilen, "D«-heey!!!" de sivil küplere bindirmişti. Alt tarafı bir arabacıydı yani!

— Ha? dedi. Neye tabii oluyormuş?

Kel Mistik hâlâ çakırkeyif, her zamanki alıg-kanlığıyla arabaya yarım sağla hafif eğildi:

— Beni iyi tanı!

— Neyini tanıyacaktım senin ben?

Kel kafası kızdı birden. Neyini tanıyacaktı ha? Vay anasını! Demek bu koca şehirde kırk yıldır arabacılık yapması, trenden şehire gelenler arasındaki şüphelileri şehrin en büyüklerine haber vermesi, o en büyüklerin de zaman zaman, "— Aferin Mistik efendi, sağ ol, var ol!" demeleri g.u sivilin yanında fostu ha?

Az daha artan bir sertlikle:

— Sana, dedi, o kadar söylüyorum. Beni iyi tanı!

Sivil bir an tokat atacak kadar hırslandı. Gerçi bu memlekete yeni tâyin olmuştu ama, her ö-nüne geleni, hele hele alt tarafı bir fayton sürücüsünü, "iyi tanımak" zorunda mıydı?

— Demek iyi tanıyayım seni ha?

— iyi tanı!

— Bakan, Başbakan falan olmyasm?

Güzel izmir Otelinin önüne gelmişlerdi. Kel Mistik arabayı durdurdu. "Bakan, Başbakan" değildi ama, gene de Emniyet Müdürünün itibar ettiği bir insandı. Güneş dururken yıldızlarla mı uğraşacaktı?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

77

Sivil inince dizginleri topladı, az daha hınçlı, kırbacmı beygirlerin ytleleri üzerind» gakiattı:

— Deheeeeyü!

Sivil, pek de ciddiye almadığı, hele arabasından da inince önemini büsbütün yitiren arabacının üzerinde durmadı. Otelin açık kapısından içeri girdi. Merdiveni ağır ağır çıkarken, otel kâtibinin merdiven muşambasını çakmakta olduğunu gördü, sordu.

Kâtip de zaten işini bitirmişti. Elinde çekiç, doğruldu. Karşısında gayet iyi tanıdığı sivil görünc, saygıyla:

— Buyur >âbi! dedi. Sivil göz kırptı:

— Ne var, ne yok? ^— Sağlığın âbi!

Yukarı çıktılar. Kâtip, odasının kapısında durdu. Sivilin dilinin altında bir şeyler saklı olduğunu anlamıştı ama, anlamamazlıktan geliyordu, istiyordu ki, o sorsun.

Sivil çevresini gözden geçirdikten sonra, kâtibe bir sır verircesine sokuldu:

— Bırak sağlığımı. Asayiş berkemâl mi?

Otel kâtibinde hoşafın yağı kesiliverdi. Yani ne demek istiyordu ? Sakın az önce otelden ayrılan kelle kulak yerinde "Kodaman" üzerinde bir şeyler öğrenmek istemesindi? Şayet böyleyse, hava alırdı. Arabacı Kel Mistik, sıkı sıkı tenbihlemişti: "Herifi Ankara'dan hususî surette göndermişler buraya. Tekmil vilâyeti teftiş, halkın şikâyetlerini tesbit edecek. Benden duymuş olma, sonra başım belâya girer. Bu, Validen, Emniyet Müdüründen falan giz-

78

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

li bir şey. Bana bakma, ben ağzından kaptım. Bunu bir memlekette bir ben biliyorum, bir de büyük çiftçi Kemal ağa. Bir de aen öğreniyorsun şimdi!"

Sivilin "Asayiş berkemâl mi?"sini cevapladı:

— Evel Allah, sonra sayenizde... elbette âbi!

Anlamıştı sivilin bir şeyler öğrenmek istediğini. Nesine gerekti, deli miydi ki, Validen bile saklı bir 53yi tutsun d?, bir sivile açsın ?

Sivil her zamanki teftiş gibi, elleri arkasında, otel içlerins yürürken, kâtibin aklından az öncesi gegti: Otel s?.hibi soluk soluğa gelmiş, "Kodaman"ı oteli teftiş ederken bulmuştu. Bulmuştu ama, adamın bağırıp çağırması karşısında ne diyebilmişti? Hiiç. Süt dökmüş kedi gibi sinivermişti. Canım, adam haksız değildi gerçekten de. Otel, otelden başka herşeye benziyordu bir sefer. Yapı eski yapı, eğri, yataklar, yorganlar, yorgan çarşafı, yastık örtüleri pisin pisiydi. Ayağının tozu, çamuruyla gelen bir müşteri kendini pire tersleri, tahtakurusu kanlarıyla zaten kirli yataklardan birine atar, bir de o kirletir, ertesi gün ardına bile bakmadan çeker giderdi.

"Herif", yorganları kaldırıp da bu pire, tahtakurusu, düpedüz ayak kiriyle alacalanmış yatakları görünce avazı çıktığı kadar bağırmağa başlamıştı: " _ Bu ns pislik, bu ne rezalet? Siz temizlik ve nezafete riayet etmiyorsanız, Belediye'nin temizlik işleri de mi görmüyor bunian? Avuç dolusu para ödeyen vatandaşların sağlığına sui-kasttir bu suikast!."

Patron bir kıyıda titremeğe başlamıştı. Kor-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

79

kuyla kâtiba bakıyor, "Aman ss gir guaun sakalının altına. Üç, bag atalım ağzına da sussun. Bslediya melediye, sağlık işleri, mağlık işleri karıştırdı. Başımız adamakıllı balâya girer!" demek istemişti ama, ne yapabiliirdi böylesine öfkeli müfettişe? Üstelik herif onları bir kıyıya çekerek pislik üzerinde usul usul, pazarlığa yanaşmak maksadiyle durmamış, avazı çıktığı kadar bağırarak bir çuval inciri barbat etmiş; ti. Sonra dr, önemlisi, Allahtan olacak, otel kasasını kontrol etmek gelmemiştir aklına. Bir gelsa de eşeleso, şap gibi yandığının resmiydi!

Sonra asıl önemlisi... ama burasını kaabil değil, kellesini kesseler hiç kimsaye söyleyemezdi. Suçtu ba! Mazallah adamı tuttukları gibi içeri ative-rirlerdi.

"Herif" tam avaz avaz bağırıp çağırırken gelivermişti otel sahibi. Zaten ödek, tabansız, hôt desen korkup kaçaeak biriydi. Âmir, memur kim gelirse gelsin, bağırıp çağırmaya başlamazlar mı, hemen eli ayağı çözülür, kâtibinin eline yüzükleri tutuşturur, "Aman konuş şu herifle, bunları da ağ-zma ativer. Benim haberim olmasın!" derdi. Kâtip de paraları alır, ya anlaşır verir, ya da gerekmezse para konusunu açmazdı bile. Açmazdı ama, kendisinde kalan paraları "Buyur patron. Paraya hacet kalmadan hallettim!" diyecek kadar da saf değildi.

Gene öyle, hsrif otel odalarında bağıra dursun, patron, kâtibine iki tane yüzlüğü sıkıştırıvermişti. Kâtip ds... akıl işte. öyle adama, deve gibi adama iki tans yüzlük rüşvet verilir miydi? Nitekim yüzükleri görünce gözleri iri iri açılmıştı:

80 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Ne parası bu?

— Hiç beyefendi, öyle...

— Nasıl öyle?...

— öyle işte..

Paraları elinden çekip almış, sesini yükseltmiş-

— Yani rüşvet ha?

— Estafurullah beyefendi..

— Vatandaşa karşı olan aslî vazifelerinizi yerine getirmeyin, yurttaş sağlığıyla oynayın. Sonra da bu alçakça hareketinize beni de âlet etmeğe kalkışın... Peki, peki ben bilirim yapacağımı.

Avucunda yüzükler, otel sofasının, sonra da merdivenlerinin paslı çivileri laçka olmuş eski tahtalarında zııt zııt zııt, çekip gitmişti. Gitmişti ama, "Herif", otelin sağlık kurallarına zerrece uymadıktan başka, gene patronun ısrarıyla kimlik cüzdansız kaçak yatırıp polise beyanname vermedikleri iki kişiyi de görmüştü. Belki farkına varmayacak, belki de sormayacaktı ama, herifler, "Müfettiş"i görünce, elbiselerini koltuklarına alıp otelden paldır küldür kaçmışlardı.

Kaçanların ardından anlamlı anlamlı baktıktan sonra sormuştu!

— Kim bunlar?

— Hiç efendim...

— Nasıl hiç? Beni görünce neden don-paça kaçtılar?

— Bilmiyorum efendim.

— Ben biliyorum., otelinizi mezbele halinde idare ettiğinia yetmezmiş gibi, öte yandan beyanname-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ Si

biz, kaçak adam yatırıyor, sonra da bana rüşvet vermeğe kalkıyorsunuz. Peki peki...

Gerçi patron da, ödek patron da sanki işi idare ettirecek, sanki şimdiye kadar ettirmiş, sanki elinden böyle işler gelinmişcesine "Herifin ardından koşmuştu.

Sivil, otel kâtibinin bütün bunları hatırlamaktan gelen düşünceli halinden anlamlar çıkararak yanına geldi, göz kırptı:

— Yattı mı?

Otel kâtibi anlamamış göründü:

— Kim?

— Beyefendi...

— Hangi beyefendi?

— Canım müfettiş bey?

Sonra birden ayılarak kırıdığı potun farkına vardı: "Şefi "herifin Ankara'dan geldiğini, belki de yüksek bir müfettiş olduğunu bilmediklerini, sırf şehrin asayışı bakımından otelleri kontrol ederken, çaktırmadan öğrenivermesini istemişti. Şimdiyse iş işten geçmişti. Kırıdığı potu düzeltmek için, kaşlarını hemen resmî bir ciddilikle çattı:

— Bana bak, ne sen, ne ben, ne de başkası, beyefendinin Ankara'dan habersizce gelmiş, burada birtakım teftişler yapmakta olduğunu asla bilmiyoruz, anladın mı?

Nesine gerekti kâtibin?

— Anladım efendim, dedi.

— Benim şu anda buraya gelişim, sırf emniyet olarak, şehrin asayışı bakımından normal tef-
F. 6

82

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

tiş görevimizi yapmak için. Bu arada, hususî Burette sana sormuş olabilirim. Bütün mesele, hususiyeti resmiyete.... efendim?

Otel kâtibinin bin kere nesine gerekti?

— Çok doğru âbi. Çay, kahve bir şey emretme» misiniz?

Sivil rahatlamıştı:

— Hayır, mersi... dedi. Yattı mı? Kâtip başka dallardaydı:

— Demek Ankara'dan geliyor? Sivil kızdı:

— Evlâdım bırak Ankara'yı, alma ağzına. Ne diyorum? Müdür beyin çok sıkı emri var, herifin, pardon müfettiş beyin Ankara'dan geldiğini, Valiyi, Emniyet Müdürü beyi telâşa verecek kadar önemli bir zat olduğunu bilmiyoruz!

Kâtibi uzun uzun gözden geçirdi. Sonra:

— Şey yayılırsa, hakkında hayırlı olmaz! Kâtip anlamadı bile, "Hakkında hayırlı olmaz"ı.

— Abi, dedi. Sana bir şey soracağım... Sivil iyice huzursuzlanmıştı:

— Sen sormayı bırak da, cevap ver! dedi. Beye-findi kaç numarada kalıyorlar? Yattılar mı?

Oturuyorlar mı?

— Beyefendi mi?

Yutkundu. Kızmış gitmişti adam. Niçin kızdığını sorarsa ne diyecekti? "Yatakları, çarşafın beğenmedi, beyannamesiz kaçak adam yatırdığımızı gördü, üstelik rüşvet de verdik... Bütün bunlara kızıp gitti!" mi diyecekti?

— Ha? Yattı mı, oturuyor mu?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

S3

mi?

Verecek başka karşılığı yoktu:

— Yatmıyor.

— Oturuyor mu?

— Ne yatıyor, ne de oturuyor. Yok burada! Sivil inanmadı:

— Nasıl yok? Güzel izmir Oteli burası değil

— Burası.

— Pekii?

— Senin anlıyacağın âbi, oteli beğenmedi, kızdı gitti! Sen şimdi eşelemeyi bırak da, beni düşündüren..

Birden akli başına gelerek kendini tuttu. Tutması, otelin sağlık kurallarına uymayacak kadar pis olması dolayısıyla "Herifin bağırıp çağırması, otel sahibinin de kâtipi aracılığıyla verdiği, beyefendiyi alabildiğine kızdıran iki yüz liradan dolayı bir biçimsizlik çıkarsa, otel sahibinin mi, yoksa kâtipin mi suçlu görüleceğini öğrenmeğe kalkmak istemesiydi. Öyle ya, yediği yoktu, içtiği yok. Patron: "Götür, usulüyle ver!" demişti, Çok vermişti böyle. Nereden bilecekti, "Herifin nâmus-u mücessem" olduğunu? Sonra, bilse bile, patronu madem emretmişti, emri yerine getirmek zorundaydı. Getirmezse patronu kızar, kasayı masayı teslim et, bas git diyebilirdi. Kasa açığı olmasa vız gelirdi ama, kasa açığı vardı!

— Sonra? dedi sivil.

— Sonra patron geldi o bağırıp çağırırken, ödü koptu enayinin...

Sivil, patronu hatırlayarak güldü:

\$4 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Demek ödü koptu?

— Kopmaz mı? Bin kere söyledim, bu yataklar ve yorganlar, bu çarşafın berbat, değiştirelim. Bir âmir, bir memur geliverirse yanarız, dedim kulak ardına attı. Herif de, pardon müfettiş bey de geliverdi işte.. Gördü, öfkelendi, çekti gitti. Haksız mı? Sen müfettiş olsan meselâ âbi? Ha?

— Patron nerde?

— Ne bileyim? Arkasından o da çıktı gitti.

— Beyefendinin nereye gittiğini biliyor musun?

Kâtip omuz silkti:

— Nereden bileceğim?

— Demek şimdi burada yoklar?

— Çıkalı yarım saat olmadı...

Sivil, birdenbire önemini yitiriveren kâtibin yanından hızla ayrılarak, Şefine durumu bildirmeğe koşmadan önce yarı tehdit, yarı kurusıkı:

— Bana bak, dedi. Tekrar ediyorum: Beyefendinin Ankara'dan geldiğini, yüksel: müfettiş olduğunu ne sen biliyorsun, ne de ben. Ağzından sakın kaçırma. Sonra vallahi gap gibi yanarsın, anladın mı? Koşarak otelden çıktı. Durumu Şefine hemen bildirmek için bir telefon aranmağa başladı. Birden gözüne semtin nöbetçi eczanesi ilişti. Gitti, Yarı aydınlık camekânında "NÖBETÇİ" yazıyordu ama, kapı kapanmış, görünürlerde de kimseler yoktu.

Zile bastı. Tekrar bastı, sonra tekrar. Neden sonra tâ gerilerdeki paravananın ardından don«

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 85

paça kalfa çıktı, isteksizlikle, homurtuyla kapıyı açtı, sertçe sordu:

— Ne var? Ne istiyorsun?

Sivil kendini tanıtip, telefon başına gitti, alışkın parmaklarla numaraları çevirdi:

— Alooo..

Masası başında, gelecek telefonu uykulu uykulu beklemekte olan Şef:

— Eveet? dedi. Sonra birden ilgisi arttı:

— Yaa! Demek oteli çok kirli bulmuş? Peki şimdi neredelermiş? Bilmiyor musun? Kâtibe uslüy-le soraydım. O da mı bilmiyormuş? Peki ne yapacaksın şimdi? İyi ya, Bütün otelleri gez. Herhalde birinden birindedir. Neticeyi telefon başında bekliyorum. Güle güle!

Kulaklığı yerine koydu, kaldırdı, numaraları çevirdi:

— Aloo, beyefendi... Evet efendim benzenizim. İlk istihbar, Güzel İzmir Oteline gitmişler. Teftiş neticesi maalesef kötü. Evet efendim kötü, maalesef...

Emniyet Müdürü ferahlıkla Valiye döndü: Vali bey hâlâ orada, "Adam"ın kimliği üzerine bilgi edinebilmek için sonucu gerekirse sabaha kadar bekli-yecekti. Hanımını falan yollamış, misafirler de dağılmışlardı. Elleri arkasında, demindenberi salonda yukarı aşağı dolaşıyor. "Adam" üzerine çeşitli yorumlar yapıyordu ki, Emniyet Müdürü'nün telefon

86 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

konusmasından adamın kimliğini anlar gibi olmuştu:

— Ş^yyy» dedi. Durum anlaşılıyor— Emniyet Müdürü telefonu kapamıştı, yanına geldi:

— Evet beyefendi. Otelleri teftiş ettiğine göre... efendim?

— Bir belediye müfettişi!..

— Evet, belediye müfettişi!

— Ben de başka şey sanmıştım...

— Ya benzeniz beyefendi?

— Üzerinde durup izam etmeğe gelmez. Bana Belediye Reisini bulun lütfen...

Emniyet Müdürü, Belediye Reisinin evini buldu.

Belediye Reisi, kısa boylu, tıknafes, şeker, damar sertliği kalb yetersizliği, arteriyoskleroz gibi daha bir sürü hastalıktan şikâyetçi çekingen biri, gecenin bu saatinde Vali bey tarafından aranılması ödünü koparmış, hemen tansiyonu yükselmekle kalmamış, eli ayağı da titremeğe başlamıştı. Bunca yıllık Belediye Reisiydi, şimdiye kadar hiçbir Vali, kendisini gecenin böyle ileri saatinde aramamıştı.

Telefona koştu:

— Estağfurullah beyefendi. Emri âlileri beye-fendiciğim? Yaaa! Tef tig mi etmişler? Hangi otel? Güzel İzmir Oteli... ben böyle bir otel hatırlamıyorum,. Haa, bildim bildim. Demek beğenmemişler? Bağırıp çağırmışlar demek? Demek,,,.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ VL

87

Sıcak Anadolu gecesi derinlegerek sürüp gidiyordu.

Arkasında elleri, arkasındaki ellerinde çantası, rölöve şapkası, zıtt zat zıtt... bir ara sokağa saptı. Uygun, karanlık bir köşede küçük aptes bozmak ti maksadı ki, birden ardında ayak sesleri. Aptes bozmaktan vazgeçti. Gelen, herhangi bir görevli o-labilirdi: Bekçi, polis gibi.

Otel kâtibinden öfkeyle alıp pantolon cebine çalımla soktuğu iki yüz lirayı hatırladı. Hakkında herhangi bir ihbar da olabilirdi. Numaraları tesbit edilmiş, paraları vermişlerdi belki, şimdi de...

Fakat, hayır, o yıllara dayanan tecrübesinin verdiği sezgiyle kimbilir kaçınıcı sefer anlamıştı ki, gelen, herhangi bir görevli değil, olsa olsa az önce iki yüz lirayı veren kâtipti. Adımlar korkaktı çünkü, adımlar iradesiz, adımlar çekingen, beceriksiz...

— Beyefendi, beyefendiciğim...

Durdu, yarım solla hafif döndü, azametle:

— Efendim? dedi.

Kimbilir nereden vuran hafif ışıktaki adama baktı, hayır, az önceki kâtip değildi bu. Bir an şaşalar gibi olduysa da, çekinecek bir şey yoktu. Deminki korkak, çekingen, beceriksiz adımların sahibi herhangi bir görevli olamazdı, hiçbir görevli de böylesine zayıf, iradesiz, korkak adımlarla yaklaşamaz» di şikârına. Kendini topladı. Yeniden baktı: Uzun boylu, kuru, efendiden biri. Ellerini ovalayıp, çe»

88

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

kingenliğ, paldır küldür konugmayışı, yutkunuga hoşuna giderek:

— Kimsiniz? dedi. Ne istiyorsunuz? Adam hep o mahcupluk içinde kekeledi:

— Ben, bendeniz...

— Evet?

— Demin teftiş buyurduğunuz...

— Evet?

— O, otelin...

— Eveet?

— Sa, sahibiyim efendim!

"Kodaman" her ihtimale karşı kendini toparla» di bir an:

— Ben demin herhangi bir müfettiş sıfatıyla o-tel falan teftiş etmedim, dedi. Sadece bir yurttaş! Memleketinize gelmiş, geceyi sizin otelinizde geçirmek isterken, herşeyi pis, kirli, bulantı verici bulmaktan gelen bir sinirlilikle bağırıp çağıran bir yurttaş! Anladın mı?

Kuru otelcinin kafasında bir fikir yanıp söndü: Öyle ya, elbette böyle konuşacaktı. Müfettişim, buranın Valisi başta olmak üzere çöpçüsüne kadar herkesi, herşeyi teftiş edeceğim, demezdi ya!

— Biliyorum beyefendi. Yalnız...

— Ne yalnız?

— Otelimizin pisliliği hakkında...

— Evet?

~ Belediye'ye falan..

— Falan

— Herhangi bir gîkâyette...

— Evet?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

89

— Bulunmazsınız elbette ama... Güya tepesi attı:

— Ne demek o? Neden şikâyette bulunmıyacak misim? Neden elbette oluyor? Bu biçare, bu bağıri yanık, bu fedakâr milleti pis lokantalarda avuç dolusu para karşılığı sözümona doyurmağa, itlerin bile yatmadan önce düşüneneği palasparelerin arasında yatırmağa ne hakkınız var?

Otel sahibi kurdukça kurmuştu bir an. Ulan ne ağızdı bu be? Tam tamamına, seçmen tavlamağa çıkmış milletvekili adayı ağzı! Herif sağlama partili bir müfettişti, belki de müfettişler müfettişi. Ne lâflardı onlar be! Sonra yakışıyordu da. Yıllar yılı milletvekili adaylarından çok, millî bayramlarda falan biçimine getirip kaptığı kürsüde dinliyecilerin iflahını kesene kadar bas bas bağırarak partililerle, memleketin büyüklerinden çokluk işittiği sözlerdendi ama, bu onlardan çok daha etkin olmuştu. Biliyordu, oteli hiçbir sağlık kuralına uymayacak, tümen tümen ceza yiyecek kadar pisti, bu bakımdan suçluydu. Yarın sabah sabah kalkıp Belediye'ye gitse, durumu bildirse, sağlık ekibi yenilmiş, içilmişli-ğe, dostluğa, ahabplığa falan aldırış etmeden hemen gereken işlemi yapmağa başlardı ki, ondan sonra artık ayıkla pirincin taşını. Kuyruğun hükümetin eline geçmeğe görsün bir sefer. Geçti mi, artık her-gey fazlasıyla sökün ederdi. Ceza, tekrar ceza, cezanın cezası, haftalar, aylarca kapama kararı, hattâ fen işlerinin çeşitli raporları. Çünkü otel olarak kullandığı yerin aslında usulsüz kullanıldığını gayet iyi biliyordu. Bu şikâyet, küçük, küçücük bir

80

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

şikâyet, sağlık ekibinden geçtim, fen işleri şıp-şak kancayı takacak, ondan sonra irili ufaklı memurlar hergün gelip gidecektir. Yıkıtırıp yenisini yaptırmaya kalksa, en azından birkaç yüz binin kapısıydı. Dededen mi, yoksa dedesinin babasından mı ne kalan bu harap konağın bulunduğu yer. Belediyenin imar plânı içindeydi ki, buraya, plân gereğince gösterişt, turist avına yarayacak büyük bir yapı çökertmek zorundaydı. Onun için, beyefendiyle bu gece anlaşıp üçün beşin yolunu buldurup, meseleyi kapatmalıydı. Üstelik kâtibi eliyle verdiği iki yüz lirayı almadıktan başka, otel de kaçak yatırımları da görmüştü. Şayet şikâyet ederse, değil para cezası, değil bir hafta, on gün kapamak meslekten bile men edilebilirdi.

— Haklısınız, dedi, yerden göğe kadar haklısınız beyefendi. Biz, yani fakir fıkaraı düşünmeyen biz düşüncesiz esnaf...

— Fakir fıkara ne demek ?

— Yani, şeyy..

•— Fakir fıkara diye ayırım yaparak sınıf tezaadını belirtir şekilde konuşma arkadaş. Buna hakkın yok!.

— Beyefendi, bir dakika beyefendi...

— Kesme sözümü! Zengin sınıfı, fakir sınıfı diye iki ayrı sınıf yok bu memlekette! Memleketimizdeki kanunlar nazarında birbirine tamamiyle eşit, kaynaşmış bir kütle var. Ve bu kütle, topyekûn ftiz Türk milletini teşkil eder, anladın mı?

Otelcinin kanı büsbütün kurumugtus

— Anladım efendim.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

91

— Partiler arasındaki ayrılığa bakıp da, cennet yurdumuzda vatandaşların birbirine karsı olduğu* nu da sanma!

— Sanmıyorum efendim, gayet doğru, yerden göğe kadar...

— Hakkım var, değil mi?

— Elbette beyefendi.

— O halde yarın, ilgililer nezdinde bir soruşturma yapıp...

Otelci mahvolduğunu sandı..

— . . . yapıp, şu otel adı altındaki pislik, murdarlık ve ne idüğü belirsizleri barındırma yatağının mevcudiyetinden haberdar olup olmadıklarını sormak...

— Allah... yandım!

— Müsaade et; sormak, şayet haberleri yoksa, onlar hakkında da gereken kovuşturmayı yapıp....

— Beyefendi!

— ... yapıp, deveden büyük fil vardır fetva-smca onları da tecziye etmek, yahut ettirmek de bir vatandaş olarak benim hakkımdır, değil mi?

Otelci neredeyse yıkılacaktı. Kendini zor tutarak:

— Beyefendi, diye inledi, mahvederler beni beyef endiciğim!

Adamı göğsünden eliyle itti:

— Müsaade et... kâtabinin avucuma sıkıştırdığı iki yüz liraya gelinee..

Otelcide hayır kalmamıştı, bayılacaktı nerd«y»

«S,••.-.!

..!..!• ' : || ••..•...

92

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Beriki her şeyin farkında olduğu halde, son darbeyi olanca insafsızlığıyla indirdi:

— Ben dilenci miyim, ulan ?

Her zaman en kızdığı sözlerin başında gelen "ulan"a şu sıra kızmak değil, adamın anlaşma kapısı açmak istemiş olacağı kanısına vararak sevinmişti bile. öyle ya, "Ben dilenci miyim ulan? İki yüz lira benim gibi kedi ferli adamın dişinin kovuğuna bile yeter mi? Sonra düşün, bir şikâyet eder de hakkında kovuşturma yaptırırsam, binler, on binlerce lira zarara girersin. İki yüz liracıkla olur mu bu kadar iş?" demek, demek istemekte haksız mıydı?

Pırıl pırıl bir umutla:

— Estafurullah beyefendi, dedi. O nasıl söz? Zâti-âlinizin dilenciliğinizi kim iddia edebilir? Kimin ne haddine ?

— Ne haddine ama, kâtabin midir, nedir, o maymun suratlı utanmadan buna cür'et etti. İnsan bunu-

— Bir cahillik etmiş beyefendi, zâtı-âlinizi tanıyamamış...

— Hem tut yurttaşları yurttaşlık haysiyyetiy-le kaabil-i telif olamıyacak pis yataklarda yatır, hem de karşındakini dilenci farzet! Olmaz, olmaz efendim olmaaaz!

Zıt zıt znt, yürümeğe başladı. Köşeyi döndü. Otel sahibi de ardında. Hep o pırıl pırıl umutla yürüyor, iki yüz lirayı dilenciye lâıyk gören bu "sınıfsız", "kaynaşmış kütleci"yi yurttaşı dilenci olmaktan çıkaracak ne miktar bir para verirse uygun düşeceğini tasarlamağa çalışıyordu ki, adam yeni, ka-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

03

ranlık, iyice karanlık bir başka köşeyi dönmüş, durmuştu.

Otel sahibi gene çekinerek yaklaştı. Dikkatle baktı beyefendinin baktığı yere: Bir bekçi, Evet «vet, bir bekçi, koyu karanlığa kendini uydurmuş, horlayıp duruyordu.

Beyefendi homurdandı:

— Rezalet, kepezelik. Nedir bu memleketin hali ? Bu ne başıbozukluk ? Bu ne vazife sınırlarını tanımamak? Bu ne lâubalilik?

Otelci soruyu kendine sanarak:

— Hakkı âliniz var beyefendi, dedi.

— Efendim anlaşıyor, bu memlekette bey belirsiz, meydan ıssız. Demek ki halk bir yanda, esnaf öte yanda, idarî ve adlî makamlar da daha öte yanda.... oooh... Allah afiyet versin, işler yolunda, gidiyor!

Emretti:

— Uyandır şunu!

Yıllar yılı alabildiğine şımarmış cebi dolu otelci, isterse memleketin en büyüğü tarafından verilsin, ne bu, ne de buna benzer hiçbir emri telâkki etmez, bunu kendine hakaret sayardı ama, şimdi pabuç pahalydı. Fındık kabuğuna gir dese girecek, gi-remese bile girmeğe çalışacaktı.

Bekçiye sokuldu, omuzunu dürttü:

— Hemşerim, heeyhemşerim!

Bir hayli yaşlı kaba saba bekçi hemen uyanmadı, önce horultusu dindi, bir süre dinledi âdeta uyku içinde, sonra:

H MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Hıh, dedi.

— Heey hemşerim, uyan artık, uyan! Silkinip kalktı:

— Uyumirdim...

Suçüstü yakalanmışların kaygısıyla ayakta durmağa çalışırken, ceketinin iki yanlara çektiyordu.

— Gözlerim eyle bi bulanmış. Volla uymirdim ho!

Kocaman bıyığı, kalın çatık kaslarıyla yiyecek gibi bakan adamın karşısında ufalıp duruyor, boyuna tekrarlıyordu:

— Volla. Gözlerim eyle bulanmış.. "Kodaman":

— Ne tuhaf memleket, diye söylendi. Evet, evet, belli bu memlekette bey belirsiz, meydan ıssız olduğu. Ne âmir belli, ne memur. Şöyle bir dolaşınca insan anlıyor ki, lokantaları pis, berbat, oteller hakeza, yurttaşın mal, can emniyetini korumakla mükellef bekçiler karanlıklara tamsiper yapıp horla-ladıkları halde, uyumadıkları iddiasındalar. Âlâ, çok âlâ doğrusu...

Bekçi gene şaşkın şaşkın:

— Uyumirdim, dedi. Eyle bulanmış gözlerim... Karşısındakinin ısrarlı inkârı karşısında söyli-yecek söz bulamıyanların öfkesiyle sertçe baktıktan sonra, onu yutkunmaları içinde bırakıp, sarı iskar-pinleriyle, zııt zııt uzaklaştı.

Bekçi, karşısındaki uzun boylu, zayıf adama sokuldu:

— Bu kimdi kurban? Otelci:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

ss

— Müfettiş, dedi, müfettişten de büyük: Sonra "Kodaman"ın ardından âdeta seğirtti. "Kodaman", koşarcasına yaklaşmakta olan a-yak seslerinden geleni tanıyarak, canı sıkıldı. Ne geliyordu gene bu herif? Küçük aptes fena sıkıştırmıştı, işeyecek uygun bir yer bulmak için bu karanlık, pis sokaklara sapıp duruyordu. Herif ardından böyle gölgesiymişcesine gelmekte devam ederse, ne lezzetle küçük su dökebilir, ne de keyfince düşünebilirdi. Durdu.

Otelci de ellerini ovalıyarak durdu.

— Efendim ? dedi "Kodaman".

Beriki, anlaşılmayan bir şeyler mırıldandı.

— Anlamıyorum, yüksek söyle! Toparlandı:

— Horluyordu, dedi.

— Kim?

— Bekçi.

— Onun horlaması, sizlerin horlamalarınızın yanında çok masum kalır. Sen, söyle bakalım, peşimde ne dolaşıyorsun gölgem gibi?

Otelci yutkundu. Sonra kendini topladı:

— Affedersiniz, bir istirahatda bulunacaktım...

— Neymiş, bulun bakalım.

— Vakit epeyce ilerledi. Herhalde yatıp dinlenmek istersiniz diye düşünmüştüm de...

Gerçekten de, vakit hayli geç olmuştu.

— Beni leş gibi yataklarında mı ağırlayacaksın pis otelinin?

~ Aman efendim, rica ederim.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Pekiy?

— Tenezzül buyurulursa bendenizin fakirhanede bu geceyi geçirmek şerefini bendenize verseni» diyecektim...

Hemen ekledi:

— Kaabilse tabî.

Haa, baş buna diyeceği yoktu. Ev yatağında rahat bir uyku çeker, sabahleyin ağırlanır, asıl önemlisi, belki de iki yüzün gerisi gelirdi.

Gene de:

— Buranın bütün otelleri seninki gibi iç açıcı, temiz, ferah mı?

Otelci sözdeki alayı farkedecek kadar zekiydi. Güldü:

— İnanın beyefendi, benimkinden çok daha pistirler!

— Allah Allah...

— Sizi temin ederim ki.

— Demek burda... Sözü nü kesti:

—Bütün gece gözümüzü bir an olsun kırpmıya-cağınızı bildiğim için, başka otel tavsiye etmem!

Küçük aptes, ayakta duramayacak kadar sıkıştırdığı için, kısa kesti:

— Yaa...

— Evet beyefendi.

— Evin uzak mı?

— Değ il beyefendi. Buyurun, gidelim!

- " 'Müfettiş', "Müfettişler Müfettişi", ne sanırsa sansın. Kendisi buna dair hiçbir şey kaçırmamıştı ya ağzından! Baltayı taş a vursa da iş resm i yete dö »

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

97

külürse, ne çıkardı? Nihayet bir yurttaştı. Ağzında dili dö nen, kafası çalışan, bir bakışta iyiyi kötüden ayırt eden, edebilen her medenî insan gibi, ilk geldiği bu şehirde yığınla sağlık, fen kurallarına aykırılık görmüş, başkaları gibi susacağına açıklamıştı. Bu açıklama "Ankara'dan gelen herhangi bir kodaman" havasını taşıyorsa, bu yüzden de çevresindekiler ürküyor, korkuyorlarsa suç onun muydu?

Otelci yanın adım sol gerisinde, konuşup duruyordu. Bütün bu konuşmalardan anlıyordu ki, bu şehir de, yurdun hemen hemen bütün öteki şehirleri gibi "A" dan "Z" ye kadar bozukt u.

Bir sokak daha geçtikten sonra, otelcinin ikinci plân bir caddedeki konağı göründü. Gecenin içinde, yıldız dolu, hafifçe aydınlık göğ e kapkara yaslanmıştı sanki.

Otelci, konağını işaret etmeden önce:

— Yerden göğ e kadar haklısınız beyefendi, d»» di. Burada da herşey, işaret buyurduğunuz gibi, A dan Z ye kadar bazuk!

— Bütün mesele, bozukluğ u görüp, kabul edip, düzeltmekte!

— Doğ ru.

— Herkes kendi evinin kapısını süpürse, şehir temiz olurdu.

— Çok doğru beyefendi...

Aklından "Herkes" geçti. Evet, herkes... Yani, kendisinin de içlerinde bulunduğu, şehrin lokantacı, otelci, bakkal, kasap, manav gibi esnafı. Sağlık kontrolleri ciddilikle yapılsa, cezalar hiç acıma-

F. 7

98

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

dan verilse, parayı verene düdük çaldırılmasa, elbette içler tıklarında giderdi ama, dinleyen kim?

— İşte bizim fakirhane beyefendi! "Beyefendi" durdu, kapıyı aşağıdan yukarı

şöyle bir baktı: Saçakları dantelâlar gibi işli, beş katlı, ahşap, bir eski zaman konağıydı. Aşağıdan yukarı bakarken nerdeyse rölöve şapkası düşecekti.

— Bu bina da, dedi, senin otel gibi, mâil-i inhidam!

Otelcinin bir hayli ferahlamış yüreğ i hop etti. Evet, öyleydi. Hele otel! "Mâil-i inhidamdır. Otel olarak kullanılamaz..." diye Fen İşlerinden verilmiş bir rapor vardı. Vardı ya, bir kolayını bulmuş, şimdilik hasıraltı ettirmişti.

"Bu bina da senin otel gibi mâil-i inhidam"ın karşılığ ını alamayan "Kodaman", hemen hile sezerek:

— Ha? dedi.

Otelci yine anlıyamamışçasma toparlandı:

— Efendim beyim... ne buyurdunuz?

Bu arada cebinden de anahtarını çıkarmış, kilide sokmuştu.

— Bu bina diyorum, senin otel gibi mâil-i inhidam!

Otelci kapıyı açmıştı:

— Buyurun beyefendi...

"Beyefendi"nin girmekte hafif bir tereddüt geçirmesi karşısında, çaresiz:

— Az önce çok güzel izah buyurduğunuz gibi, dedi. gehrimizde herşey A dan Z ye kadar bozuk. Takdir buyurursunuz ki, bir çiçekle yaz gelmez. Ben-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

99

deniz... buyurun efendim!

Buyurdu. İşler adamakıllı tıklarında gidiyordu.

Otelci kapıyı ardından yavaşça kapadı. O da kendi işinin tıklarında gitmekte olduğu kanısındaydı.

Yukarı çıkılan merdivenin en alt katında temizliğini açıklıyordu. Demek ki "Herif", otelinde ne kadar pis, evinde inadına o kadar temizdi.

— Evin, oteline hiç benzemiyor!

Merdiven basamağından idare lâmbasını almış, açmış, ışığı çoğaltmış, otelci, merdiven yanında durmuştu. Güldü:

— Benzemez beyefendi... Buyurun!

— Aslan yatağından belli olur derler malûm a?

— Haklısınız.

— Unutma ki, otel de evin kadar yatağın sayılır!

Otelci tam, "Hakk-ı âliniz var!" diyecekti ki, caddenin parkelerinde, çok iyi tanıdığı bir külüstür çift atlı arabanın beykir nallarından geceye yayılan gıkırtıyı işiterek, Kel Mistik'ı hatırladı.

Bunu otelci de hatırlamıştı.

— Kel Mistik gene faaliyette! dedi.

Gayet iyi tanıdığı halde, tanımamış davranmayı uygun bularak sordu:

— Kim o?

— Arabacı beyefendi. Zâtı-âlinizi bizim otele getiren altmışlık sarhoş, geveze arabacı.

Anadolu'lu şehir kadınlarının inatla, hırsıyla, öf-keylo, h2.ttâ âdeta kazıyarak silip kehribar sarısına çevirdikleri cinsten tertemiz basamakları zııt zııt zııt... çıkarken, durdu:

100

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Haa, şu, evet. Lüzumundan fazla geveze a-dam. İnsanı âdeta şüpheye düşürecek şekilde ıvıt ıvıt soruyor, eşeliyor...

Elinde idare lâmbasıyla otelci, sır verircesine:

— Maksadı var da ondan, dedi.

— Maksadı mı var? Ne maksadı?

— Siz daha iyi bilirsiniz tabii... İstasyondan şe-hire taşıdığı müşterilerinin hüviyetini tesbit edip bunu Emniyete haber verir!

"Kodaman"ın içinde bir şey küt ettiyse de, üzerinde durmadı. Önemli değildi. Hiçbir ipucu vermemişti. Sağda solda cart-curt edişi de önemli değildi. Aldığı paralara gelince... Evet ama, şarapçı mı ? Şu otelci mi gidip haber vereceklerdi ? Sanmıyordu. Kaldı ki, aldığı paralan kaşla göz arasında, tek tanıksız alıvermişti.

İkinci kat.

Sonra üçüncü kat En alt kattan bu üçüncü kata kadar her yan tertemizdi. Aklından annesi geçti: Etli, butlu, eskilerin "Hamurlu" dedikleri, "Osmanlı karı" diye mertliğini övdükleri bir kadın. Annesi de tıpkı böyle kazıyarak silerdi merdivenleri, sofayı, odaları... Böyle olduğu halde karısı... Yüzü nefretle buruştu. Ufacık gözleri burun köklerine akmışa benzeyen şaşı, kupkuru, cırcır karısını hatırlamıştı istemiyerek. Şu saatte gene kimbilir, anacı-ğıyla gırtlak gırtlığa kavgada mı, yoksa çoluğu çocuğu, evi barkı tepip, kendi gibi züppelerle poker, bric partisinde mi, otomobil gezintisinde miydi ? Belki de aziz ahababı ebs hanımla birlikteydi...

Yüzünün bir tikiyle sanki onu, onun hayalini

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

101

gerilere attı, unuttu. Zaten tam bu sırada bir kapı gıcırtyla açılmış, darmadağın saçlarıyla dekolte bir genç kadın uyku dolu gözleriyle peydahlanmıştı.

— Geldin mi?

Fakat, otelciden başka biri de vardı yanında. Hiç tanımadığı, enine, boyuna, kara bıyıklı, çok yakışıklı bir beyefendi. Bayılırdı böylelerine. Bunlar kocaman elleri, kalın, güçlü kollarıyla erkeksi erkeksi kokarlar, iyi sarış*, insanın suyunu çıkarırlardı tatlı tatlı.

Otelci, kadını tanıttı:

— Benim ikinci hanım! Sonra da "Kodaman"ı:
— Beyefendi Ankara'dan geliyorlar. Kendileri yüksek müfettiş!
"Kodaman"ın canı sıkıldı:
— Hayır hayır. Müfettiş falan değilim. Sadece şehrinize uğrak vermiş bir yolcu!
Ne olursa olsun, otelcinin "Benim ikinci hanım" dediği metresi sevmiştii adamı birden. Sevmek de değil, galiba sadece beğenmişti. İster müfettiş, ister yolcu. Erkekti, sapma kadar erkek!
Otelcinin elinden idare lâmbasını aldı.
— Bana ver şekerim.. Verdi. Bu arada fısıldadı:
— Beyefendiye misafir odasını açalım! Genç kadın döndü:
— Buyurun beyefendi! Merdivene yürüdü.
"Kodaman", gecenin bu hiç ummadığı saatinde bembeyaz, kar gibi bir şimşegi hatırlatarak çakıve-

•L HAUC

102

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

ren genç kadının yakıcı güzelliğı karşısında şaşırmişti. Kendini toparlayarak:

— Efendim, dedi. Gecenin bu geç saatinde rahatsız ettim. Özür dilerim...

Kadın gayet güzel bir istanbul şivesiyle:

— Aman efendim, dedi. Rica ederim...

öne düştü, merdiveni çevik zıplayışlarla, her zıplayışında da etekleri hoplaya açıla, hoplaya açıldıkça da kar gibi bacaklarını göstere göstere çıkıyordu. "Kodaman" bitmişti. Bir yandan göz kırparcasına açılıp kapanan bacakların harika güzelliğı, öte yandan sıcacık yatağının ılık ten kokusunu saçış... bu koku tahrik edici bir esansın nefis kokusuna karışmıştı.

Otelei daha arkadan geliyordu.

Dördüncü kata çıktılar. | Kadın:

— Bir dakika, dedi. Lâmbayı yakayım.

Misafir odasına hızla geçti. Ağır cevizden konsolun üzerinde duran karpuzlu, büyük lâmbayı yaktı. Sofada kocasıyla dikilmekte olan "Kodaman"a, adamın içinde yağlar eriterek:

— Buyrun efendim! dedi.

Yol verdi. "Kodaman" girdi. Kadın hızla dışarı çıktı. Kocasını çağırdı. Merdiveni, üçüncü kata indiler. Tam merdivenin alt basamağında durdular. Kadın:

— Kim bu adam? diye sordu.

Otelcinin aklı gitti:

— Şişşşş...

— Niye?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

103

— Duyarsa...

— Ne olur?

— Canım karıcığım, adamın kim olduğunu biliyor musun?

— Yoo...

— Şehrimizi teftişe göndermişler, Ankara'dan. Bekçiden, çöpçüden Valiye kadar herkesi, bütün lokanta, otel, bakkal dükkânlarını, işyerlerini teftiş edecek ama, müfettiş olduğunu saklıyor. Gizliden gelmiş!

— Gizliden gelmiş de sen ne biliyorsun?

— Bakma, bilirim ben!

— Sen bildikten sonra herkes bilir demektir!

— Ulan kan, başlama gene beni yemeğe...

— Neyse, bırak şimdi bunu. Bu saatten sonra sofraya istemeseydin Allah vere!

— Yok canım.

Genç kadının aklına başka bir şey geldi:

— Eve niye getirdin?

— Mecburdum.

Kadm küçümseyerek baktı:

— Mecburmuş. Niçin mecbur oluyorsun?

— Karıcığım, biliyorsun, bütün esnaflar gibi benim de kanuna, nizamaya aykırı karanlık birtakım işlerim var. Herif pat diye düşmüş bizim otele. Bir teftiş. Tabii hiçbir şeyi beğenmemiş. Üstelik binanın mâil-i inhidam olduğunu da...

Kadın sözünü kesti:

— Ne ne ne?

—• Mâil-i inhidam, yani yıkıldım yıkılacak olduğunu bir görüşte farketmiş. Sordu. Aklım gitti.

104

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Belediye'ye böyle böyle diye bir bildirse, herifler zaten Allahtan arıyor, kazma kürek girişecekler. Bereket kâtip akıllılık etmiş, bana bir telefon... Kadın hatırladı:

— Bunun için mi telefon etmiş?

— Tabii ya. Kızmıştın bir de, yalan söylüyorsun falan diye. Kalkıp gittim bereket versin...

— Telefonu arabacı Mistik etti demiştin ya?

— Mistik etti, tamam.

— Az önce kâtip dedin ama?

— Efendim, kâtip, Mıstık'a söylemiş, o da koşmuş etmiş. Mesele o değil, senin aklının ermediği işler var ortada!

Genç kadm gene alındı:

— Öyle ya, benim aklım erer mi? Nikâhsızım, metres hayatı yaşıyorum. Nikâhlı karın olsa akh ererdi!

— Karıcığım, canım kancığım...

— Hadi hadi..

Genç kadını kollan arama almayı denedi. Beriki şiddetle itti:

— Defol, defol kokmuş nikâhlının yanma!

— Ama, kancığım diyorum... —

— Demez ol!

— Bırak şakayı da...

— Bana bak: Bana böyle hakaret etmekte devam edersen, vallahi de, billahi de basar giderim İstanbul'a!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

105

Bütün bu konuşma, çekişmeleri yatağında işiten otelcinin nikâhlı karısı her zamanki gibi gene gövdesini ateşler basarak karyoladan yere yavaşça indi, daha iyi işitebilmek için, çıplak ayaklarıyla kapıya geldi, kulağını anahtar deliğine dayadı.

Kırka yakın, pelte pelte, kocaman elli ayaklı bir kadındı. Kocasının nerdense bulup üstüne "Kuma" getirdiği bıcır bıcır, şeytan kan, gene adamı üzüm üzüm üzüyordu. Ne zaman heriften bir şeyler koparmak istese, hep böyle, işi ağırdan alır, adamı tersler, çekip İstanbul'a gideceğinden dem vururdu.

"— Kafamı kızdırma, vallahi de, billahi de çeker giderim!"

"— Peki ama, niye?"

"— Niyesi miyesi yok. Ben senin nikâhlın mi-kâhlın değilim. Ben bir el'im surda. Beni, nikâhlı kannı tuttuğun gibi tutamazsın. Bana hükmün geçemez anladın mı?"

"— Sen gidersen ben ne yaparım sonra sensiz?"

"— Ne yaparsan yap!"

"— Ağlanım.."

"— Nikâhlın gözyaşlarını siler!"

Gene bir domuzluğu olmalıydı ki, adama sert sert, aksi aksi karşılıklar veriyor, kendini dirhem dirhem satmağa çalışıyordu. Terzininkinin dediği gibi, kapatmalar gerçekten de tilki gibi kurnaz oluyorlardı. Ama terzininki de çok ileri gidiyordu. Hü-

106

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

kûmete başvur, eve bir baskın, kocam da, kapatmayı da hapse attır diyordu ki, gelemezdi buna. Yalnız kapatmayı hapse atsalar, yahut daha iyisi ipe çekseler, bir an bile durmazdı. Kocasına gelince... Hayır. Erkeğin elinin kınasıydı. Sonra erkek, küçük Tanrı'sıydı kadının. Bundan da geçtim, İstanbul mektebinde okuyan oğluyla kocadaki kızının babasıydı bugünden bugüne, adam. Yapmazdı. Şimdiye kadar evinin aşını, ekmeğini, tatlısı tuzlusunu, giyimini kuşamını geri mi komuştu? Hayır. Adama buğz edemezdi. Onun için...

Birden bir öpüşme, bir şapırtı.

Aklı giderek, düşüncelerinin şeridi koptu. Kocasının geceleri ötekiyle yatması, ona diller dökmesi, şu bu... unuttu, hepsini unuttu. Kapıyı yavaşça açtı, baktı dışarıya: Bir kıyıda yanıp duran idare lâmbasının sarı ışığında kocası ötekini kolları arasına almış, habire öpüyor, bir yandan da diller döküyordu:

— Canım karıcığım, şeker kancığım, bir tanem.. ne istersen emret, emret bir tanem, alacağım. Altın bilezik, elmaslı taşlı küpe, elbiselik, ne istersen!

Nikâhlının eli ayağı titriyordu. Bunca yıllık helâliydi da yirmi beş yıla yaklaşan evlilik hayatlarında değil böyle diller dökmek, buna benzer tek lâkırdı:sını iştraemişti. Sevmek, okşanmak için kapatma mı olmalıydı? Terzinin karısının dediği gibi, bağırıp çağırmalı, ikisi de, evet ikisi de hapsilere girmeliydiler. Dışarı fırladı, üzerlerine saldırdı, bir yandan <da gücünün yettiğince bağırmağa başladı:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

107

— Müfettiş beeeey, Müfettiş bey, yetiş, Allahı-nı seversen! Ankara'dan mı geldin, nerden geldiysen geldin, seni bu gece bizim eve Allah gönderdi. Şeriatın kestiği parmak acımaz. Bu rezalete el koy. Ya benim cezamı ver, yahut bu utanmaz arlanmazların!

"Kodaman", buyur edildiği misafir odasında, âhu bakışlı genç kadının, bir an beyaz bir şimşek gibi çarpıp geçmiş hayali içindeydi. Otelcinin karısı birdenbire avaz avaz bağırmaya başlayınca, şaşaladı. İşe kendisi de karıştırılıyordu. Ne yapması lâzımdı? Kadın her sözün başı, "Müfettiş beeeey, Müfettiş bey!.." diyordu. Bu, mahalleye yayılabilir, şehire dağılır, resmî makamların kulağına gidebilirdi ki, hiç, ama hiç istemediği bir şey, bir suç o-lurdu. Gerçi hiçbir yerde, hiç kimseye ne müfettiş, ne de başka herhangi biri olduğunu söylemek değil, çılatmamıştı ama, işte gene de başına belâ olmağa doğru gidiyordu.

Henüz tanımadığı, sözlerinden otelcinin nikâhlı karısı olduğu anlaşılan kart bir kadın sesi, geceyi sinirli sinirli allak bullak ediyordu:

— ... kanunsa da, amirse de, memursa da yeter artık. Bu rezalete el koyun. Herif aylardır evimde çatır çatır metres besliyor. Revayı hak mı? Boyuyla beraber evlâtları var da, utanmadan, kızı yaşındaki karyı...

Kadının sesi birden tokat çatırtıları ile kesildi-y-se de, ardından gene, hem de öncekinden daha yay-garalı, etinden et koparılmıyormuşcasına bağırıp çağırmaya başladı:

108

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Müfettiş beeeey! İmdat Müfettiş beeeeyÜİ Artık durmaması, duruma el koyması gerekiyordu. Çantasiyle rölöve şapkasını sedire atıp koştu, Ağır badeni, koşarken zat zıt zıt eden büyük a-yakkaplanıyla merdiveni bir solukta indi, kavgacıların yanma gitti. İki kadın saç saça, baş haşaydılar. Otelci şaşırılmıştı. Daha çok da nikâhlı, öyle terbiyesizce küfürler savuruyordu ki, hemen araya girdi:

— Heey bana bak, bana bakın! Ne oluyor? Ne oluyorsunuz?

Aldıran yoktu.

Otelciyse bir kıydan habire:

— Ayıptır, diyordu, çok ayıp beyefendiye karşı!

"Beyefendi" baktı ki ayıba aldındıkları yok, sapma kadar erkek, ağır gövdesiyle kadınların arama girdi. Yaşlıya dokunmamağa çalışarak, âhu bakışlıyı kaptığı gibi kıyıya çekti, kollarını arasına aldı:

— Gece vakti nedir bu rezalet, otelci? dedi. Beni bunun için mi davet ettin evine?

Otelci bitmiş, mahvolmuştu. Bir şeyler söylemek istedi, olmadı. Yalnız, nikâhlısının yanma gitmek, kadını odasına itmekle yetindi ama, ok yaydan çıkmıştı bir sefer:

— Bırak beni, bıraaak! Adam bırakmıyordu:

— Hanım ayıp, çok ayıp. Allahını seversen vazgeç...

Dinlemiyordu:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

109

— Ayıpsa da, günahsa da, rezaletse de artık yeter olsun. Siz ayıbı, günahı düşünmüyorsunuz da ben mi düşüneceğim? Ayıp, günah, rezalet size değil de bana mı? Aylardır evimde tutuyorsun nikâhsız kapatmayı!

"Kapatma", "Müfettiş bey" in kolları arasından karşılık verdi:

— Ooooşt, köpek! Kapatmayım, nikâhsızım e-vet, ama, senin gibi bin tane yağ tulumuna değişilmem!

— Yüzü cam kınğıyla sıyrılmış arsız, utanmaz!

— Kart karı, kart karın... kokmuuş!.. Nikâhlı nerdeyse bayılacaktı. Hâlâ:

— Müfettiş beeeey! diye bağırıyordu.

Kocası nihayet odasına sokup sesini kesti.

Beyefendi de fırsatı kağırmadı. Kollan arasındaki âhu bakışlı genç kadını odasına soktu. Bu oda da tıpkı tıpkısına genç kadının harika ten kokusu içindeydi. Gelin odası kadar süslü bir oda. Bir kıyıda gerçekten şahane bir karyola teller, pullar, tüller içinde süzülüyordu. Zarif koltuklar, yerde çok nefis bir halı, duvarlarda çıplak, yarı çıplak kadın tabloları.

Genç kadın sert, sinirli bir silkinişle "Beyefendinin kollarından kurtulup koltuklardan birine attı kendini. Kısacık eteği dolgun bacaklarından sıyrılmış, bacaklar olanca çekiciliğiyle "Beyefendi"nin başını döndürmeğe başlamıştı.

Koynundan Gelincik paketini çıkarıp bir cigara almağa kalmadı, "Beyefendi" hemen çakmağını çıkararak koştu.

no

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

111

Genç kadın sinirli sinirli yaktı. Sonra:

— Ne duruyorsun? dedi. Kartolozun emrini yerine getirsene!

Çakmağı söndürüp yeleğinin cebine sokan "Kodaman", şaşkınlıkla sordu:

— Ne emri? Ne yapmam lâzım?

— Duymadın mı? Babasının uşağına emreder gibi kanunsa da, memursa da, amirse de yeter artık, bu rezalete elini koy dedi ya! Koy! Yap cürmü meşhudunu, tevkif ettir. Sanki hapisten, bıçaktan, tabancadan korkan varmış!

incecik sigarasmdan zarif bir duman aldı, dumanı odanın yüksek, yağlıboya tavanın üfledi: Sonra bacağına bacağına üstüne attı:

— O eşek kadın bilmez ama, ben çıkarım az buçuk., bani hapse attıramazsm ki!

"Kodaman" bomboş gözlerle bakıyordu.

— Attırabilir misin? Bir adım yaklaştı:

— Attırmam ki!

— Attıramam ki de şuna! Biz de az buçuk kanundan anlarız oğlum. Attırabilir misin? Ben serbest bir kadını. Nikâhlı olan, bağlı olan otelci. Cünnümeşhut yapsan bile hava benim için!

Adamın hâlâ aptal aptal bakışma sinirlenerek, sigarasını külünü yere fırlattı:

— Sen sahiden müfettiş misin?

Bir adım daha yaklaştı. Gözleri kadının sımsıkı göğsünde:

— Yoo..

— Değil misin?

— Değilim.

— Ya bizimkinin otelini teftiş etmişsin? Büsbütün benimsememek itibarını kırabilirdi.

— Sen şimdi bırak bunları da anlat bana...

— Neyi?

— Bu iş nasıl oldu?

— Hangi iş?

— Bu eve nasıl geldin yani?

— Bu eve değil de, bu hayata nasıl düştün diye sor asıl. Terbiyen mi müsaade etmiyor?

Sonra birden kendini toparlıyarak ayağa kalktı:

— Afedersiniz, çok afedersiniz. Henüz pek az. tanıdığım bir beyefendiyle "Sen" diye konuşuyorum. Fakat, ah kafa. Böyle insanlarla yaşanır mı? Akıl mı? Akıl olan bir insan, bir kadın, bu kör şehirde, bu geri insanlarla nasıl yaşar, değil mi?

— Hayat maceranızı çok merak ediyorum.

— Hayat maceram. Pöb... Ne olacak benim hayat maceramdan?

Cigarasmdan yeni bir duman.

Gözleri parlayarak baktı "Beyefendi"ye:

— İstanbulluyum, dedi. Kumkapı'dan...

— Yaa.. hemşeriyiz demek?

— Siz de mi İstanbullusunuz?

— Evet.

— Neresinden?

Az kalsın kaçıracaktı, kendini tuttu:

— Bırak şimdi bunu.

— Ama işiniz Ankara'da, değil mi?

— Ne biliyorsunuz?

112

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Bilirim ben. Müfettişsiniz, bu kirli, pis şehri dolaşıp Ankara'ya, büyüklere rapor vereceksiniz. Herhalde bu geceki rezaleti de yazarsınız raporunuza, değil mi?

— Canım efendim, bırakın şimdi bunları. Demek Kumkapı'lısınız *

Omuz silkti:

— Nereliysem nereli. Siz söylüyor musunuz nereli olduğunuzu?

— Yani bu adama nerede rasladın? —! Hiç, o bana rasladı.

— Nerde?

— İstanbul'da. Senin anlıyacağın, babama anama isyan etmiş, ses sanatkârı olmak istemiştin. O1-dumdu da ya... neyse, yolum filmcilere uğradı. Figüranlık falan, sonra gene ses sanatkârlığı. Derken bir turne. Yolumuz buraya uğrayacaktı, yolda, trende otelciyle tanıştık. Mesele bu.

Tam bu sırada gene bir kaçma, kovalama oldu. Ardından otelciyle karısı, birbirlerini kovalayarak odaya geldiler. Kadın:

— Müfettiş bey, dedi, kurban olduğum Müfettiş bey.. Bu gece ne olacaksa olsun. Ya beni, ya da şu sürtüğü hapise atm, Allahınızı, peygamberinizi severseniz atın. Çoluk çocuğunuz başı için! Bıktım usandım artık bu dirlikten, dayanamıyacağım. Mahallelinin yüzüne bakamıyorum. Herkes tuh, lanet olsun senin gibi kadına diyor. Kanun madem nikâhlıya haklar tanımış, ne diye bu haklardan fay-dalanmıyacakmışım ? Dayanacağım kalmadı artık! Zarif parmakları arasındaki sigarasmdan sinir-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

113

li dumanlar alıp tavana üfleyen genç kadın da onun gibiydi:

— Benim de tahammülüm kalmadı, dedi. Benim de!

Kart kan, daha çok kaba bir erkeği hatırlatarak bağırdı:

— Tahammülün kalmadıysa git, defol!

— Terbiyeli konuş, âdi kadın!

— Âdi de sensin, arsız, yüz­süz de. Benim terbiyem senden sorulmaz. Sen kendine bak. Nâmahrem karşısında oranı buranı göstererek oturmağa utanmıyorsun değil mi?

— Hah hah haaay!

— Arsız, edepsiz. Yüzü cıncık kırığıyla sıyrılmış!

— Cıncık değil, cam kırığıyla...

— Cam, cıncık hepsi bir!

— öyle ya, senin gibiler için ha hoşafın suyu, ha tanesi!

— Yani ne? Beni eşşek yerine mi koymak istiyorsun aklınca?

— Koymak istemiyorum, sen yerini bulmuşsun...

— Sus haydi sus. Seninle çene yarıştırmaya niyetim yok!

— Öyleyse dırdırı kes!

— Sen kes..

— Kaynanam yerindesin, utan!

F. 8

114

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

"Kodaman" bayılıyordu genç kadının konuşmasına. Konuşurken elini kolunu sinirli sinirli sallayı-gı, alttan alta alay edişi... birden kendi karısını hatırlamıştı. 'Otelcinin şu karısı bile onun kuru karısından çok daha alımlıydı. Hiç olmazsa etli butluydu. Onun karısı nerdeyse değnek, bir değnekti. Hele burun köklerine akmışa benzeyen şaşı gözleriyle, onu büsbütün acaipleştiren külot pantolon giyip ata binme merakı!

İçini dertli dertli çekti.

O karı olmasa, şu hani nerdeyse abayı yaktığı karıyı şuradan kaptığı gibi... Ama, belki gene de bir şeyler düşünecekti.

Hâlâ çekişip duran kadınlara yaklaştı:

— Rica ederim, dedi. Bir dakika... Kadınlar sustular.

Otelcinin nikâhlısı, adamdan medet umarak bakıyor, sağ gözü seyirip duruyordu. Sağ gözünün se-yirmesiye çok iyi geliyordu. İnşallah bu gece bu işi burada hallolur da yarına rahat çıkardı. Öyle ya, herif kocaman bir müfettişti, müfettişler müfettişi balki de. Doğrusu yakışıyordu. Tam erkek güzeliydi.

"Müfettişler müfettişi", otelciye gerçekten bir Müfettiş çalımıyla döndü:

— Evin, otelin mâil-i inhidam; yatakların, yorganların pis; kanunen polise vermekle mükellef olduğun bsyannamesiz kaçak adam yatırıyor-sun otelinde; evinde, nikâhlı karının yanında İkinci bir kadın bulunduruyorsun...

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

115

Demeğe kalmadı, otelcinin nikâhlı karısı heyecanla araya girdi:

— Hay ağzını öpeyim! Seni bu gece buraya Allah gönderdi Allah!

Birden öfkesi taşan genç kadın:

— Tuh, dedi. Ağzını öpeyim diyor!

— Ağzmdan kaçtı. Sözüün gelişi. Senin gibi elin yabancı herifinin yanında kapatma değilim ya!

- Kapatmayım, orospuyum, daha başka bir diyeceğin var mı?
- Ne diyeceğim olacak? Yüzün cıncık kırığıyla...
- Cıncık değil, cam!
- Dert!
- Karnına!

Aklına başka bir şey gelmişti. Sahi, şu gerine gerino "Orospu" diyen kadının ne içir. ağzının payını vermiyordu?

- Bana bak! dedi.

Nikâhlı, kocaman yumruklarını beline dayadı:

- Bakıyorum, ne var?
- Açtırma benim ağzımı, otur oturduğun yerde!

£__

Kart karı hop kalktı hop oturdu:

- Aç kız, aç!
- Açarsam fena olur sonra ama...
- Yaa... ne olur acaba? Yoksa gizli bir işlerimi mi gördün?

Öyle bir baktı ki, kart kan ürktü. Sakın şu iyi su getiren sakayla, geçen günkü mesele... ama, yok canım, nerden götürecekti? Küp en alttaki taş-

116

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

liğin sonunda, karanlık odadaydı. Yarı karanlık bir oda. Sucu geldiği sıra "Şu kancık" odasıydı!

"— Yaa, ne olur acaba? Yoksa gizli bir işlerimi mi gördün?"ün karşılığını anlamlı anlamlı verdi:

- Sana, açtırma ağzımı dedim ya!
- Korktu birden, kocasına baktı, sonra edepsiz-lendi:
- İnsanı şüphe altında bırakmasana kız!
- Ben kız değilim!
- Ne cehennemin dibi olursan ol. İnsanı ne diye suçluymuş gibi şüphe altında bırakıyorsun?
- Biz o işi apaçık yaparız. Sen, senin gibiler-se perde arkasında gizli, kaçamak!

Üstüne yürümek istedi, tuttu kendini sonra:

- Nedir gizli, kaçamak olan? Otelciye dönen genç kadın:
- Sucuyu değiştir, dedi. İyi su getirmiyor! Kart karı her şeyi anlayarak titredi. Sonra kenedini topladı:
- Hadi hadi. Biz yıllar yüi sucumuzdan memnunuz!

Ama otelcinin içine şüphe girmişti. O, kapkara bıyıklı, genç irisi, sıırım gibi sucudan çoktandır şüphelenip duruyordu. O kadar ki, otelciye alayla bakıyordu hattâ. Birden namus daman kabardı otelcinin, hiç ama hiç kıskanmadığı halde, gene de karısının karşısına dikildi:

- Doğru mu kız?

Kadın kireç kesilmişti. Yutkundu, gözleri doldu, sonra da sesli sesli ağlamağa başlayarak:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

117

. — Yalan, dedi. Vallahi de, billahi de yalan. İftira ediyor bana. Ben beş vakit namazında, niyazında, müslüman müte deyin bir kadını. Sen bsni bilmez misin? Bunca yıllık ayalini ondan bundan» yazının sürtüklerinden mi öğreneceksin?

Otelci, "Namusuna dokunan" bu işi incelemek için, karısını odadan çıkardı.

Genç kadm sinirli sinirli:

- İstemezdim ama, mecbur etti., dedi. Müslü-manmış da, beş vakit namazmdaymış da... Müslümanlık da bir kalkan. Hemen ardına gir, saklanı-ver. İki ay oluyor şu mahalleye, şu eve geleli, bu kadın- n da, konduğu ahbaplarının da ne mal olduklarını öğrendim. Namus paçalarından akıyor!

Birden "Beyefendi"nin hayran bakışlarıyla karşılaşarak dikkat etti. Ne o? Adam abayı yakmış mıydı yoksa? Daha dikkatle baktı: Tamam, kul,, köle bakışı. Hiç de fena değildi. Kerli ferli, boylu boslu, üstelik de erkek güzeliydi. Otelci gibi kabuğuna yapışmışın biri değildi ya! Hem, İstanbulullu olduğunu da söylemişti. Kimbilir, belki de alır götürürdü giderken. İstanbul olmazsa Ankara olsun. İkisi de büyük şehir, güzel şehir, medenî şehir. Sonra, su Müfettiş mi, Milletvekili mi, Tüccar mı, Müteahhit mi, Film prodüktörü mü, nereye çeksen çekilecek adam gibisiyle de yaşamamış değildi. Bir zaman da onu koştururdu bakalım. Yalnız, bir şey... Paralı mıydı acaba? Paralı değilse, dünya güzeli olsun isterse. Otelci paralı olmasa neden kahrını çekecekti?

Gülüverdi.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

118 "Kodaman" sarsıldı. Bu öyle bir gülüştü ki, her şey vardı içinde: İstek, hayranlık, aşk...

Sokuldu.

Kadın kaçınmadı. Tam tersi, hafifçe şehlâ, ama bu şehlâlık onu büsbütün yakıcı kılarak, olanca kadımlığıyla baktı adama. Adam elini uzattı, genç kadının elini tuttu. Kadın çekmedi. Adam boş eliyle kadının öteki elini de tuttu.

Genç kad'n gene çekmedi.

Adam yanan, titreyen dudaklarıyla elin önce birini öptü.

Gene aldırmadı kadın.

ötekini öptü, daha sonra da bir onu, bir bunu, sonra gene bir onu, bir bunu... makineli tüfek gibi öptü öptü öptü... Az kalsın dudaklarına uzana-caktı, kadın eliyle göğsünden itti:

— Yoo.. o kadar uzun boylu değil! Kısık, ihtiraslı sesiyle:

— Niçin?

— Adam görüverir!

— Ne çıkar?

—! Hiç ama, görmemesi daha iyi!

— Gece? Ha?

— Amma da acelecisin... beni buradan kurtarmaya bakacağına...

"Kodaman" sevinçten çıldıracaktı. Ne, gözleri burun köklerine akmış karısı, ne karısının duyarsa dırdırı, ne çocukları, ne de ?nnesi. Hooş annesi: "... seni bu çingene maşası kariyı almağa bsn zorlamıştım. Bin pişmanım. İnşallah seni gene ben kur-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

119

taracağım bu it sürüsünden Kudret'ciğim!" demişti.

— Demek buradan kurtulmak istiyorsun?

— İstiyorum tabii.

— Zor mu?

— Değilse bile, sipsivri kaçmak neye yarar?

— Niçin?

— Eşyalarımı, ötemi berimi birlikte götüremem ki!

— Nelerin var?

— Bileziklerim, elmas taşlı küpelerim, yüzüklerim...

"Kodaman"m gözleri daldı bir an. Kadına dikkatle bakıyordu ama, cinsel iştahdan çok, "Zavallıyı şuradan nasıl kurtarmalı da bilezikleri, küpe, yüzükleri de kurtulmuş olsun!" diye.

— Seni kurtarmak istersem... — Evet?

— Bana inanır mısın?

— Anlamadım?

— Yani, seni ve altınlarını falan kurtarmak istesem, bana inanır, öteberini teslim eder misin?

Kadın her şeyi anlayarak:

— İyi ama, dedi, henüz nerede oturduğunu, ne iş yaptığını doğru dürüst bilmiyorum ki!

Pantolonunun arka cebinden çıkardığı cüzdanından bir kart alıp uzattı:

— Bunu iyice sakla. İstanbul'da gelir, bu adreste bulursun beni!

Genç kadın zekice sordu:

120

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

121

— Hani Ankara'dan geliyordun? Hani bu şehri teftiş edip büyüklere rapor hazırlayacaktın?

Üzerinde durmaz görünmeyi uygun bularak:

— Sen şimdi karıştırma, sonra her şeyi öğreneceksin! dedi. Bana itimat et, inan bana. Çok ho-guma gittin. Senin gibi bir genç kadını insan tepesinde taşır. Sen bir hârikasın!

Öyle heyecanlandı ki, değil otelci, kim görürse görsündü. Genç kadını kuvvetli kollarının arasına aldı, etli, kalın dudaklarını kadının rujlu, taze dudaklarına yapıştırdı.

Derinlerden otelcinin karısına attığı tokatların sesi geliyordu.

Genç kadın telâş, hattâ sevinçle dudaklarını adamın ağzından çekti:

— Dövüyor!

— Dövüyor evet...

— Oh olsun. Ben de bunu istiyordum. Ben bugün varsam yarın yokum...

— Gece, bir kolayını bul, bileziklerini falan getir bana, karşılığında sana bir senet veririm, Sonra karttaki adresime gelir, bani bulursun. Tamam mı?

- Tamam ama... evli değil misin sen?
— Yok canım, dedi. Allah göstermesin!
— Benimle evlenir misin?
— Sen istedikten sonra...
— İstiyorum, dedi genç kadın.
— Bsn de.

Dudaklarını kendiliğinden uzattı:

- Öp beni!

-ı Yeni, yepyeni bir iştahın coşkun hamlesiyle

yapıştırdı dudaklarını. İçerden, nikâhlı kadının sesli sesli ağlayışı, otelcinin küfürleri geliyordu. •

Genç kadın teneke bir kutu içindeki altın bile-

zik, küpe, yüzüklerini getirip verdi:

- Senet menet istemem. Al!

"Kodaman" aldı, tenekeden çıkardı, pantolon ceplerine doldurdu.

Genç kadın boş kutuyu götürdü konsolun çekmecesine tekrardan koydu, gözü itti. Adamın yanına geldi:

; — Sen buradan hemen İstanbul'a mı gidecek-
sin?

- Hayır. W — Ya?

İlk defa "Suç" sınırını atladı:

- Anadolu içinde teftiş edeceğim başka yerler var!

Kad'n elini tuttu adamın:

- Ben de seninle geleceğim!

Adam bir an düşündü. Ne mahzuru vardı?

- İyi ya! J/ Sevinçle:

- Tamam mı?

- Ssn istedikten sonra..

_ Ben istiyorum. Bırakma beni, n'olursun bırakma. Madem beni seviyorsun., ben de seni seviyorum.

Sonra, hemşeriyiz de.. Oldu mu? Bırakmıyorsun, değil mi?

- Bırakmıyacağım.

122 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

- Senin karın olmak, seninle dolaşmak istiyorum!

- Ben de.

- Ne iyi, ah ne iyi. Beni senin karın sanırlar, lanımefendi hanımefendi...

- Ama, dedi "Kodaman", bir şartla! —! Ne şartı?

- Bana da otelciye taktırdığından taktırmaya-!caksın!

Genç kadın danılmadıysa da gücenmiş, ya da kırılmıştı, öyle saf, öyle zavalıca baktı ki, "Kodaman" inandı, hattâ bir ara kadının kızıp ona bt>ş-vermesinden korktu.

Kadın ne kızmıştı, ne de boşvermeyi düşünmüştü :

- Sen otelci misin? dedi. Seni hangi kadın al-'databilir ?

Koltukları kabardı. Şu gözleri şaşı, mendebur,-çiroz karısı işitseydi... İkide birde, "Gemi aslanı!" derdi.

"Kalıp, kıyafetini görenler seni bir adam sanarak heves ederler ama, içine girmeyegörsünler. Benden başka her kadın taktırır sana, her kadın, her kadın."

Gene yüzünün umursamaz bir tikiyle çiroz karısını kafasından attı.

- Peki, dedi. Önce seni buradan kurtarmak iâ-«ım. Ben bu işi tereyağından kıl çeker gibi halledeceğim!

Derinlerden nikâhlının böğüren sesi gelmekteydi

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

vn.

123

Kel Mistik'in şehrin parke döşeli ana cadde-siyle ana sokaklarındaki araba şakırtısı gecenin çok geç saatlerine kadar bir türlü dinmedi. Onu kırk yıldır şakırtısından tanıyan halk, uyuyor uyanıyor, tatlı uykudan uyanınca da önce basıyordu küfürü: sonra da aynı yatakta birlikte yattıkları karısına soruyordu:

- Yahu nedir bu gece bu herifin zoru?

- Vallaha ne bileyim? Uyudum uyandım hep bu!

- Yarın ucuzlar ya, hele bu geceyi geçirsek bir...

İl olmasına rağmen bu küçük şehrin insanları hemer hemen hep tanırlardı birbirlerini. Bir yabancı hemen sırtıverirdi. Arabacı Kel Mistik'in deyimiyle "Ankara besisi" de hemen sırtmış, önce küçük

şaraphanedeki küçük esnaf içkililiğin verdiği a-şırı etgenlikle, dağıldıkları semtlerde veryansın etmişlerdi :

"— Ne oldu biliyor musunuz bu gece"

Çeşitli lokantalarla içki yerlerinde kafaları çekmiş genç, yaş, orta yaşlılar, tavla, altıkollu iskambil, pişti, ya da altmışaltı oynarlarken kulak kabartmışlardı.

Ne olmuştu her geceden başka acaba?

"— Bizim Haydar'm orda çekiyorduk kafayı, birden bir kodaman girdi şaraphaneden içeri efendi., kelle, kulak tam. Hepimizde şafak attı. Ulah

124

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

kim bu iri herif? En, azından ya milletvekili, ya balkan, ya müfettiş, ya da parti müfettişi filân. Bir bakıyorsun herif sağ'ama milletvekili diyorsun; sonra bir konuşuyor, diyorsun hayır, bakan; derken sağlık müfettişi belliyorsun, ardından parti müfettişi olması daha yatıyor aklına. Lâkin, herif bir konuşuyor efendi, tatavacı Haydar bile kargısında sustalı maymuna döndü:"

Tavlalar, kâğıtlar bırakılıyor, soruluyordu:

"— Peki neciymiş?"

Havadisi veren omuzlarını kaldırıyordu:

"— Valla ne bileyim? Dedim ya, bir bakıyorsun milletvekili, sonra hayır diyorsun bakan, ardından müfettiş, daha ardından parti müfettişi!"

Semtte ukalâhğıyla ün salmış herhangi bir e-mekli horozlanıyordu:

"— Peki sormadınız mı? O Haydar olacak kakavan sormadı mı? Hüviyetine bakmadı mı?"

Şaşıyordu havadisi veren:

"—! Yahu ne diyorum sana baba? öyle iri ki, herkesin birden akı bokuna karıştı. Kim çıkar da böyle böyle, necisiniz beyefendi diyebilir?"

"Baba", eski kulağı kesiklerdendir. Atar tutar ama, aslında hiçbir zaman, hiçbir "İri"ye karşı çıkmamış, dikilmemiştir. Ama o anda içkilidir, karşısında da ne "Kodaman", ne de "Kalantor":

"— Siz igte bunun için adam olmazsınız!"

Bir başka mürekkep yalamış sözünü keser:

"— Sen olsan ne yapardın?"

Aralarında efendilik, mürekkep yalamışlık üzerine geçmiş vardır. Kahve halkı da oyunu, dediko-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

125

V

duyu falan bırakmış, onları dinlemektedir, e, altta kalacak değil ya!

"— Ne mi yapardım?"

"— Ne yapardın?"

"— Bunlar, bu davarlar gibi hû çekmezdim kargısında!"

"—' Ya? Secdeye mi kapanırdın?"

"— Ne hû çekerdim, ne de secdeye kapanırdım. Ben cesaret-i medeniyyesi olan insanım arkadaş. Sen bilmezsin ama, beni bilen bilir!"

"—. Hadi canım sen de... kendini fasulya gibi nimetten sayma!"

Kahve halkının cahil kalabalığına gün doğmuştur. Mürekkep yalamış, eli kalem tutan, kalemi eline aldı mı, kâadı ürküten iki akıldâne alı al, moru mor veristirmeğe başlamışlardır. Arkası ana avrat küfür, daha arkası da sille tokat girişmektir birbirlerine. Gene gün doğmuştur. İskemlelerini yaklaştırır, gözlerini az daha açarlar.

"— Bana bak!"

"— Ne o?"

"— Cahil halkın önünde yemiyelim birbirimizi!"

"— Yersek ne olur?"

"— Ne mi olur?"

"— Ne olur?"

"— Ne olacak? Foyaların meydana dökülür!"

"— Beniiiiim???"

"—Hayır babanın!"

"— Babamı karıştırma!"

"— Ha baban, ha sen be. Kendinizi fasulya gi-

126

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

bi nimetten mi sayıyorsunuz? Ben seni bilirim, babam babanı bilir, dedem de dedeni!"

"— Neyimizi bilirsin?"

"— Ulan nüfus kâtibi değil miydin? Piçlere beşer, onar liraya kafa kâadı vermez miydin?"

"— O zamanın beş, on lirası, şimdinin elli, altmış!"

Eski günlere hasret bir ak sakallı içini çeker:

"— Beş yüzü, de, altı yüzü, de..."

"— Diline sağlık, doğru. Şimdikiler beş altı'-dan geçtim, elli, altmış'a verebiliyorlar mı kafa kâa-dmı?"

"— Veren veriyor!"

"— Kim?"

"— Bizim Rıza. Getir gıcır gıcır elliliği, ssni nüfusta ölmüş göstereyim, yeniden kafa kâadı versin!"

O gece şehrin birçok semtinde bu, buna benzer tartışmalarla, sille tokat kavgalar gırla giderken, arabacı Kel Mistik şakır şakır koşarak, birdenbire yitirdiği "Müfettişler müfettişi, Ankara bssisi"ni a-rıyordu. Ulan herif bir dilim ekmek olup çıkmıştı be! Bir şey değil, bir yandan Vali, öte yandan Emniyet Müdürü sıkıştırıp duruyorlardı:

"— Nerede bu adam? Nereye gitti?" Ellerini iki yana a;arak sızlanıyordu: "___ Bilmiyorum beyefendi, vallahi billahi bil-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

127

T

miyorum. Biliyor da söylemiyorsam, Allah iki gözümü avuçlarıma akıtsın!"

Daha çok da koca göbekli Vali'nin dinlediği yoktu. Evinin geniş salonunda bir aşağı bir yukarı dolaşırken, arada:

"— Lahavle velâ kuvvete illâ billâ!"

Diyor, sonra Emniyet Müdürünü haşlıyordu:

"— Görüyorsun değil mi? Rezaleti kendi gözlerinde görüyorsun? Koskoca, deve gibi adam geliyor şehrimize, sonra da elini kolunu sallaya sallaya, geçip gidiyor! Geçip gidiyor mu? O da belli değil. Çünkü geçip gidecekti de ne diye geldi?"

Ve iri gözlerini Emniyet Müdürüne yiyecek gibi çevirip soruyordu:

"— Efendim?"

Haklı bile olsa, âmirlerin karşısında, "Hakk-r âliniz var!"dan başkasının pek de söylenmemesi gerektiğine inanmış Emniyet Müdürü, suçlu suçlu susuyor, ama, gene de düşünüyordu: Hep birlikte briç, oynuyorlardı. Gecenin o saatinde, dünyanın hiçbir Emniyet Müdürü, emniyetiyle mükellef olduğu bir şehre pat diye geliveren, herhangi bir âmir veya yurttan haberli olamazdı ki! Kaldı ki, Emniyet Müdürü olmak, gapten haberler almak gerektirmezdi. Bu, daha çok küçük memurların, küçük memurların da faydalandığı daha küçük, daha önemsiz uçların göreviydi. İşte arabacı Mistik da bunlardan, biri. Gelmiş, habor vermişti. Haber verdiği andan itibaren de görevi bitmişti. Adam zaten görevli de değil ya, Vali b3y gene de bağırıp çağırması, hattâ: "Eşek herif!" demişti. Hakkı yoktu. Arabacı Kel

128

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Mistik bunun için sevmiyordu işte Vali'yi! "Vali'den bana ne? Yediğim içtiğim mi var? Amma Emniyet Müdürü, gözümün yağını yesin. Herifin güler yüzü, tatlı dili, hele arada ikram ettiği cigara dünya değer!"

"— Dikilme kazık gibi!"

"___ Ne yapayım beyim?" demek isteyerek bakmış, Vali beyse anlamıştı, arabacının bu anlamda baktığını:

"— Git sor, soruştur, ara, herifin ne cehenneme gittiğini öğren. Marş!"

Bereket imdadına Emniyet Müdürü yetişmişti. Sırtını okşayarak salon kapısına kadar geçirmiş, bir yandan da teselli etmiş, gönlünü almıştı:

"— Vali beye bakma Mistik efendi. Hırslı bugün çok. Ne dediğini bilmiyor. Çık git, bütün otelleri tekrardan dolaşver. Yer yarıp da içine girmedi ya düzünü!"

Çıkmış, kimbilir kaçınıcı sefer otelleri dolaşmıştı. Dolaşılan irili ufaklı otellerle hanların sahipleri için önemini çabucak kavradıkları için, barındırdıkları bütün kaçakları arka kapılardan savmışlar, kirli çarşafılar değiştirilmiş, odalar süpürülmüş, kâtipler ne yapmış yapmış kasa açıklarını kapatmışlardı. "Müfettiş bey" her an gelebilirdi. Gelebilirdi ya, hani, nerdeydi ? İşte Mistik gene geçiyordu şehrin ana caddesinden şakır şakır!

Hem de küfür gibi geçiyordu! Onun telâş Vali'den falan değil, kör karısına kaptırdığı baş yüzdendi.

Kimbilir kaçınıcı sefer hayvanlarının dizginleri-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

12Ö

tü evinin kapısı önünde kısararak arabayı durdurdu, yere atladı. Lokantacının ikramı küçük Yeni Rakı'-yı çoktan bitirmiş, yenisini bulamadığı için de krizi tutmuştu. Beş yüz'ün üstüne sağlama yattığı anlaşılan kör karıyı dövecekti eline geçirse ama, geçire-miyordu. Karı kapıyı arkasından sürgülemiş, vurmuştu kafayı. Değil Mistik'm avucuyla kapıya vurması, top atsalar, yer yerinden oynasa, kıyametler kopsa vız gelecekti. Aaaah, ah bir gişe rakı olmalıydı şimdi! Bir küçük şişe rakısı olmalıydı da, yumruk mezesiyle dikmeliydi. Sonra da biliyordu yapacağını! Kapıya bir tekme, bir omuz, bir tekme daha. Dalardı içeri, saçlarından yakaladığı gibi...

— Avraaaaat! diye seslendi. Ulan avrat, bu gecenin gündüzü de var. Gene yüzyüze bakacağız. Aç şu kapıyı!

Açmıyor açmıyordu. Açmaktan geçtim, ses bile vermiyordu. "Çakal öldü"ye vurmuştu besbelli. Bir şey değil, beş yüz kendisinin olsa, vallahi billahi aramaz, bunca yıllık kansı, üstüne bir bardak su içiverirdi. Lâkin kendisinin değildi!

— Avrat, para bizim değil, yarın Müfettiş beye verilecek. Vermezsen içeri atarlar beni. Yapma, aç gu kapıyı!

Adamın akşamdan beri "Para Müfettiş beye verilecek, vermezsem içeri atarlar beni!" sözleri kom-gularda, ilgiyi büsbütün çekmişti, önce her komgu kendi ev halkıyla bu meseleyi indirip kaldırmıgtı:

"_ Bu Kel'in Müfettiş'le ne alâkası var?"

F. 9

130

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

"— Nerden baksan baş kuruşluk bir arabacı-parçası!"

"— Müfettiş kim o kim.."

"— Sakın arabacıların üz3rine de müfettiş konmuş olmasın?"

Bu daha çok faytoncu, yük arabacılarını değil, fayton ve yük arabaları sahiplerinin karılarını ilgilendirip korkutmugcu. Kocaları zaten kazanamı-yorlardı. Bir de üzerlerine müfettiş tâyin edilirse tamamdı. Kel'in geceden beri: "Baş yüz, ver su bşş yüzü, müfettişe verilecek yarın. Vermezsem içeri atarlar!.." deyişi nedendi? "Kel domuz"un müfettişle, hangi müfettişle, kimin, nerenin müfettişiyle ilgisi vardı da, beş yüzü vermezse içeri atılacaktı?

— Avrat inadı b:rak da ver şu parayı!

önce komşulardan birinin bası uzandı pencereden :

— Mistik laan!

Ayın silinip gittiği, yıldızların ışığıyla hafifçe aydınlık gecenin içindeki komşu pencereye baktı:

— Ne var ?

— Ne oluyor gece vakti? Nerdeyse şafak sökecek...

Bir başka komşu hınçla:

— Sökecek ki sökecek! dedi. Bir anda başkaları eklendi:

— Bütün gece dırdırmadan uyuyamadık bre herif!

• !!!

— Bir bşş yüzdür tutturdun...

— Ne bas yüzü bu?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

131

— Sakın arabacılar müfettiş tâyin edilmiş olmasın?

Kel Mistik deriinin bir ah çektikten sonra:

— Rakınız var mı? diye sordu. Yarım şişe de olsa yeterdi? Hem de öyle bir makbule geçerdi ki...

Gecenin bu saatinde, rakı? Yoktu, gerçekten yoktu. Kel Mistik gibi fakir insanlardı. Elleri geçen parayla ancak çoluk çocuklarının karınlarını doymuyorlardı, rakıya verecek fazladan paraları o-lamazdı ki!

— Vazgeç bu saatten sonra rakıyı da vur kafayı yat!

Korkunç bir küfürden sonra:

— Kapıyı açmıyor ki, dedi. Kapıyı açsa, ah bir açsa!

içerde kadın hepsini duyuyor, kıs kıs gülüyordu. Ne kapıyı agacaktı, ne de bu gece Kel'i eve alacak! Beş yüzü gelince, vermiyecekti efendim, zorla mı ? Kimo yutturuyordu o müfettiş falan diye ? Kırk yıllık arabacı Kel Mistik'sa o, kendisi de otuz yıldır karılık ediyordu ona. Şimdiye kadar kaç parasını görmüştü? Kazandığı paral-arı rakıya, şaraba verir, cennetlik canından başkasını düşünmezdi. Madem düşünmez, kör Dursun da onun içeri atılmasını düğünmeyecekti. Yarın Allah izin verirse, bu beş yüzü bankaya

götürüp yatıracaktı. Başkalarına nasıl çıkıyordu? Allah belki de yüzüne bakar, haline acır, bir apartman katı da ona çıkardı!

Apartman katı çıkarsa neler yapacağına gena dalıp gitmişti ki, kocasının mahalleliyle paldır küldür konuşmakta olduğuna dikkat ederek, yatağından

132

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

usulca kalktı, çıplak, kirli ayaklarıyla pencersyo gitti.

Ohooo... dışarda hemen hemen yediden yetmişe kadar bütün komşular kapılara, pencereler© dökülmüş, her kafadan bir ses çıkıyordu:

— Kiiim? Ben mi? Tabî, beğenemedin mi? Faytoncu Recep:

— Ulan, dedi, sen kaç paralık adamsın ki Emniyet Müdürü...

Kel Mistik şahlandı:

— Ne demek kaç paralık? Ben bugüne bugün kırk yıllık arabacıym arkadaş! Hanginiz benim kadar eskisiniz? Mustafa Kemal Paşa'nım Yunan'ı denize döktüğü sıra, ben gene arabacıydım. Siz o zaman kuma mühür basıyordunuz!

— Demek müfettiş sana böyle böyle dedi ha ?

— Dedi tabî. Estağfurullah, demedi esasta. Demedi ya, ben kendim anladım. Dedim beyim teşrif Angara'dan mı? Es geçmek istedi. O saat anladım. Besi Angara bssisi. Var bir yüz yirmi, yüz otuz kiloluk. Arabaya binerken nerdeyse araba devrilecek!

— Sonra Kel?

— Sonrası sağlık. O kurnazsa, tilkiyse: ben de kuyruğuyum. Onun gibi nice nice müfettişler gördüm ben. Lâkin adamın hakkını yemek de doğru değil, müslümanhğa sığmaz. Gördüm, çok âmir, memur, müfettiş gördüm amma, bunun kadar heybetli, bu-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

133

nun gibi besilisini görmedim doğrusu. Sonra müfettişlerin de üstünde olduğu şundan belli: Herif yemek yedi, rakı içti; parasını fazlasiyle verdi be!

— Tamam, dedi seyis Ömer. Aşk olsun!

— Tabî aşk olsun yahu. Bizim bildiğimiz müfettiş, yer içer, geçer gider. Vermek değil, üste de alır!

Oradakilerin buna hiçbir diyecekleri yoktu. Hiçbiri, hiçbir müfettişin yeyip içip, üste de para aldığını gözleriyle görmüş değildi ama, gene de kalıbını basarlardı ki, müfettişler teftiş sırasında yer içer, üste de alırlardı.

Mistik ne yapmış yapmış, komşulara da yedirmişti şehirlerine yüz yirmi kiloluk, harbi bir müfettişin geldiğini: "Herif yiyor, içiyor. Yeyip içtiğinin parasını bile veriyordu!"

Kupkuru biri gene de:

— Gösteriş, dedi.

Mistik adama sertçe döndü:

— Ne gösterişi?

— Tabî gösteriş yahu! Daha büyük avanta almak için, yemek, içki parasını vermiştir. Onlar ne hinoğlu hindirler!

Kel Mistik kızdı:

— Lan çiroz, dedi. Bu senin bildiğin müfettişlerden değil!

— Niye? Kedisiz sıçan mı tutuyor?

— Doğru konuş!

— N'olur?

— Ulan, heriften Vali bile tirtir titriyor be!

— Vali titrer..

134

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Niye titrer?

— Kendine sor. Ben niye titremiyorum? Mahalleli niye titremiyor? Korkumuz yok da ondan!

Kel Mistik şöyle bir düşündü, doğruydu. Sapma kadar doğru, kitap gibi lâftı ama, burada kalıp ona hak mı verecekti? Nerden baksan baş paralık bir "Çiroz"du!

Arabasına atladı, dizginleri kaptı, kamçısını hayvanlarının yeleleri üzerinde saklattıktan sonra:

— Deheeeeeey!!!

Araba toprak yolu hızla geçti, ara sokaklardan birinin bozuk parkelerine düşünce bir şakırtıdır bağladı gene. Bu şakırtı bu gece evlerdeki uykulara girdikçe uykuların pek çok sahibini uyandırıyor, uyananlarsa basıyorlardı küfürü Kel Mistik'a..

O, bütün bunlardan habersiz, akşamdanberi kim-bilir kaç sefer uğradığı otellere gene şöyle bir uğruyor. "Kodaman"m gelmediğini öğrenip, basıyordu kalayı. Manyak eczacı kalfasının nöbetçi eczanesi önünden şakırtıyla geçip gidecekti ki, kalfa don-paça kapıya fırladı:

— Heeey... dur be!

Dizginleri kısıp durdurdu arabayı:

— Çüüüüş.. ne var?

Beriki, eliyle koluyla bas bas bağırmaya başladı:

— Bu ne rezalet bs adam? İlk akşamdan bari şakır şakır şakır, şakır şakır şakır... ne bu bs? Gece kuşu musun? Yatmaz mısın sen hiç? Sen yatmıyorsun, milleti ne diye rahatsız edersin?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

133

Arabacı Mistik arabadan kahırlı kahırlı indi, kalfanın yanma gitti:

— Sen ds haklısın arkadaş.. dedi. Haklısın amma, ne yapayım? Benim, yerimde sen olsan ne yaparsın?

Öyle bir belâya giriftar oldum ki, sorma!

Cebinden sigara paketiyle kibritini çıkardı, önce kalfaya ikram etmek istedi. Kalfa herneye rağmen öfkeliydi. Bir an al p almamakta çekimser dav-randıysa da, aldı sonunda.

Mistik'ın çıktığı kibritten yaktı. Mistik da yaktı, sordu:

— Evli misin, ergen rai?

Kalfa hiç beklemiyordu boyla bir soruyu:

— Değilim, dedi.

— Evli olsan, avredina bütün bir beş yüzlük göstersen, para da senin olmasa, sende emaneten duruyor olsa, avradın kapsa. Sonra da sana kapıyı açmasa...

Kalfa, Kel Mistik'.n "Ne yaparsın?" diye sormasına meydan vermeden:

— Doğrarım, dedi. Ktır ktır keserim onu!

— Hay yağa, babana rahmet..

Göz kırptı:

— Ben do o işi yapacağım amma...

— Es??

— İsamim yetmiyor! Hiçbir şey anlamayan kalfa:

— Ne islimi?

Sağ elinin bag parmağıyla işaret ederek:

— Anlarsın ya?

— Haa. Rakı yani?

136

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Sen de akşamcısın hemşerim. Akşamcı akşamcının halinden anlamalı!

— Yok, dedi kalfa. Şerefsizim ki yok. Olsa, ben pîizlenirdim. istersen...

"Alkol var!" diyecekti, eczacıyı hatırladı. Limonla karıştırıp içtiği için kızmış, bağırıp çağırmıştı.

Kel Mistik, "İstersen..."in ardını bırakmadı:

— İstersem şarap mı var?

— Hayır, alkol var ama, pis eczacı dırdır etti geçende. Namussuz herif, kendi dayanır ilâçlara tebeşir tozunu, suyu, boyayı, güllâçlara karbonatı, bis iki parmak alkol uçlansak kıcını yırtar!

Kel Mistik şöyle bir düşündü:

— Onu bizim müfettişe fısıldayalım mı? Kalfa safi dikkat kesildi:

~ Ne müfettişi?

— Müfettişler müfettişi. Hem de bu memleket böyle besilisini görmedi. Anam avradım olsun, sağ okka var bir yüz on, yüz yirmi kilo!

— İnsan değil aygır desene...

— Aygır maygır. Senin Vali tir tir titiyorlar. Keyiften mi dolaşıyorum böyle gece vakti, sabaha karşı şakır şakır?

Kalfa merakla sordu:

— Niçin dolaşıyorsun ?

— Herifi arıyorum otellerde, surda bur da...

— Yok mu?

— Yok. Yüz yirmi sağ okkalık koskoca adam bir lokma ekmek oldu kardaş!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

X37

vui.

u 1—i

Dayak yemiş, ağlamakta olan nikâhlının bulunduğu odaya zıt zıt znt, girdi. Elleri arkasınday-di, durdu. Saçı başı dağılmış otelci, ayakları dibinde çıkırmakta olan karısının tepesine şahin gibi dikilmişti. "Müfettiş" beyi görünce, şahinliği falan eriyerek davrandı, koştu. Bir şeyler kekeliyecek, durumu belirtmeğe, haklı çıkmağa çalışacaktı.

"Müfettişler müfettişi" havaya kalkan elinin ağır bir hareketiyle adamı susturdu, sonra da emretti:

— Çık dışarı!

Otelci süklüm püklüm çıktı. Mâil-i inhidam otel binası, otelin kirli, parça parça sağlık kurallarına uymayan yatak yüzleri, çarşafın, tuvaletlerinin pisliği, Emniyete beyanname verilmeden kaçak yatırılmış ne idüğü belirsizler, bütün bunlar yetmezmiş gibi, bir de evinde metres bulundurması suç üstüne suçtu. Herif istese de sırf şu metres dalgası mevkii muameleye koysa, en azından üç ay hapis yatabilirdi.

Otelci dışarıda, tırnaklarını kemirerek, işin nereye varabileceğini düşünüyordu.

İçerde "Müfettişler müfettişi" nikâhlıya sertçe emretti:

— Ayağa kalk! #

Kadın çıkarak ayağa kalktı.

— Ağlamayı da bırak!

138

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Bıraktı.

— Cevap ver bakalım: Koşanın hapislerde çürümesini istiyor musun?

Kad.n hiçbir şey anlamadan baktı.

— Yani, diye ardını getirdi, bu meseleyi mev-kiî muameleye koyarsak, zina dâvası açılır. Kocan üç aya mahkûm olur!

Kadının derdi kocası değildi ki:

— Öteki? dedi.

— Ötekine hiçbir şey olmaz!

— Olmaz mı? Niye? Terzininki, ikisi de girer dedi.

Kızdı:

— Terzininki de kim? O mu bilir, ben nîi?

— Tabîî siz beyefendi!

— O halde sözlerime kulak ver: Kadın evli değil. Binaenaleyh, yalnız kocan girer!

Terzininki: "İkisi de girer ama, sen istemezsen kocanı salıverirler.." demişti.

Adama çirkin değilse bile, geçkin yüzü, kıyıları burulmuş gözleriyle bakıyordu.

— Senin istediğin kocanın hapse girmesi mi? Telâşla:

— Yoo, hayır... dedi.

— Ne ya? Şahlandı:

— ötekinin, o sürtüğün içeri girmesi. Girrae-yeceksa, defolup başımızdan gitmesi!

"Müfettişler müfettişi"nin de istediği, sözün buraya gelmesiydi. Kadını hemen cevaplamadı. Elleri arkasında, odanın içinde znt zıt zıt dolaşmağa

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

139

başladı. Kadın büyük bir saygıyla bakıyordu bu iri yarı, alımlı çalımli adama. Aah ah, o sürtüğü buralardan defedip bir daha geri dönemiyeceği yollara gönderebilecek miydi acaba? Bu uğurda hacılara hocalara avuç dolusu paralar verip büyüler mi -yaptırmamış? Kurbanlar mı adamamış? Kocasına, okunmuş tılsımlı sular mı içirmemişti ?

İçini çekti.

Öyle fattan, öylesine yedi denizin dışarı attığı arsız, edepsizin biriydi ki, ne büyü kâr ediyordu, ne tılsım!

"Müfettişler müfettişi" tam karşısında durdu:

— Dinle beni! dedi. Meşhur meseldir: Erkeğin elinin kınası, kadının yüzünün karası! Bir erkek evine, barkına, karısı çoluk çocuğuna bakar, onları aç susuz bırakmaz, giyiminde kuşamında kusur etmez³³, üst yanı helâldir, anladın mı? Bunu kanun da böyle kabul etmiştir. Onun için, bsn kadının ifadesini aliverdim. O da duruculardan değil, çekip gitmek istiyor. Üstelik, kocanı da sevdiği mev-diği yok. Sen ona benim vasıtamla birkaç kuruş ver, çekip gitsin buralardan. Bu mesele de kapansın. Oldu mu?

Kadın dünden razıydı. Sevinçten çılgına dönerek, "Müfettişler müfettişi"nin ellerine sarıldı:

— Aman beyefendi, ocağına düştüm. Tek defolup gitsin buralardan da...

— Gider. Yeter ki sen...

— Kesemin ağzını açarım da, bütün külliyyatımı veririm de öte bile geçerim beyefendi!

140

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Kulaklarındaki altın küpeleri heyecanla çıkarıp adama uzattı:

— Al bunları beyefendi..

Kolundan altın bileziklerini de çıkardı:

— Bunları da al!

— Şimdi oldu.

— Para da vereyim, köşede kıyıda neyim varsa hepsini alsın. Yeter ki defolsun buralardan cehennem dibine kadar yolu var!

Sarı demirleri âdetâ paslanmış karyolasına paldır küldür koştı, yatağın ucunu kaldırdı, içice yüzüklerin demetiyle geldi:

— Bunları da al. Sen benim dünya ve âhiret kardeşimsin. Seni bu gece buraya Allah gönderdi. Beni bu arsız, bu yırtık, bu utanıp arlanmazın elinden kurtar. Duydun demin ettiği iftirayı değil mi? Yalaan, vallahi de yalan, billahi de. İki yüzü iki cihanda kara olasıca, demek herifim© de böyle böyle diyor ki, herif benden yüz çeviriyor..

"Müfettişler müfettişi" küpe, bileziklerle yüzüklerin sıcak tomarını pantolon ceplerine yerleştirirken, memnundu. Epeyce "Tahsilat" yapmıştı. Bu böyle giderse, bu ölü şehrin yarı ölü gecesi hayli verimli geçmiş sayılabilirdi.

Kaba kaba öksürdükten sonra:

— Sen hiç merak etme, dedi. Sonra, haa, kocana sakın bunlardan söz açma!

— Peki beyim, başüstüne beyim. Yeter ki..

— Gidecek. Hemen gidecek, aen de bu belâdan kurtulacaksınız.!

Kadını coşkun sevinci içinde bırakıp dışarı çık-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

141

ti. Bir kıyıda yarı kışık yanıp duran bir idare lâmbam ortalığı hafif bir sarıyla aydınlatıyordu. Hep o znt zat zıt'larla, döşeme tahtaları, merdiven basamaklarını gicirdata gicirdata genç kadının odasına geçti.

Otelci oradaydı. Sıkıntılı bir sinirlilik içinde, köşeden köşeye gidip geliyordu. Belliydi ki, genç metresiyle bir tartışma halindeydi. "Müfettişler müfettişi" odaya cızırtı, gıcırıtlarla girince, üstü karşısında hemen toparlanıveren bir er gibi, saygıyla durdu.

"Müfettişler müfettişi" gene emretti:

— Gel buraya bakim!

Genç kadın, otelciyle yalnız kalmak istediğim anlıyarak daha önce dışarı çıktı.

— Buyurun burada konuşun. Benim biraz işim var.

Genç kadının hafifçe Şanuvâr kokulu odasında yalnız kaldılar. Duvarlardaki yarı çıplak resimler, karpuzlu lâmbanın sarı ışığında cıvı cıvı, pırıl pırıl karyola, karyolanın rüya mavisini baygın tülleri, zarif bir tekmeyle ayakucuna fırlatılmış kar beyazı yüzüyle mavi ipek yorgan, hâlâ nefis hanımının yumuşacık çizgilerini taşıyan, ya da öyle sandıran gene kar beyaz yatak çarşafı..

"Müfettişler müfettişi" hiçbir başlangıca lüzum görmeden:

— Karın, meseleyi mevkii muameleye koymamı istiyor! dedi.

Otelci şaşaladı:

— Yani beyefendi?

142:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Yani, hakkında zina dâvası açılabilir ve sen üç ay yiyip içeriyi boylarsın!

— üemâ?

— Semâ kim?

— Şey., benim gey canım..

— Metresinin adı Semâ mı?

— Evet.

— Ona ne ciacak? Evli değil ki! Sen içeriyi boylarsın..

— Hapse girdikten sonra nikâhtan da düşerim ya!

— Kim demiş onu? Yatar, çıkar, nikâhtan da düşemezsin. Üstelik karın yeni bir ihbarla seni gene mahkemeye verirse, cezan çoğalır. Ve bu böyle sürer gider!

O'elcinin yüzü karpuzlu lâmbadan vuran sarı ışıktaki bir an karardı. Ne kötüydü, ne kötüydü şu dünya, şu dünyanın kanunları, mahkemeleri, adaleti! Deve dişi gibi adamı karı elinde oyuncak yapıyordu. Mal,

mülk, sahibi, kazancı yerinde, zengin biriydi. Hoşlandığı, hoşlandığı ne kelime, sevdiği, çıldırdığı bir kadınla dilediğince yaşayamıyor, parası puluyla i3zil oluyordu.

Derin bir iç geçirdikten sonra:

— Peki beyefendi, dedi, bu işin içinden nasıl sıyrılıp çıkacağım?

"Müfettişler müfettişi" bilek saatine baktı, esnedi:

— . Yahu, vakit sabaha yaklaşmış! Sonra sinirlendi:

— Bütün bunlardan bana ne be? Beni ne alâ-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

143

kadar eder ? Ssnin hususiyetinde uğraşmak benim vazifem mi 1 Ne- mecburiyetini var birader ? Beni evine bunun için mi davet ettin? Şuna bak, saat üçü geçiyor!

Otelcinin de uykusuzluktan gözleri iyice ağırlaşmıştı :

— Yerden göğe kadar haklısınız beyefendi. Fakat... ocağınza düştüm. Beni bütün bu belâlardan kurların Allah aşkına!

Kesti attı:

— Bir tek yol var: Metresini buradan çıkaracaksınız!

Otelci aklını kaybedecekti:

— Neee? Buradan çıkaracak mıyım?

— Evet, çıkaracaksınız!

— Kaabil değil beyefendi..

— O halde ne halin varsa gör. Mâil-i inhidam otel, kaçak yatırılmış müşteriler, sağlık kurallarına zerrece uymayan yataklar, çarşaf, ötekiler..

Çantasıyla rölöve şapkasını sedirden aldı. Otelci hayretler içinde:

— Nereye beyefendi?

— Canım efendim, gecenin bu saatine kadar aile dırıltısı dinledik. Benim vazifem değil ki!

— Aman beyefendi, ne münasebet? Bir dakika!

Fırlayıp edadan çıktı. Üst kattaki misafir odasına bakıp gelecekti. Olabilirdi ki oda, karyola, örtüler falan...

Metresiyle karşılaştı. Tuvaletten çıkmış, geliyordu.

144

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

—• Beyefendiyi yalnız bjrakma, dedi.

— Ne yapayım?

— Yanma git..

Elinde olmayarak gülmek geldi içinden. Güldü de ama, otelci farketmedi. Kedinin boğazına ciğer asıyordu telâşeyle. O kalıp, o kıyafet, bir kadım her anlamda mutlu kılabilir o alım, çalım, güc...

Hafifçe titredir. Hırslı bir titreyiş..

"Beyefendi"nin bulunduğu kendi odasına gitti. Adam oda içinde ağır ağır dolaşıyordu. Kadını görünce durdu:

— Nerde o?

— Kim?

— Otelci?

— Bilmem. Yukarı çıktı acele acele..

— Dinle beni: Herifi yumuşattım. Kariyle da konuştum. Senin için yapılacak tek şey; bu evden ayrı bir eve çıkmak. Madem birlikte yaşayacağız...

Genç kadın yüklü göğsüyle bakıyordu:

— Nasıl?

— Canım işlet kafanı biraz. Herif sana fena tutkun. Bundan faydalanmamız lâzım!

— Yani giderken beni birlikte götürmeyecek

misin?

— İstesem de götüremem. Sonra dile düşeriz. Müfettiş, otelcinin metresini kaçırmış, derler. Onun için, en doğru yol, herife dayat, ssni ayrı bir ev« çıkarsın...

~ Sonra?

— Sonra atlar istanbul'a gelirsın. O zamana

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

145

kadar ben unutulurum. Hiç kimse, bana kaçtığını bilmez. Oldu mu?

— İstanbul'da seni nasıl bulurum?

— Sana bir adres vereceğim, beni orada ararsın. Aklında tut, herif nerdeyse gelir. Hemen bir kenara yaz: İdris İnce - Çağaloğlu...

İdris İnce'nin han, yazıhane adı ve numarasını söyledi. Genç, cin gibi zeki kadın, kaşla göz arasında bir kıyıya İdris'le yazıhanesinin adresini tam yazıp işini bitirmişti ki, otelci koşarak geldi:

— Buyurun beyefendi! Birden anlıyamadı:

— Hayrola?

— Odanız hazır.

— Yaa, öyle mi? Demek nihayet yatağımıza kavuşacağız ?

— Özür dilerim beyefendi. Zâtı-âlinizi buraya aile dirdırı dinletmeye getirmemişim ama, kader, kısmet..

— Ne yapalım, olur..

Sarı çantası, rölöve şapkası, zııt zııt zııt'larıy-la odadan çıktı.

Genç kadını hafif bir sinir sarmıştı. Sevincin verdiği bir sinir. Onunla birlikte hemen gitse belki daha iyi olacaktı ama, böylesi daha iyiydi. Önce ayrı bir eve çıkarttırdı kendisini, vaadettiği bilezikleri, elmas taşlı küpeyi, kuyumcуда görüp o gün çok beğendiği yüzüğü falan aldırır, sonra da bir gün pırrr..

Çabucak soyundu, karyolasına girdi, kocaman

P. 10

146

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

bir virgül gibi kıvrıldı, yorganın altına. Aklında "Müfettişler müfettişi". Müfettişliği falan umurunda değildi. Erkekti, her anlamıyla erkek. Şu anda, onun kollarında olmak isterdi. Peki niçin değildi? Otelci mi? Hadi canım, pek de umurunda mıydı, o-telci ? Olmasa bile, gene de ondan ayırdı işte!

İçini derin derin çekti.

"Herife meseleyi nasıl açmalıydı? Hemen mi? Birkaç gün sonra mı ? Herhalde birkaç gün sonra açması daha uygun olacaktı. Hemen açarsa, otelci güphelenebilirdi.

Bütün bunlara lüzum kalmadı. Az sonra sıkıntıyla gelen otelci, üstünü başını soyunmaya kalmadan karyolaya sokuldu, kadını okşamağa başladı. Bunun ne demek olduğunu bilirdi. Genç kadına ne zaman bir fikrini kabul ettirmek istese, soyunup yanına girmeyi beklemez, ayaküstü onu okşamaya başlardı.

Sordu:

— Hayrola? Gene ne domuzluğun var? Nikâhlı karısı bu, ya da buna benzer bir şey

sorsa, tepesi atar, tersleyiverirdi. Ama bu... bu ne derse desindi!

İçini çekti, biraz geç:

— Bu rezalet ne zamana kadar devam edecek ? diye sordu.

Genç kadın anlamamış davrandı:

— Hangi rezalet?

— Gece yarısı bayrakları açtınız. O sana, sen .ona. Elin adamının yanında... üstelik müfettiş, de

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

İ47

herif.. Tutsa vaziyeti resmiyete dökse, anamı ağlat-gâ benim... ha?

— Gene iyi adammış.

— Bırak iyiliğini, kötülüğünü.., bu rezalet a» zamana kadar devam edecek?

Yorganı atıp yatakta oturuverdi:

— Bana ne soruyorsun be?

— Kızma şekerim. Kime sorayım?

— Rezalete sebep bensem, bırak beni çekip gideyim. İstanbul'a, sen de nikâhlı karınla mesut ol!

Otelcinin aklı gitti:

— Ne münasebet şekerim?

— Daha ne?

Yutkundu, dudaklarını yaladı, sonra:

— Demin yukarda müfettiş beyle de konuştuk., aklıma ne geliyor biliyor musun?

— Ne geliyormuş?

— Hani eskiden de konuşmuştuk.. Sana şehrin bir başka, uzak semtinde güzel bir ev tutsam...

Genç kadın lâf olsun diye itirazı bastı:

— Haa, anlaşıldı. Beni başından atsan da, âdi karın etrafa, "Attırdım!" diye övünüp gezse, değil mi?

— Hele öyle bir şey yapsın...

Çıplak ayaklarıyla karyoladan atladı. Yumruklarını beline dayayıp alayla sordu:

— Ne yaparsın?

— Ne mi yaparım?

— öyle ya, söyle bakalım: Ne yaparsın? Otelci şimşek gibi düşündü bir an: Gerçekten de ne yaptı?

148

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Genç kadın bindirdi:

— Demin açtı ağzım yumdu gözünü müfetüğ beyin önünde de ne yaptın? Ne yapabildin?

— Odasına götürüp tokatlamadım mı?

— Tokatladın. Sen vurdukça o böğürdü. Suatu-rabildin mi?

Genç kadını koltuk altlarından tutup karyolaya kaldırdı, oturttu:

— Bırak şimdi bunları..

— Peki, bıraktım. Ayı eve bir şartla çıkarım... Otelci umutla baktı:

— Ne şartı?

— Buraya arasına uğrayacaksın. Her zaman benimle kalacaksın. Oldu mu?

Otelciyse tam tersini düşünürdü oldu bitti. Karşılık alamayan genç kadın, titizlikle, ama yapma bir titizlikle sordu:

— Oldu mu diyorum?

— Valla bilmem ki Semâ'cığım?

— Haa... anlaşıldı. Beni oraya kaldırıp atacaksın, ondan sonra da...

— Gündüzleri akşama kadar senin yanında olacağım !

Genç kadının aklından gece trenleri geçti. Ankara, İstanbul'a geceleri de trenler gelip gidiyordu. Bir gece herif nikâhlısının yanında horlarken atlar bir arabaya, haydi istasyon, ordan da trenle ver elini İstanbul!

İçi sevinçle çalkandığı halde, yastığına kapandı, numaradan hıçkırmağa başladı. Otelci, çabucak soyundu, yanına girdi, başladı okşamağa:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

149

— Semâ, Semâ'cığım, yavrum. Bak bana, bana

bak...

— Bana bak diyorum, baksana bana Semâ! Kupkuru gözleriyle sertçe baktı:

— Ne var?

— Seni kaldırıp atmak değil, düşünemem bile bunu. Ama bakıyorum bu karı seni fena üzüyor. Onun için, dinle beni, ayrı bir eve çıkarayım. Dayayıp döşiyeyim... oldu mu?

Hemen "Peki" demedi. Yeniden kapandı yastığına, yeniden, hattâ öncekinden daha şiddetli hıçkırıklardan sonra, gene yatakta oturuverdi:

— Bir şartla!

— Emret...

— Vaadettiğin yüzüğü, küpeyi, bilezikleri ta-gınmadan önce alırsın. Sonra evi tutarsın, dayar döşersin, ondan sonra...

Otelcinin içinde bir sevinç çırpınmağa başlamıştı :

— Ondan sonra taşınırsın!

— Gündüzleri yanımdan ayrılmazsın!

— Ayrılmam..

— O zaman...

— O zaman şekerim ?

— Razi olabilirim. Ama dediğim gibi, ilk gart yüzük, küpe, bilezikler!

Neşeyle karyoladan atlayan otelci, gitti karpu*-hı lâmbayı iyice kısıp, geldi, genç kadının yanına girdi.

150

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

IX.

Saat aabahın dördüne geliyordu.

"Müfettişler müfettişi" koca konağın horultuyla uykuda olduğuna inandığı sıra, karyoladan yere yavaşça indi. Buradan önceki şehirlerden yaptığı "Tahsilâftan başka, bu şehrin şarapçısı, otel kâtibinden aldıklarıyla birlikte iki bin altı yüz altmış yedi lira elli kuruşu vardı. Otelcinin karısı ne kadar vermişti acaba? Ve şimdi bütün parası ne olmuştu ?

Kapı arkasında asılı pantolonunun cebinden para tomarını çıkardı saymağa başladı: "... nee? Beş-yüz mü? Dehşet be! Yüzlükler de çarktan çıkma gibi, gıcır gıcır. Beşyüz, beşyüzelli, altıyüz, yediyüz, sakizyüz..." Keyifli keyifli güldü. "Karı demek iyice paralı!"

Uzun uzun sayarak vakit geçirmeğe lüzum yoktu. Otel kâtibinden aldıklarıyla birlikte iki bin altıyüz altmış yedi lira elliydi; beşyüz de otelcinin nikâhlısından, üç bin yüz altmış, elli!
Fakat bunca yıllık "Teftiş ve tahsilatlarında böylesine bir kelepire rastlamamıştı. Yani, şimdiye kadar hiçbir eve misafir edilmemiş, hiçbir evde de nikâhlı kan-metres mücadelesine rastlamamıştı!

Paralan pantolon cebine tekrardan yerleştirirken, kendi kendine sordu:

— Otelciden de bir şeyler almam lâzım. Bir binlik, hiç olmazsa bir beşyüzlük falan..

"—,.. dur dur, deminki paraya küpe, bile-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

151

zikler dahil değil.. Eee.. Kudret, aferin, işler adamakıllı yolunda gitti. Gitti ama, daha fazla oyalanmadan hızla uzaklaş buradan. Arabacı Kel bilmem neyi hiç beğenmedim. Bunlar Emniyet'le falan alâkalı olabilirler. Otelcinin dediği gibi. İş, polise aksederse... Gerçi hakkımda şikâyet olmazsa, ki yok, hiç kimse bir şey yapamaz. Yurttaşın Anadolu'da dile-diğince seyahat hürriyeti tahditli değil ya!"

Birden aklına gene karısı geldi. Yüzü buruştu, içinden öğürmek geçti. En çok da burun köklerine akmışa benzeyen kirpiksiz, ufacak gözleri!

Pantolonunu kapı arkasından aldı, sedirin üzerine yatırıp eliyle ütüledi, şöyle bir, katladı. Asılı durursa çuvala döneceğini sanıyordu.

Karyolaya ağır ağır geldi, tam önünde durdu: " —Kenef karıya bir binlik posta etsem? Yahut bankayla... İyi ama, takip ediliyorsa para yolladığım adreste İstanbul'daki evimi bulur, yaptığım işi tesbit eder, müfettiş falan olmadığımı anlarlar. Bu anlaşılınca, başlarlar şehirde soruşturma yapmaya. Şarapçı, otelci, lokantacı derken çorap söküşü gibi..."

İstanbul'daki arkadaşlarını düşündü. İri burunlu, uzun, kısa boylu, hepsi de alım-çalım bakımından Kudret Yanardağ gibi değilse de, gene de ayrı ayrı kurt insanlardı. Hiçbiri gerçeği polisin istedi-ğince bildirmezdi ama, olsun, bu "Teftiş"teki "Tahsilât"tan onlara pay vermek niyetinde değildi.

"— Kira, sıpalara üst-baş, bakkala, kasaba, manava, taksitçilere borç gırla. Ee, kendi şahsî masrafım, içkim falan? Anca bize göre. Anneme de bir

152

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

manto yapmak lâzım bu kış. Kadın pek tırlılastı. O olmasa, kenef karı, sıpalar, gözümü oyardı alimai» lah. Hani Allah geçinden versin, ölüverirse diye ö-düm kopuyor. Öldü mü, yandım. Şaşı, kuru, mendebur karı tırnaklarını gırtlığımı iyice geçirir. Hergele oğlanlar, kız..."

Paranın her yılki gibi gene çarçur oluvereceği-ni bilmenin ağırlığı kapkara bir kâbus gibi oturmuştu içine. Bıkmış usanmıştı bu kâbuslardan. Ah şu karı, ah şu mendebur karı., ulan çiroza hâlâ çivi gibi, poker, briç, viski... ". . . inek karı, viski neyine senin? Zıkkımlanacaksan, şarap zıkkımlan bari, rakı zıkkımlan. Hayır. Viski, hem de İskoç olacak. Sanki ingilizce bilirmiş gibi. İskoç değil de Skaç!"

Okkalı bir küfür kaçırdı. Sonra da ürkererek çevresine bakındı telâşla. Sanki karısı buralardaydı, duyabilirdi.

Sedire ilişti bir ara. İş arkadaşı İdris'i düşündü: Onun da ufacak gözleri burun köklerine akmışa benziyordu ama, hiç de karısı gibi mendebur değildi. O kadar değildi ki, karısının bir gün usullacık yazıhaneye gelip ağzını aramasını bile hemen haber vermişti:

"— Seninki geldi bugün buraya!"

"— Kim?"

"— Karın, Şehvar.."

"— Niye?"

"— Malûm.."

"— Kadın ve para meselesi değil mi ?"

"— Malûm dedim ya!"

"— Sen ne dedin?"

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

153

"—Ne diyebileceğimi bilmiyor musun?" "— inandı mı?"

"— istersem, inandırabileceğimi de bilirsin.." "— Yaşa."

"— Sen de yaşa. Hani birtakım parfünler falan almıştı ya?"

"— Haa.. o gün mü?"

"— O gün. Annenden falan attı tuttu.."

"— Ne dedi?"

"— Her zamanki, malûm şeyler.."

Karyolaya gitti, girdi, beyaz örtüyü kalın, kıllı bacaklarına çekti.

İdris'e de biraz para ayırmalıydı. Ayırmalıydı, ayıracaktı ama, Semâ'ya İdris'in yazıhane adresini vermesi... gerçi İdris'in zamparalığı falan yoktu. Ağzı da sıkıydı ya, gene de korkuyordu bir biçimsizlik oluvermesinden.

Bir yandan bir yana döndü.

Kadına yarın bir fırsat düşürüp İdris'e fazla açılmamasını tenbih etmeliydi. Etmeliydi ki, sakalı eline vermesin. O kuru bamyâ, o sinir yükü, çirkin, yenilmez yutulmaz karının bu kadar ^bindirmesi, bütün sırlarını bilmesindendi. Aptallık etmiş, paşa torunudur falan diye herşeyini anlatmış, "Mü-fettiş"liğini bile gizlememişti.

Gene bir yandan bir yana döndü.

Allah AHaaaah... uyku tutmuyordu be. Gözleri uykusuzluktan çöller gibi yanıyordu oysa.

Yarın geç vakte kadar uyur, geceki uykusuz-

154

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

luğunun acısını çıkarırdı. Çıkarırdı ama, Semâ, cıvı cıvı Semâ, hârika Semâ şu anda o ciğeri beş para etmez herifin kollan arasında mıydı? "Tabîî" diye geçirdi. "Tabîî ama, neden? Niçin? Ne hakla? Madem anlaştık, bundan sonra, benim sayılır. Deyyus, hakkıma, hakkı sarihime..."

öksürdü, kendi kendine güldü. Sanki karşısında İdris, yahut da "Boktan arkadaşlarından kısa boylu, çakır gözlüsü vardı. Sanki, İstanbul'da Meserret kahvesindeydiler, karşı karşıya da, Anadolu macerasını anlatıyor, anlatırken de "Hak"tan, "Hakkı sarih'ten söz ediyordu. Arkadaşı da sanki:

"— Hak mı?" diyordu, "...hakkı sarih mi? Hangi hak ? Hangi hakkı sarih ulan ? Herifin karısından mangırları tırtıkla, bileziklerini falan al, metresini ayarla. Sonra da herif son birkaç gece daha yatacak belki, onu çok gör, hakkına el atılmış, hakkı sarihin gaspedilmiş say. Aşkolsun oğlum palavracı!"

Arkadaşları kısaca, "Palavracı" derlerdi.

Yüzü gene nefretle buruştu. Onlar neydi ya? Asıl palavracı onlardı. Meserret kahvesine sabah sabah toplanılır. Gazeteler açılır. Herbiri bir kurt, gözler projektör gibi, taranır tekmi gazeteler. Daha çok da işyerlerindeki iş kazaları üzerinde falan durulurlu. Bir yerlerde bir duvar mı yıkılmış. ? Bir ainele mi ölmüş? Tamamdı. Bayram sevinci içinde kahveden çıkılır, pırl pırl taksilere dolunur, atlanırdı iş kazası olan yere. Kalıbı, kıyafeti milletvekili, bakan, müfettişe benzeyen Kudret Yanardağ

MÜFETTİŞLEK MÜFETTİŞİ

155

başta, ötekiler derece derece arkasında, "Teftiş heyeti" gibi, düşülürdü iş kazası olmuş yere.

"— Sakatlanan işçinin sağlık durumu ne merkezde?"

Her işyerinde eksik bir şeylerin, kanunsuzlukların bulunduğu kaide halinde olduğundan, "İşveren" ya da sorumlu mühendis, mimar, hık, mık'a başlardı. Derken yalvarıp yakarmalar, ardından da "Allah ne veriyse", "Miktar-ı münasip dercep edilir", gene teftiş heyeti edasıyla taksilere dolunup ver elini gazinolar, randevu evleri!.

Uykusu gene piç olmuştu. Karyoladan indi. Gazinolara, randevu evlerine de pek para vermezlerdi. Gene hep o "Teftiş heyeti" çalım içinde, Palavracı önde, teftiş heyeti reisi, ya da kimbilir, belki de Belediye Sağlık Ekibi sanılarak, korkulur, çekinilir, en iyi yerler onlara ayrılır, kadınların en güzelleri, yiyeceklerin, içkilerin en pahalıları onlara ikram edilirdi. Yerler, içerler., yeyip içerken sık sık çatal, bıçak, peçete, tabak beğenilmez, bardaklar -lâf olsun diye- kirli, canım balıklar bayat bulunur, garson azarlanır, şef garson kovulur, patron çağırılırdı. Patron çokluk süklüm püklüm gelirdi. Korku içinde. Korkunun derecesine göre, ona da bağırılır çağırılır, üstü örtülü tehditler savrulurdu ki, yeyip içtikten başka bolca bir cep harçlığıyla körkütük çıkılırdı gazinodan.

Esnedi. "Kenef uyku!" dedi sesli sesli. "Karyolaya girsera kaçarsın, yatmayıp kalksam gelir, beni esnetirsin.."

Pencereye gitti, perdeyi hafifçe açtı, dışarıya

156

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

baktı: İHnci plân caddenin bozuk parkeleri, sıra sıra elektrikle aydınlanmıştı. Kimseler yoktu.

Perdeyi kapayıp çekildi.

Yarın parayı karısına, İdris'e postayla mı, yoksa banka yoluyla mı gönderseydi ? İkisini de mah-surlu buluyordu. Takip ediliyorsa? Adresi tesbit edilip enselenirse? Cart-curt'unu yemezlerse? Eski sabıkası da meydana çıkınca cezası katlanarak içeri atılırsa? Bu sefer içerde yeni, candan bir İdris bulabilecek miydi bakalım?

Sedir üzerindeki çantasından sigarasıyla kibritini çıkarıp, yaktı bir tane. İstemiyordu, yeniden hapse girmekten korkuyordu. Şayet "kenef karısı" ile "boktan arkadaşları" olmasa, bu palavra işlere de son verir, çekilirdi kenara.

Cigarasından aldığı dumanlar tavana doğru ağır ağır yükseliyor, sonra da odaya yayılıyordu. Daha şimdiden odayı açık mavi, açık gri bir duman tülü kaplamıştı.

Evet evet, "kenef karı"yla "boktan arkadaşları" olmasa, şu şimdi pantolon cebindeki üç binden çok parayla İstanbul'un dışında, altı kahve, üstü iki odalı bir evcik yaptırır, anacağını yanma alır. İdris'-le birlikte...

Ne zaman bunları düşünse canlanırdı. Gene öyle oldu. Cigarasından keyifli bir duman aldı. İdris, kendisi, annesi, "Helâ-i münallah" kazanacakları paralarla...

Kafasında gene İdris canlanmıştı. İstanbul'da, İdris'in Cağaloğlu'ndaki büyük iş hanlarından birinin üçüncü katındaki yazıhanesinde çok konuşmuş-

MÜFETTİŞLEK MÜFETTİŞİ

1ST

lardı bunu. Kısa beyaz külotu, tire ten fanilâsı, etli, büyük kocaman kocaman ayaklarıyla sedire ilişmişti. Sonra sarı çantasından yıllar boyu hayalinde yaşattığı altı kahve, üstü iki odadan ibaret evinin çeşitli açılardan iştahla çizilmeğe çalışılmış plânlar tomarını çıkardı. Kendi çizdiği, hepsi de hemen hemen ezberindeki bu karakalem plânlara kimbilir kaçınıcı sefer yeniden, teker teker göz attıktan sonra, bunlar içinde en beğendiğinin üzerinde durdu. Bu plân, altta kahveden başka bir de küçük bakkaliye sıkıştırılmış, üstü iki odalı yapılardan biriydi. Kendisi, ya da İdris kahvede oturur, gene kendisi, ya da İdris bakkal dükkânına bakardı. Oh be, ne güzel olurdu, ne güzel! Büyük oğlan Tıbbî bitirmiş, küçük Hukuk'u, biri avukat olmuş, öteki doktor. Kız da eczacı. İsterlerse babalarını defterden silsinler, zaman zaman başına kaktıkları gibi, babalarının "Palavra"dan para kazanmasına dayanamayıp, ilgilerini kessinlerdi. Öyle memnun olurdu ki! "Kenef anaları"nı yanlarına alsalar, artık sabahlara kadar poker, briç partileri, çaylar, toplantılar, geziler... Analarına at, spor araba alsınlardı isterse..

Karısından, çocuklarından, herkesten bucak bucak sakladığı yalnız anacığıyla İdris'in bildiği ev plânlarını sarı çantasına kaldırdı, her ihtimale karşı, İstanbul merkez postahanesinden tomarla alınmış, sırasına göre, zaman zaman kullanılmış para kâğıtlarından ikisini ayırıp, tükenmeziyle doldurmağa başladı. Karısına bir binlik, İdris'e de ikiyüz elli posta etmeliydi. İdris'ten çok karısı.. Şimdiye kadar

138

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

yollamadığı büyük hataydı.. Eve gidince gene açardı iğrenç ağzını:

"_ Eee.. Kudret Yanardağ beyefendi hazretleri, hasır eskileri çöp tenekeleri., iki haftadır keyfince gezdin tozdun. Tabii yanında Şehvar yok, kalıbını kıyafetini yaya yaya, fakir fıkara kendini sata sata rakılar içtin, zıkkımlıklar yedin, kanlara kızlara kırım kırım kırttın, değil mi? Burada Şehvar dokuz doğurdu parasızlıktan. Senin umurunda mı?"

Daha fazla düşünmek istemedi, gözlerinin ö-nünde karısının burun köklerine akmış şaşı gözleri, kuru yüzü, sözümona berberde yaptırılmış, ama "bir boka benzemiyen" saçları...

Posta kâğıdını doldurmağa koyuldu. Tam bu sırada otelci de tuvalete kalkmıştı. Geç yattığı, üstelik de genç metresiyle boğuştuğu için yorgundu, gözlerinden uyku dökülüyordu, öğle olduğu halde, üst katın misafir odasındaki lâmba söndürülmemiş, hiç olmazsa kısılmamış olacaktı ki. lâmbanın sarı ışığı merdivenlere vurmuştu. Yoksa "Beyefendi" yatmamış mıydı? Tuvalete girip çıktı.

Sakin rapor mapor düzenliyor olmasmdı? Uykusu falan dağılıverdi. Aklından "Mâil-i inhidam" oteli, otelin pis örtüleri, kirli helâlan susu busundan başka, kâtip tarafından teklif edilen iki yüz liralık rüşvet geçince, uyku muyku kalmadı. Yolunu üst katın merdivenlerine yöneltti. Ayağındaki terlikler gecenin bu ileri saatindeki sessizlikte bir münasebetsizlik yapabilirlerdi. Eline aldı. Ayak-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

159

larınm uçlarına basarak, kedi sessizliğiyle, merdivenleri çıktı. Sofa üzerindeki pencereye iyice yaklaşmağa lüzum kalmamıştı. İndirilmiş tülün ötesindeki "Müfettişler müfettişi"nin masa başında, bir şeyler yazdığını seçti. "Eyvah!" diye geçirdi "...herif yatmamış. Ne yazıyor acaba ?"

Pencereye az daha sokuldu. Evet evet, yazıyordu, harıl harıl bir şeyler yazıyordu, hem de. "Mâil-i inhidam" otel, otelin sağlık kurallarına taban tabana zıt yatakları, yorganları, yatak yorgan örtülerinden geçtim, kaçak yatırılan müşterileri, kâtabin verdiği ikiyüz liralık rüşvet, nikâhlı karısının yanında zorla tuttuğu metres., aklından sıkıntıyla geçti. Bütün bunlar onu bir değil, birçok sefer suçlu duruma sokabilirdi.

Ne yapmalıydı ?

Ani bir kararla kapıyı vurup bekledi.

"Müfettişler müfettişi" ürktü ilkin. Kapısı mı vurulmuştu? Evet. Niçin? Sakin âhu bakışlı Semâ gelmiş olmasmdı? Kapının vuruluşu Semâ gibi bir kadının kibarlığını hatırlatacak biçimde, hafifti.

Dudağında memnun bir tebessüm, kalktı, çarpan kalbiyle kapıya gitti, yavaşça açtı. İçerden vuran karpuzlu lâmbanın bol, sarı ışığında âhu gözlü Semâ yerine, kart otelciyi görünce tepesi attı:

— Ne var? Ne istiyorsun?

Otelci korktuğuna uğramış gibiydi ? Galiba. Uğramayacak olsa ne diye bağırsın? Herhalde raporunu hazırlıyordu, niyeti kötüydü ki, hatıra gönüle falan bakmıyordu, bakmayacaktı.

160 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ'

— Zâtı-âlinizle biraz görüşebilir miyim efendim?

Otelcinin belki de rüşvet vermek isteyeceği ihtimali kafasından şimşek hızıyla geçtiği için, gerekli azametın çalımlıyla:

— Gecenin bu saatmda?

— Evet beyefendi.

— Tuhaf, çok tuhaf; hem de...

— Rahatsız ettim, özür dilerim ama, suçlarımız o kadar çok ki, bir türlü uyku tutmadı!

— Pekâlâ, konuş bakalım!

Otelci kırıtı bir iki, gülümsedi, ciddileşti, hafifçe öksürüp yutkundu ama, ağzından tek lâf çıkmadı.

— Konuşsana bee!

— Rapor tanzim ediyordunuz değil mi beyefendi?

Anlaşılmıştı. Memnun, ama bunu belli etmeden:

— Sana ne? dedi.

— Hiç beyefendi. Bana göre şu ki...

— Evet?

— Ocağınıza düştüm yani. İsterseniz çanıma ot tıkar, beni mahvedebilirsiniz!

— İstemezsem?

— İstemezseniz hayatımı bağışlarsınız!

"Müfettişler müfettişi" yalın, kocaman ayakları, kısa beyaz külotu, kalın kıllı bacakları, tire fanilâsı, kocaman göbşğiyle odada ağır ağır dolaş-tr. Öfkeli, kolay kolay yola gelmiyecek, gelse bile epeyce bir şeyler koparmadan adamın yakasını bı-rakmıyacak gibi davranmalıydı.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

163

Arkasında elleri, otelcinin tam karşısında dur-du:

— Şehrinize geldim, tesadüf yolum senin berbat oteline düştü. Göreceklerimi gördüm. Hem de Emniyet'ten gizli, kaçak yatırılan insanlara kadar herşeyi. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, bir de utanmadan kâtibin ikiyüz liracıkla işi kapatacağını sandı. Sorarım: Ben Çingene miyim be?

Otelciyi gözleriyle uzun uzun tarttı, sonra ar-dmı getirdi:

— Demek, elli lira, yüz lirayla müfettiş, kontrol, belediye görevlilerini falan idare edip uyutmağa alışmışsınız ki, bana ikiyüz liracık teklif ettiniz?

— Hâşa beyefendi..

— Sus, hadi sus. Bana iyi bak. Ben senin bildiğin avanaklardan değilim, biir; rüşvet müşvetten anlamam ikii.. Üçüncüsüne gelince..

Sokak kapısı çalındı. Otelci şaştı. Bu saatte, gecenin bu saatinde kim olabilirdi ?

Elindeki terlikleri yere attı, giydi. Merdivenleri koşarak indi, taşlığı geçti, kapıyı açtı: Kâtibiydi:

— Bütün gece sivillerin biri gitti beşi geldi patron!

— Niye?

— Akşamki kodamanı arıyorlar.. Şehirdeki bütün otelleri, hanları aramışlar yok yok. Koş dediler bana, sakın senin patronun evinde olmasın? Ben de...

F. 11

162

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Ne dedin?

— Patronumun âdeti değildir, evine yabancı insan kabul etmez, dedim.

— İyi demişsin.

— Yok değil mi ?

— Ne işi var benim evimde be?

— Biliyorum patron, öyle söyledim zaten.. Gidip yokmuş diyeceğim..

— De!

Kapıyı kapadı, ama, pişman da olmuştu yok dediğine. Şehrin âsayigiyle görevli makamlara karşı yalancılık etmekle suç işlemiş olmayacak mıydı?

Şiddetle aranan birini evinde saklıyor, sorulunca da "Haberim yok!" diyordu. Onlardan geçtim, bu, evinde sakladığı "Müfettişler müfettişi"nin de dikkatinden kaçacak mıydı bakalım?

Bir çuval inciri berbat etmişlerin süklüm püklümlüğüyle yukarı, "Müfettişler müfettişi"nin yanına çıktı yeniden. Bundan önceki suçlarına bir de bizzat bir müfettişi evinde sakladığı halde, görevlilere yalan söyleme suçu binmişti. Yarın nasıl olsa evinden çıkacak, hazırladığı raporla belki de Valiye dayanacak. Herşeyi sayıp döktükten başka, "Bsni evinde sakladı. Görevlileriniz sorduğu zaman da inkârdan geldi. Otelinde de kaçak insanlar görmüştüm teftişimde. Demek ki bu adamın devlet makamlarından hem pervası yok, hem de her türlü gayrikanunî işlere yataklık edegelmeğe yatkın bir karakteri var. Gereken işlemi hemen uygulayın!" derse?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

163

. . "Müfettişler müfettişi", beline dayalı yumruk-larıyla sanki onu bekliyordu. Kaşları da bir çatıktı ki!

— Kim o? diye sordu.

— Benim kâtip, efendim.

•— Şu, bana ikiyüz liracık veren mi?

— Beyefendi, yalvarırım..

— Niçin gelmiş?

— Şehir birbirine girmiş beyim. Zâtınızı an-yorlarmış!

— Kimler?

— Siviller...

— Niçin?

— Zâtınızın büyük bir memur olduğunuzu anlamışlar herhalde, başlarından korkmuş olacaklar..

"Elbette büyük memurum. Onlara yarın sorarım ben!" anlamı taşıyan bir sözde reddedişle:

— Zâtımızın büyük bir memur olduğumuzu neremizden anlarışlar?

Otelci gülmedi, kırdı:

!— Aman beyefendi, bunu p.nlamıyaeak ne var?

— Tuhaf...

— Size şöyle bir bakan, hemen anlar büyük, çok büyük bir memur, bir âmir olduğunuzu!

— Neyse, geç bunu şimdi. Bani niçin arıyor-larmış?

!~: — Bütün otelleri, hanları dolaşmışlar. Size ras-gelmeyince..

— Burada yattığımı mı çıkarmışlar ?

— Çıkarmamışlar. Bir ihtimal olarak...

154

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

"Müfettişler müfettişi'nin tepesi gerçekten bir müfettişler müfettişi gibi attı: —. Sen ne dedin?

— Yoklar burada dedim efendim..

— Neee???

— Yoklar dedim.

— Neden? Niçin? Ne için sakladın efendi? Devletin görevlilerinden hakikat gizlenir mi?

Otelci kireç kesilmişti, titriyordu. Beriki avazı çıktığı kadar bağııyordu:

— Demek ben ya kaçakçıyım, ya da herhangi kanuna aykırı, gizli işlerle meşgul, bu işlerde sizinle ortak birisiyim ki...

— Beyefendiciğim! Kulağına söz girmiyordu:

— ... birisiyim ki, beni gizlemek mecburiyetini duydun! Bundan bin türlü mâna çıkar efendi. Demek gizli kapaklı işlerin oluyor kanun dışı insanlarla ve böylelerini sık sık saklıyorsun ki, kâtipin bu alışkanlıkla evine bu saatte gelip beni aradı ?

— Vallahi, billahi yok böyle bir şey beyim!

— Sonraa.. beni ne diye arıyorlarmış ? Ben neyim? Kimim? Hapishane kaçağı bir kaatil, bir zehir kaçakçısı, bir casus muyum? Yoksa, evet yoksa, Türkiye Cumhuriyeti kimliğini taşıyan, yurt içinde dilediği seyahati yapmakta serbest bir vatandaş mı ? Bu memlekette herhangi bir vatandaş, ml-saki millî hudutları dahilindeki herhangi bir şehir veya kasabaya gidip, otel veya handa değil, herhangi bir ahabının evinde geceyi geçiremez mi? Geçirirse suç mu bu? Kanunda, daha açıkçası Anaya-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

165

sa'nım ihtiva ettiği vatandaş hak ve hürriyetleri muvacehesinde idarî makamlar hangi hak ve selâhiyei-fe...

Sözünün ardını çokluk olduğunca gene unutu-vermişti:

— Efendim?

Otelci ne diyeceğini şaşırmış, hayır kalmamıştı. Ağzını açtı mı, oy avına çıkmış milletvekili adayı patırtısıyla konuşan bu kalın kaşlı, gümrah bıyıklı, semiz insana sığınmaktan başka çare olmadığı» anlamıştı.

— Beyefendi, dedi, ocağınıza düştüm. Elinizi ayağınızı öperim, bir halttır ettim, yarın mesele anlaşılınca beni mahvederler. Yalnız bırakmayın beni!

Bu herif de lâfı amma uzatıyordu..

— Kısa kes! dedi.

— Peki beyefendi, emredersiniz. Yani diyeceğim şu ki...

— Ne?

— Beni yalnız bırakmazsınız...

"— Size bir binlik.." falan mı diyecekti ?

— Evet?

— Kurtulmuş olurum.!

—Bana ne faydası var senin kurtulmanın?

— Yani, şey., evet, öyle ya, size ne faydası— Çok doğru.. Ama beyefendi, sizce de malûm ki, biz bu şehirde kontrolsüzlüğün başıboşluğuna alıştık. Bundan sonra ilk fırsatta yıkıldım yıkılacak otelimi yeniden yaptıracağım. Yatakları, yorganları, yatak yorgan çarşaflarını..

166

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Ortalık ağarıyor, lâf sa uzadıkça uzuyordu. Dayanamadı, gene bir:

— Kısa kes! çekti.

— Otelimde hiçbir surette kaçak müşteri ya-tırmıyacağım!

— Sana ksa kes dedim!

— Metresimi tavsiyenize uyarak başka ev©...

— Ulan sana kısa kes demiyor muyum ? Otelci gece, "Müfettişler müfettişi"ni misafir

odasına uğurayıp metresinin yanma döndükten sonra, hattâ metresiyle boğuşup, kadm hafifçe horlamağa başlayınca kalkıp, uygun bir sıra bir yolunu bulup avucuna sıkıştırmak için hazırladığı bütün bir beşyüzlüğü pijamasının cebine sokmuştu. Şayet az bulur, patırtıyı göklere çıkarırsa, gıcır gıcır bir beş-yüzlük daha tutuşturabilmek için bir başka beşyüz-lüğü de öbür cebine yerleştirmişti. İlk beşyüzlüğü çekinerek uzattı:

— Beyefendi, kâtibin cahilliğini affedin! Parayı eline aldı, sordu:

— Kâtibin hangi cahilliği?

— İkiyüa vermişti ya?

Anlamıştı. O, hiç olmazsa bir binlikle kapamak istiyordu bu işi. Beşyüz, ikiyüz de kâtibin verdiği, yediyüz. Hiç olmazsa üçyüz daha vermeliydi ki, öfkesi biraz yatışsın!

Elinde gıcır gıcır beşyüzlük, içini hırsıyla çekti:

— Bu cahillik bu gece ikinci sefer tekrarlandı. Arkadaş şunu unutma, her ağzı olan mutlaka yemez! Kaide değildir bu. Beni burada çok yanlış anladınız. Hayatımda hakkım olmayan hiçbir şey

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

167

tenezzül etmedim. Devlet, millet aleyhine, saçı bitmedik yetimlerin hakkını gırtlığımdan g^çirmedim, geçirmem de! Tenezzül etmem buna arkadaş!

Otelcinin verdiği gıcır gıcır beşyüzü tehdit edercesine salladı:

— Bu, suçtur. Seni yıllarca hapis yatırabilir. Ne yaptığının farkında m-sın? Aklınla düşünüp, iz'ân edebiliyor musun? Çeşitli suçlarını affettirebilmek için bana rüşvet veriyorsun! Ne korkunç şey! Ben şimdi bunu mevkii muameleye koyayım mı ? Seni mahkemeye verip hapishane köşelerinde sürüm sürüm süründüreyim mi?

— Sizin âlicenap vicdanınızdan...

— Vazifede âlicenap vicdan yoktur. Vicdan vazifedir ve bir vazife mukaddestir!

Otelciyi gözden geçirdi, sonra:

— Cevap ver, dedi. Ben şimdi bu paralan ne yapayım ?

Otelci boynunu büktü:

— Ha? Ne yapayım?

Birden bir şey hatırlamışçasına başını salladı:

— Evet, en iyisi.. Emretti:

— Bana bir beşyüz daha ver bakayım!

Otelci öylesine etki altındaydı ki, öbür beşyüz-lüğü de çıkarıp uzattı: Aldı beriki:

— Bin oldu. İkiyüz de eşek kâtibinin verdiği, bin ikiyüz. Bu bin iki yüzü ne senin suratına fırlatacağım, ne de mevkii muameleye koyup seni hapishane köşelerinde süründüreceğim!

168 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

İki beşyüzlüğü adamın suratına suratına salladı:

— Ben bu paraları Ankara'ya döndüğüm zaman Çocuk Esirgeme Kurumuna bağış edeceğim, anladın mı ?

Sonra hemen ekledi:

— Tek şartım, metresim ayrı bir eve çıkaracaksın!

Otelci ferahladı. Paralar ondan çıktıktan sonra, ister "Müfettişler müfettişi"nin kursağına gitsin, isterse Çocuk Esirgeme Kurumu kasasına.

— Oldu mu?

— Emredersiniz beyefendi.

— Fakat unutma ki, benden başkaları benim gibi anlayışlı davranmaz. Neden? Talihin varmış. Bir ara hafifçe uykuya geçmişim, rüyamda rahmetli beybabamı görmüştüm. Biz, paşa dedem yoluyla Saray-ı hümayun'a dayanırız!

İçini dertli dertli çekti:

— Haydi, marş! dedi. Anan kadir gecesi doğurmuş...

Otelci yerden temennalarla uzaklaşıyordu:

— Allah ömürler versin beyefendi. Allah her tuttuğunuzu...

Kapıyı yüzüne kapadı.

Otelci, âhu bakışlı metresinin yanma dönerken, bahçedeki kümeste horoz sabahın müjdecisi gibi, ızzun uzun ötmeğe başladı.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

X.

16»

Sabah sabah gene başlamıştı millet:

— Ben bu memlekette bunca yıldır esnafım,, böyle alımlı çalım, böyle toi sözlü ne müfettiş gördüm, ne de büyük adam!

— Mebus adaylarından daha mı patırtılı konuşuyor yani ?

— Mebus adayları ne ki yanında? Konuşmak yakışıyor herife şerefsizim..

Daha bir başka semtte, daha başka bir esnafa soruyorlardı:

— Peki, anladık. Niye gelmiş buraya?

Bunu bilen yoktu işte. Onların anladığına göre, Ankara'dan büyük adamlar sık sık gelirdi vilâyetlerine ama, bunun gibi Vali'yi falan aşp, memleketin büyüklerine haber vermeden değil. Geleceği bir hafta önceden bilinir, başta Vali, derece d&r rece öteki büyük memurlar, istasyona giderler, adamı fabrikatörlerle öteki iş adamlarının pırl pırl o-tomobilleriyle alır şehire getirirlerdi. Ondan sonra gelsin ziyafetler, gitsin nutuk.

Buysa... bu, şimdiye kadar gelenlerden belki de çok daha heybetli olduğu halde, usullacık gelmiş, kimliğini, niçin geldiğini saklamış, sağdan soldan öğrenildiğine göre, doğrudan doğruya şehrin eteklerinden başlamıştı memleketi teftişe.

— Ee.. her Firavun'un bir Musa'sı var oğlum!

— Doğru. Herif demek memleketi esaslı şekilde teftiş edip...

170

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Tabîî yahu, raporunu verecek..

— Ondan sonra seyreyle sen gümbürtüyü! Biri, yanındakilere fısıldadı:

— Vali sabah sabah makamına gitti!

— Dem^e?

— Şerefsizim ki ha!

— Yarası olan gocunur!

— Gocunur ki gocunur...

Akşam poker, bezik partisinde gene avuç dolusu kaybsderken. "Herifin geldiği haberi" üzerin© daha fazla kaybetmekten kurtulan fabrikatörlerden biri, Vali'yi hiç ssvmeyen, her zaman el altından aleyhinde atıp tutan karşı partili bir müteahhide:

— Lâf aramızda, haber Vali üzerinde yıldırım tesiri yaptı! dedi. Neye uğradığını bilemedi. Eli ayağı çözüldü..

Müteahhit birçok taahhüt işlerindeki suiistimalde Valiyi baş suçlu görmekten özel bir zevk alırdı:

— Tabî, dedi. Arttırma eksiltmelerde kapalı zarfların içindekileri adamlarına fısıldar mı? Sonra da komisyon alır mı? O müfettiş gelsin de benimle konuşsun..

Koca göbekli, astımlı Vali, vilâyetteki odasında, makamına henüz gelmiş, soluğunu toplamağa çalışıyordu, öyle erken bir saatti ki, değil irili ufaklı memurlar, odacılar bile gelmemişti. Yalnız vilâyetin, daha çok da Vali beyin odasının bulunduğu tahta koridoru her sabah erken erken yıkayıp silen kara entarili Zeynep ana gene faaliyeteydi. Vali beyi erkenden vilâyete gelmiş görünce, gözlerine

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

171

inanamadı. Ayağa kalktı, toparlandı. Ellerini yanlarına birleştirerek, beyefendiyi başıyla selâmladı. Sonra gene işine büyük bir şaşkınlıkla koyuldu. Vali beye karşı özel bir saygısı olmakla beraber, gene de, elinde olmayarak, "Evden mi kovdular sabah sabah babam?" diye geçirmişti. Bir ara Vali beyin kalın sesi:

— Zeynep anaa!

Koridor tahtalarını silmekte olduğu bezi atıp, yaş ellerini de kara entarisinin kuru eteğine kuru-layarak koştı:

— Buyurun beyim!

— Bana yarım bardak su aliver.

— Bâşüstüne.

Rengi de renk değildi bugün Vali beyin. Vali beyin renginin renk olmaması birden önemini yitirivermişti. Odacı olacak o sırak herif kahve takım-larıyla su sürahisinin bulunduğu daracık odayı gene kilitlemiş, anahtarı da birlikte götürmüştü. Şimdi ne yapacaktı? Suyu hemen koşturmazsa adamın öfkelenip bslki de işine son vermesinden korkuyor, telâşı artıyordu.

Aklına birden Baytar Müdürlüğü geldi. Zaman zaman su sürahisini Baytar Müdürünün masasında görürdü. Koştı. Alt katta, yarı karanlık bir başka salonda masaları, duvardaki Atatürk levhası toz içinde, perdeleri yarı inik bir odaydı. Adamın, yani Baytar Müdürünün on gündür izinli olduğunu bilmediği için, odasına "tû lanet" etti. Sonra her zaman gördüğü tozlu sürahidan, tozlu bardağa bayat suyu doldurup, daha sonra da Vali beyin ya-

172

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

run bardak istediğini hatırlayıp yarısını Baytar Müdürünün tozlu tahtalarına dökerek, koşturdu.

Vali bey, odasının çivileri laçka tahtalarını gı-cırdada gıcırdata dolaşıyor, bu şehirdeki karşı partili bir kısım tüccarla müteahhitleri düşünüyordu. Bunları o kadar iyi tanıyordu ki, aklından boy sı-rasıyla teker teker geçiyorlar, geçerlerken de dişlerini gıcırdatıp yumruklarını sıkarak:

"— Biz biliriz müfettişe diyeceklerimizi!" demek istiyorlardı.

Odaya yarım bardak suyla giren Zeynep anaya bir süre, anlamsızca baktı. Bu kadın da gene ne istiyordu? Sonra elindeki yarım bardak suyu gördü, hatırladı. Hatırlayınca da astımı, damar sertliği, kalb yetersizliği, romatizmaları aklına geldi.

İlâcı elindeydi zaten, suyu aldı, ilâcını içti. Yüzü buruşarak:

— Ne berbat su bu ? dedi.

Uzatılan bardağı alan Zeynep ana, kaç vakittir sırasını beklediği taşı gedğine koyuverdi:

— Odacınız odacı değil ki beyefendi!

— Niçin?

— Bizim bildiğimiz odacılar Vali beyin suyunu taze taze doldururlar. Bu, kendi havasında..

Vali beyin bunları düşünecek zamanı mıydı? Esnedi. •

Zeynep ana:

— Uykunuzu iyice alamamışsınız beyefendi, dedi.

Birden bütün geceyi, bütün geceyle de "Müfettiş" midir ne karın ağrısıdır herifi hatırladı. Efen-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

173

dim deve dişi gibi, koskoca adam Ankara'dan sal-lana sallana geliyor, şehrin lokantalarıyla otellerini teftiş ediyor, sonra bir dilim ekmek oluyor da, Vilâyetin âsayişiyle görevli koca Emniyet teşkilâtı adamı bir türlü, ele geçirmek şöyle dursun, nerede kaldığını, geceyi nerede geçirdiğini tesbit edemiyordu.

Birden Zeynep anaya dert yandı:

— Yok efendim, yok, emniyet diye bir şey yok bu memlekette, ister misin herif şehrin asayiş bakımından emniyeti kontrol ediyor olsun?

Zeynep ana hiçbir şey anlamamıştı.

Vali bey endişelerini dile getirmeye koyuldu:

— Yalnız Emniyet Müdürünü suçlasa neyse. Bir de tutar, Vilâyetin en büyük mülkî âmiri sıfatıyla beni de işe karıştırıverir. Üstelik poker, bezik partileri, bilmem taahhüt işlerindeki, ihalelerdeki yolsuzluklar, şunlar, bunlar da artık çorap söküğü gibi gider!

Ankara'da, Zat İşleri'ndeki hasmını hayalledi.

— O namussuz da fırsatı ganimet bilerek... Hayır, bir şey değil, merkez-i hükümette derdimi dinletirim ama..

Çevresine korkuyla baktı. "Merkezi hükümet" teki arkasının sıkı tenbihini hatırladı: "Bu seferlik (inledik. Fakat dikkat et. Zat İşlerindeki herif çok ağır basıyor. Bir daha sefere vallahi emekliye ayrılırsın!" Geçirdi.

Her ne pahasına olursa olsun, şu gecedенberi arayıp da bir türlü yeri tesbit edilemeyen müfet-
174

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

tiş midir, ne Allanın belasıdır herifi bugün, kabil olursa sabah sabah bulmalıydılar.

Telefona gitti, numaraları Öfkeyle çevirdi:

— Aloo.. sen misin?

Emniyet Müdürü evinde, pijamalarını çıkar-mig, pantolonunu bacağına yeni geçirmişti. Bel kayışını olsun bağlamaya vakit bulamamıştı ki, telefon çaldığı için koşmuştu. İçinde bir his, bir önsezi, Valinin onu sabah sabah, erkenden arayacağını biliyordu.

— Benim beyefendi.. Efendim? Hiçbir haber yok beyefendiciğim. Bütün gece şehrin her tarafını defalarca taradık âdeta. Maalesef beyefendi. Ne oteller kaldı, ne de hanlar..

Kulaklık kulağında, boyuna söyleniyordu:

— Evet beyefendi, doğru, çok doğru., maazallah... haklısınız. Geliyorum efendim, çeyrek saate kadar!

Kulaklığı yerine koydu, yanibaşında dikilmekte olan genç, güzel karısına göz kırptı, sanki söylediklerini Vali bey duyarmış gibi, ağzını yaklaştırp fısıldadı :

— Herif fitili fena almış!

Akşam, arabacı Kel Mıstık'm haberi getirdiği andanberi esmeğe başlayan havanın içinde olan genç, güzel kadın, merakla sordu:

— Neden bu kadar korkuyor? Gene fısıltıyla :

—. Yarası olan gocunur karıcığım! Kravatını duvc.r aynasında bağlamak üzere o yana giderken, gözüne ayna yanındaki duvar takvi-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

175

mi ilişti. Dokuz yüz elli yedi yılının Ağustos on ikisini gösteriyordu. Bugünse on üçüydü ayın. Bir gün önceyi gösteren yaprağı koparıp karısına uzattı. Genç kadın aldı:

— Peki, ne olacak şimdi?

Aynada kravatını bağlamakta olan yakıgıkl* adam:

— Ne? diye sordu.

— Adam bulunmazsa?

— Hiç canım, ne olacak? Herif belki de bir tanıdığı, yahut akrabasının evinde kalmıştır. Cehennem dibinde kalsın canım. Polisin, emniyetin de haber alma imkânları bir raddeye kadardır..

İçeriden tatlı bir çocuk sesi:

— Babacığınım!

Genj Emniyet Müdürü, on yaşındaki kızının tatlı sesiyle Valiyi de, akşam şehire düşüveren "Mü-fettig"i de unutarak, koştu:

— Efendim yavrum?

Sarı saçlı, annesini hatırlatan, taşbebek kadar güzel kız, karyolasında, kısacık mavi geceliğiyle sırtüstü yatıyor, çıplak kollarını babasına uzatıyordu :

— Beni öpmeden mi gideceksiniz?

Kızını kollar arasına aldı, sıktı, saçlarını öptü öptü...

— Seni öpmeden gider miyim hiç?

— Peki nereye böyle erken erken?

— Vali bey amca çağırdı!

— Amaaan Vali bey amca da... kahvaltı yapmadan mı gideceksiniz?

176

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Ee, bugün öyle...

— Bana sütümü kim içirecek ya?

- Anneciğin.
— Ben sizin içilmenizi istiyorsam ya? Kızını karısına uzattı:
— Anneciğin darılır ama sonra, öyle değil mi?
annesi?

Genç kadın başının bir hareketiyle alnındaki bir tutam saçını arkaya attıktan sonra:

- Ben dargınım ona! dedi.

Çocuk sofada lastik topuyla oynarken zarif bir vazoyu masadan düşürüp kırmıştı. Gözlerini önüne indirdi. Zaten babasının da böyle şeyleri düşünecek vakti yoktu. Ceketini sırtına geçirdi. Hava çok sı-
.caktı. Daha şimdiden terlemişti.

- Gel öpeyim seni yavrum..

Annesinin kucağındaki kızını öptü. Kız da babasını. Sonra:

- öğleye gelirken unutmazsınız değil mi? Unutmuştu bile genç baba:

- Neyi?

- Tom Miks'imi..

- Ha, evet. Unutmam, unutmam. Haydi bay baaaay!

Çevik adımlarla sofaya geçti, merdiveni inerken, sokakta Kel Mistik'in şakırtısı. Sahi, akşam bir şeyler gevelemişti. "Herif" bir oteli teftişten sonra sırta kadem bastığına göre, sakın o otelin sahibinin evinde geceyi geçirmiş olmasındı? Kel de böyle düşünerek, sabaha karşı otelcinin evine gide-,ceğini söylemişti.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

177

Arabaya binerken kızıyla karısı balkondan el sallıyorlardı. O da onlara el salladı. Yolda:

- Ne yaptın? diye sordu arabacıya.

Kel Mistik, onu sabaha kadar üzüp yoran karısından koparabildiği ikiyüz liranın ne de olsa neşesiyle, hayli ferahtı, ama, bütün gece hemen hemen yanm saat olsun uyumamıstı. — Neyi beyefendi?

- Otelcinin evine gittin mi? Birden hatırlayarak:

- Haa.. hayır. Kâtibi gönderdim..

- Orada mıymış?

- Yokmuş beyim.

- Şaşılacak şey, diye geçirdi Emniyet Müdürü. Kel Mistik:

- Teşrif vilâyete tabî ?

- Evet. Vali bey sabah sabah bekliyor!

Kel Mistik o sıra Emniyet Müdürünün evine şu meseleyi, "Herifin otelcinin evinde de olmadığım bildirmek için gelmiş, ne yapmaları gerektiğini öğrenecekti. Vali beyin bu kadar erken vilâyete gelmesine şaşı:

- Demek Vali bey bu saatte makamında ?

- Öyle.

Yarım sağla araban:n içine döndü:

- Niye?

Emniyet Müdürü az kalsın "Yarası var da gocunuyor" diyecekti, kendini tuttu. Ne olursa olsun, memleketin en büyük mülkî âmiriydi!

P. 12

178

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Yeni bir yarım sağ, yeni bir göz kırpış:

- Niye?

- Ne niye?

- Ee.. bazan öyle icabeder..

- Neden icap eder?

Emniyet Müdürünün birden tepesi attıysa da terslemeyi uygun bulmadı. Kel Mistik çok işlerine yarıyordu sırasına göre. Baştan atmak için:

- Hikmet-i hükümet derler buna Mistik efendi, dedi.

Hiçbir şey anlamayan arabacı, kırbacını hayvanlarının yeleleri üzerinde şaklattıktan sonra, kendi kendine mırıldanmağa başladı:

- Hikmet-i hükümet... hikmet-i hükümet... hikmet-i hükümet...

Vilâyetin üç katlı, harap ahşap yapısı önünde beyefendiyi indirdi. Emniyet Müdürü geç kalmışça-sına, âdeta koşarak yapının tahta merdivenini çıkarken, meraklılar arabacıya sokuldular. İçlerinden kravatlı, efendiden biri sordu:

- Emniyet Müdürü neden böyle erken erken geldi Misti1.-?

Kendini kasarak:

— Vali bey çağırılmış!

Bagta soruyu soran kravatlı, şaşılar:

— Vali bey mi ?

— Bu saatte?

. — Çok mühim bir şey mi var acaba? !— Belki de seferberlik?

— Olur olur...

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

179

Gene kravatlı, Mistik'm az önce arabada Emniyet Müdürüne sorduğu gibi bir göz kırpsıyla:

— Niye? dedi. Mistik çalımla:

— Ne niye?

— Vali bey niye bu kadar erken gelmiş makamına?

— Emniyet Müdürünü hatırlatarak:

— E... bazan öyle icap eder..

— Niye? Neden icap eder? Arabasına atlarken:

— Hikmet-i hükümet derler buna, dedi. Dizginleri toparlayıp, kırbacını hayvanların yeleleri üzerinde saklattı:

— Deheeeeeeyü!

Orada kalanlar, en çok da kravatlı, efendiden adam şaşı arabacı Mistik'm "Hikmet-i hükümet" ine. Yıllardır tanıdığı, ayyaş, geveze, üstüne vazife olmayan şeylere burnunu sokan, içip içip kaldırımlara sızan biri ne biliyordu "Hikmet-i hükû-met"i?

— Herif diplomatlıktan da çıkıyor, dedi.

— Çakar. Onun çakmadığı var mı?

Tam bu sırada akşam, Emniyet Müdürlüğünde <<Müfettiş" in kimliğini, kendisine çaktırmadan öğrenme görevi verilen "Sivil" geliverince, sözü kestiler. Merakla, genç adama bakıyorlardı. O, hiçbiriyle ilgilenmeden merdiveni ciddî ciddî çıktı, Bü-

180

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

tün gece imanı gevremişti koş oraya, koş buraya. Hani şu herif "Müfettiş" değil de, herhangi zararlı biri olsa, şu anda eline geçse...

İlk katın insans-z loşluğunu geçip ikinci kata çıkılan merdivene yöneldi.

. . . Eline geçse, itoğlu itin anasından emdiğini burnundan getirirdi. Ulan anlamıştı işte müfettiş mi ne Allahın belâsı olduğunu.. Buraya da ne için gelirse gelsin. Yattığı, zıbarlığı yeri saklamakta ne mâna vardı? Sonra, müfettiş, bilmem ne? Teftiş edecek de ne olacaktı? Otellerin pisliği, lokantaların sağlık kurallarına uymaması, sokaklar, esnaf, A dan Z ye kadar herşeylerin bozuk olduğuna dair düzenleyeceği rapordan da ne çıkacaktı? Düzelecek miydi ? Bütün bunları Ankara bilmiyor muydu ?

İkinci kat. İkinci kat, birinciye bakarak az daha aydınlıktı ve çok iyi tanıdığı Zeynep ana tahtaları siliyordu.

— Kolay gelsin, dedi.

Geveze kadın hemen ayağa kalktı, haber verdi:

— Vali bey erken erken geldi!

— Bizimki yanında mı?

— O da az önce geldi.

Sivil, kravatını düzelterek üçüncü katın merdivenine yöneldi. A dan Z ye kadar bütün bozuklukları düzene sokabilecek miydi sanki vereceği rapor?

"— . . . ohoooo..." diye geçirdi. . . .şimdiye kadar nice raporlar verilmiştir. Bu da onların yanma gider, ebedî uykusuna varır!"

Üçüncü kat Artık ne "Müfettiş", ne, vereceği raporlar, ne de verilecek raporla işlerin düzen»

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

181

girip girmeyeceği..

Valinin kapısına geldi. Vurdu, bekledi. Emniyet Müdürünün tanış sesi:

— Geel! Girdi.

Vali bey elleri arkasında, odada sıkıntıyla dolaşırken kapı vurulmuş, kimin geldiğini merak etmişti. Sivil her ikisini başıyla kibarca selâmladıktan sonra:

— Maalesef, nerede kaldıklarını tesbit edemedim efendim, dedi.

Valinin birden öfkesi taşarak:

— Neden? Neden tesbit edemiyorsun? Vazifen ne?

Emniyet Müdürü de kızmıştı bu soruya. Lâf mıydı yani? Herif kalkmış Ankara'dan özel olarak buraya gönderilmişti. Kimbilir ne maksadı vardı gelişinde? Şehrin otelleriyle hanlarından başka yerde yatıyor da, bunu, yani kaldığı geceyi, geçirdiği yeri bilhassa saklıyorsa, ne yapmıştı emniyet? Memlekette davul çaldırıp, tellâl çağırtacak değillerdi ya!

Vali isa bildiğini okuyup, duruyor, akşamdan-beri birikenleri âdeta kusuyordu:

— Emniyet demek, bir memleketin A dan Z ye kadar her türlü âsasıyla ilgili ve bu asayişin tanziminde birinci derecede görevliler ocağı demektir. Bir emniyet, önceden haber alma vasfını haiz olmalıdır. Haber, haberin sıhhatini tevsik, sonra da kanun çerçevesi dahilinde suçu suçsuzluktan ayırt etmek, Emniyetin birinci vazifesidir. Halbuki siz...

182

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Emniyet Müdürünün sabrı da taşmak üzereydi. Valinin sözünü keserek, sivile: .

— Ona dair hiçbir haber alamadınız mı ?

Vali Emniyet Müdürüne içerlediyse de, belli etmedi. Bakalım başka ne gibi bilgi toplamışlardı...

Sivil, az önce Validen yediği zılgıtın isteksizli-ğiyle:

Vali bey merakla sokuldu:

— Meselâ?

— Meselâ... Akşam saat dokuz sularında şehrin kıyı bir şaraphanesine uğramışlar, şaraphaneyi çok pis bulmuşlar ama, asıl kızdıkları, şaraphanenin kirli duvarlarında çirşle asılı iktidar partisi büyüklerinin, pardon, büyüklerimizin taş basma resimlerini görünce, bu saygısızlığa öfkelenmişler, bağırıp çağırmışlar şarapçıya..

Vali ferahlıkla:

— Öyle mü? dedi. Demek beyefendi iktidar partisini tutuyorlarmış?

Emniyet Müdürü de memnun:

— öyle anlaşıyor efendim, dedi. Sivile döndü:

— Kimden öğrendiniz bunu ? Sivil, "ifşadeceği" sırrı bir yabancıнын işitip işi tememesinden korkarcasına çevresini kolladı, sonra:

— Şaraphane garsonu adamımdır efendim, dedi. —. Peki, şarapçıyı çağırtıp bizzat dinlemediniz mi?

; — Dinledim efendim.

— Neler anlattı?

— Şarapçı pek bir şeyler anlatmadı ama, gar-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

183

son ve müşteriler arasında o sıra orada bulunan bir yakınımızın anlattığına göre, şaraphaneyi çok pis, çok kontrolsüz bulmuşlar, sağlık ekibinin gelip gelmediğini sormuşlar efendim...

— Sonra? dedi Vali.

— Sonra, bir bardak şarap istemişler, bir tek yudum almışlar, çok berbat bulmuşlar ve milletin sağlığı pahasına kazanç sağlamanın vatanperverlikle alâkasını sormuşlar..

Valinin korkusu büsbütün artmıştı. Emniyet Müdürüne hazin hazin bakarak başını salladı:

— Adam, işi, demek, çok sıkı tutuyor? Sivile sordu:

— Bütün bunlardan belediye reisi olacak kendini beğenmiş bahsettiniz mi?

Sivil, haklı olarak Emniyet Müdürüne çevirdi gözlerini, öyle ya, belediye reisiyle ne ilgisi olabilirdi? Yahut da ne sıfatla uyurmağa kalkardı adamı?

Emniyet Müdürü:

— Bunu bizim bildirmemiz lâzım, dedi.

Vali de hatasını anlamıştı, örtmek için emretti:

— Ne duruyorsun ? Aç telefonu, ikaz et! Emniyet Müdürü telefonda şehrin Belediye Reisinin ev telefon numaralarını çevirdi:

— Alooo...

Hizmetçi kızdan başka Belediye Reisi beyefendi, hanımefendi, küçük hanımlar, küçük beyler uykudaydılar. Telefondaki "Emniyet Müdürü"nın önemi üzerine bilgisi olmadığından:

— Uyuyorlar, dedi.

184

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Emniyet Müdürü:

— Uyandır!

— Uyandıraramam.

— Niçin?

— Akşam geç yattılar. Hanımefendi sıkı sıkı tenbih etti, kim ararsa arasın bizi sakın uyandırma, dedi. Emniyet Müdürü, hizmetçinin delibozuk biri olduğunu anlamıştı:

— Kızım, çok mühim bir şey söyleyeceğiz Reis beye. Sen uyandır!

Kart hizmetçinin erkeği hatırlatan yüzü karıştı:

— Uyandıraramam dedim ya be! Aaa... ne lâftan anlamaz insanmıssın! Bir insana bir lâf bir sefer söylenir.

Uyandıraramam, o kadar! Nee? Maaşımı sen vermiyorsun, anladın mı? Uyandırmayacağım işte!

Kulaklığı hırsıyla yerine bırakıp, bulaşıklarının başına giderken telefon yeniden çalmağa başladı. "Dert!" diye geri döndü. Belki başkasıydı. Kulaklığı aldı:

— Aloo.. kim? Gene mi sen? Hayır, uyandıraramam!

Emniyet Müdürü yumuşaklıkla:

— Bak, Vali bey konuşacak, dedi. Hizmetçi inanmadı:

— Hadi hadi, beni kandıramazsın. Vali bey bu saatte horul horul uyur. Senin karşında çocuk yok. Zır zır edip durma, vallaha Reis bay uyanınca derim, cünhalı düşersin!

Telefonu yeniden, daha büyük bir hırsıyla kapa-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

185

di. Allah Allaah.. ne lâf anlamaz insanlar vardı şu dünyada be! İnsan olan bir insana bir lâf bir sefer söylenirdi. "Uyandıraramam!" demişti, ne diye zorlayıp duruyordu yani? Uyandır'mış. Uyandıramazdı! Hanımefendinin de bir bildiği vardı herhalde. Koskoca bir Belediye Reisinin karısıydı, bilmem ne müdürününki kadar akli yok muydu? Mutfağa girdi.

XI.

Telefonun kimbilir kaçınıcı sefer çalması, önce hanımefendinin uykusuna girip uyandırmış, sonra da Belediye Reisi beyefendinin ağır uykusunu tırmalayarak onu, uykunun derinliklerinden yüze çıkarmıştı. Koyu uykuyla uyanıklık arası...

Hanımefendi delibozuk hizmetçisinin sesine kulak vermişti:

— Aloo... kim? Vali bey mi? Bana bakın, ka> gınızda eşgek yok sizin. Ben bugüne bugün koskoca bir Belediye ireizinin hizmetçisiyim. Bana kül yutturamazsmız. Deminki ses bilmem ne müdürü de-diydi, şimdi sen çıktın karşıma Valiyim diyorsun. Vali bey bu saatta değil, bundan iki sata, üç saat sonra bile uyanmaz. Hayır, uyandıraramam! Ekmeğimi siz vermiyorsunuz, maaşı sizden almıyorum. U-yandırıp da sizin yüzünüzden ekmeğimden olamam!

Hanımefendi karyoladan atladı. Dekolte geceliğinden taşan çıplak, löp löp göğsü, kollan, varisli

186

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

bacaklarıyla telefona gitti.

— Kiminle konuşuyorsun kız?

Kalın kara kaşları, erkek yüzüyle kadından çok kocaman elü, ayaklı bir erkeği hatırlatan Fatma, zaman zaman Belediye Reisinin kızlarıyla arkadaşlarını gerçekten erkek heyecanları içinde carar, kucaklayıp sıkır, hatta altına alıverirdi. Hanımefendi üstüne gelip de, "Kiminle konuşuyorsun kız?" demeseydi .telefonu Valinin yüzüne sırak diye kapatacaktı.

— Kim olacak? Delinin biri hanımcığım... Hanımefendi kulaklığı aldı:

— Ver bakayım. Aloo... kim? Vali mi? Siz misiniz beyefendi ? Hay Allah kahretsin. Aman efendim, özür dilerim, çok af edersiniz. Bizim delibozuk hizmetçi, Fatma ayol. Kusura bakmayın beyefendi... Hanımefendi nasıllar? Eksik olmayın efendim. Bizimki mi? Uyuyor henüz. Akşam biraz fazla kaçırdı viskiyi. Mani olmak mı? Bilmez misiniz, hanım sözü dinler mi hiç? Sağ olsun, iyidir hastır ama, söz dinlememesi olmasa. Kim dediniz efendin? Müfettiş mi? Lokantaları, otelleri mi teftiş etmiş? Yaaa! Hemen, hemen uyandırayım beyefendi, bir dakika...

Kocasının, "Bu memleketin pisliğiyle başa çıkmak imkânsız. Sağlık müfettişlerinden, belediye memurlarına kadar herkes kendi dalgasında. Bir gün Ankara'dan suret-i hususiyede bir müfettiş geliverme de bizden habersiz bir teftiş yapsa, hepimiz şapa otururuz!" dediğini hatırlamıştı. Heyecanı telâş ha-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

187

linde artarak kocasını uyandırmaya koşarken, küçük kızı, kavuniçi geceliğinin fazla açık yakasından taşan zengin göğsüyle, uykulu uykulu sordu:

— Kim o telefon eden sabah sabah, anne?

Kızına cevap verecek durumda değildi. Kocasının yanına telâşla gitti, sarsarak uyandırmaya başladı:

— Bey, bey hişt, bey...

Saçlarının yarısından çoğu ağarmış Belediye Reisinin iri gövdesinden içinin derinliklerine sanki elektrik dalgaları yayıldı. Karısı tekrar, sonra tekrar sarsıp: "Bey, bey hişt, bey"lere devam edince, yarıbuçuk uyanarak:

— Hık!

— Korktuğunuza uğradınız galiba. Ankara'dan bir müfettiş gelmiş, akşamdan beri lokantaları, otelleri teftiş ediyormuş...

Doktor İsrarla: "Sakin yataktan sıçrayarak kalkmayın, fazla heyecanlanmayın" dediği halde, sıçrayarak kalktı, yere heyecanla atladı, üzerleri kıllı kocaman ayaklarına rugan terliklerini heyecanla giyerken:

— Telefonda mı? Bekliyor mu?

— Telefonda, dedi hanımefendi.

Küçük kız niçin telefon edildiğini öğrenmişti sabah sabah. İki ablasıyla ayrı karyolalarda yattığı yatak odalarına koştu. Ablalar da uyanmıştı. Haberi verdi:

— Ankra'dan bir müfettiş gelmiş!

— Ablalara neydi?

188

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Mavi dekolte geceliklisi:

— Eee, n'olmuş gelmişse? diye sordu, öteki hepsinden güzeldi:

— Genç miymiş? Yakışıklı mıymış?

Yeşil geceliğinin göğsünden fırlamış sağ memesini çevik bir el hareketiyle içeri itiverdi. Küçük bayağı sinirlendi:

— Ne bileyim genç mi, yakışıklı mı?

— Git öğren, emrediyorum sana!

Küçük, bir erin esas vaziyetiyle toplanıp selâm çaktı:

— Emredersiniz bayan!

Büyük de güzeldi, ama boyluydu bir parça. Boylu olmasa bir, bir de yüzünde, daha çok da çenesinde sivilceler olmasa.

— Gece rüyamda kimi gördüm bilin bakalım, dedi.

Ortanca:

— Bilmeyecek ne var? Küçük:

— Bozacı Nejat'ı mı ?

En büyük karyolasına sırtüstü uzandı, elleri başının altında. Traşlı koltukaltları görünüyordu Gözlerini kırmızı gece lâmbasının hâlâ yanmakta olduğu tavana dikmişti. Her zamanki gibi, aklında iri yarı, bir kız kadar güzel eczacı Nejat. Günde birkaç sefer lâf olsun diye eczaneye uğrar, lâf olsun diye çeşitli kremler, losyon Es'ler alırdı. Genç, yakışıklı eczacı çakıyordu ama, ortancaya bitiyordu o asıl. Ortanca memlekette bir taneydi onca. Eski gü-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

189

reşçi mi, boksör mü ne, bir doktorla kırıştırdığını doktorun kıza abayı yaktığını bilmesene hemen balta olacaktı ama, çekiniyordu. Çünkü delibozuğun biriydi doktor. İkide bir, "Yumruklarım kaşınıyor, dağıtılmak ihtiyacında olan çene var mı?" diye meydan okurdu sağa sola. Şayet kırıştırdığı ortancaya asıldığını duysa, kasman yumruklarıyla... Ortanca:

— Bizim boksör, dedi, bugün göne benimle boks antrenmanı yapacak!

Küçük:

— Fena mı?

— Canımı yakıyor kız!

Büyük hâlâ tavana dalgın dalgın bakıyordu. Ortancanın dikkatinden kaçmadı:

— Ne o abla hanım, pek romantik bir poz içindesiniz gene!

Küçük hınçla:

— Nejat'çığını düşünüyordur...

Ablasının ne dediğini duymadı, öyle sinirleniyordu ki. Nejat ona göreydi işte, ona göre. Ne diye ablası daha önce tanışverişmiş, kırıştırmağa başlamıştı? Korkmasa, ablasının elinden almağa kalkardı ama, korkuyordu. Hem de beybabasından. Gençliğinde kıldığı ceviz kırkı değil, belki de yüz-kırkı geçmiş babasının gözü hâlâ çöplükte olduğu halde, kızlarını sıkmaktan yanaydı. Yok koskoca Belediye Reisiydi, yok herkesin gözü onların üstündeydi, yok karşı parti, muhalefet vardı memlekette. Herkesin yaptığı göze batmazdı da, kendilerininki...

190

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Annesi oda kapısında peydahlanıp da, "Uyandınız mı?" diye sorunca, düşüncelerinin zinciri koptu.

— Uyandık, dedi.

— Babanız korktuğuna uğradı.

Üç kızın üçünü de ilgilendirmezdi ama, gene de lâf olsun diye sordular:

— Ne oldu?

— Ankara'dan bir müfettiş gelmiş gizlice. Şehrin lokantalarını, otellerini teftiş ediyormuş!

— Babama ne? dedi büyük.

— Hiç, dedi anne. Babana göre hava hoş ama, Vali bey pek telâşlamıyormuş!

Ortanca:

— Niye ? diye göz kırptı.

İri yarı, ama genç baba, karısının omuzu üzerinden cevapladı:

— Yarası olan gocunur, kızım!

Belediye Reisi ellinin üstünde, ama yaşından çok genç gösteren bir adamdı. Akşam fazla kaçırdığı viskinin, daha doğrusu şeytana uyup viski arasında yuvarlandığı rakı, votkaların karışmasıyla berbat haldeydi.

— Bana çabuk bir Alka! dedi. Hanımefendi yeşil sabahlığıyla bir koşu gitti, yarım bardak su, bir Alka tabletiyle geldi. Reis bey tableti mavi kabuğundan soyup yarım bardak suya attı. Beyaz tablet suyun içinde döne, kıvrana, f ı-sıldaya erimeğe başlamıştı. Biriken suyun içinde âdeta ihtilâl oluyordu: Küçük küçük kabarcıklar cızırtılarla suya başkaldırarak atmosferlerini parça-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 191

lamağa çalışıyor, ama suyun havayla birleştiği yere gelince patlayıveriyorlardı. Sonunda her şey bitti. Yarım bardak su, ihtilâlcı, afacan, yaygaracı Al-ka'yı eritmiş, kendileştirmişti.

Reis bey buzdolabından getirilmiş Alka'lı suya sıcak midesine indirip boş bardağı karısına uzattı:

— Ooooh! Sonra gülerek:

— Demek eşek Fatma... ha? Hanımefendi gülmedi, kızdı:

— Gülme şu sersem kıza!

— Ne olmuş anne? diye sordu büyük kız.

— Emniyet Müdürünü azarlamış telefonda. Sersem!

Kızlar birden meraklandılar:

— Azarlamış mı ? Nasıl ?

;. — Adam, Vali beyle birlikteymiş. Babanı aramışlar. Hani akşam tenbih etmiştik ya, babanı kim ararsa arasın uyandırmasın diye? Sen tut..

Kızlar katıla katıla güldüler.

Reis bey:

— İyi yapmış, dedi. Aferin benim Fatma'ma.» Seslendi:

— Fatma!

Suçlu bir karşılık:

— Efendim beyefendi?

— Hanıma bakma sen. Vali beyle, Emniyet Müdüründen başka kim olursa olsun, sabahleyin beni uyandırma olmaz mı?

Mutfak kapısında durmuştu, bulaşık sulu elle-

192

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

riyle: "Peki beyefendi..." diyecekti, hanımın çatık kaşları, asık yüzünden korktu. Gözlerini önüne indirdi. Fakat şu beyefendi... "Olsun, saçları ağarmış olsun. Yakışıklı adam ya sen ona bak! Boy, pos, endam, kırpık bıyık..."

İçini çekti. Nerdeee... imkân mı vardı?

Erkek suratlı hizmetçisinin aklından geçenlerden habersiz Belediye Reisi, sırtına ceketini isteksizlikle geçirdikten sonra, karısının düzelttiği kravatını aynada kontrol etti, mırıldandı:

— Öyle de uyukum var ki! Hanımefendi sinirlendi:

— Bu Vali de deli midir nedir? Saat dokuz yok daha. Ne diye herkesi tatlı uykusundan uyandırır, bilmem ki!

— Efendim, dedi Rei3, kafam kızarsa gitmem, mecbur değilim. Bana ne müfettişten, otelleri teftiş ediyormuş. Ediyorsa varsın etsin. Rapor mu verecek, pis diye, sağlık kurallarına uymuyor diye? Versin. Ankara ne yapacak bana? Saçlarımdan tutup tavana mı asacak? Kafamı kızdırırlarsa al atını ver timarımı der çıkarım işin içinden!

Büyük toprak sahibi, inadına zengin bir adamdı. Hattâ Belediye Reisliğini "Fahrî" yapıyor, lâf olsun diye alıyordu maaşını. Tutkuları vardı: İçinde oturduğu şehrin bu birinci sınıf caddesindeki aşı "boyalı konak, dededen kalmaydı. İstese bir değil, beş, on apartman yaptırırdı. Gerçi apartmanları vardı ama, oturmuyordu. Kiradaydılar. Dedesinden kaldığını sık sık, sağda solda anlattığı bu ev bir de-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

de ocağıydı; burayı bırakıp başka yere taşınmayı dede ocağına saygısızlık telâkki ediyordu.

İsteksizlikle evden çıktı, kapıda onu bekleyen 956 model Cadillac'ına atladı.

Valinin odasında Emniyet Müdürü, emniyetin irili ufaklı memurları, çeşitli lokanta, içkili yerler, oteller sahipleri toplanmıştı. Vali bey her zamanki Vali bey değildi. Rengi kireç kesilmiş, yarı sinirli, sorup soruşturuyor, "Adamın" geceyi nerede geçirdiğini, şu an nerede bulunduğunu tesbit edememenin korkulu öfkesini taşıyordu.

Belediye Reisinin içeri girdiğini görünce esnafla Belediye, Emniyetin iril ufaklı memurlarını bırakarak :

— Gel birader, dedi, neredesin yahu? İnadına esneyen Belediye Reisi:

— Rahatsızım da, dedi.

— Geçmiş olsun. Neyiniz var?

— Akşam karışık, çeşitli içkiler almışım da...

— Geçer, dedi Vali.

Sonra Belediye Reisinin, "Yok geçmiyecekti ? Geçer'miş. Bu yaşta bu zekâ" gibilerden düşünebileceğini hesaba katmadan, durumu kısaca anlattı: Anlaşıldığına göre, Ankara'dan gizlice bir müfettiş gönderilmişti. Adamın bütün gece arandığı halde bulu-namayışı, bir yerlerde gizlenmiş olmasındandı_ Bütün mesele, gizlendiği yeri tesbit edip...

Geceyi evinde geçirten uzun boylu otelci korkuyla bakındı çevresine. Surda burda, daha çok da

F. 13

194

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Emniyet'te falan adamı otelde gördüğünü, fakat sonra ayrıldıklarını söylemiş, geceyi evinde geçirttiğini, hattâ avanta verdiğini saklamıştı.

Vali bey:

— Haydi, gidebilirsiniz. Bir şartla: Adamı nerede görürseniz en yakın karakola habsir verin. Fakat anlıyorsunuz ya? Herif Ankara'dan buraya gizlice, memleketimizi teftiş etmek için gönderilmiştir. Sakın kendisine bir şey...

İrili ufaklı, toplu, zayıf bir alay esnaf:

— Merak etme beyim, dediler. Müfettiş değil, şeytan olsun isterse...

Nekreliğiyle tanınmış lokantacı Çakal Ali kaçır-verdi:

— O tilkiyss biz kuyruğuyuz beyim! "Kodaman"ı evinde saklayan uzun boylu otelci

endişeyle oradan ayrılmıştı. Vilâyetten çıktı. Kel Mistik bekliyordu. Otelciyi görünce göz kırparak sokuldu:

— Ne haber?

Üzerindeki şüpheleri büsbütün silip atmak için:-

— Vali, Emniyet Müdürü, derken Belediye Reisi... ulan amma da cayırdattı memleketi herif be! dedi.

S

Arabacı Kel Mistik başını önemle salladı: -

— Eee... tabîî. Hikmet-i hükümet aslanım!

Otelci duymadı. Kel'in arabasına girdi. Kel yerine atladı, dizginleri toparladı, kamçısını hayvanlarının yeleleri üzerinde her zamanki gibi şaklattı:

— Deheeeey!..

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

195

Yolda hiçbir şey konuşmadılar. Kel Mistik anlıyordu işin dehşetli önemini.

Araba içine yarım sağla hafifçe eğilerek:

— Ne adam olduğumu anladınız mı? dedi. Otelci, böyle bir adamı evinde gizlice misafir

edip, sonra da bunu ilgili makamlardan saklamış olmanın korkusuyla:

— Ne?

— Ne adam olduğumu anladınız mı?

— Ne gibi?

— Herifi keşfeden ben oldum. Sırası gelip de kırk yıllık arabacıyım, gözümünden şeytan bile kaçamaz dedim mi, basıyorsunuz kahkahayı. Nasıl? Kaçar mıymış, kaçmaz mıymış?

Otelci ne kaçır dedi, ne de kaçmaz. Üzerinde durmadı hattâ. Bir an önce eve gitmek, "Herifin durumuyla ilgilenmekten başkasını düşünmüyordu. Peki ama, enine, boyuna, yüz kilonun üstünde,

üstelik ayakkabıları da zıtt zıtt eden bu koca he-refi evinden nasıl çıkaracak, nasıl komşulara falan yaptırmadan savacaktı?

Yolda Kel Mısıktık'm boyuna işleyen çenesiyle ilgilenmeden, eve korkuyla geldi. Anahtarıyla kapıyı açtı, girdi. O ne? Derinlerden bir horultu geliyordu. Bu horultunun ne işi vardı evinde? Bunca yıllık evde şimdiye kadar böyle bir horultu...

Kafasında şimşek çaktı: Sakın "Müfettiş bey" horlamasmdı ?

Üst kata, "Müfettiş bey" in misafir edildiği odaya heyecanla gelince anladı: Horlayan gerçekten de

196

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

"Müfettiş bey"di. Sağa baktı, sola baktı., ne yapacaktı şimdi ? Kapısını vurup girse, sarsarak uyandır-sa da "fecî şekilde" horladığını söylese... çok ayıp kaçacağından başka, herif belki de kızardı. Uyandır-masa, bu makaralı horultu mahalleye yayılabilir, şimdiye kadar mahallenin tanımadığı bu horultu, evinde sakladığı adamı ele verebilirdi.

Sesli sesli öksürdü. Pencerenin tül perdesinden içeri baktı: "Herif" sırtüstü yatıyordu, camız gibi. Açık ağzıyla kalın kalın horluyor, dünyayı umursa-mıyordu. Emniyet'te, surda burda adamın kendi evinde misafir olmadığını söylemeyip, saklamasaydı zarar yoktu. Varsın makaralı, makarasız... dilediği gibi horlasmda. Ama şimdi., yeniden öksürdü, sonra tekrar. Tınmıyordu bile herif î

Karısının odasına koştu. Yoktu. Sağa sola arandı, yok yok yok.

Metresinin katma indi, odasına girdi. Uyuyordu. Minyon vücuduyla çok iri bir virgülü hatırlatarak tatlı tatlı kıvrılmıştı. Dayanamadı. Yanına gitti. Çıplak bacaklarını, kocaman virgölün iri eğrisini okşamaya başladı. Genç kadın neden sonra uyandı, döndü. Uykulu uykulu baktı. Birden tanıyamadı otelciyi. Düşünde "Müfettiş bey"le birlikteydi. Bo-ğaz'daki bir otelde. Bu pis herif de ne diye okşayıp tatlı rüyasından uyandırmıştı sanki?

— Ne var sabah sabah be? Otelci karyolanın ucuna ilişti:

— Bir halt ettik ki sorma!

— Ne haltı?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ-

19*

— Horultuyu duymuyor musun?

— Düşümde onun.

— Bir şey değil, mahalleye yayılırsa yandık!

— Niçin?

— Bildiğin gibi değil, herif memleketi altüst etti. Demin beni vilâyete çağırılmışlardı, gittim. Hemen hemen bütün esnafı toplamışlar. Emniyet Müdürü bile ordaydı. Derken Belediye Reisi de geldi. Herifi aratmışlar bütün gece. Bulamayınca deliye dönmüşler!

— Bizde misafir kaldığını niye söylemedin'

— Ne bileyim ben? Eşeklik işte. Sakladım peşin, sonra da öyle gitti. Şimdi düşünüyorum, herif uyanacak, çıkıp gidecek. Mahalleli de görecektir. Nasıl yapsak bilmem ki ?

Odanın içinde dolaşmağa bağladı. Gerçekten, nasıl defedecekti herifi?

Tam bu sırada nikâhlı karısının geniş kalçala-nyla merdiveni çıkıp, sofayı odasına doğru geçtiğini gördü. Az sonra da gitti, odasında buldu.

— Nerdeydin?

Hani yıllardır unuttuğu kışkanç kocalara mahsus bu soruştan memnun:

— Karşı terzilerdeydim, dedi.

— Horultu dışardan işitiliyor mu? Kadın farkında bile değildi. Kulak verdi:

— Yoksa Müfettiş bey mi horluyor?

— Canım bırak gimdi bunu, duyuluyor mu komşulardan, duyulmuyor mu?

Şaşırdı:

198

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Ne?

— Herifin horultusu! Ferahladı:

— Duyulmuyor.

— Aman duyulmasın da. Sakm orda artık eksik bir lâf etmeseydin!

Endişeyle:

-r- Herifin bizde geceyi geçirdiğini falan...

— Ne gibi?

Bir an buz gibi olduysa da, kendini topladı:

— Edilir mi? dedi. Deli miyim? Aklımı peynir ekmekle mi yedim?

Oysa neler de neler konuşmuşlardı terzinin bilgiç, ağzı kara, yarısı yerde bodur karısıyla!

Kocasını kâtibin erkenden alıp götürmesinden faydalanarak koşmuştu. Bodur karı mutfakta bulaşık yıkıyordu. Otelcinin karısını görünce, akşamki böğürmeleri hatırladı. Kadın ne zaman dayak yese böyle böğürür, kıyametleri koparırdı. Sormağa kalmadan bağlamıştı anlatmağa:

"— Sorma gülüm sorma, neler oldu bu gece!"

Terzinin karısı çok önemli şeyler geçtiğini anlayarak bulaşıkları bırakıp, mutfak kapısının eşiğine oturmuş, koynundan cigara paketiyle kibritini çıkarıp bir cigara yakıvermişti. Bayılırdı cigara içerek dedikodu yapmağa.

"— Allah tarafından olacak, geceyarısı bizimki bîr Müfettiş getirdi eve. Baktım tahtalar, merdiven basamakları gıcınır, gıcıır, gıcıır... Şeytan dürttü. Yavaşça atladım yataktan, kapıyı aralayıp baktım

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

109

ki, ne bakayım, enine, boyuna, kapı gibi bir adam. Elinde sarı çantası, mebus şapkası... Nasıl yakışıklı, hani lâf aramızda, tam ssnik!"

Terzinin ufak tefek kansı gülmüştü:

"— Kaşı gözü yerinde hı?"

"— Tam senlik dedim ya!"

"— Bıyığı?"

"— Kız tam senlik dedim işte.. Yüz kilodan fazladır eksik değil.."

Terzininkinin içinden baygınlığa benzer bir şeyler geçmişti:

"— Rakılı rakılı, cigaralı cigarah kokar o kurban olduğum ha?"

"— Duur, dinle. Baktım içeri dışarı girip çıkıyorlar. Hele orospuyu görme. Zaten aylardır yerde miyim gökte mi, bilmiyorum, bir de merdiven başında bizimkiyle sarılıp gapur gupur öpüşmesinler mi?"

"— Kim?"

"— Orospu!"

Terzininki heyecanla kımıldanmıştı:

"— Eee???"

"— Deli kafam bir hükmetti, ne oldum, nasıl oldum bilmem. Allah tarafından bir cesaret geldi, başladım bağırmağa!"

"— Ne diye kız?"

"— Müfettiş bseey, müfettiş b3y diye. Şöyle bir hatırlıyorum. Bizimki de orospu da bir telâşlandılar.. Çenem durur mu? Ver yansın. Artık ne bi« leyim? Saydım döktüm: Adaletini göster, evimde, namuslu evimde nikâhsız avrat taşıyor aylardır. Ka-

200

MÜFETTİŞLER -MÜFETTİŞİ

nuna sıgar mı? Hak mı, adalet mi?.. Beni kendir kement zaptedemezdi. Uzatmayalım, müfettiş geldi, susturdu beni. Kurban olduğumda bir eller var kız,, tombul, kıllı kıllı. Sıcacık!"

"— İnsanı o ellerle sıkı sıkı tutup canını acıt-mah ki..."

"— Dinledi, dinledi... Sonra ne dedi biliyor musun?" ;

!•..._

"— Ne dedi?"

"— İstersen derhal muameleye geçeyim ama, kocan hapse girer, dedi. Halbuki sen ikisi birden girer, sonra da karıdan kurtulursun dediydin. Karı nikâhsızmış, girmemiş. Girse bile, bizimkini de attıktan sonra, ha girmiş ha girmemiş... öyle değil mi?"

Terzininkinin yüzünden bozulmanın esmer gölgesi geçmişti:

"— Ne bileyim? Ben de başkalarının yalancısıyım. Öyle biliyordum. Demek ikisinin içeri düşmesi için nikâhlı olmaları lazım mı ha?"

"— öyle dedi müfettiş bey.."

"—Neyse... sonra?"

"— Sonra, adam iyi adam, bilgili adam, ağırlığına altın eder. Beni bir kenara çekti..."

Terzininki, yerinde gene iştahla kımıldandı:

"— Eee??? Kenara çekti demek?"

Otelcininki de memnun, hattâ gururlu:

"— Sorma!"

Göz kırpmış, atmağa başlamıştı:

"— Bileğim sıcak avucunda. Demek herif üs-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

tüne ortak getirdi, dedi. tçim bir kabarsın, bir ağlamaya başlayayım... Çenemden tutup başımı kaldırdı, sus dedi, sus ağlama. Gözü çıksın o midesiz herifin. Senin gibi mayalar gibi kadını bırakıyor da, yazının çirozlarına tapıyor ha, dedi."

Terzininkinin içinden bir kıskançlık geçmişti.

"— Sağma baktı, soluna baktı. Görünürlerde kimseler yok. Beni kucakladı, kendine çekti, gözlerimin yaşını sildi avuçlarıyla!"

Yoo, terzininkinin bu kadarına tahammülü yoktu. Kocaman elli, ayaklı, bastığı yeri cızırdatan, üstelik boylu poslu, yakışıklı, kara bıyıklı bir erkek güzeline, şu yağ tulumunu sarıp gözyaşlarını avuçlarıyla kurulaması... inanmamıştı, inanmamıştı ama, renk vermemeğe çalışmış, onu "Orospu'yla" kıyasla-mıştı.

"Orospu" nerdee, bu yağ tulumu nerdeydi!

"— Sonra?"

"— Sonra, dedi ki; sen hiç merak etme şekerim, dedi. Biraz fedakârlık yapabilir misin, - dedi. Ne gibi dedim. Böyle böyle, para, bilezik falan. Ben onu buradan çekip gitmeğe razı ederim, dedi. Hemen sıyırdım bileziklerimi, birikmiş paralarımı da..."

"—Herife mi verdin?"

"— Herif değil, müfettişe. Orospuya verip bur-dan aşıracak!"

Adamın bütün bunları "Orospu"ya verip vermi-yeceği de önemliydi ama, asıl önemli olan, yağ tulumuna "Şekerim" demesiydi adamın. Doğrusu aşk olsundu. Boylu, poslu, yakışıklıydı ama, hiç mide yoktu demek?

HALK KÜTÜPHANE*»

202

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Terzininki tabii bütün bunları da belli etmemişti.

Tam bu sırada kocasının arabayla geldiğini duyarak koşmuştu eve.

Kocası yanından düşünceli düşünceli ayrılmadan önce sıkıladı yenibaştan:

— Sakın kimseye kaçırma herifi evimizde misafir ettiğimizi ha!

— Deli miyim? dedi. Kaçırılır mı?

Adam hızla gittikten sonra geçti karyolasına oturdu. Gerçekten de, delilik etmişti terzininkine açılıp saçılmakla. Bin kere kendi kendine yemin, and eder ağzından bir şeyler kaçırmamak için, duramaz, hemen koşardı terzininkine. Terzininki de hani dost yüzlü düşmandı ya, düşünmek istemezdi bir türlü. Geveze, ağzında mercimek ıslanmaz, kıskanç...

O sıra evlerinin penceresinde, kıskançlığın kararttığı esmer yüzüyle otelcilerin sokak kapısına bakıyordu. Adamı pek merak etmişti. Bakalım yağ tulumunun anlattığı gibi yakışıklı, iri yan, tuttuğu yeri kopartıp morartacak kadar güçlü müydü?

Birden karşı pencereye çıkıveren otelciyle karşılaşınca, içeri çekildi.

Otelci de evinin terzilere bakan penceresinden çevreyi kontrol etmek isteyerek, pencereye gelmişti o sıra; terzininkiyle karşılaşmış, kadının onlara bakmakta olduğunu anlamıştı. Sakın "Herifin horultusunu duyduğu için pencereye çıkmış olmasmdı?"

Metresi yanına geldi:

— Ne o? Kime bakıyorsun?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

203

' — Hiiç, diye pencereden çekildi.

— Seni senii.. bilmem mi ben seni?

— Neyimi bilirsin?

— Terzinin bodurunu dikizliyordun, değil mi?

— Vallahi değil, billahi değil.

— Sus sus haydi, midesiz. Bana bak: Bana çok çabuk, ama çok çabuk bir ev tutup, beni bu iğrenç, üstelik sucuyla oynayan alçak karının yanından ayırmaz, vaadettiğin bileziklerle küpeyi, mantoyu satın almazsan, vallahi de durmam burada, billahi de anladın mı?

Bilezikler, küpe, manto, şu bu önemli değildi. Önemli olan; genç kadının, müfettişin yanında da kaçırdığı, sucu meselesi. Gerçi nikâhlısını sevmiyor, sucudan değil, hiç kimseden kıskanmıyordu ama, gene de çevreye karşı, nikâhı altında bir kadının oynaması, oynayabilmesi kanına dokunuyordu.

— Bırak bunları, dedi. Bilezikler, küpe, manto kolay. Şu sucu meselesi...

Genç kadın gene kızdı:

— Ay ay... yalan mı sanıyorsun? İftira mı ediyorum yani ? Vallahi de doğru billahi de. Karın, karşı terzinin boduru, öbür taraftaki avukatmki... bunlar yere bakan yürek yakan cinsten. Haftadan haftaya sinemaya giderler. Niye? Hepsinin ayrı ayrı birer tane var da ondan!

Otelcinin öfkeden kaşı gözü oynamağa başlamıştı.

Bu sırada birden evi âdetâ temellerinden sarsan kaim bir öksürük top gibi patlayınca, kendine

204;

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

gelerek karısını falan unuttu. "Herif" uyanmış olacaktı. Koştu. Pencerenin tülü ardından içeriye yavaşça baktı: Kısa külotu, tire fanilâsı, kocaman gö-beğiyle falan karyoladan atlamıştı. Sofaya bakan pencerenin tül perdesi ötesindeki ince, uzun gölgeyi gördü. Otelci olduğunu anladığı halde, gene de gürlledi:

— Kim var orda? Otelci yerlere geçerek:

— Ben'im beyefendi! diye koştu.

İçerden sürgülü kapı açıldı. "Kodaman", kocaman göbeğiyle:

— Saat on bire geliyor be, dedi. Ne diye uyandırmadınız beni bu saate kadar?

Eğillerini önünde uğuşturur otelci kekeleydi:

— Ce... cesaret edemedim beyefendi!

— Niçin?

— Horul horul uyuyordunuz da!..

— Haa, evet. Horlarım biraz ama, hiç kimseyi rahatsız etmem. Demek horultum dışardan duyuluyor?

Otelci, "Hem de nasıl. Sokaktan duyulacak diye ödüm koptu!" diyemeyeceği için:

— Biraz, dedi.

Duymadı bile. Gece gene düşünde "Kenef kan" sııyla uğraşmıştı. Bugün ne yapıp yapıp ya banka, ya- da posta yoluyla beş yüz mü olur, bin mi... bir şeyler yollamalıydı. Aksi halde, İstanbul'a döndüğü zaman kıyametleri koparırdı lanet!

Pantolonunu bacağına çabucak geçirdi.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

205

Otelci gene çekinerek sordu:

— Sütün yanma, tereyağı, reçel de emreder misiniz?

Akları kanlanmış iri gözlerini öfkeyle çevirdi:

— Ne?..

— Sütün yanına diyorum efendim...

— Ne olmuş sütün yanma?

— Tereyağıyla reçel emreder misiniz?

— Deli misin sen be?

Bileğindeki saati otelcinin göğsüne sokarcasma:

— Görmüyor musun? Saat on bire geliyor! öğle olmuş. Bu saatte süt ne demek? Tereyağı, reçel ne demek?

Zıt zıt zıt... dışarı çıktı. Sofanın sağına baktı, soluna baktı, gene gürlledi:

— Aptes bozacak, el yüz yıkayacak bir yer yok mu?

— Var efendimiz, buyurun!

Maşayı hatırlatan otelci merdivene koştu, alt kata hızla indi.

— Semâ!

Genç kadın odasında boyanıyordu:

— Ne var?

— Beyefendi el yüz yıkamağa iniyor, yeni havlu çıkar!

Semâ hiç de otelci gibi telâşlanmadı. Ne diye telâşlanacaktı? İnce, uzun, geniş, alımlı çalımli, zengin, fakir... efendi, bey, beyefendi, paşa, âlim, cahil... ne olurlarsa olsunlar; erkek değiller miydi? Gene ne olurlarsa olsunlar güzel, akli başında bir ka-

206

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

dmın karşısında kırılıp dökülmeğe mecbur değiller miydi? işte şu merdiveni znt znt znt inmekte olan sayın bay meselâ. Adres vermiş, fırsat bulsa ayaklarını öpmeyecek miydi? Otelci korkup çekinsindi, ona ne?

— Orada, dedi, sandıkta. Al götür!..

Otelci sandığa gitti, kaba tüylü, mavi, yeşil, sarı, kırmızı işlemeli beyaz havluyu aldı, koştu.

"Kodaman" iri göbeğiyle sofada hırslı hırslı dikilmekteydi :

— Hani? Nerde?

— Burada beyefendimiz, buyurun! Önden koştu, tuvaletin kapısını açtı.

— iyi, anladık. Benimle beraber mi gireceksin kenefe ?

— Aman efendim, rica ederim..

— Ver şu havluyu. Haydi, yallah!

Otelci tekme yemiş köpek gibi metresinin odasına döndü. Genç kadın hâlâ boyanmasını bitireme-mişti. Gülerek:

— Ne o? dedi. Kovuldun mu? Canı burnuna gelmişti otelcinin:

— Ne yapsak yaranamıyoruz birader, dedi. Bu büyük adamların hiç yüzlerinde gözleri olmuyor. Bir şey değil, evden nasıl çıkaracağız bakalım...

Odanın içinde gitti, geldi, metresinin tam arkasında durdu. Genç kadının aynada boyanmakta olan hayaline bakıyor, görmüyor, görse bile anlamı-yordu.

— Buna Vali'den maliden de bahsedilmez, dedi.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

207

Genç kadın boyalı dudaklarıyla bir an döndü:

— Niye?

— öyle ya, şehir çalkanıyor. Koca vilâyette, yediden yetmişe herkes müfettiş beyin geceyi nerede geçirdiğini merak ediyor. Buna desem ki, evden usullacık çıkın. Sorarlarsa geceyi benim evimde geçirdiğinizi söylemeyin... kızar mı, kızmaz mı?

Semâ:

— İstersen ben söyliyeyim, dedi.

— Sana kızmaz mı?

— Belki kızmaz. Kızsa bile nihayet kadını. Dağdan inme ayı değil ya bu!

Sonra gene boyanmasına koyulurken:

— Hooş, dedi. Ayılar bile kadınlara kargı nazik...

Otelci de kaç sefer okumuştı kadınlara, kızlara âşık olan ayıları gazetelerde. Gülecekti, "Herif" in tuvaletten çıkmakta olduğunu, kapıyla sofa tahtalarının gıcırdamasından anlamıştı, koştu.

Tuvaletin önünde, kurulanıyordu.

On bire kadar uyumuştı ama, doğrusu uykusunu da tem almıştı hani. Koca gövdesinin her yanından rahatlık dinlenmiş, sağık dereler gibi akıyordu. Demin şu herif süt, tereyağı, reçelden söz açmıştı. Bir de iştahı vardı ki. Allah ne verdiyse gövdeye indirse hani hiç de fena kaçmayacaktı ama, öğle olduğu da muhakkaktı. Peki ama, hemen sokağa çıkıp da ne yapacaktı?

Sordu:

— Reçel dedin demin, ne reçeli?

208

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Marmelât beyefendi.

— Bal yok mu?

— Âlâsı var emrederseniz.

— Süt nasıl süt? Katıksız mı bari?

— Kendi ineklerimden sağılıyor efendim. Hiç lüzum yokken bilek saatine gene baktı:

— Vakit de öğleye yakın ama... Otelciye bakışlarını çevirdi, kesinlikle:

— En iyisi, şehrinizin pis lokantalarında mideyi bozmaktansâ...

Emretti:

— Süt, tereyağı, marmelât ve...

Elini cebine attı, buruş buruş bir on liralık çıkardı:

— Yarım kilo yağsız pirzola... Fakat, sabanda ve tereyağında kızaracak anladın mı?

Otelci buruşuk onluğa falan bakmadan fırladı:

— Emredersiniz efendim! Adam silinip gitmişti bile.

"Kodaman" onluğu pantolon cebine sokarken mırıldandı:

— Ne yapalım? Para almadı...

Gözleri oda kapısında Semâ'ya ilişince kaynayıp taşmakta olan bir cezve kahve gibi heyecanlandı. Son derece kibar:

— Günaydın hanımefendi! diye eğildi Kırmızı dudakları, göğsünü geren memeleriyle alev alev genç kadın, çapkınca:

— Günaydın! dedi.

Sonra gene fevkalâde çapkın bir göz kırpsı:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

209

— Geceyi rahat geçirdiniz mi ?

— Çok, diye adım adım yaklaştı. Siz? !-

— Ben...

Gülüverdi.

"Kodaman" anlamıştı kadının düş gördüğünü. O da bütün gece genç kadınla uğraşmıştı zaten:

— Evet, siz?

— Nasıl söyleyim bilmiyorum ki...

— Biraz cesur olun canım..

— Utanıyorum.

— Benden mi?

Çevresine bakındı.

!-!

Genç kadın anlayarak odasına bir adım gerile»? di ama, öylesine davetkârdı ki.

"Kodaman" da bir adım ilerledi. Genç kadın bir adım daha gerilerken:

— Sakın haa! dedi.

Durdu bsriki. Gene çevresini kolladı. Tam içeri dalacaktı, yakınlarda betona düşüp parçalanmış bir bardak sesi.

Nikâhlı kadın, kahvaltısı sofrasını hazırlarken kapı aralığından onlara dalmış, sonra da adamın kadınla birleşmesini önlemek için, elindeki bardağı yere mahsustan düşürmüştü.

"Kodaman" hızla uzaklaşarak yukarı kata, odasına çıktı.

Bu, tam zamanında kırılan bardaktan şüphelenen Semâ, mutfağa öfkeyle gitti:

— Ne var? Ne oluyor?

F. 14

210

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Nikâhlı, buldoğu hatırlatan yüzüyle sertçe:

— Sana ne? dedi.

— Mahsus kırdın, değil mi?

— İşine mi mâni oldum?

— Olamazsın ki!

— Oldum işte!

— Hiçbir işim yoktu ki olası.»

— Evet yoktu.

— Ben sen değilim kızım!

— Ne olmuş bana?

— Sucu., anlarsın ya? Fazla konuşursan, sinema numaralarınızı da açarım. Bak, defolup gideceğim buradan. Kes sesini!

xn.

Semâ, tereyağda çıtır çıtır kızarmış bir tabak pirzolatı "Beyefendi"nin önüne koyarken:

— Başta Vali, Emniyet Müdürü, memleket te-lâştaymış! dedi.

Az önce koca bir kâse sütü tereyağlı beş dilim ekmekle gövdeye indirmiş, Kudret Yanardağ, hâlâ kanlı gözleriyle genç kadına biraz geri çekilerek baktı:

— İyi ama, sebep?

— Sebep siz, dedi Semâ.

— Yani benim geceyi nerede geçirdiğim mi dert olmuş heriflere?

Otelci cesaretle:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

211

— Evet beyefendi, dedi.

Bu "evef"i otelci değil de Semâ söylese, adam kızmayacaktı. Çıldırdı âdeta:

— Evet beyefendi ne demek? Bu memlekette ne zamandanberi misâk-ı millî hudutları dahilinde seyahat serbestisi vatandaşa tahdit edildi?

Otelciyi mahvedip, yerinde küçültükçe küçülten bakışları üzerine dikmiş, bu münasebetsizliği yapan sanki oymuş gibi, sorusuna ondan karşılık bekliyordu.

Otelciyse araya girdiğine pişman, gözlerini önüne indirmiş, bakamıyordu.

Semâ, gene hafif Şanuvâr kokusuyla, söze karıştı:

— Canım bu ne bilsin ? Sabah sabah yatağından kaldırıp götürdüler adamcağızı!

Sağındaki bahar gibi genç kadına baktı:

— Nereye?

— Vali bey çağırtmış..

Elindeki çatalı bıçağı bıraktı:

— Kimi?

— Bunu canım işte, bizimkini! Otelciye döndü:

— Vali mi çağırtmış?

— Evet efendim.

— Niçin?

— Zât-ı âlinizin geceyi nerede geçirdiğini öğrenememişler. Bütün ptelciler meyanında bendenizi de...

Birden her şeyi kavramıştı. Yaa, demek is ada-

212

MÜFETTİŞLER, -MÜFETTİŞİ

makılhal önemli bir hal almıştı? Bunca yıl hep bundan kaçmış, sakınmıştı işte. Şimdi ne yapacaktı? Ne yapması gerekiyordu? : "Kendini toplayarak:

— Peki, dedi. Peki!

Az önce bıraktığı çatalıyla bıçağını yeniden aldı, pirzolalara girişti. Gerçekten de fevkalâde kızartılmıştı. Şunu evde, "Kenef karı"sma bin kere söyler, yaptırılmazdı. Bırak karısını, karı onu dinlemezdi ya, oğlanlar da, kız da. Yalnız anacığ...

Aklından kısa, tonton, ama kızdı mı da çirkef-leşiveren anası geçti. Bir ucun saraylara, padişaha dayansın, paşa konaklarında, paşa babanın, paşa dedenin gak dedikçe et, guk dedikçe suyuna alış, sonra da gözleri burun köklerine akmış, çirkin, kuru bir karının dırdırına... Ama, önemli olan bu değildi. Demek korktuğuna uğramıştı sonunda?

Çatalı, bıçağı bırakıp, elle girişti pirzolalara.

Genç kadın da, otelci de sütlerini bırakmış, bu alabildiğine iştahlı adamın yeyişine dalmışlardı. Hattâ otelci kendini bile unutupmuştu o an. Öyle ya, herifin müthiş kızdığı susuşundan belliydi. Hırsını önündeki çıtır çıtır pirzolalardan alıyordu. Şimdi kalkar gider, bağırır çağırırsaydı ya? Geceyi nerede geçirdiğini açıklasaydı ?

Beyefendi yarım kilo pirzolayı gövdeye çıtır çı-&r indirdikten sonra iskemlesinin arkasına yaslanarak:

— Demek geceyi nerede geçirdiğime pek merak

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

213-

— Evet beyefendi, yalnız bir istirhamda "bulunacaktım...

Yağlı parmaklarını teker teker yaladı:

— Ne gibi?

— Geceyi burada geçirdiğinizi.

— Evet?

Ürken otelci, metresine baktı. İşi anlayan genç kadın:

— Söylemeyin, dedi.

!.'!': Otelciye sertçe:

— Niçin? Gene metres:

— Burada kaldığınızı saklamış da... Hop oturup hop kalktı:

— Neden? Neden saklıyorsun efendi? Otelim, yataklarım pisti, temiz bir vatandaş ağırılacak temizlikte şehrimizde de otel bulunmadığından, efendim?

Geçirdi, geçişine de ayrıca kızarak, daha öfkeli:

— Vatandaş evime davet ettim neden demedin de, sakladın?

— Çünkü alışmışsınız kaçak iç görmeye, gizlenip sakınmaya alışmışsınız da ondan. Damarlarmiz-daki kanda mertlik kalmamış, erkeklik kalmamış, uyuşmuşsunuz!

Gümbürtüyle kalktı. Kalkarken de bacağı mai saya çarpmış, birtakım tabak, bardak, fincan şangırtısı yükselmişti,

.-:...

214

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Tuvalate girdi, elini ağzını uzun uzun sabunla-yıp yıkadıktan sonra çıktı. Tek kelime söylemeden üst kattaki odasından çantasını, rölöve şapkasını aldı, ceketini giyindi. Aşağı indi. Genç kadına:

— Efendim, gösterdiğiniz yakınlığa ve zahmete çok teşekkür ederim, dedi.

Bilek saatine baktı:

— On ikiye geliyor, ama zarar yok. Ben şimdi gider onlara sorarım!

Otelci arkasında, daha arkada Semâ, merdivenleri zııt zııt zııt, indi. Semâ merdiven başından seslendi :

— Güle güleee!

Beyefendi bu seslenişten "Pek beğendim seni, çalımına diyecek yok. Tam erkeksin. Yakında gelip seni İstanbul'da bulacağım!" demek istendiğini anlamış, ya da bu anlamı çıkarmakta özel bir zevk duymuştu.

Merdivenin en alt basamağında durdu, döndü, üst baştaki kadının etek altından tâ derinlere doğru gözükken nefis bacaklarına bakarak şapkasını çıkardı, genç kadını kibarca selâmladı:

— Çok mersi!

Genç kadın da, bundan, "Seni pek beğendim. Verdiğim adreste seni mutlaka mutlaka bekliyeceğim. Elini çabuk tut!" demek istendiğini anlamıştı.

Kapı kapanınca caddeye bakan pencereye koştu: Kaldırımında gidiyorlardı. Otelci yarım adım sol gerisinde, ötekiyse kaldırımın kenar taşlarına sağlam sağlam basarak...

Birden gözü karşı konağın penceresindeki ter-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

215

zininkine ilişti. O da bakıyordu adama. Canı sıkılarak pencereden çekildi, kanadı hırsıyla çatı, kapattı.

— Ne oluyor gene? diyen bir ses, nikâhlının öfkeli sesi.

Bakındı, göremedi. Göremedi ama, altta mı kalacaktı?

— Derdin dibi!

— Karnına!

— Senin karnına!

— Sıska..

— Yağ tulumu!

Otelci az sonra ayrılmış, "Beyefendi"yi kendi haline bırakmıştı. Zaten onun istediği de buydu. Ama, dikkat ediyordu, yollarda süpürgeciler habire caddeyi süpürüyordu. Derken bir arazöz parke taşlarını sulayarak geçti. O, yani "Kodaman", dükkânları önünden geçtiği esnafın selâmlarını "Kodaman" ca alıyor., zıt zıt zıt yürüyordu.

Bir ara şöyle bir konuşma çalındı kulağına:

— Hayrola, gene neye sulanıyor yollar dersin?

— Kimbilir. Belki de Angara'dan iri biri gelecek..

Sertçe baktı. Konuşmalarını şıp, kestiler, şapkalarını çıkardılar:

"Kodaman"bir an durdu:

— Demek Ankara'dan iri birisi! gelmezse bu cadde sulanmaz, ha?

Okşayıcı, baygın bir bakıştan sonra geçti.

216

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Arkada kalanların kam dönüvermişti sanki. "Kodaman" köşeyi dönüp kaybolduktan sonra, kurusu:

— Ulan tam da baltayı taşa vurduk ha! dedi. Öteki başını salladı:

— Vurduk ki vurduk.

— Dedikleri müfettiş bu herhalde?

— Tamam, bu, bu!

Arazöz, yolları sulayarak geri dönmüştü. "Beye-fendf'nin hizasına gelince yavaşladı, beyefendiyi ıslatmamak için sağ musluğu kıstı. Zaten caddenin parke taşlarında da Kel Mıstık'ın araba şakırtısı kopmuştu, geç kalmışçasına geliyordu. Tam hizasında durdu, saygıyla yere atladı:

— Buyurun beyefendi! Tepesi attı:

— Gene mi sen? Hayır, binmeyeceğim!

Sarı, kocaman ayakkabıları, ona çok yakışan, yakışmaktan başka bambaşka bir heybet veren çizgili kahverengi kostümü, rölöve şapkası, arkasındaki ellerinde sarı meşin çantasıyla zıt zıt zıt, yoluna koyuldu. Yoldan gelip geçenler, daha çok da dükkânları önündeki esnaf ateş almış ispiro gibi ilgilenerek kasketlerini çıkarıyor, onu yerlere kadar eğilerek selâmlıyorlardı.

Kınlan kırıldığı yerde kalsmdı. Milyonlarca yurttaştan biriydi. Anayasa'nın bütün yurttaşlara tanıdığı gezi hürlüğünden faydalanarak bu şehre

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

217

gelmişti. Ne için gelmiş olursa olsun, gelebilir, otel» lerinde yatar, yattığı, karnını doyurduğu yerleri pis, sağlık kurallarına aykırı bulabilirdi. Bulabilince de, yurdunu seven bir medenî insan gibi buralara Belediye Sağlık Ekiplerinin uğrayıp uğramadığını da öğrenmek isteyebilirdi. İşgilliler dingilderlerse sug onun muydu ?

"Herifin cızırdaklı ayakkabısı, alımı çalımı şe» hir halkını mest edivermiş, adama hemencecik "Müfettişler müfettişi, büyük adam!"lığı yapıştırıver-mişlerdi.

Aklı, elinde olmayarak, yıllarca öncenin gene böyle 930'lardan önceleri hatırlatan bir il'inin kırmızı kiremitli bir orta okuluna kaydı.

927, ya da 925'lerdeydi. O zamanlar "Orta okul" dediği, henüz "Orta mektep" deniliyordu. Orta okullara. Hık deyip burnundan düştüğü babasının aşkıyla hâlâ yanıp tutuşan annesi ağlamış, yalvarmış, hiç olmazsa bir "Orta mektep diploması" almasını sağlamak için, gözünden çok sevdiği biricik oğlu Kudret'ini dışardan sınava girmeye razı edebilmişti. Sınav ayları Eylül başlarına rastlıyordu. Orta Anadolu'nun 930'lardan çok öncelerini hatırlatan il'ine trenle gitmiş, istasyondan şehre faytonla inmişti. Sırtında lâcivert kostüm, boynunda zarif kolalı yaka, gens böyle zııt zııt zııt, sarı iskarpinler, üstelik elinde gri eldivenler, beyaz pardesü ve içi orta okul kitaplarıyla birkaç defter dolu, babadan kalma sarı, büyük meşin çanta.

Çarşı içinde inmişti arabadan. Gene böyle, es-

218 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

naf hemen saygı gösterilerine başlamış, kim, ne, neci olduğunu bilmeden, hattâ o devirde bilmeye de lüzum görmeden, başlamışlardı saygıyla selâm durmaya. O zaman anlamıştı ki, İstanbul'un kendisini, daha çok da annesinin babası, paşa dedesini tanıyan halkının gösterdiği saygıyı paşa dedesiyle dedesinin paşa babasına vermemeliydi. Öyle olsa, şu hayatında ilk geldiği Orta Antdolu il'i halkının onları tanınması gerekirdi. Demek ki, bu saygı sırf kendisine, alımı, çalımı yüzündendi.

Çevresinin selâmlarını ala ala şehrin ana caddesinde ilerlerken, çevrenin ona nasıl dikkatle baktığını, selâma durduklarını, geçtikten sonra da onun üzerine nasıl konuştuklarını görüyor, göremediklerini de kestiriyordu.

Bir ara durmuş, birinden orta okulun nerede olduğu sormuştu. Adam tarif etmekle kalmamış, şöyle demişti:

"— Buyurun götüreyim, müfettiş bey!" Bozmamıştı. Adamın ardına takılmış, orta okula gitmişti. Adam okulu gösterdikten sonra geri dönse ya! Hayır, önden koşmuş, okul yöneticilerine, "Bir müfettiş geldiğini" söylemişti.

O, bütün bunlarla zerrece ilgisiz, bu kalıp kıyafetiyle anasını paşa dedesinden âdeta zorla çekip alan erkek güzeli babasını hatırlatarak, merdiveni ant zııt zııt, çıkmaya başlamıştı. Sınav sırasıydı, irili ufaklı öğrenciler, ellerinde kitapları, defterleri, merdivenlerde, sofada dolaşüyor, sınav sıralarını bekliyor, ya da sınavdan çıkmış arkadaşlarının çevresi-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

219

ni alarak içerde neler sorulduğunu öğrenmek istiyorlardı. Yürürken zııt zııt zııt eden ayakkabılara, geniş bedeni, o zaman da şimdiki hatırlatan bıyığı, kolalı yaka, kravatıyla önemli biri kanısına var-dırveren bu "Kalantor"un, hariçten orta okulu bitirme sınavına girmeye gelmiş olabileceği kimsenin aklından bile geçmemişti. Hele o sıra bir de çocuklar arasında "Müfettiş gelmiş!" diye yayılınca, şıp, yapıştırırmışlardı müfettişliği.

"— İmtihan salonu burada müfettiş bey!"

"— Buyurun efendim!"

öne düşülmüş, sınavın yapıldığı salonumsu geniş oda gösterilmişti. '

Tam kapıda okul müdürü âdeta komut vermişti:

"—Dikkat!"

O zamanki adıyla "Mümeyyiz", yani sınav görevlileri, kadınlı erkekli, ayağa güür kalkmış., "Müfettiş bey"i selâmlamışlardı.

O, hiç bozmamıştı:

"— Buyurun, devam edin!"

Sınava devam edilmişti. "Müfettiş bey için" yapılacak başka şey yoktu. Sınavı bir süre izlemiş, sonra da geldiği gibi çıkıp gitmişti.

O sıra, işte o sıra anlasaydı ya kalıbının kıyafetinin en yüksek diplomadan daha işe yararlığını! Anlamamış, anlasa bile bunun verimli meyvelerini toplamayı düşünmemiş, düşünememişti.

Gene hasta annesinin zoruyla illâki memur olmak hevesine kapılmıştı, öyle ya, annesi tarafından çeşitli paşalar torunuydu. Otuz bir mart'la birlikte

230: | MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

bu "Paşa"lar birer utanç vesilesi olmuş, babasıysa o "Nazırlar", "Dâmad-ı şehriyârî"ler kalıbını Ta-tavla'h bir Rum dilberinin peşinde Yunanistan'a sürüklemiş, sonraları da "Nâmı nişanı" silinip gitmişti. Silinip gitmekle kalsa gene iyi, kocasına çılgıncasına âşık karısının çeşitli paşalar bulunan soyundan kalmış "Emlâk, arazi, altın avadan"mı da satıp satıp Eleni'ler, Leylâ'lar, Melâhat'lara yedirmişti, Kadıncağızsa henüz gençti. Ne olursa olsun "Rahmetli kocası"nın yadigârı Kudret'inin okuması, paşa dedelerine lâıyk şekilde yetişmesi için çırpınıyordu. Gel gör ki, elde avuçta pek bir şeyler kalmamış, akrabalar hayırsız çıkmışlar, hepsinden kötüsü de "oğlan", o zamanki orta okul demek olan "Rüş-tiyye"

ikiden ayrılmış, işi haylazlığa vurmuştu. Böyle giderse elde avuçtakileri silip süpürdükten başka, ortalara düşecek, para için hırsızlık, uğursuzluğun daniskasını yapacaktı.

Onun için, artık kendilerine eski itibarı göstermeyen bu İstanbul semtinden çıkıp gitmeliydiler. Sonra da Kudret'e iyi kötü, az maaşlı da olsa bir memuriyet uydurmaliydi. O zamanlar henüz "Memurin kanunu" uygulanmadığından, Ankara'daki vefalı bir baba dostu marifetiyle Ç. şehrinde bir nüfus kâtipliği bulundu. İstanbul'dan, İstanbul'daki suya batmaz arkadaşlarından ayrılmak Kudret'e hayli ağır geldiye de, anacığını kıramadı.

Daha kasabadan içeri girerken başlamıştı fasıl Gene böyle, hemencecik "Kodaman, kalantor, müfettiş, büyük adam" sanılmış, alelade nüfus kâtip-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

ligi eriyivermişti. Eriyivermemişti belki ama, halk nazarında o, basit bir nüfus kâtipi değil, "Kudret beğ"di, Kudret Yanardağ!

Ufak tefek Nüfus Müdürü dururken, "Erbâb-ı mesalih" ille de gelir "Kudret beğ"i bulur, derdini saygıyla ona döker, çokluk da en önemsiz işlerini bile görüşmek için ilçenin içkili lokantasında beklerdi. O, büyük bir saflıkla giderdi. Gittiği her akşam, cin gibi İdris, kasabanın "İstidacı İdris"i oradadır. Çevresinde "Kudret beğ"in hastaları; "Kudret beğ"e verilmek üzere getirilmiş yağlar, ballar, yumurta, peynirlerin en tazesesi... Bu arada masa altlarından, gene işlerini görüvermesi için, tabii Kudret beye takdim edilmek üzere verilmiş paralar da olurdu elbette ama, istidacı İdris "Beğ"e çokluk söz açmazdı bu paralardan. Yalnız yağları, balları, peynir, kaymakları akşam lokantadan çıktıkları zaman İdris alır, eve götürürdü ki, "Beğ", bunların hemen hemen yarısını ona bırakır, üst yanını anacığına verirdi.

Gün geldi kasabada bir "Kudret beğ"dir aldı yürüdü. Müdürünün de gözünden kaçmıyordu bu. Kızıyor ama, kimselere lâf anlatamıyordu. Daha çok da köylü, "Kudret beğ" diyordu, başka bir şey de-miyordu:

"— Doğrusu ipten adam alır kurban olduğum!" "—Doğru vallaha. Ağırılığınca altın eder!" "— O İdris var ya, istidacı İdris ?" »

"—O da ondan geri kalmaz diyecen biliyorum ya, nirde Kudret beğ, nirde istidacı İdris!"

222

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

"— Töbe di laan. İdris, Kudret beğ'in kesip attığı dırnak olamaz.." "— Tâbi canım.." "— Kudret beğ di, orda dur!"

Kudret bey dilediğince her şeyleri bilsin, yapsın çatsın, köylünün dediğince, konuşurken ağzından yağ bal aksın. Eşşekten büyük at, attan büyük deve, deveden büyük fil vardı, ve:

"— Muamelât-ı resmiyye, öyle beş paralık kâ-tiplerK, dilediğince muamele görmez, işler onun keyfince tedvir bilemez!"di.

İyi ama, Kudret Yanardağ'm böyle bir iddiası olmadığı gibi, buna heves bile etmezdi. Akşamları kendi kesesinden iki kadeh atmak üzere gittiği şehrin biricik içkili lokantasmdaki her zaman oturduğu masayı İdris ve "Erbâb-ı mesâlih"le dolu bulur, o lokantadan içeri girerken de, başta lokanta sahibi, garsonlar, hattâ başka masalardaki müşterilerle "Erbâb-ı mesâlih", gürredek ayağa kalkarlar, masanın köşesini ona ikram ederlerdi.

Ne yapabiliirdi ? "Hayır, olmaz. Bana bu ikramı göstermeyin. Ben bu kadar iltifata lâıyk değilim. Benden büyük, bizim müdür, sonra kaymakam var. Onlar benden daha iyi bilirler her şeyi. Bu ikramı onlara yapın!" mı desin? Dese bile kim dinler? Askerlik şubesinde bir işleri mi var?.. Gitseler herhangi bir istidacıya, iki satırlık bir istida. Sonra baş-vursalar şubeye, işleri oluverecekken gitmezler,

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

223

"Kudret beğ"i lokantada küçük tereyağı kebeleri, peynir tulumları, taze mevsimlik meyve Bepetleriyle bekler, o gelince dinsel bir saygıyla ayağa kalkar, küçük bir iltifatına kavuşmayı cana minnet bilirlerdi.

Sonra da başlarlardı:

"— Kudret beğ.. Esgerlik şubesinde böyle bi işimiz vaa.. Zâtiniz ne dirsiniz ola bu işe? Ne tevir dut-sak işi acep?"

İster askerlik şubesi, isterse tapu, kaymakamlık, bankalar, vergi memurlukları... Kudret Yanardağ'm tutumu hemen hemen hiç değişmezdi: İri gözleriyle karşılarda bir noktaya uzun uzun bakar, kendi kendine ölçer biçer, ceketinin mendil cebinden küçük defterini çıkarır, bir şeyler not eder, daha olmazsa iş sahibinin adını sanını sorar, defterini yerine korken istidacı İdris'e:

"— Yarın sabahleyin bana gel, müsveddeleri al. Tebîz et!"

Derdi. Hinoğlu hin İdris de, ufak gözlerinin ci-va kadar oynak, şimşekli ışıltılarıyla hiç mi hiç bozmazdı:

"— Bâşüstüne beyefendi!"

Sonra yenilir, içilir, sırasına göre çalgıcılar dinlenir, eller çırpılır, oyunlar oynanırdı. Herkes, istidacı İdris bile zivanadan çıkardı da, Kudret bey sadece gülümserdi. Öyle ki, herkes onun gözünün içine bakardı.

"— Ee, artık vakit hayli geçti. Kalksak fena olmaz.."

224

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Ded,i mi, her şey mayna, evlerin yolu tutulurdu. Kudret bey kazara o gece lokantaya gelmedi mi? Masasındaki boş yere hiç, ama hiç kimse oturamazdı. Böyle bir gün, kaymakamla arkadaşları gelmiş, o masaya oturmak istemişlerdi de, lokanta sahibi, özür dileyerek, o masanın önceden tutulduğunu İleri sürmüş, koskoca kaymakamla arkadaşlarını başka masaya oturtmuştu. Oturtmuştu ama, az sonra bir kıral, bir hükümet, devlet reisi edasıyla giren, önceden tutulduğu söylenen masaya geçince, kaymakam hop kalkmış hop oturmuş, o günden sonra "kâtip parçası'na kancayı takmıştı. Hele millî günlerden birindeki bir olay'sa bu kancaya tüy dikmişti :

Şehrin kurtuluş yıldönümlerinden biri kutlanıyordu, geçit resmi vardı. Başta kaymakam, jandarma komutanı, ilçenin sıra sıra, irili ufaklı memurları yerlerini almışlardı. Kudret Yanardağ da bu mutlu günü heyecanla kutlamak için siyah elbisesini giymiş, küçük memurların arasına katılmıştı ama, hakçası, onun bulunuşu, küçük memurlar kuyruğunu büyük memurların bulunduğu baş taraftan daha heybetli kılmıştı. Merasim kıtası geçiyordu. Komutu verecek komutanın gözü Kudret Yanardağ'a takılmış, bu kelle kulak yerindeki adam onu âdeta büyüleyip çekmişti. Nitekim kaymakamın falan değil de, Kudret Yanardağ'ın hizasına gelince, komutu patlatmıştı: "— Dikaaaat... sağaaaa bak!" Mersim kıtası şırak, sağa bakarak Kudret Ya-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

225

üardağ'ı selâmlayıp geçerlerken, kaymakam küplere binmiş, tepinmig, yanibaşındaki kara, kuru Nüfua Müdürünü kıyıya çekip açmıştı ağzını, yummuştu gözünü:

"— Ben sana bu pezevingin merasime katılmasına mâni ol dememiş miydim? Bu ne rezalettir? Bu ne lâubaliliktir? Neden, neden katıldı merasime bu meşşodunu?"

Kara, kuru Nüfus Müdürü kekelemişti: "— Nasıl mâni olabilirdim beyefendi? Herhangi bir vatandaşa, bu kutsal günden hisse almayacak-sın nasıl diyebiliriz?"

"— Ukalâlık etme karşımda, bana vatandaş hürriyeti üzerine ders mi vereceksin?"

"— Estafurullah beyefendi. Arz etmek istediğim..."

"— Kes, kes haydi ötüp durma!"

Kaymakamdan yediği zılgıtlı Nüfus Müdürü de kaymakamın gözünden düşmüş, ama en çok da Kudret Yanardağ, ilçeli memurların kıskançlık, hırs yıldırımlarını üstüne çeker olmuştu. Memurlardan pek çoğunu kıskandıran, Kudret Yanardağ'ın gerçekten "erkek güzeli" oluşuydu. Alımlı, çalımlı, lâfı sözü yerindeydi. O kadar ki, nâmi sâni evlerde, kadınlar arasında bile yaygınlaşmıştı. Hattâ bir gün Kaymakam evde, karısını bu yüzden misafirlerin önünde adamakıllı haglamıştı. Boş bulunan kadın, sokakta gördüğü bir köylü delikanlısının yakışıklılığını övmek için:

F. 15

226

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

"— Tıpkı Kudret bey gibi!" demişti.

Bir kıyıdaki masada arkadaşlarıyla bezik oynamakta olan Kaymakam duymuş, küplere binmiş, oyun kâğıtlarını falan fırlatıp kalkmış, avazı çıktı-ğı kadar bağırmaya başlamıştı:

"— İnadına mı yapıyorsun hanım? Beni çıldırtmak için mi? Bilmiyor musun, o kepaženin naza-rımdaki kıymetini ? Neden, neden ismi geçiyor bu evde? Hem de karımın ağzında?"

Kadın özür dilemekle kalmamış, yalvarmış ya-karmış... sonunda Kaymakam kesip atmıştı:

"— o öküzin adı geçmeyecek bir daha evim-ds!"

XIH.

Saat on ikiyi beş geçiyordu.

Vali, Vilâyetin en üst katındaki odasının penceresinden caddeye bakıyordu ki, birden Kudret Yanardağ gözüne ilişti: Arkasındaki ellerinde sarı çantası, sırtında çizgili kahverengi kostümü, kolalı yakası, kravatı... Tamam, buydu işte. Böyle anlatmışlardı. Geliyordu, hem de Vilâyet'e geliyordu "Herif!"

Pencereden hızla çekildi, zile bastı, içeri giren odacısına:

— Vali muavini bayi çağır bana! dedi.

Vali muavini gelinceye kadar da gene bir koşu pencereye gitti, aşağıya baktı. Vay anasını, amma

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

227

heybetli adamdı be! Peki ama, Vilâyet'e no diye geliyordu? Hani halkın nabzım yoklayarak şehir üzerine bilgi toplayacaktı?

Telefon çaldı. Koştı kulaklığı aldı:

— Aloo.. ha, sen misin? Evet? Gördüm, geliyor. Peki peki...

Telefonu kapattı. O sırada Vali muavini de gelmişti.

Kulaklığı yerine bıraktı. Vali heyecanla:

— Geliyor, dedi.

Vali muavini, "Kim?" diye sormadı, biliyordu.

— öyle mi efendim?

— Peki ama, neden geliyor? Maksudı ne olabilir? Hani halkın nabzını yoklamak suretiyle Vilâyetimiz hakkında gereken bilgiyi alacak diyorlardı?

Vali muavini az kalsın Vali'yi soluksuz koyacaktı:

— Efendim, dedi, tedbirsizlik neticesi, kendisini araştırdığımız kulaklarına gitmiş olabilir!

Aklına fena halde yattı Vali'nin. Olabilirdi.

— Bana bak, dedi, kuzum., sen karşıla şunu, ben bir kenardan dinleyeyim. Biliyorsun, çok heyecanlıyım.

— Sizi görmek isterlerse?

— Yarım saat evvel çıktığımı söyle. İstersen rahatsızlandı de!

Vali muavini genç., sağlam yapılı bir adamdı. Bu meseleye pek öyle önem vermemişti. Müfettişe, Ankara'dan özel olarak bile gönderilmişse, ne çıkardı

228

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

yanı? Vali çekinip korkmakta haklı olabilirdi belki ama, ona neydi?

Odasına geçti, belirli bir sinirlilikle masasına oturdu. Zile bastı. Odacıya:

— Vali bey yarım saat önce rahatsızlanıp gittiler, dedi.

Sözünü bitirmeye kalmadı, odacı heyecanla:

— Odasında beyim! Vali muavini kızdı:

— Ukalâlık etme be! Ne diyorsam onu dinle!

— Bâşüstüne beyim.

— Yarım saat önce gitti. Arayan olursa bana gönder!

— Emredersiniz!

Bütün bunları Vali muavininin odasına açılan bir ara pencereden dinleyen Vali, muavininin enerjik davranışından memnun, heyecanla bekliyordu. Bakalım ne için geliyordu adam ? Maksudı neydi ? Çünkü iş çatallanmıştı birden: Şehre, şehrin Valisinden en küçük memuruna kadar soruşturma yapmak için gelmişse, kendini ısrarla gizliyorsa, ne diye elini kolunu sallaya sallaya Vilâyet'e gelmişti?

Kudret Yanardağ arkasında arabacı Kel Mistik, ilk katın merdivenlerini zııt zııt zııt, çıkmıştı. Durdu, çevresine iri gözleriyle baktı. Birden Kel Mıs-tık'ı gördü. Kızmadı. O da heyecanlıydı ama, hiç, belli etmiyordu heyecanını. Mırıldandı:

— Valinin makamı nerde? Tereddütler içindeki Kel Mistik koştu:

— Ne buyurdunuz beyefendi ?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

229

— Valinin diyorum, makamı nerde?

— En üstte beyim, en üst katta!

Artık perhiz bozulmuş, takılmıştı adamın ardına.

İkinci katın merdivenini beyefendinin sol gerisinde çıkarken mağrur, arkalarındaki meraklı kalabalığı düşünüyordu. Kredisi birden yükselivermişti gene. öyle ya, akşamdanberi memlekete cayırtıyı vermiş bir insanın yâveriymişçesine, adamla hemen hemen yanyana Vali'nin makamına çıkıyordu.

Lokantacıdan alıp, karısına kaptırdıktan sonra ancak iki yüzünü geri söktürebildiği parayı "Herife verse miydi acaba?

"Herif'se zııt zııt zııt çıkıyordu.

İkinci kat. Durdu. Geniş bir salondı. Çok eski bir yapı. Camlan yer yer kırık, kirli pencereler, aşınmış tahtaları çivilerinden kurtulu kurtuluvermiş döşeme, badanalan dökük duvarlar...

Üçüncü kata hemen çıkmadı. Arkasındaki ellerinde büyük sarı çantası, başında rölöve şapkası... Tam bir müfettiş edasıyla salonu ağır ağır sona doğru geçerken, odacılar falan kapı önlerindeki iskemlelerinden kalkıyor, neden, niçin bilmedikleri, ellerinde olmayan bir saygıyla adamı selâmlıyorlardı* öyle ki, arabacı Kel Mistik sanki adamın gerçekten muaviniydi de, memleketi teftişe çıkmış bir devlet reisinin yanında, işin ciddiliğini kavrayıp toparlanmayan gafilleri kaş, göz, baş, el işaretleriyle uyarıyordu.

Bir ara gene kendi kendine mırıldandı:

130

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Hükümet binasından başka her çeye benzer!

— Çok doğru beyefendi...

__Bak oraya buruşturulmuş bir kâat atmışlar..

Âl ordan!

Kel Mistik'a meydan vermeden, bir odacı hızla gitti, kâğıdı aldı.

Meraklı bir halk kalabalığı ikinci katın merdiven başında omuz omuzaydı. Bakalım Vali'ye nasıl çıkışacaktı ?

İçlerinden biri:

— Vali mali takar mı böyle adamı dedi.

— Bakalım kalıbının adamı mı?

— Kel Mistik da muavinimi ne?

— Allah canını ala Kel Mistik'in. Tatavacı!

— Yan gözle de bize bakıyor ha!

— Herif gittikten sonra dinle gayri fort atmasını...

"Kodaman", üçüncü katın merdivenini çıkmaya başlamıştı. Her basamakta heyecanı az daha artıyordu ama, ya devlet başa, ya da kuzgun leşeydi. Bir zamanlar İstanbul'da Borsa Kiraathanesinde maceralarını hazla dinlediğı, hattâ belki de hayatında ona rehber olmuş bir Niyazi bey vardı. "Mücadele-i milliyye mücahitlerinden ve eski valilerden" diye kart kullanırdı. Kahvenin baş köşesine kurulur, dostları, ahabları, daha çok da Ankara ile işleri olan "Erbâb-ı mesâlih" toplanır. Niyazi beyin bire bin

MÜFETTİşLER MÜFETTİşİ

231

katışlarını gerçekeşmesina dinlerlerdi. Birinde Ankara'ya gitmiş, bilmem hangi Bakanlıkta, birinin işini kovalayaoakmış. Başkaları gibi ezile büzüle değıl, gerçekten bir "Mücadele-i milliyye mücahidi", yurdun kurtuluş savağını, bu savaşın tertip ve kazanılmasında başrolü - oynamış büyüklerle birlikte çalışmış, bu va Landa yüzde yüz hakkı olan ünlü biri edasıyla. Ayaklarında zıt zııt zııt, iskarpinler, elde budaklı kalın baston, başta rölöve şapka... Asık yüzü, çatık kaslarıyla sanki o günleri, hâlâ o günleri, "Mücadele-i milliyye" günlerini yaşıyormuşçası-na, Bakanlığın koridorlarındakilerin şaşkın, hayran, çekimser bakışları önünde Bakanın odasına gelir. Odası ayağı fırlar. O, yani Niyazi bay, odacıya falan, hattâ Bakana makana aldırış etmeden, kapıyı nardeyss tekmeyle açarak dalar içeriye. Vekil, ne ds olsa gengten biri, masası başında, önündeki evraklarla meşgul, içeri girene pek de dikkat etmez, hattâ başı evraklarından kalkmaz. Niyazi bseyse Bakanı şoke edecek.

"— Oh oh oh oh," dsr. "... çok şükür, Allaha çok şükür... demek döktüğümüz kan, verdiğimiz e-mekler boşa gitmeyecek, bugünlere kavuşacakmışız?"

Bakanın hayreti önünde masa yanındaki koltuğı kendini bırakır. şapkasını çıkarıp yanındaki iskemleye kor, budaklı bastonunu bacakları arasına alır, bir eski "Mücadele-i milliyyeci"ye yaraşır kocaman bafon tabakasını çıkarır, başlar kalın bir ci-gara sarmaya.

232

MÜFETTİşLER MÜFETTİşİ

"— Nasılsın bakim Bakan bey evlâdım, iyi misin?"

Bakan hâlâ şaşkın:

"— Teşekkür ederim efendim. Fakat..."

şıp, sözünü keser Bakan'm:

"— Sen bana bir yorgunluk kahvesi söyle ba kim..."

Bakan zile basar, odacıya:

"— Bak oğlum, der, "... beyefendi kahveyi nasıl içiyorlar?"

"— Sade!" der, "yalnız söyle kahveciye, cezveyi, fincanı iyice yıkasın kahveyi pişirmeden önce. şekerin zerresi ba'ř ağırsı yapar!"

Odacı saygıyla çıkarken, Niyazi bey, itinaıyla sardığı cigarasının kâğıdını ağır ağır yapıştırır, sonra derin bir iç geçirir:

Bakan "Rahmetli"nin kim olduğunu düşünedur-sun, o yaylım ateşe devam eder:

"— Rahmetli de böyle içerdı kahveyi!" der.

"— Galiba Afyon cephesindeydik.. hani canım şu Yunanlıları soba bonılarıyla korkuttüğümüz sıralar..."

Bakan'a önemle bakar:

"— Sen hatırlamazsın bunu. Allah gani gani rahmet eylesin, sormuştu bana, Niyazi demişti, düşman bizden çok kuvvetli. Ne yapacağız? Tereddütsüz cevaplamıştım: Blöf yapacağız paşa hazretleri. Nasıl? Gayet basit: Soba borularını top namlularıymış gibi kullanıp, uzaktaki düşmana toplarımız hakkında fikir vereceğız!"

MÜFETTİşLER MÜFETTİşİ

233

Gözleri yaşarmışçasma elinin tersiyle sildikten Bonra, gene derin bir iç geçirmiş:

"— Öyle yaptık. Afyon şehrindeki bütün soba borularını toplattık, boyattık, sonra da... malûm. E-fendim gerçekten dâhiydi, erişilmezdi. Onu anlatıyordum, başım ağrıdı işte o gün. Alâkadar oldular. Ve derhal sordular: Sakın kahveyi şekerli içmeysin Niyazi? Kahveyi az şekerli içerdim o güne kadar. Sade, buyurdular, sade!"

Orta parmağının büküm yeriyle Bakan'm masasına hafif hafif vurur:

"— Leülhamd, o gün bugün..."

Kahvesi gelir, yavaş yavaş içer, Bakan gene kim, ne, neci olduğunu soracak olur. O, "Rahmetli" üzerine yeni yeni olaylar anlatır ki, hiç kimsenin o güne kadar duyup işitmediği şeyler. Allem eder kal-lem eder, Bakanlıktaki işi koparır.

Aklından gene Niyazi beyin bu macerası geçince, hafifçe güldü. Niyazi bey koskoca bir Bakan'a yedirmişti, kendisi ikinci derecedeki bir Vilâyet'in Valisine mi yediremeyecekti?

Üçüncü kat.

Hep aynı aldırış etmez, üstten üstten tavırlar. Arkadaki ellerde kocaman sarı çanta, başta rölöve şapka, ayaklarda zıt zıt zıt ayakkaplar, bıyıkta, kalın kara kaşlarda çalım...

Vali de, Vali muavini de odalarının hafifçe aralık kapılarından "Herifi görünce fitili almışlardı. Düpedüz gelse, isterse Devlet Başkanı olsun, çekinmeyeceklerdi. Herifin ne olduğu belli değildi. Öyle

234

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

bir konuşma tutturmaları gerekiyordu ki, ne S.İŞ yansın, ne kebab!

Vali'nin odacısı adamı görür görmez çarpılmıştı âdeta. İskemlesinden ayağa saygıyla fırlamış, ellerini önünde kavuşturmuştu.

O, kalıbına, kıyafetine uygun biçimde odacıya gürledi:

— Nerde Vali?

Vali muavininin tenbihini hatırladı:

— Yarım saat önce gittiler efendim.

— Vali muavini de yok mu?

— İçerdeler efendim.

Zaten Vali ile Vali muavininin odaları yanyanay-dı, kapıları üzerindeki siyah zemine sarı yıldız harflerle VALÎ, VALÎ MUAVİNÎ yazılı küçük tabelâlar durumu açıklıyordu.

— Haber ver, dedi odacıya, görüşmek istiyorum! Odacı dolaşan ayaklarıyla koptu, haber verdi. Vali muavini kendini sert, otoriter göstermeğe

zorlayarak:

— Kimmiş? Ne istiyormuş?

— Bilmiyorum efendim.

— Gelsin bakalım!

Odacı kapıyı saygıyla açtı, kıyıya çekildi.

"Kodaman" içeri heybetle girdi. Bütün sert ve otoriter görünmek hevesine karşılık, Vali muavini bir an tokat yemişçesine, adamın heybetiyle âdeta çarpılarak, iskemlesinden kalktı:

— Buyrun efendim, buyrun!

Vali de aynı şeyleri görmüştü ara pencereye ge-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ 253

rili perdenin aralığından. Yüreği hızlı hızlı çarpıyordu, soluğunu tutmuştu, konuşulanlara kulak verdi.

— Vali beyden şunu öğrenmeye gelmiştim: Anayasa'nın teminat altına aldığı, yurt içi seyahatler ne zamandanberi tahdit edildi? Bizim bilmediğimiz yeni bir kanun mu çıktı acaba?

Vali muavini hafifçe öksürdü:

— Anlayamadım?

— Açıkçası, akşamdanberi ısrarla takip ediliyor, geceyi nerede geçirdiğim merak buyuruluyormuş. İşte, geldim. Buyurun!

Vali tam da böyle düşünmüştü adamı, öyle ya, "yurt içi gezileri yapmağa çıkmış bir vatandâş"ım derse, takip ediliyor, rahatsız oluyorum diye dertlenirse? İşte dertlenmişti!

Vali muavini:

— Kim takip ediyormuş efendim? dedi. Kim merak duyuyormuş?

— Orasını sizin bilmeniz lâzım beyefendi. Hüviyetimi mi istiyorsunuz? Onu da buyurun!

önceden ceketinin iç cebine yerleştirdiği "Kimlik" cüzdanını Vali muavininin önüne açtı. Vali muavini çabucak bir göz atışla şunları okudu: İstanbul doğumlu, Behiç oğlu, Firdevs'ten doğma; tevellüt 82^.

Ama bütün bunlardan hiçbir şey anlayamazdı ki.

*— Buyurun beyefendi, sinirlenmeyin, rica ede» rim. Yurttaşın yurt igi gezileri tahdit edilmemiştir

236

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

ve böyle ne yeni, ne de eski bir kanun yoktur, çıkmamıştır.

Tatlılıkla sordu:

— Kahveyi nasıl emredersiniz?

— Mersi, dedi Kudret Yanardağ. Ankara trenine yetişmem lâzım!

"Ankara" sözü öte yanda Vali'yi, bu arada da Vali muavini ürkütmediyse bile, "Herifin müfettişliği üzerine çıkmış şayiayı kuvvetlendirdi.

Canını dişine takan Vali muavini, öte yandaki Vali'nin merak edip durduğu soruyu sordu nihayet:

— Ne işle meşgulsünüz beyefendi?

"— Maksudınızı anlıyorum. Beni yakalamak, sonra da kısıvrak bağlamak istiyorsunuz ama, yağma yok!" demek isteyen bir gülüşten sonra:

— Farzedin herhangi bir müteahhit! dedi. Vali muavininin aklından geçenleri anlamışçası-na gene sordu:

— Bununla ilgili belgelerimi görmek ister misiniz?

— Aman efendim, rica ederim.

— Belki de öğretmenim!

— Olabilir.

— Yahut celep!

— Rica ederim.

— Düpedüz tüccarsam ne buyurulur?

— O da pekâlâ mümkün beyefendi!

Vali muavininin masası yanındaki rahat koltuğa kuruldu. Artık teşebbüsü eline almıştı.

— Bir orta şekerli içerim, dedi.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

237

Odacı kapıda duruyordu zaten, kapı da açıktı. Eel Mistik'm başı uzanıp çekiliyor, her uzanıp çekildikçe de gururu artıyor, Vali muavininin kapı önünü doldurmuş meraklılar kalabalığına durumu anlatı veriyordu:

— Hah, bakın, Vali muavini şaşırttı!

— Hah, oturdu.

— Ulan ne lâflar söylüyor herif be, pravo!

Bütün bunların farkında "Kodaman"sa, koltuğa yayıldıkça yayılıyor, gittikçe artan bir önemle bastırıyordu:

İster müteahhit, ister öğretmen, isterse tüccar olayım. Bir kelimeyle vatandaşım, değil mi?

Vali muavini iyice etkisine girmişti:

— Şüphesiz beyefendi!

— Şehrinize geldim, lokantalarınızda yemekler yedim, otellerinizde yatmak istedim. Fakat...

Vali muavini bu yanda, Vali de öte yanda anlamışlardı leb denince ardından gelecek leblebiyi. Lokantalar, oteller sağlık kurallarına aykırı, bir kelimeyle pistiler. Adam, bir vatandaş olarak yerden göğe kadar haklıydı.

Kısaca:

— Hak-kı âliniz var beyefendi, dedi.

Ama karşısındaki adam yumuşayacaklardan değildi. Tam bir müfettiş}, tam bir görevli haliyle ardını getirdi:

23â

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Fakat, yatamadım. Sonraa... dikkat edin, çok dikkat edin, otellerde beyannamesiz, hattâ hiçbir kayıt kuyuda dayanmadan kaçak birtakım insanlar yatırılıyor ve ilâ maşallah, bu işlerle görevli makamlar uyuyorlar!

— Hangi otellerde rastladınız beyefendi ?

— Bunu bilmek sizin vazifeniz, benim değil! Vali muavini bozuldu.

— Burada oturup, evrak imzalamakla memleket hizmeti görülmüş olmaz beyefendi!

Ve artık açıldı:

— Bu vatan, bu aziz vatan, ne sizin, ne benim, ne de başkalarının. Ama hepimizin, anlıyor muşu* nuz?

Vali muavini öyle etkisine girmişti ki:

— Anlıyorum efendim, dedi.

— Bu yurdun lokantaları, otelleri, esnafının sattığı emtia sağlık kurallarına aykırı olmamakla kalmaz, satılan yerler de aynı sağlık kuralları anlayışı içinde...

Çokluk olduğunca gene sözünün ardını unutuver-jnişti:

— Efendim?

— Hak-kı âliniz var beyefendi.

— Sonra... küçük, basit bir şaraphane gördüm. Pisliği, şarabının barbathğı bir yana, partimizin sayın büyüklerinin taş basma resimlerini müstekreh duvarlarına çirişle yapıştırarak, bu saygıdeğer zevatı âdeta manevî bir azaba mahkûm etmişti. Sorarım size: İktidarda bulunan bir partinin çok çok çok aay-MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

239

gıdeğer büyüklerine kargı böyle saygısızca bir muamele reva mıdır?

Ve yeni bir tokat:

— Yoksa sizler de muhalefet'e sempati mi besliyorsunuz?

Valinin de, Vali muavininin de akılları başlarından gitti, öte yandaki Vali az kalsın, "Hâşâ!" diye bağıracaktı.

Vali muavini:

— Rica ederim, dedi. Kaabil mi ?

— O halde, hemen emir verin, o resimler oradan indirilip, duvarlar badanalansın, ve büyüklerimizin daha gösterişli resimleri kendilerine en lâıyk şekilde çerçevenip...

— Duvarlara asılsın beyefendi. Not ediyorum...

Kahvesi gelmişti, önüne konurken, o, âdeta görmedi bile bunu. Sağ elinin üzeri kıllı kaim parmağını Vali muavininin not etmekte olduğu bloknota sertçe uzattı:

— Yaz, iki. Bazı mâil-i inhidam binalara rastladım. Turistik bölgelerde oldukları, yahut da olmaları lâzım geldiği halde hâlâ istimlâk edilip yıktırılmamış, yahut da sahiplerine, semtin şerefiyle mütenasip şekilde yeniden yaptırılması için emir verilmemiş...

— Not ediyorum beyefendi...

Kahvesini aldı, yudumladı. Vali muavininizi yassısını bitirmesini bekledi.

— Evet efendimiz...

240

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Sonra, bu bina, Vilâyet'in bulunduğu hükümet binası...

Vali muavini de biliyordu binanın eksikliğini, yetersizliğini.

— Hak-kı âliniz var beyefendi, ama bu îş... ma-lûm-u âliniz...

— Evet?

— Bütçe meselesi ?

— Evet, orası öyle ama, yazdınız mı? Ankara'ya yazdınız, durumu bildirdiniz mi?

Şahlandı:

— Bu millet, gemilerini altından, yelkenlerini de atlastan yapacak kadar kudretli bir mazinin devamıdır arkadaş!

Vali muavini iskemlesinde kalkıp oturdu:

— Hak-kı âliniz var efendim.

— Onun için, yaz, yazın, bağırıp çağırın., ne demek? Bütün Türkiye muazzam bir şantiye halinde bugün. Masalarınızın başında, önünüzdeki evraklara imza atmakla işlerin görülemeyeceği bir devre, dinamik bir devre geldiğinizin farkında değil misiniz ? Silkinin bir parça. Gemilerini altından, yelkenlerini atlastan yaptırabilecek gücü kendinde görmüş dedelere lâıyk torunlar olduğunuzu hatırlayın!

Kapı önünde Kel Mistik sevinç ve gururdan âdeta oynuyordu.

— Yaşasın, yaşasın anam avradım olsun. Ne •özler be!

— Demek müfettişler müfettişi ?

!— Daha büyük, dedi. Şerefsizim daha büyük!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

241

Sonra başladı övünmeğe:

— Trenden indi efendi, baktım taksiye gidecek, hemen yolunu kestim, dedim; beyefendi böyle buyur. Bir baktı, akıllı adam tabî, anladı derhal, geldi, bindi bizim arabaya ya, herif sağlama var bir yüz on, yüz yirmi kilo!

İri yarı biri:

— Ben doksan kiloyum, dedi. O, yüz yirmiden aşağı değil!

İçerden Vali muavininin sesi:

— Mistik! Mistik toparlandı:

— Efendim beyim?

— Ankara'ya ekspres kaçta?

— Birde.

"Kodaman" kahvesini sallayıp sallayıp tepesine diktikten sonra, kalktı. Bilek saatine baktı:

— Yirmi dakika var. Bana müsaade, dediğim gibi, kudretli bir mazinin mirasını taşıyan insanlarsınız. Unutmayın bunu. Ecdat bize bakıyor, bizi seyrediyor; tarih gözlerini bize dikmiş!

— Hak-kı âliniz var efendim..

Kapıya kadar yolcu ettikten sonra masasına döndü, kendini iskemlesine bıraktı. Her yanı terlemiş-ti sıkıntıdan. Adamın kim, ne, neci olduğunu uzun uzun düşünmek bile istemiyordu. Kim olursa olsun, aeci olursa olsun.

Valinin sesi:

F. 16

242 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Gelsene biraz!

Kalktı, isteksizlik, hattâ öfkeyle gitti.

XIV.

Otelcinin, şehrin tâ öbür başında tutup döşediği evde bir haftadan çok kalmaya lüzum görmeyen Semâ, bir gece valizi ve çantasıyla eksprese atlamış, İstanbul'un yolunu tutmuştu.

Sabahleyin Haydarpaşa'da trenden inen genç ve güzel kadın, İstanbul'un yabancıları olmadığından, Tepebaşı'ndaki bir otele inmiş, sonra da hiç vakit kaybetmeden "Müfettiş beyin" verdiği adrese koşmuştu.

Verilen adres, Cağaloğlu'ndaki büyük iş hanlarından birinin üçüncü katında, küçük, gösterişsiz bir yazıhaneydi.

Kapıyı vurdu, bekledi.

Az sonra içerden kalın bir ses:

— Buyurun!

Girdi. Yoğun bir sigara dumanı yüzüne tembel, gri bir yel gibi çarpıp geriletti. Ama, aldırmadı. Tam karşısındaki geniş tahta masanın başında birbirine yakın, ufacak ufacak gözlü, ama bakışından cin mi cin, kurt mu kurt olduğu belli biri oturuyordu. Yanıbaşındaki iskemlede, daha çok erkeği hatırlatan, kırkın üstünde gösteren, yaşıyla kıyaslanamı-yacak biçimde, daha çok gençlere özenmişe benzeyen bir kadın, kalın siyah çerçeveli gözlüğü ardından, şaş şaş bakıyordu.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

213

Masanın bu yanında da kocaman elli, ayaklı, iri kulaklı, saçları hemen tamamıyla ağarmış, geniş omuzlu biri, iskemlesine yatar gibi uzanmıştı. O kadar ki, içeri yabancı bir kadının girmesi bile onu bu sallapati uzanışından davrandırıp, hiç olmazsa derleyip toparlatamamıştı.

Kapı yanında, ötede, oturmuş, ayakta, tilki bakışlı, kravatlılar.

Semâ'nın gözüne geniş tahta masa üzerinde, yeni basıldıkları, mürekkeplerinin yaş yaş parlamasından belli, iki ayrı yığın halindeki iki gazete ilişti. Biri ESNAFIN SESİ, öteki İŞ VE İŞÇİ HABERLERİ, Semâ için ne o, ne de öteki önemli olmadıklarından, üzerlerinde durmadı.

Çevresindekilere şaşkın, şaşkın bakarak sordu:

— İdris beyi arıyorum!

Geniş tahta masa başında ufacak gözleriyle, cin gibi oturmakta olan adam:

— Ben'im, dedi. Bir emriniz mi vardı ?

— Müfettiş bey, kendilerini burada bulmamı söylemişlerdi de..

Cigara dumanı yüklü havada bir an alaya, matrağa benzer bir şeyler uçuşur gibi oldu. Kocaman elli, ayaklı, iskemlesine yatarcasına uzanmış adam, gülümseyerek ensesini kaşırken, yanmdakine göz kırptı, bir başkası arkadaşına bir şeyler fısıldadı. Çakmışlardı "Manzara"yı. Bıyık altından gülüyorlar, bunu kadından saklamaya çalışıyorlardı ama, saklayamamışlardı. Yalnız, İdris Bey'in sağında o-turmakta olan erkek suratlı, genç özentisi, içinde»-

244

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

ki kırk beşlik kadm somurtmuş, somurtunca da, alabildiğine gudubetleşmişti.

Yıllarca öncenin "İstidacı İdris"İ:

— Müfettiş bey, dedi, henüz teftiştan dönmedi-ier.

— Ne zaman dönecekler? Gudubet kadın dayanamadı:

— Çok mu lâzım?

Genç kadın, kart bir erkeği hatırlatan gudubet kadına şöyle bir baktı, sinirlenmişti:

— Sizi neden alâkadar etti?

— Aynı suali ben de size sorabilir miyim? -. —Nasıl?
— Müfettiş beyi nereden tanıyorsunuz? Nigin arıyorsunuz? Onunla ne alâkanız var?
Semâ, kadına dudak büküp, İdris beye döndü:
— Ne zaman gelecekler acaba?

Kocaman elli, kocaman ayaklı adam, kaba kaba güldü:

— Teftişleri ne zaman sona ererse!

Tam bu arada kapı sertçe açıldı, yirmi yaşlarında bir genç içeriye bomba gibi girdi:

— Vâldanım, haydi, tütüyoruz!

"Müfettiş bey" in çizgili kahverengi kostümünün kumaşmdandı elbisesi. Ceketinin sol yakasında bir hukuk rozeti taşıyordu. Gözü birden Semâ'ya ilişince safi dikkat kesilmiş, kulaklarına kadar kızarmıştı. Genç kadın da ona bakıyordu hayretler içinde. Hem tıpkı tıpkısına "Müfettiş bey" in bir başka modeli, hem de çok yakışıklıydı. Üstelik kapkara bıy-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

245

gı da tıpkı tıpkısına "Müfettiş bey" e benziyordu. î-çeri girerken: "Valdânım, haydi tütüyoruz!" demişti. Sakın "Müfettiş bey" in oğlu, gudubet kadın da "Müfettiş bey" in eşi olmasındı?

Gudubet kadınsa şu, az önce sorusunu karşılıksız bırakan şıfıntıya bunu anlatmak istiyordu. Oğluna:

— Beyban gene kayıplara karıştı Tunç, dedi Arayan arayana!

Genç kadın anlamıştı:

— Siz hanımısınız galiba?

— Başka sahibi çıkmazsa..

— O halde özür dilerim hamfendi. Bana, bekâr olduklarını söylemişlerdi..

Kocaman elli, ayaklı adam gene lâfa karıştı:

— Ah Müfettiş bey, ah! Bir başkası:

— Sakın evlenme falan teklif etmiş olmasın?

Genç kadın birden genelleşveren matrak konuşmadan rahatsız olmuş, şaşırmıştı. Bir süre dinledi.

— Erkek değil mi? Neden etmesin? — Yoo.. arkadaşım yamandır!

— Kulağı kesildikten sonra daha da yamanları!..

5

Semâ ağlayacak kadar hırdı, gudubet kadın*: — Bir dakika müsaade eder misiniz hanımefendi?

;

248

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Gudubet kadın merakla kalkarken, geng üniver-«İteli:

— Bizim moruk gene baltayı taga vurdu gibime geliyor! dedi.

Kocaman elli ayaklı:

— Babanın zenaatı oğlum! Köşeden kupkuru biri:

— Yahu, dedi, fazla uzadı bu sefer. Gelecekse gelse de...

— Dalgamıza baksak, diye iskemlesinde kımıldandı tahsildar yapılı daha bir başkası.

Kocaman elli ayaklı adam, genç üniversiteliye:

— Çıkıp baksana ananla ne konuşuyor kan? dedi.

Üniversiteli çıkacak oldu, vazgeçti:

— Boşver..

— Niye?

— Kocakarı sevmez sırrının öğrenilmesini: Gerçekten de, Semâ, gudubet kadına, yani Kudret Yanardağ'ın, paşa soyundan gelmiş eşine, onu öfkeden kudurtup çıldırtacak sırrı veriyordu: O Anadolu ilinde, bir otelcinin evinde tanışmışlardı. Hani söylemesi ayıp ama, kaza kader kurbanı oldu mu insan, başına gelenler pişmiş tavuğun bile başına gelmiyordu. Aslına bakılırsa o da, İstanbul kıyı mahallelerinden birinin aşı boyalı bir evinde dünyaya gelmiş, okullara gitmiş, sonra da deli gençlik, kendini bir »an sağlı, mavi gözlüye ziyan ettirmişti. Bütün bunlar da bir şey değildi belki. Bagtan çıka.-öm önüne düşen, yol göstermekten dem vuranı çok

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

247

olurdu, önce akrabalar, sonra komşulann uçan hovarda oğlanları... sesi de güzeldi azbuçuk, geneleve düşeceğine, okuyucu olmağa karar vermiş, Anadolu'ya turneye çıkan truplardan birine katılmıştı. İşte o sıra tanışmıştı otelciyi.. Oda, tıpkı tıpkısına "Müfettiş bey" gibi, bekâr olduğunu söylemiş, alıp evine götürmüştü. Sonradan öğrenmişti adamın evli olduğunu ama, iş işten geçmiş, çaresiz adamın boyuyla beraber çocuklar yetiştirmiş karısının üstüne kuma olmuştu. Aylar geçmiş, hergün hır-gür.. derken bu

"Müfettiş bay" bir gece evlerine misafir gelmiş, durumu öğrenince işe karışmış, otelcinin nikâhlısına bir türlü, ona bir türlü, otelciye de bir türlü... Hani alınmasın hanımefendi ama, kocası bir parça... Gudubet kadının genç kadına kanı kaynayiver-miş, aklından, "Ahret kardeşi", komşu "Ebe Hayriye" geçmişti. Kaç vakittir genç, güzel, eli yüzü düzgün bir tane bulalım deyip duruyordu- Hazır a-yaklarma gelmişti işte!

— Ne alınacağım şekerim, dedi. Bilmem mi ben güttüğüm domuzun huyunu?

— Boylu, boslu, yakışıklı ama...

— Bakma boylu bosluluğuna, yakışıklılığına... Sır verircesine fısıldadı:

— Ben ondan daha erkeğim!

Genç kadının gözlerinin içine öyle bir baktı ki, genç kadın azgın bir. erkeğin bakışıyla karşılaştığını sandı bir an.

— O gece bileziklerimle küpelerimi teslim et-

248

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

tün ona. Otelcinin kanamdan da, bana verilmek ö* zere kadının bilezikleriyle küpelerini, bilmem kaç lira parasını almıg, sözde bana verecekmış. Hîiig. Ortalardan silindi gitti. Onun için, siz madem eşisiniz..

Gudubet kadın:

— Hiç merak etme şekerim, dedi. Ben her-şeyleri tereyağından kıl çeker gibi hallederim.

Yarı açık yazıhane kapısına gitti, seslendi:

— İdris efendi!

— Efendim?

— Bir dakika gelir misin?

Gözleri cin gibi parlayan İdris, mavi kravatım düzelterek geldi. Gudubet kadın onunla içli dışlıydı. Tabî Kudret Yanardağ bilmiyordu bunu.

— Buyurun, dedi İdris.

— Semâ hanımın gelip yazıhanede Kudret'i a-radığını kendisine sakın söyleme!

İdris merakla:

— Niçin?

— Bizim gemi aslanı gene dolap çevirmek isteyecek bana kalırsa!

— Ne gibi?

— Şimdilik bırak ne gibisini. Sonra anlatırım. Duydun mu? Semâ hanımın gelip onu aradığını söyleme. Arkadaşlarına da söyle, onlar da kaçırmasın-lar ağızlarından. Oldu mu?

— Bâşüstüne, dedi İdris». Sonra oğluna seslendi: r- Tuuung!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

249

Genç üniversiteli yazıhaneden fırladı:

— Hoop!

Semâ gülüverdi. Ne geke çocuktu. Annesi:

— Haydi gidiyoruz.

İçerdekilere toptan bir: "Allahaismarladık çocuklar!" dedikten sonra, çekimserlikle dikilmekte olan genç kadına:

— Haydi şekerim, dedi. Yürüsenel! Semâ şaştı:

— Ben de mi? Nereye?

— Bize gideceğiz!

— Aa...,

— Neden?

Tunç'la karşılaştı bakışları, yeniden kızardı. Gözlerini önüne indirdi. Sonra:

— İyi ama, eşyalarım...

— Hangi otelde?

— Tepebaşı'nda. İsmi unuttum.

— Zarar yok. Atlarız bir taksiye, alırsız eşyalarınızı, SQnra doğruca bize. Çünkü sen bana çok lâzımsın.

Bizim domuz müfettiş, altınların üstüne yatacak gibi geliyor bana!

Genç kadını elinden çekti, üçü, merdiven karanlığına yürüdüler.

İdris dirseklerim masaya dayamış, yüzünü a-vuçlarına almıg, gidenlerin ardından bakıyor, "Müfettiş bey!!i düşünüyordu: Nasıl olsa dönüp, dolaşıp gelecekti. Tilkinin kürkçü dükkânına yolunun eni-konu düşmesi gibi. Gelecek, kafasında kimbilir

250

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

neler parçalanacaktı!

:

İçini çekti.

Kocaman elli, ayaklı adam, İŞ VE İŞÇİ HABERLERİ gazetesini ağır ağır katlayıp geniş tahta masanın bir kıyısına bırakıyor, bir başka arkadaşı bant-hyor, daha bir başkası da abone defterindeki adreslere göre, bantların üzerlerini yazıyordu.

Kocaman elli ayaklı adam, içini çeken İdris'e baktı:

— Ne o? Niye içini çektin?

— Fıkara Müfettiş bey aklıma geldi de...

— Niye?

— Niyesini bilmem ama, Şehvar bir çorap öreceğe benziyor fıkaranın başına!

Bantlanmış gazetelerin üzerlerini yazmakta o-lan yeşile çalan mavi gözlü, kırkbeşlik adam:

— Ne gibi? dedi.

— Ne gibisini de bilmem. Durum, Müfettiş bey için hiç de iç açıcı değil. Karı gene şipşak bir plân hazırlamış olacak, Kudret buraya uğrarsa, bu kadından bahsetmeyin dedi!

— Anlamayacak ne var bunu ? Genç kadim kocasından kıskandı. Ebenin evine zula edecek!

Oradakilerin aklına yatmıştı:

— Sahi ha! dedi biri. öteki ekledi:

— Hiç düşünmedik. Dofru.. Kocaman elli ayaklı:

— Fakat karı da kıyak karı ha!

— Şehvar ineklik etmese de...

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞ

•— Değil mi ya? Kocaman elli ayaklı:

— Ben o maksatla söylemedim, dedi. İdris!

— Ya?

— Bu yazıhaneye bir kadın lâzım değil mi?

— Teftişlerde mi?

— Tabii! i İdris'in aklına "Teftişler" gelince, kaç vakittir

Anadolu içlerinde dolaşıp duran, elbette "Tahsilat" yapan Kudret Yanardağ'ın bunca zamandır neden para yollamadığını hatırladı.

— Yazıhane kirası, benim ev kirası, bakkal borcu... şerefsizim eve hangi sokaklardan gideceğimi şaşırdım gene!

Kocaman elli ayaklı adam:

— Ya ben? dedi.

Ötekiler de hemen hemen aynı durumdaydılar:

— Annemin reçetesi bir haftadır cebimde!

— Benim köroğlu doğuracak, bekle diyorum. Kudret âbin teftiş ve tahsilattan dönsün!

İdris gene içini çekti:

— Evine de yollamamış, dedi. Baksana, Şehvar canavar gibiydi...

— Oğlanlar? Oğlanlar ya?

— Kız?

— Fakat birader, Kudret'inki d© hayat değil şerefsizim. Biryandan kenef kan, öte yandan oğlanlar, kız... Milyon geçmeli eline ki, belki!

Kocaman elli ayaklı adam:

İL HALK KOTOPHANESİ

252

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Milyon geçse eline gene hava, dedi. Değil mi ki o karmm pokeri, beziği, seviciliği var? Bırak.1

— Doğru.

— Deve dişi gibi adamı almış avucunun içine!

— Ona da müstahak. Neden gitti de paşazadedir diye yedi denizin dışarı attığım aldı? Çeksin pezevenk!

İdris:

— Yooook, dedi. Bakın bunda günahını aldım» adamın. Ben içindeyim evlenmesinin. O, ensesine vur, ağzından lokmasını al annesi yok mu annesi?

— O mu sebep?

— Ben biliyorum, içindeyim dedim ya! Bütün sebep o. Neymiş ? Soy, sop, hesap, nesep sahibiymiş. Koca Anadolu şehrinde bir talibi çıkmamış da, zavallı Kudret'e daskalladılar.!

Kocaman elli ayaklı:

- Almasaydı efendim, dedi. Almasaydı!
- Olur mu yahu? Annesi. Sonra bilirsiniz annesine ne kadar düşkün olduğunu!
- Kaç para? Şehvar bu. Anne manne dinler mi?
- Oda doğru..
- Lâf aramızda, şuraya geldi mi ben bile korkuyorum!
- Şerefsizim ben de. —Ya ben?
- ödüm kopuyor anam avradım olsun...

Cağaloğlu durağında, Tung:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

253

- Dolmuş binelim anne, dedi.
- Şehvar kaim çerçeve gözlüğünün ardından oğluna öyle bir baktı ki, delikanlı yuttu.
- Taksi!
- Kapkara, kocaman bir taksi önlerinde durdu:
- Evet?
- Bizi Tepebaşı'na götüreceksin. Bir otelden bavulumuzu, valizimizi alacağız. Oradan da...
- İstanbul'un Maçka, Şişli, Nişantaşı falan gibi eski ve çok ünlü semtlerinden hemen sonra gelen bir başka büyük semtinin adını söyledi.
- Şoför kart karının pazarlık edeceğini sanmıştı.
- Götürelim bayan, dedi.
- "— Kaç para vereceğiz ?" denmesini bekledi ama, kart karı sormadı. Arabanın arka kapısını açtı, yanındaki genç, güzel, cıvılcı kadına kibarca:
- Buyur şekerim! dedi.
- Genç kadın arabaya girerken, genç üniversiteli de annesine çaktırmadan genç kadına bakıyordu. Arabaya girerken eğilmişti. Eteği kalkmış, bacağının büküm yerinden yukarısı bir an bembeyaz meydana çıkmıştı. Genç üniversiteli orasını dişleyebil-menin hasretiyle yandı. Her yanı gerilmiş, kanı damarlarında kurşun gibi dolaşmağa başlamıştı.

Annesi de girdi arabaya, oğluna:

- Sen öne geç! dedi.
- Şoförün yanma geçerken içi içini yiyordu. Anne manne, ne inek karıydı şu be! Araba yürüdü. Genç kadın, gudubet karının Bolundan öadeki

254

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

genç, üniversiteliye bakıyordu göz ucayla, "Göz u-ouyla", çünkü anlamıştı sevice annesinin kendisini oğlundan kıskandığını.

- Demek sizin bilezikler, küpelerle, otelcinin karısından aldıkları onda?
- Evet
- Peki. Bana rastladığınız çok iyi oldu.. Arabanın içine doğru yarım sol yapmış genç kadına yiyecek gibi bakmakta olan oğlunun bakışını yakalayarak kan tepesine çıktı:
- önüne dön!
- Ee.. sen de be, dedi. Kadın kızdı:
- Ee.. — mi? Sen de be mi?
- Kes yahu..

Hırsla önüne döndü, tâ Tepebaşı'na kadar bir daha arkaya bakmadı. Genç kadın, ya da kızların yanında kendini kaybediyordu annesi. Babası mı vardı karşısında? Ona bağıırır, çağırır, ortalığı sü-pürtür, kap yıkatır, çöpçüye çöp tenekesini koştururdu ama, Tunç, babası Kudret Yanardağ değildi!

Tepebaşı'nda otelin önünde durdular.

Semâ arabadan çabucak indi, koşarak otel merdivenini çıktı, kapıda kayboldu.

Tunç arabanın arkasındaki annesine döndü:

- Bakıyorum gene kendini kaybettin karının yanında? dedi.
- Kart karı gözlüklerinin ardında kıpkırmızı kesildi:

MÜFETTİŞLER 1VS0FETTİŞİ

255

- .! Elia karısına yiyecek gibi bakıyorsun. Ayıp eteğil mi?
- Karının yanında bana fiyaka yapmak ya?
- Kes gimdi de evde konuşuruz bunları! Şoför güldü:
- Yaşa delikanlı!

Semâ valizi, bavuluyla geldi. Şoför bunları a-rabanm bagajına soktu. Sonra hareket ettiler. Trafik gereğince araba Galatasaray'a, oradan Tarlabası'na geçecek, sonra Aynalıçeşme önünden Tepebaşı-Şişhane, Unkapanı..

Cadde üzerinde, sıra sıra, kocaman apartmanlardan birinin önünde durdu araba.

Şehvar:

— Sen eve git, Tunç, dedi. Tunç hırsıyla sordu:

— Sen nereye gidiyorsun gene?

— Ebânım teyzene uğrayacağım biraz...

— Ebânım teyze, ebânım teyze..

Araba tam hareket etmişti, oturdukları apartmandan ağabeyi çıktı.

— Vay, Tunç., nerde kocakarı? Tunç alıp alıp veriyordu zaten:

— Bırak yahu, dedi.

— Niye?

—Ebânım teyze, ebânım teyze..

— Babamdan haber yok mu?

— Yok. Yok ama... öyle kızıyorum ki şu kocakarıya!

Ağabeyi de Tunç'un az iri bir başka modeliy-

256

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

di ki, ikisi de babalarının hıh demig, burnundan düşmüşlerdi. Onun sırtında da beyaz çizgili kahve* rengi bir kostüm. Bu kostümlerin kumaşlarını Kudret Yanardağ, bir arkadaşının kefaletiyle bir taksitçiden almış, üç kostümün üçü de aynı taksitçinin terzisinde, ayda belirli taksitler karşılığında diktirilmişti ki, şimdiye kadar bir tek taksidi bile ödenmemişti.

Tunç'un iki yaş büyüğü Yalım, kardeşinin, "Yok. Yok ama., öyle kızıyorum ki şu kocakarıya!" demesiyle ilgilenerek sordu:

— Niye?

— Yazıhanedeydik. Bir kan geldi ki, görme, şerefsizim Marilyn Monro haltetmiş yanında!

— Atıyorsun?

— Allah belâmı versin ki ha!

— Nerden gelmiş ?

— Peder bey teftiş sırasında ayarlamış, öyle anlaşıyor. İdris amcadan babamı sordu. Aksiliğe bak. Kocakarı bombok oldu tabii.. Ben dışarıdaydım, bir geldim, Allah., çarpıldım!

Sonra?

— Sonra, çıktık ordan, taksiye bindik. Kariya kesiliyorum. Görsen bitersin. Beni öne oturttu. Vardır ya hani boktan numaraları., genç kadın, geng kız oldu mu bize çıkışır falan. Gene öyle. Öne geç, önüne dön...

— Kariyi ebânım teyzeye mi götürdü?

— Oraya götürdü..

MÜFETTİŞLER MÜFETÜŞİ

257

Birden gözüne tj karşı kaldırımdaki hoppa kızıkardeşi ilişti:

— Bak bak, dedi, Alev'e bak!

Yalım baktı, güldü:

— Ulan ne hergele kız be!

— Şerefsizim tam sekiz oğlan arkasında!

— Boşver. Demek kariyi ?

— Ebânım teyzeye götürdü.

— Maksudı bizden kaçırmak...

— Nâmuuuuus!

Yalım "Nâmus"a sövdü.

— Ben Aksaray'a iniyorum..

— Haminne evde mi?

— Evde.

—Kayıntı var mı? Öyle acıktım ki...

Yalım karşılık vermeden, karşı kaldırıma beş, altı adımla geçti. Vızır vızır geçen taksi, dolmuş» otobüs, kaptıkaçtı, trolleybüslerin arasından çevik zikzaklarla sıyrılmıştı. Kızıkardeşiyle karşılaştı:

— Eve git! dedi.

Oğlanlar Yalım'ı görünce bozulmuş, gerilemişlerdi.

Alev:

— Sana ne? dedi.

— Bir tane atarsam? |— Anlamadım.

Yalım sözde vuracak gibi üstüne yürüdü. Alev çevreyi baktıran bir çığlıkla oğlanlara tutunarak arkalarına kaçtı. Delikanlılar yaygaraya benzeyen

F. 17

258

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

kahkahalarla güldüler. İçlerinden biri:

— Yaşa Alev! dedi.

Alev, ağabeylerini hatırlatır kalıpta, ama çok güzel bir kız, İstanbul Kız Liselerinden birinin hâlâ orta son sınıfındaydı. Bu yıl da kalırsa belge alacaktı ki umurunda bile değildi.

Oğlanların gevezeliği yeniden başlamıştı:

— Alev, şist Alev!

— Bu ne çalım be?

— Boşveriyor şerefsizim. Ben olsam..

— Ne olurdu?

Alev şıp, durdu, önünden akmakta olan taşıt kalabalığını gözleriyle tarttıktan sonra, az onca ağabeysinin çevik davranışlarını hatırlatarak a-partmanlarının bulunduğu karşıya geçti. Kıl payıyla kurtulmuştu bir dolmuşun çamurluğundan. Şoför klaksona kuvvetle bastı. Araba vahşi bir hayvan gibi bağırdı.

Şoförün kaba küfürüne nanik yapan Alev, küçük ağabeysinin yanma gelmiş, şoförü de, arabasını da unutmuştu.

Küçük ağabeyi, "O oğlanların" kim olduğunu sormadı. Aklından bile geçmedi. Semt delikanlılarıydılar. Kızkardeşleri vardı onların da. Tunç da, Yalım d?, onların kızkardeşleriyle dalga geçer; Şa-kalaşırlardı.

— Kayıntı var mı, kayıntı?

; Alev omuzsilkkti: -:/>;:

— Babamdan haber var mıymış ?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

259

. — Yokmuş, ama, kocakarı...

Ağabeyisine anlattığı kadını kızkardeşine de anlattı:

Alev:

— Demek çok güzel? Yaşadınız., peder beyse tabî avucunu yalıyacak!

Tunç göz kırptı:

— Valdanımdan fırsat bulabilirse..

Yanlış anlayan Alev:

— Tuh, dedi. Terbiyesiz.. Ben ebânım teyzeye gidiyorum.

Tunç'un karnı gerçekten zil çalıyordu. Şu moruk da ne diye mangır yollamazdı sanki ?

Apartmandan içeri daldı. Otomatiği yaktı. Yan karanlık merdivenler ayd nlandılar sarı san.

Mangır yollasaydı gider Çiçekpazan'nda iki kadeh atardı kocakannm çu aynasızlığı üzerine. Ulan ne inek karıydı be annesi. Babası genç kadını herhalde biçimlemiş olacaktı. Kannın namusunu korumak ona mı düşmüştü ?

Birden birinci katın kapısı açıldı, gür bir ışık S3İi otomatiğin hafifçe, s?,n san aydınlattığı mer^ divenleri yıkayıp sildi âdeti. Altmışa yakın, kırış kırış- ama sürmesi, راستی, dudaklarının boyası ye-iinde Dürdâne hanım teyze, genç bir kadınmişçası-na kıntarak:

— Tunç paşa... ne haber? dedi.

Kocakarının yiyecek gibi bakışı, zaman zaman pişirdiği tatlılan ya da yemekleri ikram etmek için ağabeyinden gizli bir çağmşı, parası falan olup

260

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

olmadığını soruşu., "kartala kaçmış" olmasa iyi anıa, haminnesi yaşındaki kadını da..

— iyilik be Dürdâne hanım teyze.. —! Beybabanızdan ne haber?

— Valla bu sefer teftiş uzadı biraz.. —! Karnın aç mı?

— Teşekkür ederim.!

Gençlik özentisi içindeki kocakarının hayran bakışları ardında sürükliyerek ikinci, sonra üçüncü, kendi katlarına çıktı. Zile uzun uzun bastı. Babaannesi yarım saat önce Tahtakale'deki tuzcunun yanından, çuval dikmekten gelmiş, çok yorgun olduğu için odasında, sedirin ayakucuna çökmüş, hemen da kendinden geçmişti. Zilin üçüncü mü, dördüncü mü çalışında uyanıp, ağır ağır kalktı, gitti kapıyı açtı. Tunç baruttu gene:

— Neo kocakarı? Gene kulağına kurşun mu aktı?

Muftağa hızla yürürken babaannesinin vereceği karşılığa kulak bile asmadı. Babaanneyse, ne o-lursa olsun, çok sevdiği ortanca torununu cevapsız bırakamazdı. Paşa dedesi, sonra da paşa babasının konağında böyle görmüş, böyle alışmıştı.

— İştenden döndümdü de yavrum, sedirin ayak-ucunda gözlerim şöyle bir kirlenivermiş..

Tunç, buzdolabını falan karıştırmış, yiyecek bir şeyler bulamamıştı. Öfkeyle dışarı çıktı: „ — Yiyecek bir şey yok mu yahu ?

Babaanne gene şaşırmıştı, mutfağa seğirtti. Sağa baktı, sola baktı. Buzdolabını açıp kapadı. Onu

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

261

öfkeyle seyretmekte olan ortanca torun gene parladi:

— Şaşkın ördek gibi ne dönüp duruyorsun mutfakta be?

Yaşlı kadın büsbütün şaşırdı:

— Sana yiyecek arıyorum yavrum..

— Baktık, yok. Yalancı pehlivan gibi sen de... Mangırın var mı, mangırın?

Babaanne tuzcudan aldığı parayla geçinirdi. Günde, sabahın sekizinden, akşamın dördüne, beşine, bazan iş olursa altısı, yedisi, hattâ sekizine kadar çuval dikmek, tuz paketlerinin ağızlarını kapamak işinde altı lira gündelikle çalışır, pek pek üçünü yer, geriye kalan üçünü de saklardı. Çünkü "Yedi denizin dışarı attığı" gelin, aydan aya ondan oturduğu küçücük odanın kirası olarak elli lira alırdı ki, oğlu. "— Sağ olsun, taş deyi tuttuğu altın olsun, Kudret'çiği" bu elli lirayı karısından gizli verirdi annesine. Gelinin odayı, odadaki "Hırtı pırtı" karıştırıp para aramak âdeti olduğunu bildiği için, biriktirdiklerini köşe bucak saklar, zaman zaman torunlarına verirdi.

Ortanca torununun, "Mangırın var mı, mangırın?"! üzerine, odasına geçti, sedirin altına sakladığı kırk lirasının onunu getirdi verdi:

— Al yavrum.

— Kaç para bu ?

— On lira.

•— Bir onluk daha olsa...

— Ne yapacaksın? Kitap mı alacaksın?

262

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Yok yahu, başlarım şimdi kitabından defterinden ha!..

Suratına haykırdı:

— Rakı içecem rakı!

Babaanne kırış kırış, ufacık yüzü, süt mavisi gözleriyle ürktü, sonra da, "Allah sen gösterme Ya-rabbi..." diye mırıldandı. Rakı değil de kitap alacak olsaydı, birikmiş kırk lirasının kırkını da verirdi. Ama rakı? İçen kadar, içki parasını verenin de günaha gireceğine inanan yanı ağır basıyordu.

Tunç, Aznavur'dan bir şarkının melodilerini ıslıkla çalarak apartman merdivenlerini hızla inerken, babaanne torununun ardından üç Kulhüvallahı bir Elham okuyup üflemiş, sonra da kapıyı usulcacık kapamıştı. Gelininin bile ardından okur, üflerdi o. Paşa dedesi, paşa babası... Haminnesi, annesi... sonra çeşit çeşit halalar, teyzeler, dayılar, amcalar, hala, teyze, amca, dayı kızları., bayramlar, seyranlarda renk renk giyilerek koca konağın içinde fır dönülürken, yemin yiyeceğin sözü mü olurdu? Bu yem yiyecek derdi yeni çıkmıştı. Eskiden fakir fıkara gelse, kapıyı çalmağa kalmaz, uşaklar, hizmetçiler koşar, dolu dolu verirlerdi.

Odasına geçti. Saklı yerden bir on lira daha a-yırdı. Ortancaya vermişti, büyüğün de hakkı vardı. Torundu bunlar. Hattâ bir on lira daha ayırmalı, onu da kıza vermeliydi annelerinden gizli. Fazla olsa, kıza fazla verirdi. El malıydı o. Yarın gittiği yerde iyisine mi düşer, kötüsüne mi, bolü olmazdı. Ne görürse baba evinde görürdü kızlar ama,

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

263

ne baba babaydı, ne de anne anne. Hele anne î

içini denin derin derin çekti.

Ne bilirdi paşa soyunun bile bu devirde böylesine azacağını? Azmıştı işte. Oğlunu, gak deyince et, guk deyince suya alışımsı Kudret çiçeğini ne hallere sokmuştu! Zavallı yavrucuğu, böylesine beş paralık karının elinde oyuncak olacak, çöpçülere çöp tenekeleri koşturacak bir dedeyle babanın çocuğu muydu? Mezarlarından başlarını kaldırıp da görmeliydiler yavrucuklarını!

Devrilen akşam güneşinin soluk renginde bir hüznün çöktü içine. Oracığa, demin uyuyakaldığı sedirin önüne yeniden bıraktı kendini; başını sedirin kıyısına dayadı, gözlerini yumdu. Yetmiş yakın bir kadındı. Ayağa kalkıp ortalarda dolaşınca bir baş dönmesi...

Yumulu gözlerinin ardında koca apartman fırıl fırıl dönüyordu sanki.

XV.

Tren Ankara garına girdi, durdu. Kudret Yanardağ hemen hemen en önce inen yolcuların arasında, sarı çantası, kocaman ayakkaplarıyla hızlı hızlı gardan çıktı. Niyeti bir taksiye atlayıp "Bakanlıkların yolunu tutmaktı. Hiçbir işi yoktu oysa "Bakanlıklar"da. Sırf, Valisi, Emniyet Müdürü, Belediye Reisi, esnafını falan cayırtıya verdiği bu şehirden ayrılırken peşine takılan "Sivil"i şaşırt-

261

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

maktı maksadı. Çünkü, zaman zaman tren korirdo-rundan geçerken kompartmana göz atıyordu. Gerçekten herhangi bir "Sivil" miydi? Öyle sanıyordu. Hele istasyona getiren arabacı Kel Mistik'm en son dakikada eline tutuşturmağa çalıştığı paralar..

Gardan çıktı, durdu, bir cigara yaktı, bekledi.

"Sivil" de çıkmış, "Beyefendi"nin durduğunu görünce o da duraklamıştı. Tamamdı canım, sağlam ardına takılmıştı. İyi ki arabacının verdiği paraları almamıştı. Bu paralar herhalde bir suçüstü için önceden numaralan tesbit edilmiş paralardı ki, canına okuyacaklardı. Bıkmış usanmıştı bu türlü yaşamaktan. Ölse, ölebilse... çoluk çocuk... Tunç'la Ya-lım'a acımıyordu.. Erkektiler onlar. Fakat Alev'e? Ortayı bile bitirememiş bir kız çocuğu... o öldükten sonra kendi havasında anaları, çocukları okullarından alır, hayata atardı. Alçak kan, pokeri, birici için..

Bir taksiye çabucak girdi:

— Bakanlıklar'a!

Araba yolu tuttu. Arka pencereden yavaşça baktı. Tam arkalarından bir başka araba geliyordu. Sivil bu arabada olmalıydı. Hiç önemi yoktu. Sivil, siviller vızgelirdi, hepsini atlatırdı evelallah, sırf evdeki kart karyı atlatamıyordu. Günlerdir tam bir esenlik içindeydi ama, zavallı anacığı ne yapıyordu acaba? O karı, o kart, çirkin, yelloz, eli bayraklı kan zavallıya belki de kan kusturuyordu. Hele şimdi, para da yollayamamıştı ki, deli olmuştu musibet!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

265

Arka pencereden gene baktı. Geliyordu, hem de izlercesine! Ama ölmeğe lüzum yoktu şu sıra.. Semâ'nın bi-tezikleriyle küpelerini verir, otelcinin kamından aldıklarını kendine ayırır, daha yaşlandığı zaman başını sokacağı ev için şehrin dışında, Çekmece mi, olur, Bakırköy mü, daha başka bir yerler mi, şimdiden bir arsacık uydururdu.

Cigarasının külünü arabanın açık penceresinden dışarı silkeyim derken, küller suratına, gözlerine geri tepti. Hay Allah belâsını versindi. Ulan amma da pis gitmeğe başlamıştı işler be! Hiç de hayra alâmet değildi gu küllerin gözüne kaçması, işaret kötüydü. Olabilirdi ki "Sivil" bir punduna getirip başşehir'de tevkif ettirmek emrini almıştı!

Aklına birdenbire yatarak, hâlâ elinde tuttuğu lanet cigarayı dışarı fırlattı.

Peki ama, nasıl bir gerekçeyle tevkif ettirebilirdi? Bundan Önceki şehir, ya da kasabalarda buna benzer hiçbir şeyle karşılaşmamıştı. Neden? Neden karşılaşmamıştı da, burada...

Aklına sıska arabacı Kel Mistik geldi. Tamam,. bu mendeburun yüzünden olacaktı. Ne diye binmişti sanki onun arabasına? Bakanlıklar'da indi.

"Sivil"ın arabası da gelmiş, adam inmişti. Bir ara bekledi. Hattâ adamı yakasından tutup yaygarayı basmak geçtiyse de aklından, yeni bir maceraya lüzum yoktu. Elinde san çantası, kocaman ayak-kapların zııt zııt zııt'lanıyla büyük kapıdan içeri;

268

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

I ,

daldı. Kimbilir hangi işleri için memleketin dört bucağından kopup gelmiş çeşitli iş adamları bu zııt zııt geçen heybetli adamı birbirlerine gösteriyor, ns Bakanı olabileceğini kestirmeye çalışıyorlar, kapı önlerindeki odacılar, ellerinde olmayarak iskemlelerinden ayağa kalkıyorlardı.

O, aklında "Sivil" İçişleri Bakanlığına geldi.

"Sivil" merdiven başında kalmıştı ama, bakıyordu.

"Özel Kalem"e daldı. İş sahipleri Bakan'ın yanma girebilmek için sıralarını bekliyorlardı. Herkes kendi âleminde, düşünceli bir sıkıntı içinde sırasının bir an önce gelişvermesini bekliyordu. Onun içeriye zıt zıt zıt girmesi, başta Özel Kalem Müdürü, oradakilerin dikkatini çekmiş, hattâ sağdan ^soldan ayağa kalkanlar olmuştu.

— Rahatsız olmayın evlâdım, rahatsız olmayın!

özel Kalem Müdürünün masasına önemle gitti. O da bu hiç tanımadığı, ama şu kalıp kıyafetine bakılırsa herhalde çok önemli biri olması gereken beyefendiye ayağa kalkmıştı:

— Buyurun beyefendi!

— Vekil beyefendi çok meşguller galiba?

— Çok. Ama arzu buyurursanız... Leb demeden leblebiyi anlamıştı:

— Yoo yooo, dedi,. Kendileriyle görüşeceğim •çok önemli bazı meseleler var. Akşam Ankara Palas'ta görürüm. Selâm söyleyin!

— Başüstüne beyefendi.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

267

O, gene oradakilerin hayran bakışlarını ardında sürükleyerek, zut zıt zıt odadan çıktı. "Sivil" kapıdaydı, tahmin ettiği gibi, Özel Kalem Müdürüyle yaptığı konuşmayı görmüş, duymuştu. O kadar ki, "Beyefendi" çıkarken kapıda saygıyla yol verdi, yerlere kadar eğilerek onu selâmladı. Lâf mı? Herif, hayır, "Beyefendi", koskoca bir Bakanla çok önemli şeyler konuşacaktı ve akşam onu Ankara-palas'ta özel olarak görecekti. Demek bu adam, söy-lendiğince sadece bir "Müfettiş" değil, daha çok daha büyük bir şeylerdi ama, ne? Ardından gene de koştu.

Adam gene bir taksiye binmişti. O da bir başka taksiye binmeliydi ama, taksi yoktu ortalarda. Sağa baktı sola baktı...

"Beyefendi" ise, "Sivil"ın bu halini arka pencereden memnurlukla görüyordu. Şoföre: — Karpiç'e çek! dedi.

Araba, sağa sola koşan "Sivil"ın şaşkınlığı a-rasmda hızla yolu tuttu. Akıl edip arabanın numarasını alsa da, sonrada nereye götürdüğünü sorsa bile gene de hiçbir faydası olmazdı.

Arabada rahat bir soluk aldı, bir cigara yaktı. Evet, otelcinin karısından aldığı altınları İstanbul'da, Kapalıçarşı'da kuyumculardan hemen paraya çevirtip... hayır hayır, beğenmedi. Ne olur ne olmazdı. Birkaç gün bsklemeliydi!

İçinde tuhaf bir önsezi, bu altınların kendisinde kalmıyacağını sandırıyordu. Nedenini, niçinini bilmemesine karşılık, öyle geliyordu gene de. San-

263

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

ki Semâ işleri arapsaçına çevirecek de, sonunda kabak dönüp dolaşıp Kudret Yanardağ'ın kafasında patlayacaktı.

"—.....ne olabilir?" diye geçirdi. "Semâ-

ninkini geç ,fakat ötekileri Semâ'ya vermek için otelcinin karısından aldığını kim gördü? Hiç. Bir ben, bir kadm, bir de Allah! Başka? Hiç kimse..."

Ferahladı bir parça.

"— Diyelim ki biçimsiz bir iddia oldu. Ne çıkar? İnkâr yiğidin kalesi. Yok canım, kendi kendine evham.. Şimdi bırak bunları da, altınları nasıl satacağım?"

Aklından İstanbul'daki Kapalıçarşı hızla geçiyordu. Kapalıçarşı, kalabalık, Vitrinleri küme küme altın, bilezikler, yüzükler içindeki kuyumcu dükkânları... En baştan birincisine dalıyor. Bileziklerden bir çiftini gösteriyor:

"— Şuüarda bakar mısınız?"

Adam, ya da kalfası saygıyla alıyor:

"— Bakalım bseyefendi.."

Eviriyor, çeviriyor:

"— Çok güzel. Ne yapmak niyetindesiniz?"

"— Satmak istiyorum."

Dükkân sahibi ya d?, kalfa söyle bir gözden geçiriyor. Bilezikleri satmayı hiç yakıştıramadığı belli. Bir pazarlık, bir çekişme...

"—! Olmaz!" diye sesli sesli söylendi. ". . . satmak olmaz. Belki de işin bombası patlamış, iş polise aksetmiştir? Semâ'da da adresim olduğuna göre... İstanbul polisi şıp diye bulur İdris'i. Beni »o-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

260

rar. Gerçi İdris, ötekiler ham halat değiller, ağızla rı sıkıdır ya, gene de belli olmaz, boş bulunabilirler!"

Araba Karpiç'in önünde durunca şaşı, ne çabuk geldiklerine. Taksiyi savdı, her ihtimale karşı Karpiç'e girdi. Girerken kapıdakiler önemle:

— Buyursunlar beyefendi!

Diye, yerlere kadar eğildiler. Böyle nice nice beyler, beyefendiler görmüşlerdi. O, zııt zııt ait içeri girdi, sağa sola bakındı. Bahçe bölümündeki masalarda seyrek gruplar... Çıktı. Kapıda bir an durdu:

— Beni İçişleri Müsteşarı beyefendi arayacak, dedi. Akşam, dokuzdan sonra Ankarapalas'tayım!

Yerlere kadar eğilenler:

— Başüstüne beyefendi!

Adam çıktıktan sonra da birbirlerine bakarak gipşak konuşuverdiler:

— Kimdi bu?

— Ne bileyim ben?

— Hangi müsteşar arayacaktı?

— Onu da bilmem.

— Müsteşarların alnında yazmaz ki birader..

— İşin mi yok yahu? Tasa ettiğin şeye bak!

"Beyefendi" hiç vakit geçirmeden yeni bir taksiye atlamış, artık takip falan edilmediğinden emin, istasyonun yolunu tutmuştu. Bir saat sonra tren vardı İstanbul'a. "Sivil" kaynayıp gitmişti ama, g»-

270

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

ne de tedbiri elden bırakmamalıydı. Gar lokantasının kuytu bir köşesine yürümeğe kalmadı, şef garson, garsonlar saygıyla koşuştular:

— Şöyle buyurun beyefendi!

— Beyefendi, bu köşe daha ferah..

Çatık kaşları, geniş omuzlu ağır bedeni, san çantası zııt zııt zııt, gösterilen yerler arasında en göze çarpmayacak köseye gitti, masaya oturdu. Çevrenin gözü ondaydı. Hattâ birbirlerine bir şeyler anlatanlar, bu zâtın kim olabileceğini kestirmeye çalışanlar...

— İki duble Kulüp rakısı, soda ve... —! Evet beyefendi?

- Beyaz peynir, domates, hıyar, söğüş, kavun! >f garson, yerlere kadar eğildi: - Emredersiniz efendim!

Ne olursa olsun, gözleri lokanta kapısındaıydı. Sanki sus işlemiştı. Öyle ya, özel kalemde Ankarapalas'tan söz açmış, bunu Karpiç'in kapımdakilere tekrarlamış, âdeta perçinlemişti. Madem perçinle-mişti, ne işı vardı gar'da? Haydi diyelim ki, aksamın dokuzuna, onuna kadar vakit öldürecek, olabilir, o halde "Sivil" de beklerdi sonucu. Buradan kalkıp Ankarapalas'a gitmesi gerekirdi ki hem imkânsız, hem de geceyi Ankara'da geçirmekle İstanbul'a bir gün daha gecikecek, lanet karısının öfkesini büsbütün kabartırdı.

Rakısı, söğüş, beyaz peynir, kavunu geldi.

!— Başka bir emriniz?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

271

Başını "büyük adamlar gibi" iki yana sallamakla yetindi.

Şef garson çekilirken rakısını yudumladı... Oooh... dünya vardı. "Kenef karı"dan uzak şu günler, hattâ şu saatler ne güzeldi! Çocuklarıyla anacığı orada, bir çeşit "Yedibaşlı dev" demek olan karısının yanında olmasalardı.

Yeni bir yudum.

Olmasalardı, nasıl büyük bir iştahla "işine" ye-nibaştan sarılır, Anadolu şehir, kasabalarını nasıl soyar, nasıl kırk, elli bin vurup istanbul kıyı semtlerinden birinde uyduracağı bir arsaya çantasındaki ev plânlarından birini yaptırır, "Bu pis iş"e son verirdi!

Üçüncü yudum, soda, beyaz peynir, kavun

Ama düşündükleri bu gidişle olamayacaktı galiba.. Ölmeden kurtuluş yoktu. Karısını saymasa. bile, İdris'le ötekiler vardı. Hem de öyle bir vardılar ki... İŞ VE İŞÇİ HABERLERİ ile ESNAFIN SESİ gazetelerinin sahipliğini ona yüklemişlerdi. Sağda solda çeşitli baskınlar yapıp, "Teftiş heyeti" rollerini oynarlarken, "Teftiş heyeti reisliği"ni Kudret Yanardağ'a vermekle topun ağzına onu itmişlerdi. Şayet onlardan ayrılacak olursa, her türlü kötülüğü, yapar, mahvetmek için evini bile cayır cayır yakarlardı.

Yüzünden sıkıntının karanlığı geçti.

Dördüncü yudumla rakısını tamamladı.

Kurtuluş yoktu "Kenef kan"yla, "Kenef arka-daşlar"dan!

272

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Tren saatine kadar "Sivil" falan gözükmeydi. Biletini alıp, birincinin تنها kompartmanlarından birine girdi. Eh, şimdilik rahattı. Hele tren hareket edince, "Sivil" falan Ankara'da kaldı. Hafif bir çakırkeyif içinde, mahmur, başını vagon penceresinin tahtasına dayadı, hemen de uykuya geçti Dü-•günde evini, karısını gördü. Taksi ile eve gidiyordu. Kan, oturdukları katın balkonunda, eîinds sopa, onu bekliyordu. Arabadan inerken koşuyordu aşağıya:

"— Ulan nerdeydin deyyus? Ha? Nerdeydin, cevap ver bakalım!"

"— Karıcığım, dur karıcığım, anlatayım karıcığım..."

Ter içinde uyandığı zaman kargısında, tam karcısında gene "Sivil"i görünce, beyninden vurulmuşa döndü. Adam sırtıyordu:

— Rüya gördünüz galiba beyefendi? Şaşkınlıkla:

— E evet, dedi, evet.

— Hanımefendi fazlaca nu titiz?

— Peki ama, ben sizi..

— Tanıyamadınız mı?

— Yoo..

— Nasıl olur beyefendi? Ankara'ya aym trea-,ie gelmedik mi?

— Farkında değilim.

— Sonra siz Bakanlıklar'a uzandınız.

— Evet.

— Bendenizin de bir işi vardı. Tesadüf, ösei

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Kalem'de, aynı Bakanlığın Özel Kaleminde yani... hattâ siz Bakanı gece, dokuzdan sonra Ankarapalas'ta göreceğinize dair not bıraktınız müdüre.. Neredeyse nefesi tıkanacaktı.

— Evet, bütün bunlardan size ne?

— Bana mı? Hiiç. Sadece memleketimize şeref verip, birkaç gün için işleri yoluna sokan bir beyefendiye hayranlık hislerinin iblâğı ihtiyacıyla..

Herif deli miydi neydi?

— Devam edin!

—> Bizim vilâyet Allaha emanet edilmiş bir vilâyettir beyefendi. Sayenizde birkaç gün caddeler süpürölüp sulandı. Otelleri, lokantaları gezdiniz, dolaştınız. Ne kadar pis, nasıl kontrolsüz olduğunu gözlerinizle gördünüz. Hattâ otellerin pisliğinden, otelcinin evinde kalmayı münasip görmüştünüz.

— Siz bütün bunları nereden biliyorsunuz?

— Bendeniz, misafir kaldığınız otelcinin ev komşusuyum. Ağabeyim terzidir. Bendeniz vilâyette mingayrihaddin memurdum, bu Vali, bu astım-

- lı, tıknafes Vali beni işimden atmıştı. İçişleri Bakanlığına bu sebepten başvurdum. Zât-ı âlinize dert yanacaktım, otelci mani oldu. Cesaret de edemedim.

Adamın "Sivil" olmadığını anlayarak ferahladı. Ferahlayınca da gene hemen "Beyefendi"liğini takındı:

— Neden edemiyorsun? Senin işin, benim işim, bizim işimiz. Bir kelimeyle memleket işi!

— Hak-kı âliniz var beyefendi ama, zât-ı âliniz

F. 18

274

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

bizim oraya gizli gelmişsiniz. Valiyi falan el altından sorup soruşturmak için. Fakat asıl hayran olduğum icraatınız, otelcinin evindeki o musibet karyı defetmeniz!

—Kadıncağız altınlarını falan feda ettiğine yanmıyor, size nasıl dua ediyor bilemezsiniz!

— Namuslu aile içinde böyle şeyler olur mu beyefendi? Bırakın kanunu, dinimize sığar mı? Zaten bu yüzden değil mi dinin gevşediği? Dini gevşek bir milletin de payidar olmasına imkân var mıdır?

Farkında değildi ama, herifin gerçekten de "Sivil" olmadığına inanmıştı. Evet evet, altınları bozdurmamalıydı. Herhangi bir aksilik çıkar da karı gelir, ister, edepsizlenirse, "Adresi boşuna vermedim sana, Al!" diyebilirdi. Diyebilirdi ama, canavar karısından nasıl gizleyecekti bakalım?

— Hele son gün vilâyete gidip de Valiyi makamında bastırmak istemeniz, bütün şehirde memnunluk yarattı. Fakat, size oyun ettiler beyefendi. Bendenizden duymuş olmayın, Vali bey makamında olduğu halde, sizi atlatmış, muaviniyle görüştürmüş. Gerçekten muavin beyle mi görüştünüz?

— Evet.

"Evet" ama, mesele altınların saklanması. Eve gidince, yakasına "Para!" diye yapışacaklardı her zamanki gibi. İdris'e uğrasa önce, tren gece varı-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

275

yordu İstanbul'a. O saatte İdris yazıhaneyi kapamış olurdu.

Terzinin gadre uğramış memur kardeşi, Kud-ret'in "Teftiş ettiği" şehre gelince, kalktı. "Beye-fendi"nin elini öptü:

!— Hayırlı yolculuklar beyefendiciğim..

— Güle güle evlâdım.. Hemşehrilerinize selâmlarımı götür, hepsinin gözlerinden ayrı ayrı öptüğümü söyle!

— Emredersiniz beyefendi.

İndi. Arabacı Kel Mistik oralardaydı. Heyecanla:

— Mistik, dedi, Mistik!

Arabacı Mistik, "Beyefendi"ye vermeyip kendisinde kalan iki yüz liranın hızıyla hergün kafayı çekiyordu. Gene sarhoştı:

— Ne var? dedi.

!— Seninki trende!

— Kim benimki?

— Müfettiş bey!

Birden coşkun bir heyecana kapılan arabacı Kel Mistik, sordu:

— Hani? Nerede?

— Bak, orda, nah... Birincinin penceresinde!. Mistik koştu. "Beyefendi"nin bulunduğu kom^ partımana girdi, iki yüzü almayıp kendisine bıraktığı için daha çok, ellerine sarıldı:

— Allah çocuğunu çocuğunu bağışlasın beyefendi, Allah taş deyi tuttuğunu altın etsin...

Şu pis herife gene nereden rastlamıştı!

276

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

277

— Peki peki.. Çok yaşa haydi...

— Beyefendi sen benim babamsın, şerefsizim ki babamsın!

— Teveccühün, peki...

Kel Mistik öyle sarhoştı ki, "Teveccüh"ün avradına sövdü yanlışlıkla. Sonra toparlandı:

— Affet beyim, Allahını seversen affet!

— Canım efendim affedecek bir şey yok..

— Ne demek yok? Senin gibi bir beyefendi'nin huzurunda ben kim oluyorum da meselâ...

— Meselâ ben kim oluyorum da...

— Peki peki..

Kampana çaldı da kurtuldu Arabacı Kel Mistik trenden atlamış, yavaş yavaş hareket eden trenin yanında koşuyordu:

— Allah yolunu açık etsin beyim, Allah taş deyi tuttuğunu...

Tren hızlanmıştı. Mistik gerilerde kaldı. Sonra büsbütün artmış sarsoşluğuyla geri döndü, "Beyefendi"nin "Sivil" sandığı terzinin kardeşinin yanına geldi:

— Ulan ne adamdı be! dedi. Ne adamdı yahu..

Ağlamağa başladı. Ağlaması sevinçtendi. Lokantacıdan aldığı beş yüzün üç yüzünü karısına kap-tırdıysa, iki yüzü de kendine nasip olmuştu ya!

— Ben hayatımda böyle namuslu, böyle erkek müfettiş görmedim. Böyle adam insanı çekip vur-sa, insan kanını helâl eder be!

Arabaya girdiler.

Terzinin kardeşi:

— Nereye gidiyor buradan acaba? dedi. Kel Mistik düşünmeden:

— Teftişe, dedi.

— Doğru. Ankara'da Bakanlıklar'a gitti, şipşak raporunu verdi. Gözümle gördüm şerefsizim...

Arabacı Kel Mistik'in canı sıkılıvermişti birdenbire : Sakın şu beş yüzünü aldığı lokantacı hakkında da rapor vermiş olmasındı?

Canı büsbütün sıkıldığı halde gene de bozmadı. Her zamanki gibi kırbacını beygirlerinin yeleleri üzerinde şaklattı:

— Deheeeey!..

İş sarpa sararsa, "Görmedim, bilmem, duymadım, haberim yok. Hem ne, ben lokantacıdan beş yüz, meş yüz de almadım!."

I I

XVI.

Şehvar, kaim siyah çerçeveli gözlüğü, gözlük ardında âdetâ burun köklerine akmış gözleri, gene bir genç kızı hatırlatmak istercesine aşırı boyalı dudaklarıyla semt bakkalına geldi, içeriye her zamanki çalımıyla girdi:

— Pazar ola bakkal başı!

"Bakkal başı", otuzla otuz beş arası, dinç, semt kızlarıyla daha çok da semtin fakir kadınlarının e-Unden hemen hemen pusulayı şaşırması bir adam, yü-

278

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

reği hop ederek, çirkin olmaktan çok acayip kadına baktı:

— Buyursunlar hamfendi..

— Bizim kocakarıya neden istediklerini, vermediniz ?

Bakkal yutkundu, güldü, sonra ciddileşti:

— O kadın gerçekten beyefendinin annesi mi?

Bunu lâf olsun diye sormuştu. Yıllardır dükkâna pek uğramasa da, biliyordu Kudret beyin annesi olduğunu. Lâf olsun diye, daha doğrusu çirkin karının bombardımanından kurtulmağa yarar diye sormuştu işte.

Çirkin kadın şaşıtı:

— Aa...

— O maksatla sormadım efendim. Biliyorum annesi olduğunu ama, çok pısırık. Sonra bir hayli de geveze!

Çirkin kadının gözleri dört açıldı:

— Yoksa dedikodu mu yaptı ?

— Efendim, lâf aramızda, ebe Hayriye hanımlara bir misafir getirmişsiniz, genç bir kadın., doğru mu?

Çirkin kadının dikkati büsbütün arttı:

— Onu ne alâkadar edermiş?

— Mesele burada işte. Diyor ki: Oğlumun kesesinden gene viskiler içiliyor, pokerler bezikler oynanıyor, Emirgân gezileri, Sipahiocağı atları, otomobiller gırla. Bu saltanatın sonu bakalım nasıl gelecek, diyor. Ben de...

Şeh var'm tepesi iyice attı, açtı ağzını;

• MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

279

— Pis bunağın sözüyle postayı kestin öyle mi ? Aşk olsun sana! Şunu iyi bil ki, bakkal efendi ben, Kudret'in bugüne bugün nikâhlı karışım.. Anasının üzerimizde hiçbir hukukî önemi yok. Kapımda Allah rızası için tutuyorum. Kafamı kızdırırsa vallahi de, billahi de kolundan tutar kapı dışarı ediveririm!

Konuşurken gözleri burun köklerine büsbütün akıyor, yüzü çarpılıyordu..

Ardını getirdi:

— Pis, seciyesiz, âdi insanlar.. Kadın misafir dediği, âdi oğlunun marifeti. Bir köşelerde kıvrılıp kalmazsa nasıl olsa gelecek, soracaklarım var ondan. Kadın kendisiyle ilgili, kendisiyle!

Sonra sakinleşti:

— Sen şimdi ver bana iki şişe viski daha...

Bakkal yutkundu.

•— Neden vermiyorsun?

Ellerini ovalıyarak:

— Vallahi hamfendi, dedi. Borç biraz aştı da. Malûmu âliniz, başka müşterilere de veresiye fazlaca takıldı...

— Ben başka müşteriler gibi iniyim?

— Onu demek istemedim efendim. Yalnız, Te-kele para yatırmam lâzım. Tüccara, vergiye...

— Hadi hadi. Bu gece değilse yarın gelir, borçların temizlenir. Sonra, a... ne ayıp! Biz her zaman böyle veresiyeler yapmaz mıyız Akif efendi? Ben senden biraz da para isteyecektim!

280

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Bakkal Akif, tezgâhı yanındaki ahabına hazin hazin baktı:

— Kaabil değil hamfendi bu sefer, dedi. Vergi ve Tekel'e yarın para yatırmayacak olsam kolaydı ama...

— Peki peki., ver viskilerimi!

Bakkal Akif istemiye istemiye viskileri getirdi verdi. Şehvar aldı, dükkândan çıktı. Daha pirzola yaptıracaktı kasaptan, manavdan domates, havuç falan alacaktı.

Bakkal ardından:

— Allah belâsını versin böyle karının! dedi. Kırkın üstünde ahbap:

— Niye?

— Kocası fazla açılırlarsa postayı kesersin, dedi. Halbuki bunlar...

Veresiye defterini sinirli sinirli çıkardı, açtı:

— Şuna bak birader. İki bine yaklaştı. Adam teftişe giderken, bini aşmasın diye tenbih etmişti. Kariya lâf anlatamıyorum ki...

Bu sırada Kudret Yanardağ'ın kızı Alev, dükkândan içeri bomba gibi girdi:

— Bana bir paket çiklet, on lira para! dedi. Bakkal çiklet paketini yanındaki vitrinden alıp verdi:

— Para yok...

Alev çiklet paketinin kâğıdını yırtınıştı bile:

— Şimdi kafana bir şey indiririm ha!

— Anneniz dedi ki...

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

281

— Uuuuf, annemden başlatacaksın şimdi. Hadi be!

Tepinip duruyordu.

Bakkal, yanındaki ahbaba baktı. Ahbaba göre, "değil bir onluk, insan bu yavruya beş, on, yüz onluğ u feda eder, düşünmezdi bile!"

— Ver, ver, veeer! dedi. Küçük hanımı boa çevirme. Kimbilir belki de sinemaya gidecektir?..

Alev dudak büktü:

— Sinemaya para vermem ki. Demir âbinin canı sağ olsun...

Bakkal tertemiz, gıcır gıcır bir onluk çıkarıp uzattı.

Genç kız parayı kaptı, dükkândan çiklet çiğneyerek hoplaya zıplaya çıktı. Bakkalın da, ahbabının da akılları gitmişti.

— Ulan Akif, dedi ahbabı. O çirkin kariya iki şişe viskiyi verdin de, bu yavruya on kâğıdı mı çok gördün?.. Ulan canımı istesin vereyim be!

Bakkal göz kırparak:

— Canım, dedi, dallandırma. Sen varsın diye biz de ağız yaptık. Şu arka deponun dili olmalı da...

— Allahını seversen?

— Ohooo...

— Kız değil mi?

— Kız, kız ama, anasının kızı!

Bakkalın ahbabının aklından içeriki depo, depoda az önceki kızın savrulmuş etekleri geçti. Bakkal:

— En az yarım düzine sevgilisi var, dedi. Kar-

282

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

i I i

şıda üniversiteli talebeler oturur. Geceleri, gündüzleri, yanına arkadaşlarını da alıp oğlanlara...

— Ne yapıyorlar?

— Eteklerini kaldırıp bacaklarını gösteriyor-larmış da, kasap sinirlenmiş, geldi bana dert yandı...

— Dert mi yandı? Genç kız bacaklarına mı sinirlenmiş enayi?

— Canım, herif yetmişlik.

— Bunlar değil yetmişlik, ölüyü canlandırırlar be!

Gülüştüler. Sonra ahbap:

— Peki, dedi. Oğlanlar ne yapıyor?

— Ne yapacak? dedi bakkal. Bu semt çok verimli bir semttir. Bu çocuklar, Anadolu'nun şurasından burasından geliyorlar üniversiteye. Üçü beşi birleşip kat, oda kiriliyorlar. Anlarsın ya?

— Vallaha bu zamanda talebe olmak varmış! Dükkâna başka müşteriler gelip gidiyorlardı.

Semtın en azından kırk yıllık bakkalıydı bu dükkân. Otuzluk bakkal, babasının sağlığında da gelir gider, çevrenin genç kızları, daha çok da yoksul kadınlarıyla kaynatırdı ama, babası on yıl önce ölü-verince, dükkâna temelli yerleşmişti. Hiç değilse günün on beş, on altı saatini burada semtin çeşitli dedikodularını dinlemekle geçiriyordu. Ahbap sordu:

— Bu kızın babası ne iş yapıyor? Müfettiş falan rai?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

283

Bunca yıldır o da gerçek işini bilmiyordu Kudret Yanardağ'ın. Enine, boyuna, kapı gibi adam. Kocaman bıyığıyla semt kadınları, daha çok da kocası öleli yıllar olmuş, ölürken mal, mülk, akar bırakmış hamfendiler pek ilgileniyorlardı. Bir Ifakat hanım vardı, altmışlık.. Eski valilerden birinin on beş yıllık dul hanımı. Ne zaman dükkâna gelse, Kudret beyin çirkin karısını sorar, sonra da başlardı :

"— Şehvar mı? Ayyy... evlere şenlik... o ne yenmez yutulmaz şey öyle ayol! Allah sabırlar versin Kudret beye. Doğrusu hazâ erkek. Yere çak çakılır. Öyle beyefendinin küfvü mü o postal?"

Bakkal, ahabasına tam bu Ifakat hanımdan söz açacaktı ki, Ifakat hanım, inceltilmiş kaşları, boyanmış saçları, kimbilir ne çeşit kremlerle saatlerce ovulmuş pırl pırl yüzüyle dükkândan içeri girdi. Tam: "Pazar ola bakkalbaşı? Kudret beyden ne haber?" diye soracaktı, bakkalın yanındaki ahab gözüne ilişince kendini tuttu.

Ama bakkal anlamıştı:

— Arkadaş yabancı değil Ifakat hanımcığım, dedi. Ne haber ebelerdeki genç kadından?

Ifakat hanım bunu beklermiş gibi: !— Ah sorma Akif efendiii, sorma, dedi. Gene iki şişe viski ile gidiyordu gudubet... Bakkalın dertleri debreşti:

— O yaprağı hiç açma. Versen bir türlü, vermesen bir türlü. Kudret beyin annesi gelmişti, açtı ağzını yumdu gözünü!

284

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Ben gönderdim ayol. Verme, kes veresiyeyi efendim. Mecbur değilsin ya!

— Demek siz gönderdiniz?

— Ben gönderdim ya.. Zavallı kadıncağz tâ Tahtakale'lerde, tuzcu yanlarında çalışsın, üstelik paşazadeliğiyle, öteki gudubet postal, yazının ne idüğü belirsizleriyle sevicilik yapsın, viskiler, pokerler oynasın. Eee... Cenabı Allanın parmağı yok ki soktuğu gibi insanın gözünü çıkarsın. Pis kadın. Bulmuş kapılardan sığmaz, aslanlar gibi beyefendiye, takmış yuları...

Elinde zeytinyağı şişesiyle genç bir kadın girdi dükkândan içeri. Ifakat hanımı görünce âdeta sevinerek sokuldu:

— Ablacığım, haberiniz var mı Şehvar'dan?

Altmışlık kadın, çokluk öykündüğü genç kızların o, başlarının bir davranışıyla, alınlarına düşmüş saçlarını arkaya atışlarını hatırlatan bir davranıştan sonra, sordu:

— Yoo.. ne olmuş?

— Viskiler, pokerler, gençlerle gene Sipahi Ocaklarına gidip atlara binmeler, otomobil kullanmağa kalkışmalar...

Ifakat hanım gene bir genç kızı hatırlatır biçimde : . — Şekerim, dedi. Şehvar'm eski zenaati o!

— Doğru ama, Semâ mıdır nedir, o karıyı kıskanmalar ya?

— Kimden?

— Küçük oğlundan ayol!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

285

— Tunç'tan ha?

— Benim kayınbirader söyledi. Geceleri çocuk ebenin evi etrafında dolaşıyormuş. Semâ da pencereden kibritle işaret veriyormuş. Hattâ birinde kapıya inmiş. Gecenin dördünde mi, üçünde mi ne...

— Sonraaa???

— Sonrası, annesi derdine yansın!

— Ebe? Ebe ya?

— Ebenin neden haberi var ki? Haa, dur dur., asıl haberin koyusunu unuttum. Semâ var ya Semâ?

— Evet?

•— Bizim komşuların görümcesi tanıyor. Kum-kapılıymış!

— Burada ne geziyor ya?

— Belli değil. Anası da varmış karının, babası da ama, konuşmuyorlarmış. Karı birine mi takılmış, Anadolu'ya okuyucu olarak mı kaçmış ne. Babası müslüman, mütedeyyin adammış!

Dükkâna Kudret Yanardağ'ın büyük oğlu girince iki kadın dedikoduyu kestiler. Ifakat hanım kırıtı:

— Ooo... maaşallah Yalım. Nasılsın bakayım?

— Teşekkür ederim Ifakat hanım teyze...

— Bey baban gene uzun uzun gitti...

— Ne yapsın be İfakat hanım teyze? Vazife..

Bakkala sağ elinin şahadet parmağıyla "Bir onluk.." demek istedi. Bakkal yanıbagındaki 'ahbabına baktı, sonra kadınlara.

İfakat hanım anlamıştı:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Ayol versene delikanlının istediğini! dedi.

Bakkal, çaresiz, çekmeceyi çekti, kirli bir onluk çıkarıp uzattı. İfakat hanım hemen lâf sokuşturdu :

— Aaah, ah. Senin gibi oğlum olaydı da Yalım, apartımanımı satıp yeseydi. Ana ana değil ki!

Yalım, bir yandan onluğu koparma, öte yandan da gururunun okşanmasından coşarak İfakat hanımın boynuna sarıldı:

— Ah teyzeciğim, teyzeciğim. Farzedin oğlunu-zum!

— Aa.. farzedemem Yalım. Her zaman söylüyorum, gelirsın yanıma, benim katımda benimle oturursun... feda olsun!

Kapıda küçük:

— Yoo.. İfakat hanım teyze, ağabeyime pas vermek yok, şerefsizim kan çıkar!

İfakat hanım "Kah kah kah" güldükten sonra:

— İlâhi Tunç, dedi. Sen çok yaşa e mi? Yalım:

— Kıskanma oğlum, kıskanma. El elden üstündür!

Bakkal:

— O kadar, dedi.

Tunç, ceketinin yakasında hukuk rozetiyle içeri girdi, İfakat hanımın boynuna sarıldı:

— Canım sevgilim benim, şeker sevgilim, biricik sevgilim...

İfakat hanım sözde kızdı:

— Yooo... bana numara yok!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

28?

— Neden? Ne oldu? Göz kırptı:

— Çakarsın ya?

— Anlamadım ki..

— Getir kulağını.

Genç adamın kulağına "Semâ"dan söz açtı. Tunç:

— Susss.. dedi. Kimden duydun?

İfakat hanımın az önce dedikodu yaptığı genç kadın zeytinyağı şişesiyle oradan kaçarcasına uzaklaştı ama, Tunç anlamıştı:

— Bu inek mi söyledi? Sonra sırrı açıkladı:

— Ona da kayını söylemiştir ama, o kayınıyla olan dalgasını mahalleliden saklasın.

İfakat hanım yepyeni bir dedikodu konusu yakalamıştı :

— Allasen? diye genç adamın koluna girdi. Demek...

Genç adam bakkala, tıpkı tıpkısına ağabeyisi gibi işaret ederek bir onluk istedi. Bakkal çaresiz, onun da gönlünü gördü. Hep birlikte dükkândan çıktılar. Bakkalla ahaba yalnız kalmışlardı.

Ahaba:

— Vay anasını, dedi. Ulan senin dükkân amma da eğlenceli be!

Bakkal içini çekti:

— Arasira olursa eyvalla. Ama benim gibi yıllar yılı aynı yerde patriğin eşeğini işte o biçim olursa, çekilmiyor. Dünya kadar para taktım sağa

288

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

sola. Evet, kazanıyorum, kazanıyorum ama, kârın yarısı karı kancığa gidiyor. Bu yüzden peder rahmetli elli beşine varmadan... Ahaba:

— Amaaan sen de, dedi. Atm ölümü arpadan olsun be Akif!

Bir kıyıda ki fötr şapkasını alıp çıkarken:

— Haydi ben tüyüyorum!

— Güle güle. Canın festival isterse uğra. Akşam üzerleri uğrarsan daha eğlenceli olur.

Kapıya kadar gidip ahababını yolcu etti. Sonra dükkân kapısında durup güneş dolu caddeye bakmağa başladı. Dalmıştı. Birden kendine gelerek safi dikkat kesildi: Hızla geçen taksilerden biri, Kudret Yanardağ'ın oturduğu apartmanın önünde durmuştu. Sarı çantası, kocaman sarı ayakkapları, iri gövdesiyle adam taksiden indi. Çevreye pek de aldrış etmeden apartmandan içeri girdi. Bakkal ellerini birbirine memnurlukla sürdü. Ee... iki bine yaklaşan borcun sahibi gelmişti!

Kudret Yanardağ, evine yaklaştıkça yürek çarpmaları artmıştı. Günler, haftalardır Anadolu şehirlerinde ne iyiydi. "Kenef karı"nm korkusundan uzak, çevresine dilediğince cart curt edip, cart cur-tuna karşılık saygı toplayarak rahat günler geçirmişti. Ama şimdi galiba işler çatalanacaktı.

İdris'e uğramış, herif ağzının içinde bir şeyler gevelemiş, sonra da, "Semâ'nın geldiğini, karısıyla

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

289

karşılaştıklarını" anlatmıştı. Ama Kudret Yanardağ şimdi bütün bunları bilmiyordu, sözde.

İlk katı, çarpan yüreğiyle suçlu suçlu çıktı. Durdu biraz. "Kenef karı" evde miydi acaba? Ev-deyse nasıl karşılayacaktı? Nasıl karşılayacağını biliyordu. Neden bunca zamandır para göndermediğini ilk plânda ortaya atacak, sonra da Semâ'dan lâf çakacaktı ki, meydan vermeyecek, kadının altınlarını ortaya çıkarıverecekti. Artık ondan sonrası ne olurdu, bilmiyorum ama, ilk fırtınayı böylece geçirirdi herhalde.

İkinci kat.

Bıkmış ıısanmıştı şu hayattan. Anadolu'yu bölge bölge gez, dolaş. Cart curt et, paralar sızdır, yanlış bir davranışla da yakayı ele verdin mi gir içeri. Ve tabii "Kendi düşen ağlamaz. Ona kim dedi milleti dolandır diye?" karşılığını al, almazsan bile şundan bundan duy.

Çantasındaki ev plânları aklına gelince ferahladı. Otelcinin nikâhlı karısından Semâ'ya verilmek üzere aldığı altınları hatırladı. Ne Semâ'nın ona emanet ettiği altınlar, ne de topladığı "Tahsilat" paraları... Belki sadece otelcinin nikâhlısından aldığı altınlar kendisine kalabilecekti. İşte bu altınlarla, Şehvar'dan gizli bankaya koyduğu bir, iki bin lira ona ömrünün sonunda şehrin dışında üstü iki oda bir salon, altı kahve bir evcik yaptırabilirdi. O zamana kadar Tunç, Hukuku; Yalım, Tıbbi bitirirler, kız da kocaya giderdi. Anacıyla yalnız kalır-

F. 19

290

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

lar, kafasını dinlerdi.

Üçüncü kat.

Yüreğinin çarpıntısı dayanılmaz bir hal almıştı ki, üzeri kıllı, kalın parmağını zile uzattı, beyaz düğmeye bastı. Başı dönüyor, gözleri kararıyordu. Bunca yıl gezip dolaştığı memleketlerde ne Vali'-ler, ne de Emniyet Müdürleri'yle çeşitli memurlardan korkmamıştı şu az sonra karşılaşacağı karısından korktuğu kadar. Kadın değil, Allanın belâsıydı. Bir tane vursa yamyassı edebilirdi İfakat hanım teyzenin dediği gibi ama, olmazdı ki. Karı "Teftiş ve tahsilat" işinin içyüzünü biliyordu. Hele vursun! Burun köklerine akmış şaşı gözleriyle kıyametleri koparırdı.

Kapı açıldı: Annesi anneciği! Boynuna sarılmak, yanaklarını öpmek öpmek geçti içinden ama, acaba Şehvar evde miydi?

Sütlâç kırışıkları içindeki bembeyaz yüzüyle annesi:

— Gel yavrum, dedi. Hiç kimse yok!

Ancak o zaman girdi, anneciğinin boynuna sarıldı, kırışık yanaklarını öptü öptü öptü.

Yaşlı kadm çok sevdiği oğlunun geniş göğsüne başını yaslamış, hıçkırıyordu.

— Anneciğim, dedi Kudret Yanardağ.

— Yavrum, yavrucuğum...

— Niçin ağlıyorsun?

— Nasıl ağlamam yavrum, ah nasıl ağlamam? Şehvar gene gemi azıya aldı. Senin yokluğundan istifade, ne ata binmeler, ne otomobil kullanmalar, ne

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

291

de şu ahlâksız ebenin evine genç kadınlar kapatmalar... Ayol viskiler sel gibi aktı. Mahallelinin diline iyice düdük olduk. Arımdan, namusumdan kimselerin yüzüne bakamıyorum. Nihayet dayanamadım, gittim bakkal Akif efendiye, oğlum dedim, veresiye kısı bir parça. Neden vâlde hanım? dedi. Nedeni var mı yavrum? Can mı dayanır o borçla- ' rı ödemeye? Onları yarın benim oğlum ödeyecek! Neyse ki sen geldin...

Anne'nin odasına geçtiler.

Kudret Yanardağ, annesinin sedirine oturdu:

— Benim gelmem neyi değiştirir ki, anneciğim?

Annesi dikildi:

— Ne demek neyi değiştirir oğlum? Bu evin erkeği sensin!

Kudret Yanardağ, işin içyüzünü bilmeyen annesine bomboş gözlerle bakıyordu. Evin erkeğiymi ama, kadm bütün sırlarını biliyor, erkeğinin erkekliliğini sifra indiriyordu. Bütün bunları anacığın anlatmak o kadar zordu ki!

Yaşlı kadın durmamacasına akıl vermeye çalışıyordu oğluna:

— Bundan sonra çöpçüye teneke meneke götürme Kudret. O paşa soyundan geldiyse, sen de paşazadesin. Neden kendini bu kadar alçaltıyorsun ? Kazık gibi oğlanlar ne güne duruyor? Kız ne güne duruyor? Kendisi götürsün, yazının Çingene maşası. Sonra... o kızın da gemlerini kıs birazcık!

— Neden? Ne var?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Azgın Mart kedileri gibi evlâdım. Dün terasa çıkmıştım. Allah vermeye, arkasında en azından sekiz, on oğlan. Herbiri de kazık gibi kazık gibi. Oğlanlarsa onlar da başka âlem. Karına gelince...

Kudret Yanardağ üzeri kıllı kocaman elini havaya kaldırarak annesinin sözünü kesti:

— Bırak şimdi bütün bunları. Seninle konuşacaklarım var!

Çantasını yerden iştahla aldı, dizleri üzerinde açtı, içinden en yeni ev krokisini çıkardı:

— Bak anneciğim, üstte şöyle şöyle iki oda, ortada salon, arkada mutfak, yanında tuvalet... Odalardan birinde bir şömine. Hani bey babamın sağlığında oturduğumuz köşkün şöminesi gibi?

Yaşlı kadın artık bir daha hiçbir zaman geri gelmeyecek kocasının eski günlerini hatırlamış, yüreği kabarmıştı. Gözlerinden sıcak sıcak yuvarlanmaya başlayan yaşlar kırışık yanaklarından yere düşüyorlardı. İçini dertli dertli çekti. Aaaah ah, nasıl hatırlamazdı o köşkü? Paşa kayınbabasından kalma, saçakları dantelâlar gibi işli, çingir çingir-dı. Kudret'in babası, paşa babasının lândo'suyla gelirdi eve. Başında hasırlı, vişne çürüğü fes, ayaklarında kaloş potin... ya bıyıkları? "Sülüs vav" gibiydi. Kapıdan karşıları onu. Koynu koltuğu lâti-lokum, akide şekeri, tahin helvası paketleriyle dolu, salına salına merdiveni çıkar, merdiven başında aururdu. Elinden alırdı kocasının, paketleri. Sonra yatak odasına geçilirdi. Sadakor geceliğini değiştir-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

293

ken, kocasına yardım eder, elbiselerini itinayla askıya asardı. Nerdeydi gelini Şehvar, nerdeydi o. Onların zamanında kocaya karşı "Sen-sensin, ben ben!" yoktu. Haddine mi düşmüştü kocasına çöp tenekesini verip çöpçüye koşturmak!

— Sen beni dinlemiyorsun ama, anneciğim... Kafasındaki sinemanın şeridi koptu:-

— Ben mi yavrum? Eski günlere gitti aklım da...

..!;.-!;: :^..zr.

— Şu altınları sakla iyi bir: yere. Şehvar'a, oğlanlara, kıza sakın gösterme ha!

— Nerden aldın bunları?

Attı: || |.-.:, :. :.-? |.-,.;j,-:i1

— Birisinin işini yaptım, ' karşılığında bunları yerdi. Ne yapacağız biliyor musun?...: \ ;: :->:-

— Ne yapacağız, yavrum? .. | .-.'•.. -: : :.' 'g.

— Zamanı gelince bozdurup, barikadaki paramızın üzerine ekleyip, evimizi yaptıracağız! -

Yaşlı kadın.bu işin ne zaman, nasit olabileceği-ne akli hiç eriniyordu.. Bu karı,'bu .oğlanlar, bu:kız./. bulmuşlardı bir "Küşneli ahır", ders, _okul, üniversite hak getire, zavallı adamcağız; .çalış,î kazany: dir din, getir ver, hazır yesinler! .-iv.-:.. ./...;|:-.!

Gene de altınlarla kalktı, onları Şehvar'la çocukların bulamayacakları bir kıyıya sakladı. , _ -

— Aman sakın haberleri olmasın ha. anneçim!

:-'

— Olmaz evlâdım, olmaz.. Daha olmazsa, işe gidip gelirken, yemek sepetimin altına saklarım, biter gideE. ... ; v .;.. ; .;.\;V:-;.;: -;.;.;//

294

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Tamam, bu daha iyi..

içini çekti. Annesiyle çokluk bagbaşa kaldıkları zamanki gibi başladılar tatlı tatlı konuşmaya:

— Bu oğlanlardan da, kızdan da hayır yok bana anne, biliyorum. Bütün sıkıntım, Tunç'un Hukuku, Yalım'ın Tıbbı, Alev'in de Orta'yı bitirmeleri. Alev ortayı bitirdi mi, varsın okumasın isterse. El malı. Nasıl olsa çekip kocaya gidecek. Benim beklediğim, oğlanların birer külah kapması. Külah kaptılar mı, anaları yanlarına gider yamanır!

— tyi ama oğlum, bakalım oğlanlar isterler mi?

— İstesinler efendim, anaları!

— iyi doğru... Gelinler? Gelinler kaynanayla oturmaya yanagsalar âmenna. Fakat hiç aklımın işi değil Şehvar'la bir çatı altında oturacakları...

Kudret Yanardağ'm genig, yakışıklı yüzünden sıkıntının esmerliği geçti. Biliyordu, biliyordu ama, öyle farzetse ne olurdu annesi sanki? Yoksa Şeh-var onu bırakır mıydı hiç? Başının belâsıydı. Onu mezara

kadar takip edecek, ondan sonra da oğlanların, arada da kızın başına belâ olacak, ağızlarının tadını kaçıracaktı.

Gene biliyordu ki, yıllarca sonra bile belki de ulaşamayacağı eve annesinin ömrü yetmeyecekti. Zaten nerdeyse yetmişin eşiğinde, her sabah işe giden bir kadındı.

Birden kat zili deli deli çalmaya başladı. Anayla oğulun arasına sanki hiç hesapta olmayan bir bomba düşmüştü. Fırladılar şaşkınlıkla. Yaşlı anne

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

295

kapıyı açmaya koşarken, Kudret Yanardağ da çantasıyla filân kendi yatak odalarına geçiverdi. Şayet Şehvar geldiyse, onu annesinin odasında değil, kendi yatak odalarında görmeliydi.

Gelen Alev'di. içeriye fırtınaya tutulmuşçası-na bir heyecanla girdi:

— Babam mı gelmiş? Hani? Nerde?

İçerden seslendi:

— Buradayım kızım, buradayım!

Alev koştu:

— Çok para getirdiniz mi? Haminnesi oda kapısında durmuştu:

— A kızım, dedi. Paradan önce halini hatırını sor babanın. Adamcağız hasta mı, sağ mı? Ne biçim evlâtlık bu anlamıyorum ki...

Genç kız sert bir davranışla haminnesini payladı:

— Be.-.. Karışma sen be!

Tam bu sırada kapı gene çaldı. Haminne, gene koştu, açtı. Bu sefer de iki oğlan.

Tunç:

— Kudret beeeey, diye bağırdı. Kudret beyefendi!

Yalım ekledi:

— Annem bir odun kapmış geliyor, şerefsizim! Kudret Yanardağ'm sırtında sanki soğuk terler belirdi.

— Niçin? dedi. Ne yaptım? Tunç:

I^P

296

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Daha ne yapacaksın? Ne diye mangır yol-lamadın?

Yalım ekledi:

— Bakkala dünya kadar borç oldu! Ve üç çocuk, karmakarışık başladılar:

— Annemin huyunu biliyorsunuz, değil mi?

— Her zaman böyle yapar!

— Niçin?

— Şimdi annem gelince sorar niçinini. Öğreniriz...

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

297

Üstüste birkaç sefer azarlanan haminne, gözyaşları içinde odasına geçmiş, akşam namazına durmuştu. Tam duaya başladığı sıra Şehvar, daha merdivenlerde başlayan yaygarasıyla geldi. Kat kapısı açıldı zaten:

— Nihayet teşrif edebildiler demek? Halbuki ben onu bir köşede geberip kaldı sanıyordum. Hani, nerede ?

Kudret Yanardağ çarpan yüreğiyle, buz gibi, dışarı ok hızıyla fırladı:

— Buradayım karıcığım!

Şehvar, büsbütün şaşılmaş gözleriyle:

— Yaa, dedi. Buradasınız demek? Demek bir eviniz ve çocuklarınız olduğunu nihayet hatırlayabildiniz

Kudret Yanardağ beyefendi, hasır eskileri, çöp tenekeleri...

Odasında haminne, sesli sesli: ;;;.....

— Sadakallahil'azîm! dedi.

Şehvar, oğlunu bırakıp anasına döndü:

— Ne o kocakarı? Kara çalı gibi girdin mi aramıza gene?

Seccade üzerinden:

— Ayıp ayıp, dedi. Boyunuzla beraber evlâtlarınızın arasında... Bir kadın, kocasına böyle hitap eder mi?

Şehvar kıpkırmızı kesilerek: -||

— Sen işine karış! dedi. Kocasına döndü:

— Ee, anlat bakalım, gemi aslanı?.. Çocuklar kahkahalarla güldüler. . - |

. .İçerden:: . . . " ...

— Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh... ::

— Kes be! diye bağırdı .Tunç.

Şehvar:

— Bu bunak anandan,bıktım usandım. Evet, cevap ver, cevap: Haftalardır nerelerde boy gösteriyordun bakalım?

Sorusunu gene kendisi cevapladı:

— Nerelerde olacak? Sağdan soldan itibar görünce başı döndü, evi, karyı, çoluk çocuğu unuttu. Öyle değil mi?

Kudret Yanardağ tombul avucuna hafifçe ök-sürdükten sonra:

— Değil, dedi. Başım öyle bir derde giriyordu ki...

Birden hatırlamışçasma:

— Ha, dedi. İdris'i gördüğünüz yar mı?_

298

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Şehvar anlamlı anlamlı sordu:

— Yoo.. niçin?

— Semâ diye bir kadın gelecekti...

— Ne kadını?

— Anadolu illerinden birinde tanıdığım bir otelcinin yanında metresti. Bana sığındı. Hattâ burada kendisine verilmek üzere altınlarını da bana emanet etmişti. Gelmişse verelim altınlarını diyecektim.

Şehvar hiç bozmadı:

— Geldiği zaman verirsin. Peki, kaç paramız var?

— Beş bine yakın.

— Beş bine yakm mı? Üç haftadır bu kadar mı tahsilat oldu?

— Sorma başıma gelenleri... Oyalanmamın sebebi, son vilâyette işlerimin ters gitmesinden. Az kalsın bir çuval inciri berbat ediyorduk...

— Niçin?

— Pis bir arabacı musallat oldu. Lanet herif, pireyi deve yaptı. Şehre bir cayırtı...

Başından geçenleri, işine geldiği biçimde anlattı. Ne otelcinin karısından Semâ'ya verilmek üzere aldığı altınların sözünü etti, ne de Semâ'ya yaptığı evlenme teklifini açıkladı.

Sonunda Şehvar:

— Bitti mi? diye sordu. Kudret Yanardağ gayet tabîî:

— Bitti, dedi.

— Demek hepsi bu kadar?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

299

Şüphelenir gibi oldu: ;

— Bu kadar karıcığım, başka ne olsun?

— Peki ver bakalım şu beş bini! Kudret Yanardağ çıkarıp verdi.

— Semâ'ya verilecek altınları da!

Altınları da çıkardı, verirken çekimser davranıyordu. Fena şüphelenmişti birden. Karısı elinden çekip almıştı altınları çünkü.

— Peki Kudret Yanardağ... Öteki altınlar nerede ?

Kudret Yanardağ yumruk yemişçesine sarsıldı, gözlerinden karaltılar uçuşmaya başladı.

— Ha? ne?.. -

— Altınlar! • . . ::;

— İşte verdim ya... - - • "•-•-

— Otelcinin nikâhlı karısının verdiği altınları soruyorum. Hani Semâ'ya verecektin de falan...

Koca apartıman Kudret Yanardağ'ın tepesinde fırl fırl dönmeye başlamıştı, işte şimdi baltayı taşla vurmuş, şapa oturmuştu. "Yok," demişti bir sefer, başka bir şey yok. Kalkıp da nasıl meydana çıkarabilirdi otelcinin nikâhlı karısından aldıklarını?

Öte yandan haminne de, ne diyeceğini, ne yapması gerektiğini şaşırılmış, odasının karanlığında buz gibi dikiliyor, ellerini ovalayıp duruyordu.

Birden bir şangırtı koptu dışarıda. Ardından Şehvar'ın sinirli sesi:

— Utanmaz, arlanmaz, âdi adam seni! Nerde o alnı seccadeden kalkmayan annen? Kudret Beye-

300 --MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

fendi Hazretleri, hasır eskileri çöp tenekeleri dediğim zaman kanına dokunan saraylânım efendi?

Hırsla haminnenin odasına geldi, elektriği açtı. Haminne ne diyeceğini şaşırarak, odasında dikilmiş kalmıştı.

Bağırmağa başladı Şehvar:

— Hani? Kayırsana oğlunu! Namus-u mücessem oğlunu kayırsana hanımefendi! Elin karısının rahatını bozan, evlenme teklif eden alçak oğlunuzun haysiyetini müdafaa etsenize!

Hırsını alamadı, geri döndü, bir başka vazoyu kaptığı gibi, "Müfettişler müfettişi"nin kafasıdır diye fırlattı. Ancak adam yana çekildiği için vazo kargı duvarda parçalandı. Sonra da kadın histerik bir nöbetçi oracığa kıvrılarak köpükler saçmaya başladı.

iki oğlanla kız, babasıyla haminnelerine ters ters bakarak, annelerinin başına üşüştüler. Kolonya, kekik suyu, nane ruhu... Biri nabzını ovuyor, öteki alnına kolonya döküyordu.

Alev sesli sesli ağlarken babasına bağırdı:

— Ne dikiliyorsun ? Koşsana doktora!

Kudret Yanardağ iri gövdesinden beklenmeyen -bir çeviklikle fırladı. Merdiveni koşarak indi. Ne olursa olsun, beş, on dakika için de olsa kasvet verici o evden kurtulmuştu. İyi ama, alnı da fena ağrıyordu. Herhalde yarma kadar şişecekti. Bir şey değil, İdris öğrenmişti geldiğini. Öteki hergelelere söyler, onlar da başlarıydı matrağa.

•— Hoş geldiniz beyefendi!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

301

Ürktü birden, öylesine dalmıştı. Sonra kendini topladı:

— Ooo... Akif efendi, hoş bulduk...

— Ne oldu alnınıza?

— Alnıma mı? Hiç. Karanlıkta rafa çarptım da... Şu doktora gidiyorum. Evde mi acaba?

— Zannetmem. Sinemaya gidiyorlardı!

— Başka doktor yok mu buralarda?

— Tuncay bey var ya!

— Ha sahi...

Ters yüz, Doktor Tuncay'ın yolunu tuttu.

Çeyrek saat sonra karısına gerekli müdahale yapılmış, doktor iyi akşamlar ve hayırlı şifalar dileyip evinin yolunu tutmuştu. Tutmuştu ama, çocuklarının ters ters bakışları nedendi? Ne yapmıştı?

Karısı az sonra gözlerini açınca, yatakta doğrulup oturdu:

— Cevap ver; Semâ'ya neden evlenme teklif ettin? Kadına verilmek üzere emaneten aldığın öteki altınlar nerede?

Yemin üstüne yemin ediyor, Kutsal Kitabı getirsinler, abdest alıp üzerine el basacağını söylüyordu ki, annesinin bir işareti üzerine Alev usulcacak koşup gitmiş, Semâ'yı alıp getirmişti.

Genç kadın da:

— Evet, evet... Otelcinin nikâhlı karısı size al-Rtmlarmı vermiş, bana verilmek üzere! deyince so-luyarak bir iskemleye çöktü.

İL HALK KÜTÜPHANE**

302

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Fakat bir yandan çocuklar, öte yandan Şehvar, daha öte yandan Semâ... Hele Semâ:

— Ayıp ayıp, diyordu. Kalıbınızdan, kıyafetinizden ayıp, utanın. Beni bekârim diye aldattınız. Yazık günah değil mi bana? İyi, kötü geçinip gidiyordum. Ne yapacağım bundan sonra?

Bir ara kimseye çaktırmadan Tunç'a göz attı. Tunç:

— Cık cık cık, yaptı.

Yalım, Tunç'u dirseğiyle dürttü. Çekişme bütün gece sürüp gitti. Aranmadık ne çantası kaldı, ne de ceket, pantolon cepleri.

Birden Alev'in aklına bambaşka bir ihtimal geldi:

— Sakın haminneme verip saklatmasın? Tunç:

— Sahi ha! dedi. Yalım'ın da aklına yatmıştı:

— Olur olur...

Şehvar marş marş komutunu verdi:

— Arayın kocakarının odasını!

Üç torun, üç canavar gibi saldırdılar yaşlı kadının odasına. Yatmıştı oysa. Tartaklayarak uyandırdılar :

— Oğlun sana altınları vermiş. Söyle nerde? Yaşlı kadın korkmuş, ürkmüş, lâfını sözünü

unutmuştu. Bakıyor, sadece bakıyordu. Yalım:

— Nerde ulan? diye bağırdı.

Tunç geri kalmamak için, çenesini dürttü:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

303

— Cevap versene, baykuş!

Alev kıyayı köşeyi arıyordu. Ayaklarına yemek sepeti dolaştı, az kalsın yuvarlanacaktı, öfkeyle bir tekme. Sepet karşı duvara çarpıp başsağı yere düştü. İçindekilerle birlikte altınlar da yere döküldü. Üç kardeş, aç üç kurt gibi saldırdılar: Bilezikler, küpeler, para... Şehvar hınçla içeri girdi. "Kocakarı"yı sediriyle falan devirdi:

—% Acuze seni, seni âdi kadın seni!

Haminne baygınlıklar geçiriyordu.

Kudret Yanardağ salonda ordan oraya don paça kaçıyor, Şehvar elinde tabla, küçük vazolar, ne bulursa arkasından atıp kovalıyordu.

Çocuklarsa bağırıyorlardı koro halinde.

XVII.

Kudret Yanardağ için, korktuğuna bundan daha kötü uğrama olamazdı. Alnı, başı, ense kökü yara bere içindeydi. Daha kötüsü, çantasında gözü gibi sakladığı ev plânları da ele geçmiş, bir yandan Şehvar, öte yandan çocuklar başlamışlardı:

— Nedir bunlar?

Ne diyebilirdi? "Hiçbirinize güvenemediğim için, gelecek daha yaşlı günlerimi sigortaya almak maksadiyle böyle bir evcik yapıp, kafamı sokacağım!" mı diyecekti? Yoksa, "Teftiş ve tahsilat dalaveresinden korkuyorum. Keşfedilivermekten ödüm kopuyor. İçeri atılacağım. İçeri atılınca da mahvol-

304

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

duğumun resmidir. Bıktım bu hayattan. Beni anlayın. Korkuyorum, evet korkuyorum ele geçmekten" mi?

Şehvar'la çocuklarsa habire:

— Cevap ver, nedir bu ev plânları, krokiler? En kestirme yol, baştan atmak, savsaklamaktı:

— Canım efendim, hiç. Lâf olsun diye çizdim boş zamanlarımda!

Sonra da aklına daha inandırıcısı gelince:

— Efendim, dedi. Teftiş'te, etrafa itimat telkin edebilmek, meselâ Fen İşleri Yüksek Mühendisi, yahut da Müfettiş'i kanaatini verebilmek için birtakım krokilere, plânlara ihtiyaç vardı. Sırasına göre, çantamı açıyor, bunları lâf olsun diye serive-riyordum masaya. Görenler...

Çocuklar inansa bile, Şehvar:

— Bunlar o biçim şeyler değil ki, diyordu. Hemen hepsi, üstte iki oda, bir salon, altta dükkân, küçük ev plânları. Bana yutturamazsın. Cevap ver. Sahtekâr seni! Cevap versene, ulan!

— Ne cevabı karıcığım?

— Nedir bunlar? Bu evi kime, niçin yaptırmayı düşünüyorsun?

Uzun uzun sakladıktan sonra kesti attı:

— Günün birinde başımı sokmak için! Şehvar, kocasının yeni bir niyetini yakalamıştı:

— Peki biz? dedi.

— Siz, yani çocuklarla sen... Oğlanlardan biri

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

306

hukukçu, öteki doktor olacak. Kız evlenecek. Sen de çocuklarından ayrılmayacağına göre...

Yumruklarını beline dayayıp karşısına dikildi:

— Zâtı âliniz de Semâ hanım, yahut bir başkasıyla, oooh... öyle mi? Seni namussuz, seni mendebur seni. Demek oğullarımla kızımın eli ekmek tutunca beni kapı dışarı, ha?

Adamın kafasına atacak bir şeyler aranıyor, çocuklarsa basıyorlardı kahkahalarını. Kudret Yanardağ telâşla: — Tam tersi hanımcığım, tam tersi! dedi.

— Nasıl tam tersi?

— Siz beni kapı dışarı ederseniz, ortalarda kalırsam diye düşündümdü...

O gece sabaha kadar salondaki koltuğun tahtasına başını dayıyarak, yan uyku, yarı uyanıklık içinde acı acı düşündü. Şimdi ne yapacaktı? Hemen hemen bütün paralarıyla altınları kaptırmıştı. Bankadaki iki bine yakın parasından başka tek meteliği yoktu. Eline beş bin küsuru geçiren kadının faakkal borcunu bile ödemeyeceğini biliyordu. Bir yandan öylece kalacak borçlar, öte yandan anacığının hırpalanışı... kaldı ki çocuklarla Şehvar, kadıncağızı şimdi oğluna "Suç ortağı", oğlunun suçlarında "Yatak" sayıyor, ikide birde burunluyor, hakaretin çeşitlisini reva görüyorlardı.

Sabahleyin evden yara bere içinde çıkarken, karısı, çocuklar, hattâ annesi uyuyorlardı. Annesinin iş zamanına bile daha bir saatten fazla vardı.

F. 20

306

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Ayaklarında zııt zııt zııt, s?.rı iskarpinleri, başında rölöve şapkası, arkasındaki elinde san çantası.

Bakkal Akif dükkânı yeni açıyordu. Kepengi kaldırırken, adamm gelmekte olduğunu gördü, sevinçle döndü:

— Vay, beyefendi... hayrola, böyle sabah sabah?

O, tam tamına yüksek bir memur, ya da milletvekili, hattâ bakan çalımıyla geldi, bakkalın yanında bir an durdu.

— Nasılsın bakayım?

— Teşekkür ederim efendim beyim.

— Hanıma para bıraktım. Gelip hesabı kapatacak!

— Aman efendim, ne acelesi var?

— Yoo Akif efendi. Al gülüm, ver gülüm. Borcumuz çok mu bari?

— Bakayım mı?

— Canım, beş aşağı, beş yukarı...

— İki bine yakın efendim...

Kudret Yanardağ bir dehşet ıslığı çaldı, sonra kendini toplayarak:

— Yandık desene, dedi.

— Canınız sağ olsun beyefendi.. Hesap bu kadar olmayabilirdi. Bu ayki viski sarfiyatı biraz fazlaca oldu da...

Kudret Yanardağ şaşı:

— Viski sarfiyatı mı?

— Evet efendim. Refikanız hamfendi hemen hemen bütün viski istokumu tükettiler!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

307

Ne diyebilirdi? önemsizmiş gibi göstermek zorundaydı:

— Neyse, sağlık olsun. Ne yapalım? Sen de öteki bakkallar gibi, rakıyla votkadan başkasını bu-hmdurmasan alıp içemezdi...

— Ne yaparsınız beyefendi? Zâtı âlileri gibi, kibar müşterilerim istiyorlar! Yoksa bizde âdet değildir, malûm. Bakkallar viski bulundurmaz!

— Haydi hayırlısı..

— Güle güle beyefendi...

Zııt, zııt, zııt... uzaklaştı. Kan şimdi de viskiye alışmıştı. Artık bundan böyle bir de viski masrafı ödemek zorundaydı. Değer miydi? Değer miydi ufacak gözleri burun köklerine akmış, tapon kan-ya bütün bunlar?

İçini dertli dertli çekti. Cebinde de birkaç liradan başka parası yoktu. Oysa neler ummuştu! Beş bin küsurla hiç olmazsa iki ay, bir ay olsun, rahat bir soluk alacak, arada İdris'lerle falan İstanbul içinde, "Teftiş'lere çıksalar bile, gene de kafasını dinleyecekti.

İdris'in yazıhanesine geldiği sıra yazıhanede îd-ris'ten başka kimse yoktu. Masa üzerinde, yerlerde, İŞ VE İŞÇİ HABERLERİ gazeteleriyle şuraya buraya sokulu ESNAFIN SESİ.

Yolunu hacı yolu gözler gibi bekleyen şeytan İdris, oturmakta olduğu masadan fırladı:

— Buyur. Ne o? Nedir o yaralar, bereler? Sıkıntıyla geçip bir kıyıya oturdu:

— Sorma!

308

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

İdris merakla bekliyordu. •

Kudret Yanardağ içini dertli dertli çektikten sonra:

— Hani, dedi, felâketin bundan daha beteri olamazdı İdris!

Her şeyi, hiçbir şey saklamadan bir bir anlattı.

İdris, bütün paraların kadına geçtiğini öğrenmenin verdiği dehşetli sıkıntıyla mosmor kesildi bir an. Yazıhane kirası, ev kirası, arkadaşlarının ev kiralrı, bakkal, kasap, manav borçları...

Sanki hacı yolu gözleyen Kudret Yanardağ'mış gibi sordu:

— Ne yapacağız? İdris biraz da öfkeyle:

— Ne bileyim ne yapacağımızı? Bir çuval inciri berbat etmişsin. Dün ben sana paranın bir kısmını burada bırak, bir aksilik olabilir demiştim. Dinlemedin. Al bakalım, şimdi çay bile içemeyiz. Çaycı da seni bekliyordu hacı yolu gözler gibi!

- İyi ama kardeşim...
- İyi aması maması var mı ? İnsan gittiği yerden hafif tertip postalamaz mıydı?
- Postalayacaktım, olmadı ki. öyle fena çapraza girdiydim ki...
- Lâf, bütün bunlar lâf...

Kudret Yanardağ oturduğu iskemleden kalktı, sarı ayakkabılarıyla odanın içinde zııt zııt zııt, dolaşmaya başladı. Ulan şu rezalet de hani aranmayla bulunmaz cinsinden bir rezaletti ki, ne yenir, ne de yutulurdu.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

309

- Çigaran var mı?
- Sende varsa bana ver!
- İçini derin derin çekti, İdris'in masası önünde durdu:

— Bir zamanlar ne iyiydi değil mi? Keşke İstanbul'a gelmeseydik. Kasaba masaba amma, terbiyeli köylüler yağ getirir, bal getirir, peynir getirir,, erbâb-ı mesâlih hatırımızı dirhem dirhem sayardı!

İdris'in hayal kurmaya, geçmişle uğraşmaya vakti yoktu:

- Bırak şimdi bunları., ne yapacağız? Şaşmışçasma sordu:
- Neyi ne yapacağız?
- Para lâzım, para!
- Peki ben yokken ne yaptınız?

- Neyi? ...
- İş kazası, yahut teftiş falan olmadı mı?
- Sensiz olabilir mi?

- Var mı yeni bir şeyler?

— Deve gelsin bakalım. Bir şeylerden bahsediyordu. Levent'te bir apartıman mı çökmüş, neymiş. Sonra ötekiler de bilmem nerelerde bazı yolsuzluklar işittik diyorlardı. Şimdi gelirlerse hiç vakit geçirmeden işe çıkın da kurtulalım parasızlıktan!

Sonra ekledi:

- Alnın, suratın çizikler, şişler içinde. Böyle de teftişe gidilmez ki birader!

Çeyrek saat sonra önce kocaman elli, kocaman ayaklı "Deve" geldi. Kudret Yanardağ'ı görünce:

- Vay, müfettiş bey., dedi.

310 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Elinin yüzünün çizik, morartılarını görünce de şaşı:

- Karı gene timar mı etti? Nedir o suratının hali be?

Kudret Yanardağ:

- Bırak, dedi. Dünden beri anamdan emdiğim burnumdan geliyor!
- Niye? Dolaşmasına koyulurken:
- İdris anlatsın..

Kocaman elli, ayaklı Deve, masası başındaki İdris'e sokuldu, fısıl fısıl konuşmaya başladılar:

- Karıdan mariz mi yemiş gene?
- Bırak yahu, görmüyor musun suratını?
- Mangır?
- Kaptırmış!
- Kime?
- Kenef karıya..
- Demee?..
- Şerefsizim ki...
- Peki ne yapacağız?
- Ne bileyim ben?

Deve, İdris'in masasından hırsla kalktı:

- Ulan iki elinle bir şeyi doğrultamazsın be. Gördüm ama, senin kadar beceriksizini görmedim!

Kudret Yanardağ acı acı baktı. Deve, yanma yaklaştı, elinin tersiyle göğsüne hafifçe vurdu:

- Peki nasıl ödeyeceğiz şimdi ev kiralarmızı? Bakkal, kasap, manav borçlarımızı? İdris buranın

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

311

kirasını nasıl verecek? Çaycının borcu? Kudret Yanardağ kızdı:

- Yahu, bütün kaderinizi bana niye bağlıyorsunuz? Ben yokken hiç mi iş yapmadınız? Yapma-dınızsa niye?

Deve:

— Şu ineğin sorduğuna bak! Ulan şefimiz sensin. Sen olmadan biz bu palavraları nasıl çevirebiliriz? Sonra, neydi o karı dalgası ulan? Kariya bekârim, evlenelim falan demişsin?..

Elinde olmayarak gülüverdi:

— Yahu, yoluma çıkmış, ilik gibi bir karı. Ne yapalım? Dedim ki: İstanbul'a, îdris'e yollarım. îdris bir yerlerde saklar. Dönüp geldikten sonra...

— Allah ne veriyse, değil mi?

— O kadar!

— Aksi gibi de karın burdaydı. Fakat oğlun yiyecek gibi bakıyordu...

— Tunç mu?

— Ne oldu karı şimdi?

— Bir çuval inciri berbat etti, sorma! Yenibaştan her şeyi anlatırken, kısa boylu, ye-
gü gözlüyle ötekiler de geldiler. "Teftiş heyeti kadrosu" tamam olmuştu. Kudret Yanardağ'm anlattıklarını tatlı tatlı dinledikten sonra:

— Mangırdan ne haber, mangırdan? Küçük çiş tutmuştu, çıkarken:

— Deve anlatsın, dedi.

Kudret Yanardağ'm yolunu hacı yolu gibi göz-

312

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

lemekten hal olmuş "Efkâr-i fıkara", Deve'nin çevresini alıverdiler:

— Ne haber mangırdan, Deve?

— Tırıla benziyor, ha?

— Şerefsizim bu akşam eve dönemem. Ev sahibi postasını adamakıllı koydu!

— Ya bsn? Bakkal postayı kestikten başka, ekmek alacak para bile yok. Çocukları aç acına bıraktım...

Deve:

— Bırakın ulan şu her zamanki nağmeleri. Yok, mangır yok!

Aralarına yıldırım düşmüş gibi oldu. Deve ekledi:

— Mangırları kenef kariya kaptırmış! Ufak tefek, yeşil gözlü:

— Nasıl? dedi.

— 'Nasılı var mı ? Filim çevireyim derken, hali filim olmuştur enayinin. Suratı, alını malını görmüyor musun?

Nedir o çizikler? Morartılar?

Öfke gibi kapkara bir sessizlik anından sonra, küfürler, sızlanmalar başladı:

— Allahmı da, kitabını da... •!— Yerini göğünü de...

— Ulan ne kenef karı be!

— Kaç para kaptırmış?

— Beş bin küsur!

— Beş bin küsur ha?

— Ulan amma da kelekmiş bel

— Hıyar.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ Kalıbının adamı değil vesselam!

313

İdris masa başında sadece dinliyordu. Sonunda baktı ki lâf uzayıp gidecek, söze karıştı:

— Hiç vakit geçirmeden teftişe çıkmamız lâzım!

Deve'ye göre de başka çare yoktu:

— O kadar, dedi.

Sonra yeşil gözlü, ufak tefek adama döndü:

— Nereye koydun dünkü gazeteyi ?

Yeşil gözlü, ufak tefek adam, rafa sakladığı gazeteyi alıp getirdi. Deve çabuk çabuk açtı: Kısa şehir haberleri sütununda, birkaç satırdan ibaret, küçük bir haberdi. Levent'teki bir apartıman inşaatında bir iş kazası olmuş, bir işçi ölmüş, birkaç işçi de yaralanmıştı.

Kudret Yanardağ tuvaletten geldikten sonra,

Deve:

— Hadi bakalım, Palavracı, dedi. Kolları sıva! Kudret Yanardağ boynunu bükerek:

— Yahu merhamet, dedi. Ayağımın tozuyla mı?'

— Başka çaremiz var mı arkadaş? Millet man-' gırsızlıktan zil!

Gazeteyi aldı, küçük iş kazasını okudu. Yaşlandı mı ne, artık rolüne karşı dehşetli bir bezginlik başlamıştı. Tuhaf bir bıkkınlık. İstemiyordu, istemiyordu, istemiyordu ama, evde kariya, dışarda arkadaşlara anlatamıyordu. Sanıyorlardı ki, onları

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

kandırıyor. Kendi başına bir dolap çevirip, onları es geçecek!

Deve:

— Tamam mı? dedi. Bomboş gözlerle baktı i

— Ne tamam mı?

— Teftişe çık-.yor muyuz?

Aklından ev, şehrin dışında, iki odalı, altı kahve ya da bakkaliye, küçücük ev geçti. Ama şu anda bu ev o kadar uzaklara kaçmıştı ki!

Gözlerini Deve'ye çevirdi. Sonra ötekilere. Kara, elâ, mavi, yeşil bir alay göz, ona kinle bakıyordu. Bu kinden kurtulmanın tek çaresi, isteklerine •uymaktı.

— Çıkıyoruz, diye mırıldandı.

Kısa boylu, yeşil gözlü odadan fırlarken, kapıda bir an durdu:

— iki taksi çağırayım, değil mi?

— Evet, dedi Deve. Yalnız, arabalar yeni olsun .'

— Tabî, tabî...

Kudret Yanardağ kendini rahat bir iskemleye bırakmış, taksileri getirmeye giden arkadaşının az önce çıktığı kapıdan yarı karanlık koridora bakıyordu. Görmüyordu. İçinde titreyen bir korku vardı günlerdir. Aslında günlerdir değil, yıllardır sallanıp duruyordu ama, bu son günlerde büsbütün artmıştı. Yakalanıverecek, bileklerine kelepçe takılıp hapse atılverecek gibi geliyordu. Korkuyordu hapso-lunmaktan. Yıllarca önce, nüfus kâtipliği yaptığı

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

kasaba hapishanesinden biliyordu hapisliğin tadını. Günler değil, saatler, hattâ dakikalar geçmez, cansıkmtısı yağmur yüklü, ağır, kara bulut yağmaları-mışçasına içine çöker, bunalıyormuş gibi olurdu. Bağır, bağıramazsın; deli derler, ağla ağlayamaz-sm alay ederler, konuş, ne konuşacaksın? İçeriye düştüğün ilk günler bütün konuşacaklarını bol bol konuşmuş, tüketmişsindir. Başkalarının konuşmalarını dinlemek. Buna da doymuşsun, kanıksamışsın-dır. Bir anlatan en azından beş, on, yirmi sefer anlatmıştır. Her seferinde de değişik değişik. Yalan, diyemezsin. Dersen kızar, küfrederler, arkandan atar tutarlar. Buysa hemencik düşmanlıkların büyüyüp şişmesinden başka bir işe yaramaz. Düşmanlıklar büyür, şişer, genişler. Hiç yoktan sebepler, büyük ağız dalaşmalarına döner. Bıçaklar çekilive-rir, insanlar şişlenirler...

— Ee, Palavracı., anlat bakalım! Gözlerini Deve'ye çevirdi. Yelken kulaklarıyla kocaman kocaman bakıyordu. Bu herif de öyle sinirine dokunuyordu ki. Yalnız bu mu? O da, öteki de, beriki de, hattâ hattâ cin bakışlı İdris de. Evde karıyla çocuklarının, yazihanede arkadaşlarının sağmal ineği, dolap beygiri olmuştu yıllardır. Hele bu Deve! Ulan Kadirga'da yaptırdın kocca apartı-manı. Nerden? Orasına Rufailer karıştırdı. "Nerdeyse nerden oğlum. Sana ne?"

Geldi, elini omuzuna koydu:

— Anlatsana be!

Onun yerinde olsa, yani Kadirga'daki apartı-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

man gibi bir apartımanı olsa, karıyla çocuklara bı-raksa, basıp gitse canım Anadolu'nun hatır, gönül, insanlık bilen kasabalarına. Ne, "Palavracı" diyenler, ne de kafasına öteberi atacak kadın. İğrenç karı, bakkala da iki bine yakm borç yapmıştı. Vermezdi, kaabil değil vermezdi. Katır inadı tutmasın bir sefer. Tutmuştu gene işte. Hem de ne inat! Deve, İdris'e yaklaştı, usullacık:

— Seninki gene kara kara düşünüyor! İdris başını salladı, gülerek:

— Ee, karıdan marizi yedi mi böyle düşünür arpacı kumrusu gibi!

— Fakat hayat değil bununki be..

— Kulağına gitmesin...

— Herifi fena kıstırmış!

— Çok söyledim zamanında, dinletemedim. O annesini görüyor musun, o annesini?' Bu Şehvar'ı nerden bulmuşsa bulmuş, tâ hapishaneye getirdiy-di. Bu d? m?Jûm. Neymiş, paşa kızımıymış. Ulan enayiliği bırak, bekârlık sultanlık dedim, dinletemedim. Bekâr olsaydı şimdi... ha?

— Bekâr olsa parayla oynardı şerefsizim..

— Ne karıdan güldü fıkara, ne de çoluk çocuktan !

— Bir erkek yuları evlâd-ü eyâle teslim etti mi, bırak!

Kısa boylu adam, yeşil gözleriyle telâşlı, geldi:

— Haydin, arabalar tamam! Deve:

— Yeni mi? Pırıl pırıl mı? Kral mı?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

317

— 956 model Şevrole ikisi de anam avradım olsun, kız gibi!

İdris ciddileşerek:

— Haydin, gidiyoruz! dedi.

Kudret Yanardağ, Belediye mi, Hükümet mi, yoksa Devlet mi, her neye bağlı olursa olsun, yüksek yetkili, anî teftişler, kontroller yapabilen bir heyetin başkanı çalımını alivermiş, yüzündeki tırmıklarla, alnının morartılarını unutmuştu.

Deve bu heyetin ağzı kalabalık bir memuru. Arabaları getiren, kocaman siyah çantasıyla "Teftiş heyeti'nin tahsildarı", ötekilerden herbiri yetkili bir memur, sekreter, doktor falan.

Yazıhaneden ağır ağır çıkıldı. Koridor, merdiven ağır ağır geçildi, alt kata inildi, sonra iş hanının kapısına. Arabalar gerçekten de son moda, pırıl pırıl şeylerdi. Biri kapkara, kocaman; öteki de kocamandı, pırıl pırıldı ama, lâcivert.. Her iki şoför de, başlarında zıt zıt zıt ayakkabılarıyla Kudret Yanardağ'ı "Teftiş heyeti reisi" sanarak, direksiyonlarından heyecanlı birer saygıyla indiler. "Beyefendi"yi selâmladılar. Ötekilerin davranışı zaten zorunlu kılıyordu şoförleri böyle saygıya.

Deve, kocaman boyu, kocaman elleri, ayaklarıyla koştu, öndeki taksinin kapısını açtı:

— Buyurun beyefendi!

O, yani Kudret Yanardağ, sarı çantası, rölöve şapkasıyla arabaya girdi. Şoför geç kalmış bir aceleyle direksiyona geçti:

318

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Nereye emir buyuruluyor efendim? Beyefendi'nin muaviniymişçesine şoför mahalline geçen Deve, saygılı, kısık bir sesle:

— Levent, dedi.

İdris, kara çantalı ve ötekiler arka arabaya binmişlerdi, İki araba birbirinin ardından caddeyi hızla geçti.

Kudret Yanardağ sıkıntısından hâlâ kurtulamamıştı. Kurtulamamak şöyle dursun, sanki ölüme hükümlü biriydi de, asılmaya götürülüyordu. Bunu arılamıyordu hiç kimse. Karısı sanıyordu ki, çok kolay, kendiliğinden oluveren işler görüyor kocası, binler, on binler kendiliğinden cebine akıyor, "Herif" S3 namussuzluğundan, para saklıyordu. Kudret Yanardağ'ın parası olmadığına, hiç değilse on beş yirmi bininin bulunmadığına karısı değil sade, arkadaşları, hattâ İdris bile inanmıyordu. Yalnız annesi... Ne iyi kadındı bu anne! Oğlunun, velev yalan, her dediğine hemencecik inanır, fırsat buldukça da yavrusunun, yıllarca öncenin "Tonton Kudret'i gibi, babasını hatırlatan iri, ama çok biçimli başını dizine alır, saatlerce okşar okgardı. Yavrusunun bu iğrenç kadının elinde bu hallere gelmesinden kendisini sorumlu tuttuğu için, Kudret, içinde bir acıma kaynağıydı. Artık yetmişe yaklaşmış, ömrünü tamamlamaktaydı. Bir gün "Emr-i Hak" vâki olur da, gözlerini yumarsa... ölmekten korkmuyordu. Kendisi de ortalarından silinince, "bu gudubet karı" nın yavrusunu ne hallere sokacağından korkuyordu!

"

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

319

"— Kudreet! Ne cehennemdesin? Çöpçü geldi, çöpçü!"

Koskoca, kapılardan sığmayan Kudret, Kud-ret'i, Kudret'çiği, biricik yavrusu; iki gözü, tuvalet-teyse bile palas pandıras koşar, paslı, pis tenekeyi kapar, çöpçüye koştururdu. O sıra isterse "Kazık oğlanlar" orada olsunlar. Ne anne bu işi onlara teklif eder, ne de onlar babalarının elinden çöp tenekesini alırlardı.

Caddelerden ardarda hızla geçmekte olan arabalar çevreyi telâşa vermeseler bile, çevrenin dikkatini çekiyorlardı. Trafik memurlarıyla yol kav-şaklarındaki lâmbalarda zaman zaman durularak caddeler açılıyordu. Birinde trafik görevlisi, kendini alamamış, sanki arabalardan öndekinde Başbakan, ardındakinde de Başbakan'ın adamları varmış-çasma selâmlamıştı.

Kudret Yanardağ farkında bile olmamıştı polisin bu selâmının. İçine kapanmış, hep o, "Asılmaya götürülen" in aysız, yıldızsız karanlığına kendini kaptırmış, çökmüştü taksinin köşesine. Başka zamanlar neyse ama, şu an, şu an ne için rahat bırakılmıyordu? Canı çalışmak, birtakım insanları kandırmak istemiyordu işte. Bambaşkaydı şu an. Çocuktu, korkak, ürkek, aç, beş parasız bir hamal, beceriksiz bir hırsızdı. Dünyanın bütün miskinliği üzerine çökmüş, palavrasıyla kandırırverdiği her zamanki insanlar sanki büyümüş, büyümüş, büyümüşlerdi. Neden zorluyorlardı sanki? İçinden gelmiyordu. Geldiği zamanlar ne olmuştu? Bütün ustalığı-

320

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

m toplayıp kafese soktuğu esnaftan sızdırdığı paralar ne olmuştu? Alt tarafı bir apartıman katında oturmak, çeşitli taksitçilere borçlanma, borçlarını 'ödememe, borçlarını ödememenin verdiği utançla köşe bucak kaçıp, yol değiştirme karşılığı yediği bir, pek pek iki kab yemek değil miydi ? İşte yıllardır kafasında çimlenip, dallanan, budaklanan "Ev"ciği bile ona çok görülmüş, özene bezene çizdiği, gece» İerini verdiği, hayallerinin en tazeleriyle bezediği .şeyler hoyrat ellerde yırtılıp parçalanmıştı.

Bir sigara yakmak gçtiyse de içinden, üşendi. Ne olacaktı? İçse de, içmese de değışecek olan neydi? En iyisi ölmekti galiba. Bir deprem falan olurse de anacığıyla dizdize otururken, yıkıntılar altında kalıp... İçi kabardı. Anacığı onu bu insafsız dünyanın, insafsız insanları içinde bırakıp gitmemeliydi. O da giderse kendini daha bir yalnız, daha bir dayanaksız bulacak, yaşama gücü daha da azalacaktı.

Derin bir iç geçirdi, arabanın geçtiğı çevreye korkuyla baktı. Eyvaaah, sol gözü de seyirmeye başlamıştı. Çok denemişti sol gözünün seyirmesini. Birinde gene böyle, ama bunun yarısı kadar bile sıkılmıyordu o zaman, arkadaşlarıyla bugünkü gibi "Teftiş ve tahsilâf'a çıkmışlardı. Oysa rolünü nasıl da oynamıştı da, teftiş ettikleri yerin sahibi yememiş, diklenmişti. Ya gene öyle olursa? Ya adam diklenirse? İği uzatırsa? Diklenip işi uzatmaz da polise başvurursa?

—! Beyefendi şu kahvede mola verelim mi?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

321

Uykusundan uyandı eanki. Deve'ye baktı. Fena olmazdı ama, kim inecekti arabadan? Kahvenin tahta iskemlelerine kim oturacak, kahveyi kim içecekti ? Bütün bunlara gücü yetmeyecek gibi geliyordu. Kolu kanadı kırılmış, içindeki güç, heves, istek, iğneyle delinmiş bir balon gibi içinden uçup gitmişti.

Gene de:

— Hayır, dedi. Teftişe geç kalırız!

Şoför, "Haa... müfettiş" diye geçirdi, gaza bastı. "Nereyi teftiş buyuracaksınız beyefendi?" diye sormak isterdi ama, adamın sıkıntılı ciddiliğinden ürkererek vazgeçti. Yoksa "Büyükler"e her zaman, öyle sık sık rastlanmazdı. Deveden büyük fil olduğu gibi, çoğu zaman ince eleyip sık dokumakta dibine yakan trafik memurlarından yakınmak isterdi. Onların yüzünden vazgeçmişti dolmuşçuluktan. Nasıl geçmesin ki, yolcu aldın ceza, indirdin ceza, sağa baktın ceza, güldün ceza,..

— Dur delikanlı!

Deve, bilmem kaçınıc Levent'in Binirında durdurmuştu arabayı. İndi, "Müfettiş bey"nin kapısını saygıyla açtı. Arka araba da gelmişti bu sıra. öndeki arabadan inen "Teftiş heyeti başkanıyle yar-dımcısı"nm yanma saygıyla geldiler. "Sayın başkan" önemle yürüdü. Taksiler bekliyeceklerdi besbelli. "Sayın başkanın" ardından seğırtten Deve aklederek durdu, geri döndü, şoförlere resmî bir ciddilikle:

F. 21

322

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

•» Bekleyin, döneceğiz! dedi.

Apartımanm çöken bölümü olduğu gibi bırakılmıştı. Henüz iskelet halindeki yapı insansız, bomboş dikiliyordu, öne doğru kaykılmıştı azıcık.

Deve önden yürüdü yapıya. Durdu. Sağa sola baktı... Görünürlerde kimsecikler yoktu. Seslendi:

— Heeey, kimse yok mu burada be ?

öne kaykılmış yapının kaykılmışlığında hiçbir davranış olmadı.

Kudret Yanardağ memnun, hattâ sevinçliydi. İnşallah kimseler yoktu yapıda. Buna sevinirdi işte. Sevinince de üzsrine çökmüş beceriksizliğin koyu geriliğinden kurtulabilir, ferahlardı.

— Allah Allaaah...

Kudret Yanardağ'a döndü, saygıyla:

— Bendeniz içeriye girip etrafı kolaçan edeyim mi efendim?

"— İnşallah kimse yoktur" diye geçirirken:

— Gir, dedi.

Beş dakika sonra geri dönen Deve:

— Allahını kitabını, diye sövdü. Hiç kimseler yok!

Kudret Yanardağ ferahlamış, sırtından sanki dağlar kalkmıştı. Tâ uzakta ardarda beklemekte olan arabalara bakarak:

— Ne yapacağız ? dedi. Deve kızdı:

-*- Ne demek ne yapacağız ? Burada kimse yoksa, çekip gideceğiz Boğaz'* J — Boğaz'da ne var ?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

323

Deve gens sövdü:

— Ulan başlarım sinsile sülâlerden ha, Palavracı!

Gayet sakin:

— Niye?

— Niye mi ? Sende bugün tam bir aptallık var. Niye diyor herif be! Ulan, taksiler canavar gibi bekliyor. Vazgeçtik bizim ev kiralın, bakkal borçlarından. Taksileri savacak küçük bir voli bulalım da, yarına Allah kerim!

İdris:

— Şoförler uzaktan kurt gibi bakıyorlar! dedi.

Ufak tefek, yeşil gözlü:

— Çakal olmasınlar, basıp gidelim arabalara!

Kudret Yanardağ sordvı:

— İyi, gidelim ama... Teftişi gereken bir yer var mı bildiğiniz? .

Deve:

— Allah kerim, dedi. Yoğurthane, mandra, bir gsyler bulur teftiş ederiz...

XVHI.

Arabacı Kel Mıstık'm mahallesi, gecenin bu ileri saatinde gene teknil antenlerini germiş, herifin, karısıyla yaptığı kavgayı dinliyordu. Hem de hazla. Kadının bileğindeki "üç yüz liralık altın bilezik" le, Kel Mıstık'm günlerden beri kafa çekip sağda

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

solda cart curt ederek övünmesinin sebebi anlagılı-yordu galiba bir dereceye, kadar:

— Allah eşşeklerin yokluğunu vermesin. Eşşekler, enayiler olmasa benim gibi açığözler nasıl yaşar?

Kadının cırlak sesi hesap soruyordu habire:

— Cevap ver cevap: İki yüzü götürüp virmedin miydi müfettişe yani?

— Bslle ki vermedim. Sana ne?

— Nasıl bana ne? Bsn senin neyinim?

— Avradımsan Allah olmadın ya!

— Peki, yarın biliyom ben yapacağım...

— Ne yapacan? Beni bilmem neyimden tavana mı astıracan?

— Bilmem neyin batsın, uğursuz herif. Yarın olsun hayrı da beraber gelsin. Gidip Zeynep Anaya bunları bir bir anlatmazsam bana da Kör Dursun dimesinler!

Mahalle kavrar gibi olmuştu meseleyi: Arabacı Kel, Müfettiş'e verilmek üzere aldığı beş yüzün üç yüzünü karısına kaptırmış, iki yüzüyle de günlerden beri kafayı çekiyordu demek?

Bunları bütün mahalleliyle birlikte Zeynep Ana da işitmişti.

Ertesi sabah Vilâyet'in kurt yenikleri içindeki eski tahtalarını silerken, yanma Vali beyin odacısı ince, uzun adam geldi, öyle dalmıgtı ki. Dalgın ve sinirli:

— Kolay gele Zeynep Ana! ' Ürktü. Sonra yatışarak esnedi.

MÜFETTİŞLER MÜFSTTİŞİ

525

Vali'nin odacısı:

— Ne o? dedi. Gece çocuk mu emzirdin? Yaşlı kadın içini çekti:

— Yok canım, ne çocuk emzirmesi? Arabacı Kel, gene çekmiş çekmiş kafayı, gece yarısı, karısıyla tutuştular. O ona o ona. insanda uyku mu bırakıyor deli cenabetler?

Odacı üzerinde durmayacaktı ki, Zeynep Ana:

— Karı da itin, uğursuzun biri, dedi. Ulan herif tutmuş sana üç yüz lira vermiş. Sen de gitmiş bilezik almışsın bu parayla. Daha ne dırdır edersin? İki yüzünü de varsın o harcasın. Hayır. Günlerden beri adamı gagalıya gagalıya kel tavuğa çevirdi!

— Beş yüzü nerden almış Kel?

Zeynep Ana şöyle bir düşündü: Gerçekten denerden almıştı beş yüzü? Günlerdir süregelen kavgayı şöyle bir hatırladı. Bir müfettiş lâfıdır dönüp dolaşıyordu ortada. Bıçak bileyicisinin karısı komşulara şu geçenki Müfettiş'ten söz açmış, bilmem nerden Müfettiş'e verilmek üzere aldığı beş yüzü vermemiş de, karısıyla mı paylaşmış? Yoksa, Müfettiş kabul mü etmemiş?

Anlattı bunları yalan yanlış. Vali'nin odacısı, "Müfettiş" sözüyle safi kulak kesilivermişti. Vali beyin günlerdir indirip kaldırdığına göre, "Herif", yani "Müfettiş bey" Ankara'ya gitmiş, İçişleri'ne raporunu vermiş. "Herifin Ankara'da Bakanlığa girişini görenler bile varmış. Odacı, Vali beyle Emniyet Müdürüne kahve, su gö-

820

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

türûp getirdikçe kulak vermişti konuşmalanna. Pek tedirgindiler. Hattâ Vali bey, emekliye sevk edilmesinden korkuyordu. Emniyet Müdürüyle Vali Mua-viniyse teselli ediyorlardı emekliye değil, belki de başka bir vilâyte tahvil edilebileceğinden söz açarak.

Odacı bütün bunları yeniden düşünerek kahve ocağına gitti. Astımlı Vali çok titiz olduğundan, kahvesini özel olarak pişirtir, hattâ rastgele şeker yerine, şeker hastalarının küçük beyaz haplarından kullanırdı.

Saat on bire doğru sıkıntıyla gelince, odacı koştu.

Vali bey şapkasiyle bastonunu verdi. Aldı, askıya saygıyla astı. Sonra da masası önünde ellerini birleştirerek bekledi.

Vali beyin hali hal değildi. Sıkıntısı her günden daha çok, rengi de her günden daha soluktu.

— Kahve emrediyor musunuz beyefendi? Dalgındı da. Bakıyor, kalın kaslarıyla dimdik bakıyordu da, "Yap", ya da "İstemem" demiyordu. Neden sonra:

— Ne? dedi.

— Kahve emrediyor musunuz?

— Bana Vali muavini çağır!.. Odacı koştu, haber verdi.

Vali muavini de akşam fazlaca kaçırıldığı pastırmalı yumurtadan rahatsız olmuş, geceyi hemen hemen uykusuz geçirmişti. Sabah sabah gene Va-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

327

li'nin kendi derdinden söz açacağını sanarak canı sıkıldıysa da, odacıya:

— Geliyorum, dedi.

Biraz geç gitti. Vali'yi odasında, kurt yeniği eaM tahtaları gıcırdata gıcırdata dolaşır buldu. İçeriye Vali muavininin girdiğini görünce durdu:

— Yeni bir şey yok, değil mi?

Vali muavini, günlerdir huyu değişen âmirinin bunu ne için sorduğunu anlayarak:

— Henüz hayır., dedi.

Vali bu, "Henüz"ü beğenmedi:

— Sakın bir şeyler işitmiş olmayasın?

— Ne gibi efendimiz?

— Yani, emekliye şevkim, yahut başka bir yerlere naklime dair ?

Vali muavini sinirli sinirli güldü:

— Hayır efendim, endişeye mahal yok.

— Var. Benim için emekliye sevk felâket olur. Nakil de öyle. Önümüz kış, kıyamet. Yerimden oynamaya hiç niyetim yok ama, belli olmaz ki. Herif raporu aleyhimize tanzim ettiyse, hepimizi dağıtırlar. Emniyet Müdürünün kulağı deliktir. İşçilerine böyle bir müfettişin geldiğini oradaki adamı bildirmiş ama, rapordan falan habsri yok!

Odacıya emretti:

— Kahve yap bize!

Yeleğinin cebinden çıkardığı küçücük bir kutudan 5zel şekerlerini uzattı. Odacı aldı, çıktı. Çeyrek s?.at sonra kahvelerle döndüğünde, Emniyet Müdürünü de yanlarında buldu.

328 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Vali bey:

— Beyefendiye de kahve yap, dedi.

Odacı bilmiyordu Emniyet Müdürünün kahveyi nasıl içtiğini. Daha doğrusu, o an unutmuştu. Sordu. Sonra çabucak pişirip getirdi.

Vali bey masasının başına geçmişti:

— Efendim, emekliye sevk bile olunsam mühim değil. Bizim bacanak İstanbul'da turistik bir otel açacak. Geçenki mektubunda, Valilikten aldığın paranın iki mislini veririm sana, diyordu. Diyordu ama, insan Valilikten, turistik otel idare müdürlüğüne indi mi, havası değişir. Ne dersiniz?

Vali muavini aynı fikirde değildi:

— Benim böyle hayırlı bir bacanağım olsa beyefendi...

Emniyet Müdürü de onun gibi düşünüyordu:

— Bastım mı istifayı... Vali:

— Bakalım, dedi. Evde hanım, kızlar, görüştük, konuştuk. Şayet bir başka vilâyete tahvil değil de, emekliliğe ayrılırsam...

— Hârika olur beyefendi, dedi Muavin. Sonra da gevrek kahkahalar atarak başladılar:

— Turistik otel ne demek İstanbul'da?

— Boğaz'da mı, Boğaz'da mı?

— Hem de, dedi Vali, Boğaz'ın en şahane yerinde!

— Desenize dünya cenneti?

— Orası öyle. öyle ama... Emniyet Müdürü ayağa kalktı:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— İstanbul beyefendi. İstanbul! Vali muavini daha da iştahlanmıştı:

— Turistik otelde idare müdürlüğü demek, huriler, gılmanlar arasında cennet-i âlâ demek beyefendi !

— Gılmanı geç bir yaprak...

— Huriler olsun...

— Kevser şarapları...

— Yoo.. rakıdan şaşmam!

— En mühimi, canım İstanbul'un havası, suyu!

— Evet, dedi Vali. Hanım da öyle söylüyor...

— Otel büyük mü bari?

— Efendim hali inşa'da. Çok büyük. Bacanağa kalırsa, ayrıca ev tutmanıza lüzum yok, diyor. Bir daireyi bana tahsis edebilirmiş. O zaman nasıl olur beyefendi?

Emniyet Müdürü:

— Kaymaklı ekmek kadayıfı! dedi.

Odacı içeri girdi, Emniyet Müdürüne bir "Si-vil"in beyefendiyi acele görmek istediğini söyledi. Emniyet Müdürü fırladı. Geçenlerde, şu kelle kulak yerinde müfettişin geldiği sıra görevlendirilen sivil'-di. Müdürün sır verircesine:

— Müfettiş'in sahte bir müfettiş olduğu kanısı bendenizde kesinleşiyor beyefendi, dedi.

Gitti gideli "O"nun üzerine sağda solda soruşturma yapıp duruyordu. Merakla sordu:

— Yaa!

||— Evet. -.-.-|-|

— Nasıl?

830 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Şehrin kıyısında Haydar diye bir garapçı var. Yanında çalışan garson adamımdır. Geçende sıkıştırırken sıkıştırırken patronunun herife bir paralar verdiğini ağzından almış!

Emniyet Müdürü büyük bir ferahlıkla:

— Yaa! dedi.

— Evet.

— Gel!

"Sivil", âmirinin ardından Vali'nin odasına girdi. Odacı da merakla arkalarından. Emniyet Müdürü sevinçle:

— Müjde beyefendi, dedi. Müjde! ' Vali heyecanla:

— Hayrola?

— Geçenki müfettişin ipliği pazara çıktı galiba.-

"Sivil"e döndü:

— Anlat! : "Sivil" bildiklerini anlattı.

Vali'nin heyecanı daha da artmıştı ki, odacı da ortaya bildiğini atıverdi:

— Beyefendi, bsndeniz de haddim olmayarak, bir şeyler işittim...

Odacıya önemsizce baktılar. Bu adam, böylesine gizli şeylerin konuşulduğu sıra yanlarında neden bulunuyordu ?

Odacı:

— Arabacı Kel Mistik da ona verilmek üzere bir lokantadan beş yüz almış, vermemiş. Hattâ bi-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

S31

zlm Zeynep Ana diyor ki, karısıyla paylaşmışlar parayı, diyor!

Odacının "önemsizliği", bir anda dehşetli önem kazanıverdi.

Vali:

s

— Çok mühim! dedi. Emniyet Müdürü:

— Anlat, anlat!.. Odacı:

— Ben de Zeynep Ananın yalancısıyım beyim...

— Zeynep Ana kim?

— Şu, tahtaları silen, orta işlerine bakan avrat yok mu?

Vali:

— Burada mı o?

— Benim odada beyim. Çağırayım mı?

— Çağır!

Odacı koştu. Tulum peyniri, ekmek, çayla hem sabah kahvaltısı, hem de öğle yemeği yerini tutturmaya çalışan Zeynep Ana, odacının heyecanı karşısında ürktü:

— Ulan sana bir şey dediysek beni ne karıştırdın?

— Sana göre hava hoş ana. Kalk haydi!

— Acelen ne bs? Şu lokmayı yutuyum hele.. Lokmasını yuttu, bir bardak suyu yere çömlip, elini de başına koyarak içtikten sonra, ağzını kara iş entarisinin eteğiyle sildi, çarpan yüreğiyle takıldı odacının ardına. Öyle kızılıyordu ki şu minare kırığına. Bir sır veriyse hemen koskoca Vali

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

beye yetiştirmeli miydi? Bir daha ağzına sahip olma kararıyla, Vali beyin odasına girdi. Cigara dumanı içindeydi. Sordular, soruşturdular. Anlıyordu ki, bu sorup soruşturma kendisini hiçbir şekilde zararlı kılmayacak, tam tersi, bileğindeki üç yüz liralık altın bilezikle mahallede cart curt dolaşan, sağa sola caka satan, geceleri de kocasıyla kavga edip milletin tatlı uykularının canına okuyan Kör Dur-sun'un çanına ot tıkayacaktı. Başladı:

— Her gece kavga, her gece kavga beyefendi. Mahalleli tekmiil bıktı usandı. Neymiş, kocası boş yüz almış da, üç yüzünü kendine vermiş, geriye kar lan iki yüzüyle de gece yanlarına kadar kafayı çekiyormuş...

VaM merakla sordu:

— Arabacı beş yüzü nereden almış?

— Orasını bilmiyorum beyim.

— Demek müfettişe verecekmiş, vermemiş?

— Ben de bizim bileyicinin karısı Hadiye'nin yalancısıyım...

Yarım saat içinde bileyicinin karısı Hadiye, arabacı Kel, karısı falan Emniyet'e çekilip sıkı bir ifadeden geçirildiler. Kel Mistik, gene zifir gibi sarhoştı. Dikiliyordu boyuna:

— Beni Emniyet Müdürüne götürün. Ben ancak ona anlatırım her şeyi!

Emniyet Müdürü bütün bunları bitigik odada dinliyordu zaten. Dayanamadı:

— Getirin! dedi.

1

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

333

Kel Mistik, Emniyet Müdürünü görünce bir ağıttır tutturdu. Bir yandan da adamın ellerine sarılmaya çalışıyordu:

— Bir hatadır ettim beyefendi. Beni koru. Bunca yıllık arabacıyım. Mustafa Kemal Paşa'nın Yu-nan'ı izmir'de denize döktüğü günden beri. Koru beni. Şuna buna yedirme. Ben, bu kel, Kel Mistik sana her zaman lâzımım beyim!

Emniyet Müdürü:

— Sana göre hava hoş, dedi. Bizim maksadımız, o herifin gerçekten müfettiş olup olmadığını anlamak!

Kel Mistik:

— Yoook, dedi. Herif sapına kadar müfettiş!

— Ne biliyorsun?

— Hem de müfettişler müfettişi!

— İyi ama evlâdım, ne biliyorsun müfettişler müfettişi olduğunu?

— Bilirim ben!

— Kendisi mi söyledi?

— Hı, söyler mi? Enayi mi?

— Nerden anladın öyleyse?

— Anladım bsn. Bir insana şöyle bir bakayım, şıp, anlarım ne mal olduğunu. Allahtan bir his işte. Herif sapma kadar müfettiş hem de. Müfettişler müfettişi olmasa yediği yemeğin, içtiği rakının parasını verir mi?

Emniyet Müdürü kızdı:

— Zırvalama!

— Hiç mi müfettiş, görmedik beyefendi?

I

334 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Emniyet Müdürü anlıyordu ki, zifir gibi sarhoş bu adamdan gu ânında bir geyler öğrenmek imkânsız.

Birden, âni bir soruyla boş atıp dolu tutmak istedi:

— Demek ondan bşş yüzü aldın, herife vermedin?

Kel Mistik boş bulunarak:

— Lokantacıdan mı? dedi.

— Evet.

— Ocağına düştüm beyim. O herif aksinin biri. Ertesi gün sordu parayı götürüp verdim mi vermedim mi diye. Verdim dedim. Duyarsa, ki vermedim, garaz olur bana. Duyurma emi?

Emniyet Müdürü hangi lokantacı olduğunu anlamamıştı ama, adama sezdirmemeliydi. Bir başka dolaylı yoldan gitmeyi uygun bularak:

— Bana bakın! diye seslendi, içeriye bir daktilo memur girdi:

— Buyurun beyefendi?

Sesini mahsustan kıstı, işe önem, daha doğrusu üçü arasında kalacak bir sır süsü vermek için kısmıştı:

— Arabacı Mistik efendi yabancımız değil. Hattâ adamımız da sayabiliriz. Daha doğrusu benim adamım. Herkesden gizli ifadesini al...

Kel Mistik inledi:

— Aman beyefendi... Emniyet Müdürü tekrarladı:

— ifadesini al, bana getir!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

335

Kel Mistik'a:

— İfade evrakı bana gelecek, dedi. Kulağına eğildi:

— Hiç merak etme. Ben hasıraltı ederim. Sonra unutma ki, sana göre hiç, hiçbir şey yok. Olsa ben kendi adamımı... haydi!

Tam çıkarlarken, memuru çağırdı:

— Bilhassa, dedi, bşş yüz lira rüşvet aldığı lokantacının kim olduğunu öğren!

— Bâşüstüne efendim...

Üç gün içinde hemen hemen her şey öğrenilmiş, "Müfettişler müfettişi"nin korkunç bir dolandırıcı olduğu kanısına varılmıştı.

Düzenlenen evrak Savcılığa teslim edilmişti.

Peki ama, neredeydi bu adam şimdi?

Bunu bilen olmadığı gibi, elde fotoğrafı da yoktu ki, çoğaltılıp sağa sola gönderilsin.

Bütün bunlar, zaten emekliliği kanunen gelmiş Vali'nin emekliye şevkini önleyemedi.

Vali bey bir hafta içinde Valiliğini yaptığı memleketle bütün ilişkisini kesip, bacanağının Boğaz'da-ki turistik otelinde idare müdürlüğü yapmak üzere İstanbul'un yolunu tuttu.

XIX.

Semâ'nın bir gün altınlarla falan kaçıp ortarlardan silinmesi, Şehvar'ı deliye çevirdi. Belki döner gelir diye bir bekledi, iki bekledi. Baktı ki yok, san-

836 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

ki dünya yıkıldı, altında kaldı. Nereye gitmişti? Niçin gitmişti? Hani br yandan ebânımın, öte yandan Şehvar'ın boyunlarına sarılıp, yanaklarından şapur şupur öptükten sonra: "Aaah ah., ben sizler gibisini dünyanın neresinde bulabilirim canım ablalarım? Erkeklerin bıyığına köpekler işesin. Bundan sonra değil şöyle böyle, dünyanın en yakışıklı erkeğine dönüp bakarsam bsnden âdisi yok!" diyen cıvı cıvı kadın yalan mı söylemişti ? Aldatmış mıydı onları? Demek bütün bıcırdaması altınlarını ko-parıncaya kadardı? Ah, cahil kafa., ne diye, ne diye "Ahret kardeşi" ebânımm sözünü dinlememişti. Kadıncağz bilirmiş gibi: "Şehvar, canımın içi. Beni dinle, verme altınlarını şuna. Alır ya çarçur eder, ya da takılır pis bir herifin ardına. Vallahi Şap gibi yanarız sonra!"

Dinlememiş, dinlememişti işte. Şimdi vurunup dövünmek neye yarardı? Atı alan Üsküdar'ı geçmişti! Ondan artakalan bir mendil, birkaç kirli bez parçası, bir saç tokası, firketeleri falan bağrına basıp koklayarak ağlıyor, hemen hemen bütün gün gözyaşı dökerek, bitmez tükenmez iskambil, kahve fallarına bakıyor, baktırıyordu. Kocası, kaynanası, çocukları umurunda bile değildi. Kendini kapmış koyuvermişti. O kadar ki, zaman zaman tokat atacak kadar öfkelenen ebânım:

"— Yeter Şehvar, yeter!" diye bağıırıyordu. "... alt tarafı beş kuruşluk bir kenar mahalle kızı. Fazla bir şey beklenir mi ? Kancığı rahat tepti surda. Nesi eksikti? Rahatı beyde var mıydı? Kasık

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

337

mı kakıyorduk ? Viskisine varana kadar yediği önünde, yemediği ardında değil miydi? Sırtında taş mı taşıyordu bize? Soğuktan sıcağa el mi sürüyordu? Deli! Yarın kokmuş erkekler hakkını avucuna verir, altınlarının maltmlarının üstüne bir güzel oturur, sonra da ardına bir tekme, görür gününü!"

Hemen de ekliyordu:

"— Ağlama, hiç ağlama. Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkânıdır. İşte buraya kertiyorum, Semâ, erkeklerden alımını alıp da buraya gelmez, elimize ayağımıza kapanmazsa eşşek gibi anırım ibret-i âlem için!"

Şehvar tatlı tatlı dinliyordu. Hoşuna da gitmiyor değildi geri dönüp gelmesi ihtimali. Ah, ne iyi olurdu ne iyi!

"— Gelir mi dersin ebânımcığım?"

"— Hiç şüpheli olmasın. Bu hususta tecrübelerim var. Benim elimden böyle nice nice Semâ'lar geçti. Bir Beyhan vardı Beyhan, hani her zaman anlatırım.. O da bu Semâ gibi ilik ilik kadındı. Hem de bundan daha genç, daha körpe. Bir oğlanla bir gece evlerinin ardındaki bir samanlıkta başından bir kaza geçiyor. Derken babası yakalıyor, yer misin yemez misin? Bir dayak, bir dayak. Sonra da kolundan tuttuğu gibi atıyor sokağa. Ortalık kış, kıyamet. Üstte yok, başta yok. Oğlanın evine gidiyor. Oğlan nerde ? Babası annesi üstüne bir yürüyüş yürüyorlar, soluğu alıyor bizde. Baktım, karların altında soğuktan mosmor olmuş. Çeneleri vuruyor.

F. 22

338

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Zaten gözüm var. Sokuyorum hamama. Yıka ha yıka. Derken pembe pembe meydana çıkıyor. Karnını doyuruyorum, üst baş alıyorum, canlanıyor. Tıpkı tıpkısına bu Semâ gibi, o da başını şöyle yapıverir, alnına düşmüş kâhkülünü arkaya atıverirdi.. Aaaah ah Şehvar, yaktı, kavurduyu beni. Neyse, bir ay, bşş ay. Kış geçti. Yaz geldi. Biti kanlandı ya? Başladı oynamağa. Bunun gibi, tıpkı bunun gibi. Senin oğlanla bu da başlamadı mıydı oynamağa? O da öyle. Zamparaları kapıdan kovarım, bacadan içeri alır. Üzerlerine az mı bulaşık suyu döktüm? Ne yaptımsa nafiye. Bir gün de bir uyandım ki, ne uyanayım? Beyhan'ı koydunsa bul. Beyhan, aşağı, Beyhan yukarı. Bir dilim ekmek olmuş kâfir. Ağladım, çırpındım, dövündüm. Fallar mı açmadım, hocalara mı baktırmadım? Adaklar mı adamadım? Yok, yok, yok. Fakat bir güünün.. hani bir gün dedimse, o bahar, yaz geçti. Kışla birlikte bir gün çat kapı gelmesin mi?"

"— Ah Yarabbi... Semâ'cığım da bir gün gelecek mi?"

"— Ama bande de Beyhan falan kalmamış, yerini Ayten almış. Hani anlatmıştım ya? O Ayten işte. Ne var Beyhan dedim ? Ellerime sarılıyor. Karın şişmiş, gebe, doğuracak. Ben ettim, sen etme ablac:ğım. Bundan sonra dizinin dibinden ayrılır-sam... demeğe kalmadın, Ayten'ciğim yukardan işitmiş konuşmalarımızı, kartallar gibi yetiştirdi, geldi. Kapıyı kızın suratına çat! Sonra da döndü bana: Bayhan'cığını mutlaka geri almak istiyorsan, bana .müsaade.. Deli miyim? Bin Beyhan'ı Ayten'ciğirain

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

336

de-

keaip attığı tırnağa değişir miyim? Hadi hadii, dim, bin Beyhan feda olsun sana kıız!"

Şehvar heyecanla soruyordu:

"— Semâ döner gelirse yüzlemeyiz değil mi?"

"— Yüzlemeyiz ama, sen bana bırak!.."

Çocuk gibi telâşlanıyordu:

"— Ne yapacaksın? Sakın kalbini kırma olmaz mı?"

"— Sen bana bırak dedim ya!" Ebânım, metin görünmeğe çalışmasına karşılık, Şehvar kadar değilse bile, gene de gizliden gizliye yanıp tutuşuyor, yatağında zaman zaman gözyaşı döküyordu. Hakçası bu, Beyhan'dan da, Ayten'den de baskın çıkmıştı. Şayet Şehvar'la ortaklaşa sevmeseler, belki de aklını oynatırdı kadının kaçması üzerine..

Öte yandan mahallenin "Ağzı kara dedikoducuları" da pek keyiflenmişlerdi. Semâ'nın altınlarla falan kaçıp gitmesine. Hele İfakat gibi on parmağında on kara bulunanlarsa, meseleyi bakkal Akif'in orda, mahalle aralarındaki sokak başlarında, evlerde koşturup duruyorlardı:

"— Kah kah kah, kih kih kih... ilâhi Semâ., hiç de güleceğim yoktu..."

"— Nereye gitti dersiniz?" "— Cancağızının istediği yere ayol. Elmas parçası gibi taze. Yerde bırakırlar mı?" "— Doğru. Evlense bari!" "— Aklı varsa bir erkeğin boyunduruğuna girmez!"

340

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

"— Doğru doğru... biz girdik de ne oldu? Kıymetimiz biliniyor mu?"

"— Aklı varsa paralılarla yaşasın. Biraz eskidi de burunlanmağa başladı mı haaaydi yenisine. Öyle değilmi amma?"

"— Tabî hanım teyze. En doğrusu o.."

Şehvar bütün bu dedikodularla birlikte, evi, kocası, çocuklarının dışında, aklında Semâ, ya ebâ-nım teyzenin orda, ya da odasına kapanıp Semâ'-dan artakalan öteberilerin başındaydı. Böyle zamanlarında dünya siliniyor, sanki Semâ'nın hayali gerçek beden kadar kanlanıp canlanarak karşısına geçiyor, çokluk da âdeta konuşuyorlardı:

"— Semâ'cığim, yavrum, bir tanem., neden kaçtın?"

"— Ebânım teyzeden ablacığım..."

"— Niçin ama?"

"— Ben seni seviyorum, yalnız seni!"

"— Kaçacağına söyleseydin olmaz mıydı elması?"

"— Korktum."

"— Neden?"

"— Ebânım teyzenin kulağına gitmesinden."

"— Ah canım benim, bir tanem. Ben hiç duyurur muydum ona?"

"-- Akledemedim.."

"— Bir daha kaçmayacaksın değil mi? Kaçma

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ S41

bir daha Semâ, beni çıldırtma. Sensiz olamıyacağımı anla şekerim.."

"~ Peki Şehvar ablacığım.."

II

»»»

II__ II

Annelerinin yatak odasına kapanıp, karyolanın ayakucuna oturarak dalması, Alev'i çok korkutuyordu. Bir gün ağabeylerine:

— Çok korkuyorum, dedi.

— Neden?

— Annemin böyle birdenbire değişmesinden.. Tıp'ta okuyan Yalım, annesinin şu andaki ruhî durumunun psikanalizini yarıbuçuk yapmağa çalıştı ama, Hukuk'luyu tatmin etmedi bu açıklama:

— Olmadı doktor, dedi.

— Niye?

— Bu bence bambaşka bir ide-fix olayı!

Tıp'lı kızdı:

— Ulan hukuklular ne anlar bu psichiye'ten?

— Belki ama, senin izahın da fasarya!

— Bir tane atarsam?

— O senin dediğin ebe gümecî. Baharda, kırlarda olur...

— Bok!

— Sensin.

— Ulan eşek, kendini ne sanıyorsun?

— Eşek sözüne kızmam ben!

— Eşşoğlu eşek!

— Baba, bak seni çağırıyor!

342

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Kudret Yanardağ günlerdenberi yatağından ki-tmîdanamayan anacığının başucunda, dışardaki kardeşlerin kavgasına kulak bile vermiyordu. Şehvar'-ın altınlarla birlikte kaçan Semâ'ya yas tutması, meydanı boş bulan kızın gece yarıları sevgilisini apartmanın en alt katındaki merdivenin altına çekip kendini sıkıştırması, oğlanların herbirinin bir yanda çeşitli kız, ya da kadınlarla düşüp kalkması umurunda değildi. Anacığıyla berabsrdi. Eli o-nun sütlâç kırışıkları içindeki yüzünde, gözleri anacığının ferini yitirmekte olan gözlerinde..

Komşu doktor, Kudret beyi bir kıyıya çekmiş:

— Metin olun, demişti. Yapılacak bir şey yok. Anneniz..

Bir doktor için bile gerçeği söylemek ne kadar zordu!

— Anneniz Kudret bey..

"— Kanser" diyemiyordu, dili varmıyordu. Bu, kapılardan sığmayan "müşekkel" adamın günlerdir anacığının başucundan ayrılmaması, üzülp zayıflaması içine dokunuyor, dili varmıyordu gerçeği belirtmeğe.

— Anneniz fazlaca üşütmüş. Sonra yaşı da hayli ileri..

Kudret Yanardağ ellerine sarılıyordu doktorun:

— Çare doktorcuğum, çare?

Doktor gözlerini yerden zorla kaldırıyor:

— Mutlak istirahat. Bir de iğnelerini her gün vurdurun!

İğneler kanser'in korkunç ağrılarını dindirmek»

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

343

ten başka bir şeye yaramıyordu ama, olsun, anacığın ıstırapları içinde kıvranmıyor, bağırıyor, boyuna uyuyordu ya! Sonra doktor: "Bırakın uyusun," demişti. ". . . ne kadar çok uyursa o kadar iyi!"

Kudret Yanardağ anasının sarkmış elini avuçları arasına alıyor, öpüyor, okşuyor, seviyordu. Annesini hiç bu günlerdeki kadar sevdiğini hatırlamıyordu.. Ölüvermesinden korkuyor, bunu aklına getirmemeğe çalışıyordu ama, inadına geliyordu aksi gibi. Anacığın ölüverirse? Ondan başka hiçbir yakını yoktu. Onsuz ne yapardı bu dünyada? O olmadıktan sonra neye yarardı birtakım yerleri teftiş, birtakım paralar tahsil etmek? O olmadıktan sonra şehrin dışındaki eve ne lüzum vardı?

Annesi bazan uyanıyor, mavi gözlerini oğlunun iri gözlerine dikerek Kudret'in tıpkı tıpkısına Kudret'e benzeyen rahmetli babasını hayalüyordu. Gerek hayallerinde, gerekse düşlerinde adam boyuna el ediyordu: "— Gel hatun. Gel artık. Ben burada pek yalnızım, sana ihtiyacım v&v'lJL* En çok da çekiyorlardı: "— İyi ama bey, Kudret'i kime bırakırım?" "— Hanım, düşündüğün şeye bak. Onun da karısı, çocukları var. Sen daha çok bana lâzımsın. Sonra biliyor musun burasını? Hiç de fena değil. Vallahi rahat edeceksin. Orada gelin, torunlar başının etini yiyorlar. Gel, gel buraya, kocanın yanına gel. Hani ilk evlendiğimiz günleri hatırla. Nasıl ss-vışirdik? Nasıl yaşardık birbirimiz için? Tozpembe bir geceliğin vardı., unuttun mu? En çok onu giydirirdim sana. Giyerdin, güvercinim derdim.

Kolları-

344

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

ma yataydın. Sana arada Hacıbekir'den lâtilokum getirirdim de dünyalar senin olurdu. Unuttun mu? Gel, buraya gel karıcığım, sırtım üşüyor.."

Uyanır. Bu ısrarlı düşlerin neye işaret olduğunu uzun uzun düşünür, ama gene de kocasının sırtının üşmesi içinde yara yeri gibi sızlasa da üzerinde durmazdı. Düş'tü bütün bunlar. Gerçekten elini avuçları içine almış, okşayan, öpen, seven bir oğul-lun yanındaydı, öyle bir oğul ki, karısı, çocukları iliklerine kadar düşmandılar. Gün gelse de adamcağız hastalanıp yatağa düşse, bunlar, bu nankörler dönüp bakmazlardı bile. Üstelik oğul şu yıllar yılı anacığın anlatmakla bitiremediği "Ev"den hazla, iştahla, heyecanla söz açıyordu:

"— Ne güzel olur değil mi anneciğim? Ha? Ne güzel olur değil mi?"

"— Tabî evlâdım, olmaz mı?"

"— Eskiden olduğunca, bey babamın ölümünden sonraki gibi, gene seninle ben, yani anayla oğul... sen yemeğimizi pişirirsin, ben aşağıda kahvemde olurum. Beni yukardan yemeğe çağırırsın. Ah anneciğim, senin sardığın yaprak dolmalarına ne kadar hasretim bilsen!"

"— İyi olup kalkarsam yavrum ilk işim sana kendi elceğizimle yaprak dolması, Tatarböreği yapmak olsun. Sen Dilberdudağı'nı da severdin. Baban rahmetli de çok severdi.. Aaah ah beyim benim, beyefendim benim!"

Düş'ünde gördüğü, boyuna, "— Gel, gel hanım. Arkam üşüyor. Isıt arkamı!" dediğini açmazdı yavrusunu üzmemek için. Doğrucası şaşırmış kalmıştı

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

349

babayla oğul arasında. Baba gel der, oğul gitme der. Hiç yaşanacağı kalmamıştı bu dünyanın oysa. Karı karı, çocuklar çocuk olsa gitmek isterdi kocasının yanına. Ama ne karı karyıdı, ne de çocuklar çocuk. Günlerdir yatıyordu da ne gelin, ne de torunlar kapıdan olsun bir, "— Nasılsın haminne?" dememişlerdi. Gelin zaten nemrutun biriydi, ondan beklemezdi ama, torunlar? Aynı kanı taşıyorlar mıydı? Aynı soydan gelmiyorlar mı? O, onlar için böyle mi davranmıştı? Soğuk algınlıklarında bile arkalarına kininli sirkeler mi sürmezdi? Şişeler mi çekmezdi? Oğlanların sünnetinde rahmetli kocasından kalma son altın kırıntılarını da Bedesten'de bozdurup sünnet elbiseleri, oyuncaklar almamış mıydı? Ama onlar., gene de sağ olsunlar, Allah acılarını göstermesindi.

Kudret Yanardağ'ın eve kapanması arkadaşları-nı iyice sinirlendirmeye başlamıştı. Deve:

— Ne hergeledir o, diyordu. Paraları kariya kaptırdım diye numara yapıyor. Kariya para kaptırır mı o hiç?

Ötekiler de herbiri bir şey:

— Kariya kaptırdım lâfı dümen!

— Dümen tabî.

— Zaten dikkat ediyorum, eski iştahı da kalmadı. Eskiden kalkıp gidecekti teftişe de, Kudret ortalığı zangırdatmıyacaktı ha?

— Herif büyük artist, büyük artist ama..

— Bıktı mı, bezdi mi nedir?..

— İyi ama, ekmek kapınız oğlum. Başka şenatimiz var mı?

346 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ i

En son İdris karıştı söze:

— Annesi hasta, annesi! Umursamadılar bile:

— Yahu annesi dediğin, kafa kâğıdı eskimigin biri!

— Ama ne...

— Yaşı yetmiş, işi bitmiş!

— Peki kocakarının yanından ayrılmamasının sebebi ne?

Şüphayle bakıştıktan sonra, Deve:

— Kimbilir? Tahsildar:

— Aklıma gelen gibi mi yoksa? dedi Sekreter sordu:

— Aklına gelen ne?

— Eski karı oğlum, kimbilir. Kenarda, köşede... ha?

Deve:

— Sahi ha, dedi. Bak bu benim aklıma gelmemişti. Şehvar da buralara pek uğramıyor? Ne dersin İdris?

Kocakarının kıyıda köşede altını maltını, yahut parası, veyahut da dişe dokunacak antika bir şeyleri niçin olmasını? Niçin olmasın da Kudret karısından, karısı da Kudret'ten araklıyacak diye şüphelenmesinler ? Ne türlü düşünür, ne biçim şüphelenirlerse şüphelensinler, Kudret Yanardağ'ın içinden gelmiyordu, anacığının yanından ayrılmak. Son günlerde gittikleri "iş"lerde zoraki cart curtlar savurmuş, söktürmüş, söktürmemiş, söktürünce heriflerden üç beş

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

347

tırtıklamış, paylaşmışlar, söktüremeyince de kös kös geri dönmüşlerdi. Bu sayede bakkalın iki bine yakın borcu tamamiyle değilsa bile, yandan fazlası ödenmişti ki, bakkal yeniden veresiyeyi açmış, yeni alınanların bedellerini geriye kalan borcun altına yazmağa başlamıştı.

— Anneciğim?

— Yavrum?

— Bugün nasılsın? Biraz daha iyi gibisin., ha? "— Bundan sonra benim iyiliğimden ne olacak?" diyemiyor, demeğe dili varmıyor, pek pek:

— Çok şükür yavrum'larla geçiştirmeğe çalışıyordu.

Yoksa kocasının el edişleri öylesine artmıştı ki, adamın öfkelenmesinden korkuyordu, öfkesinin çok kötü olduğunu bilirdi. İyiydi, hastı, yumuşak başlıydı ama, kızdı mı da öyle bir tokatlar atardı ki, Allah yarattı demezdi.

O gün gene eli oğlunun avuçları arasında, dalmış gitmiş, her zamanki gibi gene düş'ünde kocasını görmüştü. Görmüştü ama, adamın yanında öteki mi vardı ne? Dikkat etmiş, "Karı"nm oracıkta bir ağacın ardına gizlendiğini seçer gibi olmuştu.

Damarları mor mor fırlak, kupkuru eli oğlunun avuçları arasında, düş'ündeki kocasına sesli sesli sormuştu :

— Yaa, demek böyle ?

Adam şaşırılmıştı:

— Ne?

~O kan gene yanında bakıyorum,. Ayol dün-

348

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

yada yetmedi mi de bir de öte dünyaya çağırdın onu?

Kudret Yanardağ dehşetler içinde dinliyordu annesinin sayıklamasını:

— ... yetmedi mi beyefendi, bu dünyada yetmedi mi ? Peki benim ne lüzumum var o halde ? Evet ya ben, ya da o!

Sonra da omuzlarını silkerek:

— Gelmem, istemiyorum, gelmem. O oradayken vallahi de gelmem billahi de. Üşürsen üşü. O orada, arkanı o ısıtsın. Gelmem efendi, a...

Kudret Yanardağ avuçları arasındaki elden korkarak bırakıp kalkmıştı. Evde kimseler yoktu o sıra. Şehvar gene ebânımm orda, kız sinemada, sinemacı Necati abiyle diz dize, oğlanlardan büyüğü

mahallenin şen dulaıyla Taşlık gazinosunda, küçük de Semâ'nın Kumkapı'daki babasının evi çevresinde. Çevresinde, çünkü Semâ bu iri yarı yakışıklı ama, müthiş müsrif oğlandan bıkmış, altınlarını bozdurup babasına bir mahalle bakkaliyesi açtıktan sonra, Anadolu içlerindeki çalgılı bahçelerde ses sanatçılığı yapmak üzere, Şehvar'dan kaçtığı gibi, Tunç'tan da kağıp gitmişti.

Kudret Yanardağ anasından, anasının oda kapışma kadar kaçmış, hayatında ilk, bu, cını kadar sevdiği kadından uzaklaşmak zorunda kalmıştı,

Peki, ne yapacaktı şimdi?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

349

Yaşlı, üstelik hasta kadını nasıl bırakır da giderdi?

Apartmanın önündeki caddeden taşıtlar uğultuyla gelip geçiyorlardı ama, apartmanın yarı karanlık havasında da acaip gölgeler uçuşmağa başlamış, ağır yapı yer yer çatırdar olmuştu sanki. Çocukluğundan kalma, derinlere işlenmiş, tâ derinlerden sanki yüze çıkan birtakım içe itilmiş yanlış inançlar, dinsel inançlar... belki de atalardan, ataların atalarından, binlerce yıl gerilerden birike birike toplanmış, nedenleri belirsiz inançların hayalleri, gölgeleri. Kimbilir hangi cenazesine ağlayan, gene kimbilir hangi başörtülü kadına yapılmış telkinlerden çocuk Kudret'in içine işlemiş şeylerdi ki, şimdi meydana boş bulup yüze çıkıyorlardı:

"— Ruhlar.."

"— Ölüler ölmezler, yaşarlar.."

"— Bizi seyredeler her an, civarlarımızda uçuşurlar!"

"— Yalnızlık, tenhaliği severler. Yalnız evlerde, tenhalıkta insana sürünür sürünür geçerler. Geçerlerken kanatlarını bile dokundurdukları olur!"

"— Ee... kul ne biliyor ki? Ruhlar için gizli, kapaklı var mı?"

"— Bütün gizliler onlara ayan!"

"— Fatih, dua isteyen ruhlar işaret verirler

insanlara!"

İç i korku dolu, avuçlarını açtı, pırtırdayan du-daklariyle üç Külhüvallahı bir Elham okumağa başladı. Bu kelimeler, Arapçanın hiç anlamadığı bu kelimelerinin ölümlerle, ruhlarla ilintisi olmalıydı, Şim-

850

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

di çevresinde dolaşan gölgelerin çoğaldığını sanıyordu. Demek duaya ihtiyacı olan ruhların saldırısına uğramıştı ? Gölgelele yavaş yavaş insan sureti almağa başladılar ama, yaşayan insanlardan çok, yoğunlaşmış dumanlar gibi. Korkusu arttı. Annesine baktı büyümüş gözleriyle. Sayıklaması, ya da düş'te konuşması sona ermiş, rahat bir uyku içinde, rahat rahat soluğunu alıp veriyordu.

Yavaşça ayrıldı odadan, kat kapısını açtı. Alt katlardan birinin de kapısı açık olmalıydı, apartman merdivenine portakal renkli bir ışık vurmuştu. Cesareti arttı. Ne ruhlar kaldı, ne de uçan, uçarken de kayan gölgeler.

"— Mevtalar aydınlığı sevmezler!" Merdiven ışığına doğru ağır ağır indi. Işık, altmışlık taze ifakat Dürdane hanımın açık kapısından vuruyordu. Otomatiği yaktı. Kadın ya Tunç'u, ya da Yalım'ı bekliyor olmalıydı. Yukardan inmekte olan ayak seslerine kulak kabarttı. Sonra kapiya yürüdü: O... gelen babalarıydı! Kudret bey, Kudret beyefendi!

Eski biçim sürmeli, rastıklı, düzgünlü yüzüyle, daha çok da bir zamanlar salaş tiyatrolarının surati renk renk boyanmış palyaçolarını hatırlatırcası-na:

— Vay efendim Kudret beyciğim.. şükür görüş-türene ayol..

Kudret Yanardağ çakıyordu bu kadını ama, fırsat bulamamıştı. Çok parası, tahvili, altını, elması olduğu söylenir, zaman zaman evine hırsus girerdi.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

351

Ne hikmetse hırsızlar pek bir şey çalmaz, girer çıkarlardı işte..

Şehvar:

"—İfakat Dürdane hanımefendinin hususî hırsızları onlar!" diye manalı manalı gülerdi.

— Nasıl oldu valdânım, beyefendi? Kudret Yanardağ içini çekti:

— İyi olacak işallah..

— İşallah efendim işallah. İnanır mısınız, ben size çok acıyorum!

— Eksik olmayın efendim.

— İçeri buyurmaz mısınız?

— Bilmem ki, valde rahatsız..

— Küçük paşalar yukarda değiller mi?

— Hiç kimse yok.

— Vah vah vah vah., yazık değil mi size? Sizin gibi bir zevç, sizin gibi bir beybaba.. Şehvar hanım da sizi çok ihmal ediyor hani.. Neden böyle yapıyor sanki? Siz ihmal edilecek erkek misiniz?

İçerden rahat bir koltuk getirdi:

— Buyurun efendim, buyurun beyefendiciğim... Kahveyi orta içerdiniz değil mi?

Nasıl içeceği karşılığını vermesini beklemeden içeriye koştu, genç kadınların giydiği naylon mu, orlon mu, perlon mu mavi bir gecelikle üstündeki entariyi değiştirip geldi. Saçlarını çabucak taramış, dudaklarına kıvrık, sivri şakaklarına allık sürmüştü. Kırım kırım kırılarak:

— Kahveden önce çikolata? Yoksa bir kadeh likör mü emredersiniz?

İL HALK KÜTÜPHANESİ

352

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Gene karşılık beklemeden:

— Yoksa... ..

Hep o genç kadınları hatırlatan davranışlarla buz dolabına koştu, açtı, soğuktan terlemiş küçük bir Kulüp şisesiyle geldi:

— Evet, yoksa rakı mı? Bakın, nasıl terlemiş! Rakıyı masaya bıraktı. Hâlâ açık duran kat kapısını kapadı, gene bir koşu mutfakla gitti, bir tabak sardalye'yle döndü:

— Yanına güzel bir salata da yaparım. Açsanız imambayıldı da var..

Kudret Yanardağ bir an bu kadının yatak halini düşündü. Rahat rahat altmışın epeyce üstündeydi ama, şimdiye kadar ne sızlarından dertlendiğini duymuş, ne de böbrek ağrılarından sızlandığını. Zaman zaman: "Kendimi genç kadınlara değişmem ama, nerde o erkek? Beni deneyecek erkek nerde?" dediğini surdan burdan işitmişti.

İfakat Dürdane hanım bir yeni gelin istihasıyla oradan oraya koşuyor, mutfakla rahmetlisinin iyi günlerinden kalma, çokluk akşamcılık yaptığı yuvarlak yemek masası arasında mekik dokuyordu. Gerçekten de hızını alamamış, yıpranmamış bir ka-dmdı. Elin herifi'ne kendi kocasıymışcasına hizmet ederken, bir yandan da, "— Allah taksiratımı affetsin!" diyordu, ". . . ne yapayım? Ölenle ölünmez ya! Karını kırkma varmadan dul bırak da dünyayı değiş diye ona kim söyledi?"

— Beyefendiciğim, imambayıldı?

— Ee, ayıp oluyor ama, hani pek de severim imambayıldıyı!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

353

— Emredin efendim, emredin canım, gözüm, emredin..

Kocaman bir kayık tabakta imambayıldı.

— Lakerdanın yanma mor soğan emredersiniz tabî?

— Estağfurullah... rica, rica sadece...

— Ah Şehvar hanım, ah. Böyle kuzular gibi kocayı bulmuş da bunuyor. Ayol size hanımlık yapmak insana şeref verir şeref!

— Teşekkür ederim efendim..

— Vallahi kompliman değil beyefendi. İnanın, sizdeki sapına kadar erkeklik., ekmek bayat mı? İsterseniz gidip daha tazesini alayım?

— Aman efendim, rica ederim., ne bayatı? Pamuk gibi.. Pamuk gibi ama, siz? Siz içmeyecek misiniz? Kırıttı:

— Ah sizi ah., demek size kadeh arkadaşlığı etmemi arzu buyuruyorsunuz?

— E, fena olmaz.

— Peki. Ne yapayım? Madem istiyorsunuz...

Mutfaktan kristel kadehlerden biriyle buz dolabından su getirip karşısına değil, bir iskemle soluna oturdu. Alışkın ellerle kadehine rakı koydu, sulandırdı, tokuşturdu:

— Şerefe beyefendi!

— Şerefizin vaar olsun hamfendi!

İlk, ikinci, sonra üçüncü kadehler İfakat hanımın dilini çözüvermişti. Allıkların altındaki teni kızarmağa, gözleri baygınlaşmağa başlamıştı:

F. 23

354

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

"— tfakat, sen demi?"

"— Evet ben de. Ben de ama, ben senin erkekliğini karın gibi takdir edemiyenlerden değilim, Acı-yorum sana. İyi kalplisin, hep bu iyi kalpliliğinin cezasını çekiyorsun. Aç gözlerini!"

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

357

İfakat hanımın epeyce parası var mıydı acaba? Varsa, şu yıllar yılı kafasında yaşattığı, şehrin dışındaki evceğizi yaptırır mıydı? Hani buna yanaş-sa, yaşayabilse de birlikte çekip gitseler, izlerini kaybetseler... Karısı çocukları kadar, parazit arkadaşlarından da bıkmış usanmıştı. Bir gün mutlaka, mutlaka çakılıp yakalanacaklar, içeri atılacaklardı. Artık ondan sonra cezaevinde geçmeyen, geçmeyi bilmeyen dakikaların gri yalnızlığında hayaller kur, günlerinin dolmasını bekle!

Annesini beklerken aklına geldi gene bir gün bu, ev meselesi. Hazır kimseler yoktu, evde, annesi de rahat soluk alışlarıyla kendi kendine uyuyordu. Tam fırsat. Hemen kalktı, indi aşağıya. Kapı, aralarındaki anlaşmaya göre hemen her zaman açıktı. İtip girdi. İfakat Dürdane hanım da zaten bek-liyormuş. Genç kadınlarınki gibi toplanmış saçları, boyalı dudaklarıyla, koştu:

— Geldin mi canımın içi?

— Seninle çok önemli bir şey konuşacağım...

— Öp beni!

— Ama çok önemli!

— Bu gece karınla mı yattın?

— Yok canım.. __ Yalansan?

—Gözlerim kör olsun!

— Beni kucağına oturt!

Oturttu, öptü, okşadı ama sonu gelmiyordu kadının isteklerinin.

— İfakat, yavrum, bir dakika dinlesene beni!

— Yatak odama geçelim..

358

de...

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ Gececeğiz hayatım. Aklımdakini söyliyeyim

önce yatak odama geçelim, sonra.. Çaresiz, kucakladı, götürdü, karyolaya bıraktı. Kadın hemen sırtüstü uzanmıştı: Elbiseyle falan uzanmak istedi:

— Geldim ama, asıl söylemek istediğim..

— Ceketini çıkar!

— İfakat!

— Ne o? İğrenç karına olsa soyunursun bile. Soyunacaksın, soyunacaksın efendim!

— İfakat, şekerim biliyorsun, kimseler yok annemin yanında!..

Kadm bu sefer yüzükoyun döndü, başladı şımarık şımarık ağlamağa.

Kudret Yanardağ saçlarını okşamağa başladı:

— İfakat, canımın içi, yavrum..

Genç, karpisli bir kadın gibi sıçrayıp o turda:

— Hayır, yalan söylüyorsun, beni aldatıyorsun, İfakat'ın değilim senin, canının içi de değilim, yavrun da. İfakat'ın, canının içi, yavrum olsam sözümünden çıkmazsın!

— Çıkıyor muyum sevgilim?

— Çıkıyorsun ya!

— Ne dedin de hayır dedim ?

— Ceketini çıkar dedim çıkarmadın.

— Peki hayatım, çıkardım işte! Kart karı bu sefer de:

— Beni sıkı sıkı sar, diye tutturdu. Sardı.

— öp!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

359

öptü.

—Daha sıkı, daha içten!

Daha sıkı daha içten. Sonra ciddileşti:

— Aklıma ne geldi biliyor musun? Şehrin dışında bir evimiz olsa diyorum..

İfakat hanımın etine iğne dürtülmüştü sanki:

— Neee ? Şehrin dışında evimiz mi ?

— Evet, evimiz. Yukarıda iki oda, bir salon. Aşağıda kahve...

İfakat hanım kulaklarına inananuyordu:

— Allahım! Ne olacak?.

— Şu benim kenef kan, ya oğlanlarıyla başını alıp gitse, ya da dünyasını değişse... ha?

— Evet?

— Seninle evlenip.. Sözü nü kesti:

— Oraya taşınısak öyle mi? Korkarım evin altındaki kahveyi de sen işletmeğe kalkardın?

Ne evet diyebilirdi, ne hayır. Kadın anlamıştı adamın niyetini.

— Senin gibi kapılardan sığmaz bir bey, beyefendiye yakışır mı kahvecilik ayol? Ben sana neden heves ettim?.. Beyefendiliğinden! Yoksa kahveci istesem bulamaz mıydım? Hayır. Gerekirse karını, çocuklarını, hattâ ananı falan atıp buraya, benim katıma yerleşeceksin. Pek pek başka bir şey yapabilirim: Satarız bu katı, İstanbul'un daha anlı şanlı semtlerinden birinde yeni bir kat alır, başımızı sokarız biter gider!

Bu bile bir şeydi Kudret Yanardağ için. Böylelikle parazit arkadaşlarından kurtulur, her "Tef-
360

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

tiş"te yakalandım, yakalanacağım korkusundan yürek oynatmaları geçirmezdi. Ama istediği ev, kahve... kahvenin bir yanında istidacı İdris. Kendisi masada. Garson, "— Çay biiiir!", "— Kahve ikiiL. birisi yandan çarklım!!" larla kahvenin cigara dumanından denizi içinde ordan oraya koşardı. Bu bir hasretti içinde. Hiçbir zaman ulaşamayacağım sandığı bir hasret!

İfakat hanım meselesini çılatmıştı İdris'e:

"— Fakat Deve'ye falan sakın açma!"

"— Deli misin?"

"— Bir yerlerde zengin bir yağlı dul egafla-dım..."

"— Eee???"

"— Katı var, tahvilleri, mangırı..."

"— Kaç yaşında?"

Altmışın üstünde diyemedi:

"— Eh, var bir elli beş ama, doğurmamış sağlam karı. Mesele sağlamlığında değil, mangırlı. Çakıyorsun ya?"

"— Peki?"

"— Ben bu teftişlerden, tahsilatlardan bıktım. Korkuyorum. Ne dersin? Yakalanırsak halimiz duman olmaz mı?"

İdris'in aklından bir zamanların Anadolu içi kasabasının cezaevi geçti. Neleri eksikti? Sabahtan akşamlara kadar temyiz lâyihaları, dilekçeler yazarlar, dolu para kazandıktan başka, halli mallı ama, cahil tutuklularla hükümlülerin ikramlarıyla metelik harcamadan geçindikten başka, para da biriktirirlerdi.

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

361

"— Neden duman olacaktı halimiz? Keyfimiz beyde, paşada var mıydı? Unuttun mu o günleri?"

"— Evet ama, yaşlandı şimdi. Sonra düşün, gazetelerin yazacaklarını düşün! Vallahi rezil oluruz.."

Ama arkadaşları rahat bırakmıyorlardı:

"— Palavracı, haydi gidiyoruz!"

Pırıl pırıl taksiler aşağıda beklemektedir. Kalkar. Birtakım eli çantalı, kocaman kocaman defter-li insanlarla birlikte "Teftiş Heyeti Reisi" edasıyla önden arabaya girer, ardından arkadaşları, gerçek bir "Teftiş Heyeti Reisi"ne gösterilen saygıyla izleyerek çevrenin saygısını sağlarlar. Arabalar hırslı, çevik, caddelerden geçer, "Teftiş"! istenen müessesenin önünde durulur. Ondan sonrası belli...

Bir gün Deve:

— Çocuklar, dedi. Boğaz'da kıyak bir turistik otel keşfettim. İyi kullanırsak şerefsizim voliyi vurduk!

Anlatı:

— Sahipleri memuriyetten gelme.. Andavallı insanlar. Polisten, âni baskınlardan falan ödleri kopuyormuş. Anlatan iyice etüt etmiş. Karı falan da bulunduruyorlarmış. Baskın basanın. O kayartoya haber gönderin de gelsin, yarın hemen gidelim!

"Kayarto" birdenbire ağırlaşan annesinin baş-ucundaydı. Kadının rengi morarmağa başlamıştı, eli yüzü, daha çok da sütlâç kırıksıklıkları içindeki yüzü şişmişti. Kolunu kaldıramıyor, iğnesi yapılmaz-Ba müthiş sancılarla cıyak cıyak bağıırıyordu.

362

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Doktor kimbilir kaçınıcı sefer gelmişti. Ama ağzından bir türlü baklayı çıkaramıyordu. Kadın komaya girmişti oysa. Pek pek yarın, belki öbür gün; daha öbür güne kalacağı şüpheliydi. Ama gene <le:

— İğnelerine devam edin, diyordu.

— Ağrılarını kesemez miyim doktorcuğum?

— İğne yaptırmıyor musunuz?

— Yaptırıyoruz ama...

— Kâfi gelmiyor o halde. Bir buçuk ampul yapsın iğneci her seferde.

Bir buçuk ampul yapılıyordu. İğneci de farkındaydı işin ama, o da farkına vardığı şeyi söylemiyor, kaçınıyordu:

— Geçer igallah. Bakarsınız bir gün kalkıvermiş...

Kudret Yanardağ anacığının başından ayrılmıyordu ama, akli fikri de ifakat'ta. Kadına bayıldığından değil, çamurlaşıvermesinden. O kibar, o, hatırını dirhem dirhem sayan kadın, şimdi iyice değişmiş, Kudret Yanardağ'a kapris üstüne kaprise başlamıştı :

"— Kudret, vallahi karışmam. Külahları deği-şiriz!"

"— Niçin elmasım? Ne yaptım?"

"— Beni madem karma değiştin, madem sevgi-Hnim, benim yanıma sık sık uğrayacaksın!"

"— Annem ifakat, biliyorsun!"

"— Bilmiyorum, hiçbir şey bilmiyorum. Vallahi de billahi de çamurlaşır, seni de, kendimi de elâ-leme rezil kepaze ederim bilmiş ol!"

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

363

"— Ama ifakat, senin gibi bir hamfendi..." "— Ben hamfendi falan değilim artık anlıyor musun? Seviyorum ayol, dizimin dibinde istiyorum seni ötesi var mı?"

"— O da olacak bir gün, sabret!" "— Edemem." "— Hatırım için!"

"— Hatırın başım üstün© ama, edemem. E-de-meeeeem!" "— Niçin?"

"— Yalnızlıktan bıktım. Sevdığım erkek neden yatağımda almasın bütün gece? Neden beni sarmasın, sevmesin, uykularımdan uyandırmasın? Hakkım değil mi?"

"— Hakkın elmasım, hakkın ama.." "— Aması maması yok. O kenef kanyı, çocuklarını, ananı mananı atıp bana geleceksin, benini o-lacaksın, o kadar!"

Bakkal Akif:

"— ifakat hanım teyze, size teyze demeğe dilim varmıyor. Son günlerde bu ne gençlik? Bu ne güzellik? Sakın âşık falan olmyasınız?"

Belki de yirmi yaş gençleşmiş, eti berraklaşmış, cıvı cıvı bir kadın olmuştu:

"— Neden olmasın Akif efendi? Kokmuş Şeh-var gibi, kadına âşık olmadım ya!"

"— Ya?"

"— Erkeğe ayol, erkeğe. Canım sağ olsun!"

364

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Mahalleye yıldırım hızıyla yayılmaktan geri kalmadı ifakat hanımın sevdası.. Gençler, yaşlılar, delikanlılar söylenip söylenip gülüyorlardı.

"— Demek aşıkmiş ha?"

"— Hem de sırlıklam!."

"— Kime acaba?"

"— Saklıyor kardeş..."

"— Bu mahallede mi?"

"— Belli değil.."

Bir gün Alev:

"— ifakat hanım teyze, işittiklerim doğru mu?" dedi.

İfakat hanım her zamanki "İfakat hanım teyze" değildi. Zaten içerleyip durduğu Şehvar'm piçine:

"— Nedir işittiğin?" diye sertçe sordu:

"— Âşıkmişsiniz, doğru mu?"

"— Anneniz hanımefendi gibi karılarla, kancıklara âşık değilim ya!"

Alev bozuldu, Ne diyebilirdi? Öfkeyle yukarı çıktı, yatak odasında Semâ'mn öteberileriyle kapanmış annesine ağlıyarak başladı:

— Yeter artık, yeter!

Kadın neye uğradığını şaşırmıştı:

— Nedir yeter olan?

— Git de ifakat teyzenin dediklerini sor ona! Senin yüzünden yerlere geçiyoruz!

Şehvar bir an Semâ'nın yapışkan, cıvık anılarından kendini kurtarıp kızına eski günlerin çamur Şehvar'lı öfkesiyle baktı:

— Ne demek istiyorsun?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

365

— Ben bir şey demek istemiyorum, İfakat hanım teyzeden sor!

— Ne soracaktım kokmuştan?

— Kokmuş mu, genç taze mi? Kadın sırlıklam âşık.

Şehvar kalktı, öfkeyle İfakat hanımın yolunu tuttu.

İfakat hanım zaten bekliyordu. Hırslı hırslı çalman zilden Şehvar'ın geldiğini anlamıştı. Açtı kapıyı. Şehvar karşısındaki kadının gençleşmiş, değişik yüzünü görünce şaşıtı. Ama gene de:

— Alev'e neler demişsin İfakat hanım? diye sordu.

— Neler demişim? Karşılığını aldı.

— Bilmem. Kız ağlayıp duruyor!

İfakat hanım, bendlerini yıkmış deli bir nehir azgınlığıyla:

— Bana bak Şehvar! dedi. Ben bugüne bugün tek basma, erkek gibi yaşayan bir kadını! Allah-tan başka da hiç kimseden ne korkum var, ne de pervam. Bir karış bacağıyla karşıma geçip de bana, İfakat hanım teyze işittiklerim doğru mu? diye soramaz!

Şehvar:

— Neymiş işittiği?

Annesiyle İfakat hanımın çekişmelerini merdivenin üst basamağında sinirli sinirli dinlemekte olan Alev:

— Koskoca kadın aşık olmuş, dedi. Aşık olmuş!. İfakat hanım çılgın gibi kapıdan fırladı. Şen-see

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

var'ı mehvarı bir itişte geçivermiş, nerdeyse merdiveni hızla çıkacak, kızı ayaklarının altına alacakta:

— Elbette âşığım, canım sağ olsun. Senden, sizlerden neyim eksik? Ben senin gibi fittini fit-toni'leri daha çok cebimden çıkarırım, mart kedisi !

— Mart kedisi sensin, dedi Alev. Kart kedi!

— Ne var sokak süpürgesi? Şehvar karıştı:

— Aşk olsun İfakat hanım. Kızın değil, torunun yaşındaki şeyle... aşk olsun yani!

Bu sefer ona döndü:

— Anasına bak kızını al, astarına bak bezini al!

— Yaa...

!—! Yoğurt!

— Beğenmedin mi anasını?

— Beğenilecek yerin kalmamış ki!

— Senin maşallah var... şuna bak, anam yaşında karı, düzgünler, sürmeler, rastıklar...

— Evet ama, hem seviyorum, hem de seviilyo-rum kokmuş!

— Nee? Kokmuş mu? Bana ha? Bana mı söylüyorsun?

— Tabii sana!

— Ben senin gibi altmışımdan sonra azmadım anladın mı?

— Doğru. Semâ'nın ardından yas tutan, fal fal üstüne baktıran, gözyaşları döken ben'im değil mi?

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

367

— Seni alâkadar etmez. Mahalleye rezil oldun-haberin yok t

— Hah hah haaay... aynaya bakıp söyledin galiba bunları.. Ayol ben tutuldumsa aslanlar gibi erkeğe tutuldum. Sen? Sen ya?

İyice komaya girmiş anacının başucunda aşağıdaki çekişmeyi endişeyle dinlemekte olan Kudret Yanardağ'ın cezvesi iyice bulanmıştı, İfakat'ın "— Ayol ben tutuldumsa aslanlar gibi erkeğe tutuldum" demesi üzerine yerinden fırladı, çabuk çabuk giyinmeğe başladı. Çekişmenin kendi başında patlayacağına inanan yanı ağır basıyordu. Annesinin ağırlaşan soluk alışlarını falan unutarak evden fırlamayı düşünüyordu. Bu iş de nasıl olacaktı bilmiyordu ama, bir kolayını bulup cızlamı çekmezse, iki kadın işe onu karıştırabilirlerdi. Apartmanın öteki katlarında oturanların gene kadınlı, erkekli, don. paça merdivene biriktikleri kahkahalarından anlaşılıyordu. Bir kavga olmasın, sanki komedi tiyatro-sundaymışlar gibi, alttan alta kışkırtır, sonra da basarlardı kahkahalarını..

— Çiroz çiroooooz!

— Ne var aşağı mahalle çaçası?

— Bana mı? Bana mı söylüyorsun? Komşu-laar, şahit olun koşmulaaaaar!!!

Derken kapışan kadınların birbirlerini yolar-kenki cıyaklamaları arasında, Şehvar'ın kart hon» sesi:
:368

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

- Kudreeet, Kudret beeeey!!! İfakat'm sesi:
- Kurban ol Kudret'e de, Kudret beye de, ;Sen o aslanlar gibi adamın eline su dökemezsin su!
- Doğru. Ben dökemem... sen dök!
- Eh, bir gün o da olur!
- Yaa!
- Evet.
- Demek kocamda gözün var? —. O senin kocan değil ki!
- Ya?
- Açtırma benim ağzımı Şehyar, komşulara daha fazla rezil olmayalım!
- Aç aç... açılacağın kadar açıldın zaten, reni olmaya gelince, bana göre hava hoş nineeğim...
- Nineciğin mineciğin. Beni sana değişti ya! Merdivenlere birikenlerin hayret çılgılığı!/ Yaa, demek Ifakat hanım teyze, Kudret beye âşıkı? İşte bunu bilmiyorlardı. Ee, doğrusu aşk oldu o erkek güzeli Kudret bey amcaya da!

Aşağıda çekişme süredursun, "Kudret bey amca" titreyen elleri, ayaklarıyla zorla giyinmiş, merdivenden inmeğe başlamıştı. Tam da zamanıydı. İki kadın iki yandan üzerine atıldılar:

- Demek bu kokmuş kariyla mercimeği fırına verdin öyle mi?

Adam şaşırmıştı:

- Şehvar, kancığım... öteden Ifakat:
- Nee? Şehvar mı? Kancığım mı?
- Şey, Ifakat hanım, Ifakat hanımcığım..

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Hani, şekerindim? Hani elmasındım? Kudret neler işitiyorum, Kudret?

İki kadının çekiştirmesi, komşuların kahkahaları arasında fırsat bulup kendini sokağa attı. Oooh, dünya vardı. Ortalık günlük güneşlikti. Aklında ne annesi, ne de Şehvar'la Ifakat... Bakkal Akif'e de görünmeden, hep o zııt zııt zııt iskarpinleri, san çantası, rölöve şapkasıyla cadde kaldırımında durdu. Ulan amma da felâketti be!

~ Taksi!

Araba dolmuşta çalışıyordu oysa, durdu. Girdi.

- Nereye emrediyorsunuz beyefendi? Soluk soluğa:
- Çağaloğlu, dedi.

Eveest, işler şimdi çatallanmıştı işte. Bu rezaletten sonra o eve nasıl dönerdi ? Dönse, karısı bir yandan, Ifakat öte yandan didiklerlerdi. Sonra iki oğlu, kızı... Oğlanlar zaten memnun değillerdi. İkisi de üniversite öğrencisi oldukları halde, bir kaşık suda boğmağa bakıyorlardı. Şehvar'a gelince, herhalde bu rezaletin üzerine onu artık eve almak istemezdi., İfakat'se.. ulan amma da çatmıştı be! Kariyle işe şakadan başlamış, sonra da kuyruğu adamakıllı kaptırmıştı.. Kurtarabilirsen kurtar!

Ne olursa olsun, şimdilik yazıhanede arkadaş-lanna çaktırmamalı, "Teftiş ve tahsilâf'a kendini vermeliydi. Vermeliydi ki, cebine birkaç para girsin!

F. 24

370

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Yazıhanede arkadaşları da aynı şeyi görüşüyorlardı. Deve:

- Yahu bıraksın anasının başında beklemeyi de gelsin, dalgamıza bakalım, diyordu. Ana bu, Elbette ölecek. Bağucunda beklemekle canına can katacak değil ya!

İdris, Boğaz'daki otel üzerine Dcve'yi boyuna sorguya çekiyordu:

- Demek kadın da bulunduruyorlar? Kacaman ayaklarıyla yazıhaneyi köşeden köşeye adımlamakta olan Deve:

- Yahu, dedi. Yıllardır bu meslekten ekmek yiyorum. Yaş tahtaya basar mıyım?

Bir başkası:

- Hayır, bir şey değil, otelin sahipleri memuriyetten gelmiş insanlar diyorsun. Memuriyetten gelmiş olanlar bizim dümenimizi yerler mi ?

Deve kızdı:

- Enayiye bak. Ulan yedirmesini bildikten sonra, hazreti Allah'a bile yedirir insan!

XXL

Boğaz'm şahane bir yerindeki otel, pek o kadar kocaman dağıl ama, zarıftı, şirindi. Yeni açıldığı, işletmeye yeni açıldığı için fazla kalabalık değildi. Güneş altında sakin, rahat bir mavilik içindeki Boğaz'm sularına bakan terasında otelin sahibi

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

emekli hâkimle, emekli vali kargılıklı tavla oynuyorlardı.

İkisi de iri yarı, ikisi de göbekliydi.

Emekli vali zarları salladı salladı attı: , -'.

— Ne o bacanak?

— İki bir.

— Dubara gibi geldi bana!

— Yoo.. mızıkçılık istemem! Oyna...

— Peki, şu iki, şu da bir. Oldu mu ?

— Olmayacak ne var mîrim? Al düşeşi. Tuh, geşbsg. Ulan orada sıkıştık kaldık be...

Boğaz'ın deniz kokusu sessizliği içinde hızla yaklaşp, belki de otel kapısında duran iki arabaya dikkat bile etmediler. Oteldi burası.. Bsîki de yeni müşteriler gelmişti.. Emekli Vali, otelin İdare Müdürüydü ama, kendisi koş oraya, koş buraya gidecek değildi bu yaştan sonra. Üstelik astımı, şekeri, susu busu... Süreyya vardı yerine sağa sola koşturan. Bacanağının damadı. Doğrusu açıkgözdü. Polis, Belediye, şu bu işlerinden hınzır gibi anlıyor, gereğini gerektiğince yaparken ne şişi yakıyordu, ne kebabı!

— Evet bacanak., bu se, bu da pens!

— Bir çift, marssın, ona göre!

— O çifti atmak, ah mîrim ah... Bilek ister ona bilek!

Emekli Vali zar tutmakta olan elinin bileğini gösterdi: .

872

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Ne bu?

— O kiu? Lahana sapı lahana!

Kah kah kah kah... güldüler. Emekli Vali zarları attı, iki bir. Emekli Hâkim:

— Ee, dedi, geçmiş olsun bana!

— Yak öyleyse bir cigara!

— Sağ ol!..

Hâkim'in damadı şip-şak aşağıya inip iki gıcır gıcır taksiyle otel kapısına dayananların kimliğini kestirmeğe çalışmadan önce, adamlarına emir verdi:

— İçerdeki kadınlarla zamparalarını arka kapıdan... çakıyorsunuz ya?

Gözleri yuvalarında fıldır fıldır dönen, otuz altı yaşlarında eski bir otel işletmecisiydi. Kayınba-bası emekliye ayrılıp, eline de toplu bir para geçince kaç vakittir tasarladığı bu otel işini ihtiyarın kafasına sokmuş, na yapmış yapmış, bu otel aldırıştı.

Arabadan inenlerin davranışlarından, kimliklerini kestirmeye çalışıyordu ama, pek bir şey anlayamamıştı. Bakıyordu, sadece bakıyordu: Öndeki a-rabadan inen sarı çantalı, zat zııt zııt sarı iskarpın-li, boylu poslu adam, heyetin ya reisi olacaktı, ya

da.....velhâsıl kescircmiyordu işte. Heyetin belki de

reisi obuası mümkün, zııt zııt zııt adam arabadan inmiş, arkasında elleri, ellerinde çantası, rölöve şapkası, aşağıdan yukarı otele bakıyor, yanbaşımdaki uzun boylu, kocaman elli ayaklı adam da kırıla dö-küle, büyük bir saygıyla ona bir şeyler anlatıyordu, ötekiler önemsiz, küçük memurlar olmalıydı-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

3T3

lar. Biri kara çantasıyla herhalde tahsildardı, öteki de... Doktor diyecekti ama, hayır, doktorluk kılık yoktu adamda. Hem ne diye doktor olsundu? Doktor olsa, Belediye'nin sağlık ekibi diyebilirdi ama, sağlık, fen işleri ekipleri gelmiş, herşeyleri görmüşlerdi. Kalıyordu polis. Polisten miydiler a-caba? Polisten olsalar... yok canım, polis böyle gelmezdi.. Hooş, polisin nasıl geleceğini de Allah bilirdi ya... Baskına gelenler daha çok gece yarısı, yahut da sabaha karşı gelirler, baskın verirlerdi. Hayır, hayır, bu otelde hsnüz böyle bir şey olmamıştı. O, bunun daniskalarını, çalıştığı çeşitli otellerin idare müdürlüklerinden biliyordu.

Uzun boylu, kocaman elli, kocaman ayaklı a-dam "Deve"ye benziyordu. Sarı ayakkapları zııt zııt zııt eden rölöve şapkalı, çantalı "Âmir"e yol gösterirken :

— Buyurun bsyefendi, diyordu.

"Beyefendi" ağır adımlarla otel kapısına geldi, durakladı. İçeri girdi. Kapı yanında elleri kavuşuk bekleyen saygılı adama bakmadı bile. Bu, emekli hâkimin tecrübeli damadı üzerinde korku yaratmıştı.

"Heyet" otele girmiş, otelin incecik kırmızı kum yolunda daha içerlere ağır ağır ilerliyorlardı. Süreyya en arkadaydı. Kimlikleri üzerine hiçbir fikri olmadığı için, yüreği çarpıyorsa da, kadınlarla zamparaların şimdiye kadar arka kapıdan aşırılmış olacaklarını sandığı için de ferahlık duyuyordu. İster Belediye, ister Polis, isterse de hiç hesapta olmayan herhangi bir "Teftiş" Kurulu üyeleri olsunlardı. Po-

374

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

lis defteri düzenliydi; sağlık kurallarmayaa dehşetli bir titizlikle riayet ediyorlardı. Ondan ötesine gelince..

Deve, alt katın tuvaletlerinden birinin kapısını itti:

— Bakın!

"Beyefendi" şöyle bir baktı sonra:

— Hafif koku var! dedi.

Deven hemen hû çekti:

— Haklısınız beyefendi, var! ötekilere de bakalım mı ?

Kudret Yanardağ iri gözlerinin küçümseyen bakışlarıyla Süreyya'ya şöyle bir baktı:

— öteki helaların hepsi de böyle mi ? Ellerini önünde ovalayıp duran Süreyya:

— Hayır beyefendi, dedi. Üst kattakiler alafrangadır!

— Bunlar neden alaturka?

— Efendim bunlar müstahdeminin olduğu için..

— Yaa. demek müstahdemin insan değil? Kocaman tef terli adama döndü:

— Not al! Sonra parladı:

— Necisin sen bu otelde?

— İdare müdür yardımcısıyım efendim,

— Tahsilin?

— Orta beyefendi.

— O halde, mikrop denilen şeyi bilirsin?

— Biliyorum beyefendimiz..

— Sâri hastalıkların mikroplardan geçtiğini, mikroplarınsa otelin asıl müşterileriyle müstahde-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

375

min diye bir ayırım yapmıyacaklarını da bilmen lâzım!

— Hak-kı âliniz var ama beyefendi.. Kocaman eli havaya kalktı:

— Sözümü bitilmedim daha!

— Özür dilerim efendim..

— Mikroplar hem müşteri, müstahdemin diye bir ayırım yapmazlar, hem de...

Sözünün ardını unutuvermişti. Aklında annesi, kavga, mahallelinin kahkahaları..

Sözünün ardını unutunca çokluk yaptığı gibi: — Efendim? dedi.

— Hak-kı âliniz var beyefendi..

— Onun için.. Kocaman def terliye döndü:

— Not aldınız değil mi? Kocaman defterli:

— Aldım beyefendi..

— Pekâlâ... Üst kata çıkalım!...

Süreyya önden koştu. Ardında Deve. Deve:

— Dur dur, dedi. Acele etme!

Süreyya bozularak durdu. "Herifler" sağlık ekibi mi, polisten miydiler?

Kudret Yanardağ zut zıttı zıttı'larla enden merdivene yürüdü. Yarım adım sol gerisinde Deve, De-ve'nin ardında kocaman defterli, onun ardında kara çantalı, daha arkada ufacak ufacak yeşil gözleri cin gibi parlayan bir kravatlı. Süreyya bu adamla anlaşabileceğini kestirdiği için, yanına sokuldu, konuşma kapısı aradı:

876

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

~ Abiciğim, affedersiniz.. Ne heyeti bu

ba?

Ufacak ufacak yeşil gözlü adam öyle bir baktı ki, Süreyya tekme yemiş köpek gibi geriledi. Ulan ne tuhaf heyetti bu bs! Bunca yıllık otelciliğinden gelen denemelerle biliyordu ki, ne heyeti olursa olsun, müessese sahibiyle anlaşma yoluna giderdi, gidebilirdi; gitmese bile kimliğini belirtirdi. Bir şey değil, yukarıda bacanağıyla tavla oynamakta olan kaymbabası emekli hâkim'e durumu anlatsa... Olmazdı ki! Emekliye ayrılması hiçbir şey değiştirmemişti. Herif kendiin hâlâ hâkim saydığı için, cart carta

bağlıyacak, hele emekli vali bacanağı da işe tıpkı tıpkısına emekli hâkim kaymbabası gibi, kendini hâlâ vali sayarak karıştı mı, bir çuval inciri barbat edecekti.
En iyisi, işi oluruna bırakıp, şişi de, kebabı da yakmamaktı!

Arkalarından seğırtti.

"Heyet" ikinci kata çıkmıştı.

Deve önden koştu. Sanki otelin köşesini, bucağını, gerdisini çıktısını biliyormuş gibi, tuvaletlerden birinin kapısını rastgele açtı:

— İşte beyefendi.. Buyurun!

"Beyefendi", zııt zııt zııt, geldi, kapıda durdu. Duvarları, zemini beyaz fayans tuvalete baktı. Gerçekten de modern tuvalet tekniğine uygundu. En kügük bir eksiklik bulamazdı istese bile. Kafasında şimşek çakarak:

— Bana otelinizin tarifesini getirin dedi. Süreyya hiçbir şey anlamadıysa da:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

877

— Emredersiniz beyefendi, diye kogtu. Deve sesini alçaltarak:

— Ulan çuvaladm, dedi. Neyin tarifesini istedin adamdan?

— Ne bileyim ban?

— Bugün tam dalgınlığın üzerinde. Ne oluyor sana?

İçini derin derin çekti:

— Anam, anam ağır hasta..

Kafasından anacığı geçti gene: Ağır hastaydı gerçekten de. Anacığı, herşeyi. Bu dünyaya onu bağlayan tek insan! Gözlerini yumuverirse, Kudret Yanardağ için, yaşamanın hiçbir anlamı kalmazdı. Hele karısıyla Ifakat'in takışması da tüy dikmişti.

Süreyya, zııt zııt zııt adamın, "— Bana otelinizin tarifesini getir!" emri karşısında o an "Hangi tarifeyi?" diye sormamanın verdiği acz içindeydi. Öyle ya! Otelin ne tarifesi? Yatak ücreti mi? Yoksa lokanta kısmının yemek fiyatları tarifesi, yani liste mi?

Üst kattaki terasa koştu. Kayınbabasıyla emekli vali bacanak tavla partisini kızıştırmışlardı:

— Kesme zarımı!

— Keserim bacanak, bu kadar zar gelmesi..

— Vallahi bırakırım!

— Partiler sende kalır!

Süreyya elini tavlının ortasına koydu: — Bırakın şunu da gelenlere bakın biraz! Emekli vali içerledi:

378

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Oğlum lâubaliliği sevmem!

Süreyya da bu "vali eskisi"ne ilk gündenbsri İçerleyip duruyordu. Kaymbabasının bacanağıysa ne olmuştu yani? Süreyya olmasa, kayınbabası, herifi ailesi ile birlikte otelin bir dairesinde alıkoyacaktı.

— Bay amca dedi, Birileri geldi, benden otelin tarifesini istediler!

Ne kayınbaba hâkim, ns de kayınbabanm bacanağı emekli vali, "otelin tarifesi"nden hiçbir çey anlamamışlardı.

Hâkim emeklisi:

— Otelin ne tarifesi ? dedi. Emekli vali, bir parça da öfkeyle:

— Öyle ya, ne tarifesi? Süreyya kınla döküle:

— Orasını ben de anlayamadım, dedi.

— Git sor, öğren, gel oğlum! Emekli vali içini çekti:

— Bu mu tecrübeli otel işletmecisi, bacanak? Süreyya kızdıysa da renk vermedi:

— Bir zahmet siz kalkıp baksanız..

Emekli vali hem Süreyya'nın şefi, hem de haftalardır otele yanlamış olmanın verdiği rahatsızlıktan kurtulmak için, ondan beklenmeyen bir çeviklikle yerinden fırladı. Hâkim emeklisi, bacanağına:

— Bir dakika, dedi.

önden yürüdü. Ardında Süreyya, alt kata indiler. Emekli vali, bütün emekliliğine karşılık kendini gens de vali saymaktan gelen bir alışkanlıkla, kolalı yakasıyla kravatını hiç lüzum yokken düzel-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

379

tip, gene hiç lüzum yokken öksürdükten sonra, bir adım sol gerisindeki Süreyya'ya bakmadan sordu:

— Neredeler?

— Aşağıdalar efendim..

"Efendim" sözü emekli valinin gururunu okşa-mış, yeni bir güç vermişti. İşte böyle zamanlarda belli olacaktı hizmeti. Emekli hâkim bacanak an-lasmdı tecrübeli idare müdürü damadının en gerekli bir yerde işe yaramayacağını!

Bir kat daha indiler ve vali emeklisi uzaktan gözüne çarpan 'Müfettişler müfettişi'yle durakladı. Vay anasını, o muydu bu? Şu, hani en son valiliği zamanında şehri allak bullak eden sahtekâr? Hani savcılıkta tamamlanmış evrakı bekleyen adam ha?

Bir anlık duraklamada hatırladı ki, "Müfettişler müfettişi" onu tanııyordu. O gün vali mua-viniyle konuşmuşlar, valinin rahatsızlandığı için yarım saat önce evine gittiğini kendisine bildirmişti. Yani vali emeklisi onu tanıyordu da, o, vali emeklisini tanııyordu.

Vali emeklisi kendini toparlayarak yaklaştı:

"Müfettişler müfettişi" ona şüpheyile bakıyordu!

Vali ne yapmalıydı da ürkütmemeliydi adamı?

Yanına iyice yaklaştı, ellerini ovalıyarak:

— Hoş geldiniz beyefendi, dedi.

Başta Kudret Yanardağ, hiçbir durumu olağanüstü bulmadılar.

— Hoş bulduk, demedi Kudret Yanardağ. Doğrudan doğruya sordu:

380

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Otelinizde kadın da bulunduruyor musunuz ?

— Hayır, kafiye.

— Bize yapılan ihbar, bulundurduğunuz merkezinde!

Süreyya'nın aklı gitmişti, ama, emekli valinin kafasında da şimşek çakmıştı. Süreyya'ya döndü:

— Beyefendileri neden lokanta kısmına buyur etmedin?

Süreyya, hayretler içinde şaşaladı. Bu, kaym-babasının nekes bacanağı mıydı? Şimdiye kadar gerek belediye, gerekse polis, ya da başka yerlerden çeşitli görevliler gelmiş, hiçbirine böylesine bonkör davranmamıştı da, bunlara neden, niçin?

Gene de:

— Buyurun beyefendi, dedi.

Kudret Yanardağ önden zııt zııt zııt yürüdü. Yarım adım solunda Deve, Deve'nin hemen arka-Binda İdris, İdris'in yanında kocaman defterli, kocaman defterimin yanında da ufacak ufacak yegil gözlü.

Deve yolda:

— Nasıl? dedi. Yalan mıymışım? Kudret Yanardağ kızdı:

— Srası değil şimdi! Deve'nin çenesi durmuyordu ki:

— Bi binlikten aşağı kurtarmaz ha!

— Ulan kessene be!

Lokanta kısmına geçtiler. Kavuniçi, mavi dilimli deniz şemsiyelerinin altlarındaki masalarda çiftler, daha çok bira içerek, konuşuyorlardı.

Deve:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

381

— Tâ kargıdaki masaya geçelim, pazarlık daha iyi kızışabilir orda!

Kudret Yanardağ gens bir:

— Kes! dedi.

Çünkü dalgasına taş atıyordu boyuna. Anlamıştı otel sahiplerinin korktuğunu. Korkan her müessese sahibinin mutlaka kanuna aykırı bir yanı vardı, ya da olmalıydı. Elbette temiz bir binlik kaldıracaktı. Boğaz'm pırlantası bu otel. Daha fazla da kaldırabilirdi belki, ama, falsoları neredeydi acaba? İşte bütün mesele bunu yakalamaktaydı!

Tâ uçtaki masaya geçtiler.

Süreyya:

— Ne emir buyuruyorsunuz efendim? dedi. Deve:

— Büyük bir Kulüp getir herşeyden önce! Kudret Yanardağ:

— Bol miktarda buz. Sonra.. Istakoz var mı?

— Emredersiniz bseyfendiciğim!

Kocaman defterli defterini yanındaki iskemleye bırakmıştı:

— Tarama, dedi. Kara çantalı:

— Havyar!

Garsonlardan herhangi biri değil, siyah ceketiy-Ie şef garson not ediyordu istenenleri. Süreyya:

- Başka efendimiz? İdris en son karıştı lâfa:
— Neyi uygun görüyorsanız getirin, dedi. Süreyya ve şef garson çekildikten sonra, Deve:

£82

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

- Bana bak Palavracı, dedi Kudret Yanardağ'a. Pazarlığı bana bırak!

İdris:

- Hayır bana, dedi.
— İyi ama, ssn ufakçım kardeşim. Burada beş kişiyiz. En azından birer yüzlük geçmeli elimize, yiyip içtikten sonra!
— Yüzlük az, dedi Kudret Yanardağ.
— En azından dedim.
— Yiyip içtikten sonra ikişer yüzlük nasıl, ikişer yüzlük?
— Eh, fena sayılmaz!

İstenen büyük Kulüp rakısı geldi. Buzdolabında terlemişti üşümekten. İstakoz, karides, havyar, ançuez, iri siyah zeytinlerle işli domates salatası, pilâki, balca buz, şişe şişe maden suları..

Süreyya:

- Başka bîr emriniz bayefendieğim ? Kudret Yanardağ çalımla:
— Olursa sesleniriz, dedi.

Süreyya elini belli etmediği bir sevinçle emekli valinin yanına gitti. Adam telefonda birtakım numaraları çevirdikten sonra:

- Alooo, dedi. Kimsiniz efendim?

Biraz kekeledi, sonra üstün saygılarını sunmak için hazırlanarak:

- Bendeniz Ç. vali emeklisi beyef endiciğim. Hani gu tekemmül etmiş bir evrak vardı.. Hatırladınız mı? Evet beyefendi, burada, Boğaz'da, bsnim bacanağın otelindeler. Öyle yaptık bsyefendiciğim, o-telin lokanta kısmındalar şimdi. Evet evet, merak

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

383

buyurmayın efendim. Elbette efendim. Yalnız biraz çabuk. Hayhay beyef endiciğim!

Kulaklığı yerine koydu:

Bir şeyler sezen Süreyya:

- Ne oluyor yahu? dedi.

Emekli vali, bu "Ne oluyor yahu?" ya da müthiş içerliyerek, sanki bu lâubaliliğin öcünü almak istercesine:

- Bir şey yok, dedi.
— Kime telefon ettiniz?
— Az sonra öğrenirsin!

XXII.

Süreyya iyice öfkeli, terasa, kaynatası emekli hâkimin yanına gitti. Emekli hâkim, elinde zarlar, bacanağının dönmesini bekliyordu. Hep böyle yapardı, bacanak, mars olmak üzereyken... Mutlaka bir bahane bulur, sıvışır, emekli hâkime mars yapmanın zevkini tattırmak istemezdi.

Süreyya hep o sinirli haliyle bir iskemle çekti:

- Yahu çok tuhaf adam bu senin bacanak be beybaba!

Emekli hâkim mars olacakken gene bir punduna getirip kaçan bacanağı için aynı şeyi düşündüğünden:

- Çok, dedi.
— Herifleri hiç sebep yokken içkiye davet ettirdi. Ne mecburiyetimiz var? Şerefsizim hesap en

384 MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ ;

azından var yüz elli, iki yüz lira! Emekli hâkimin gözleri büyüdü:

- Yüz elli, iki yüz?

— Tabîî ya!

Sonra ekledi:

- Ne mecburiyetimiz var? Hiç kimseye haraç vermek zorunda değiliz. Şayet resmî görevlilerse, gerekiyorsa, varsa bir falsomuz, tutsunlar tutanaklarını !

Emekli vali telâşla geldi. Bacanağına:

- Çabuk on tane yüz liralık, dedi. Süreyya bir şeyler sezer gibi olmuştu. Emekli hâkim de:
— Ne olacak?

— Siz dediğimi yapın, vaktimiz yok. Paraların numaralarını tesbit edelim, sonra da Süreyya bunların vermenin yolunu bulsun!

Süreyya anlamıştı igi ama, çok tehlikeliydi. Görevlilere oyun oynamaya, hela onları faka bastırmaya gelmezdi. Ne yapıyordu bu adam? Otelin adı bir sefer kötüye çıktı mı, bir daha en önemsiz işinde bile gözleri dört açarlar, kahveni bile içmedikten başka, sık sık teftiş, müşteriye rahatsız ederlerdi ki, bu da bir sefer yayıldı mı, artık müşteriden elini yıka!

— Bana kalırsa boşverin bu dalgaya! dedi. Emekli vali kızıdı:

— Neden o?

— Otelimizin adı çıkar, Bonra her Allahm günü baskın, kontrol, su bu. Bu da mügterinin işine

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

385

hiç gelmez. Koca İstanbul'da, koca Boğaz'da başka otel yok değil ya!

Emekli valinin kulağına söz girmiyordu:

— Bu otelin idare müdürü ben miyim?

— Orası öyle..

Bu "orası öyle"ye kızdıysa da, kendini tuttu:

— Öyleyse dediğimi yap!

Süreyya istemiye istemiye gitti, otel kasasından on tane yüz liralık alıp geldi. Paraların numaraları tesbit edildi, imzalandı, Süreyya'ya teslim edildi. Süreyya istemiye istemiye lokanta bölümüne geçti.

Beş kişi yiyor, içiyorlardı.

Deve, Süreyya'yı uzaktan görünce:

— Geliyor, dedi. Hep baktılar.

— Deminki koca göbekli kimdi? diye sordu Kudret Yanardağ.

— Otel idare müdürüyüm dedi ya!

— Bu?

— Bu da yardımcısı olmalı.. Süreyya yanlarına sokulmuştu:

— Başka bir emriniz var mı? Deve:

— Deminki beybaba idare müdürü mü? diye sordu.

— Evet, dedi Süreyya,

— Siz?

F. 25

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Ben yarâmcunynn efendim. Bir dakika rica edebilir miyim?

Deve kalktı, yanına gitti Süreyya'nın. Bir şeyler sezmişti. Sezerdi be. Bu işlerde yeni miydi? En azından on beş yıldır geziyordu bu yollarda. Demek tam da üstüne basmışlardı? Herhalde, ona anlattıkları gibi, bal gibi randevuculuk yapıyorlardı.

Ayrı bir masaya geçtiler.

Süreyya'nın lâfı uzatıp, döndürüp dolaştırmasına lüzum kalmadı. Deve hemen senli benli oluverdi:

— Çakıyorum otelinizi aslanım... burada dönen fırıldaklardan haberim var. Fakat sen, deminki gebeşe benzemiyorsun, hoşuma gittin. Seninle anlaşsaks bundan sonra rahat edersin!

— Tamam, dedi Süreyya.

— Aksi halde başımız ağrır!

— Biliyorum beyim. Söyledim ama, herif bu işlerin adamı değil ki. Emekli validen otel idare müdürü olur mu? Güya iş yapacak. Sizinle bin liraya mı anlaştı?

— İki bin dedik, o illâki bin üzerinde durdu.,

— Bence bu da yanlış. Böyle müesseselerin sahipleri paradan kaçmıyacaklar. Fakat benim bildiğim, sizlere kata-küllü olmaz!

Deve şüpheyle sordu:

— Ne kata-kullisi? Süreyya sır verircesine:

— Benden duymuş olmayın, yüzüklerin numaralarını tesbit etti aklınca!

— Yaa! dedi Deve. Ver sen onları bana. O çitsin derdini Marko Paşa'ya anlatsın..

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

S8İ

On tane yüzlüğü aldı, pantolon cebine indirdi, kalktı:

— Gel, makbuzları al!

Arkadaşları masada merakla bekliyorlardı. Ko-oaman def terliye:

— Beşer yüz liralık iki makbuz kes, dedi Sinirli görünüyordu.

Kocaman defterli, önce ESNAFIN SESİ gazetesine otelce verilen bir yıllık reklâm bedeli olarak beş yüz liralık bir makbuz kesti. Sonra da İŞ VE İŞÇİ HABERLERİ gazetesine bir yıllık reklâm bedeli olarak ikinci bir beş yüzlük makbuz.

— İmzala şurasını aslanım!

Süreyya imzaladı. Bu suretle, alınan bin lira, iki ayrı gazetede otelin iki ayrı ilânı için birer yıllık reklâm ücreti olmuş oluyordu:

— Yırt makbuzları ver beye., haah, tamam! Süreyya, elinde makbuzlar, dikiliyordu. Deve rakısını aldı, kaldırdı:

— Sen çok hoşuma gittin. Şerefe:

— Afiyet olsun beyefendi.

— O gebeşe söyle, paraların numaralarını noterden tasdik ettirsin. Oldu mu?

Süreyya makbuzları götürdü otel kasasına soktu.

Az sonra gelen görevliler, baskını yapıp numaraları önceden tesbit edilmiş paraları Deve'nin pan-talon cebinde buldularsa da hiçbir şey lâzım gelmedi. Çünkü bu paralar, otelin birer yıllık reklâm bedeli olarak iki ayrı gazeteye verilmişti. Makbuzlar vardı, makbuzların altları da otel idare müdürü yar-

388

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

dımcısı tarafından imzalanmıştı. Yalnız Kudret Yanardağ..

— Kudret Yanardağ hanginizsiniz? .!; "Müfettişler müfettişi":

— Ben, dedi.

— O halde lütfen buyurun..

Bembeyaz bir İstakoz parçasını çataıyla ağzına atarken:

— Sebep? Görevli:

— Gittiğiniz yerde öğrenirsiniz! Masadan öfkeyle fırladı:

— Siz kimsiniz, ne hak ve salâhiyetle beni.. Görevli kimliğini çıkarıp gösterdikten sonra:

— Patırdıya bogverin lütfen, dedi. Buyurun!

Bir anda bütün palavrası tuzla buz olmuş Kudret Yanardağ, ağzını peçetesiyle düşünceli düşünceli silerken, aklında da, hayli uzaklarda kalmış, gölgelenmiş birtakım resimler canlanıyordu: Küçük şaraphane, altmış yedi buçuk, sonra arabacı Kel Mistik, lokanta, derken uzun boylu zayıf otelci, nikâhlı karısı, nikâhlı karısının altınları...

Yoksa Semâ mı bir şikâyetle bulunmuştu?

İçini çekti.

Arkadaşlarının yüzlerine hazin hazin baktı. Deve gülmüyordu. İdris düşünceli, ötekiler şaşkın. Demek ortada sırf kendisini ilgilendiren, yalnız o-nunla ilgili bir suç vardı? Bu gidiş sakın tevkifhaneye olmasmdı? Peki ama... annesi? Anneciği? Kastaydı, yatıyordu. İğnelerinin vurulması lâzımdı. Onu hjeri atarlarsa, iğnelerini kim vurdururdu? Şehvar

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

389

mı? Kaabil değil, düşünmezdi bile. Sonra kadının yanında kim kalıyordu? Ah, şimdi, şu anda anacığının yanında olsa, damarları mor mor fırlak, kuru elini avuçları arasına alsın...

Damarları mor mor fırlak kuru el, o anda yatmakta olduğu sedirdeki yatağından aşağı sarkmıştı. Bu el onun mu? Bu eli oğlu avuçları arasına alıp okşar mıydı? Hiç hatırlamıyor. Böyle bir şeyin olup olmadığını bile. Hem onun bir oğlu var mıydı? Adı Kudret mi? Yanardağ mı soyadı? Tuhaf şey. Böyle birini hatırlamıyor ki. Yalnız oğlunu de-ğel, gelinini, torunlarını da. Şu anda İstanbul'da mı? İstanbul'un hayli ünlü bir semtinin bilmem ne adındaki apartmanının, üçüncü katında mı oturuyorlar? Bir zamanlar tuzcudamı çalışırdı? Aydan aya oğlu ona elli lira verirdi usullacık da, o da bu parayı gelinine mi verirdi? Hiç, hiç hatırlamıyor. Peki birkaç saat önce geliniyle saçsaça başbaşa kavga edip karakolluk olan alt kattaki İfakat Dürda-ne hanım ya? Onu da hatırlamıyor. Hiç tanımadı ki. Kim o?

Karanlık sulara ağır ağır batmakta olan yan aydınlık bir gemi sanki. Yalnız, kocası. Düş'lerin-deki gibi net değilse de, gene de titrek bir gölge. El ediyor, "— Gel!" diyor. "... çok yalnızım, üşüyorum, donuyorum. Gel beni ısıt karıcığını!"

Gidecek gidecek., ondan başka kimi var? Elbette gidecek. Arada zil-zuma içip içip kalbini kırsa da, kocası. Gidecek elbette. Nasü gitmez? Kızır sonra, bağırır çağırır. Bir zamanlar bir Rum ka-

390

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

nsıyla kaçıp Atina'lara gitmesi de önemli değil. Erkeğin elinin kınası. Kocasının uzanan eline uzatıyor elini. Eller tutuşuyor. Çekiliyor elinden. Kocasına doğru sarsıntısız, yağ gibi, gri bir kayışla bir bakıma çok hızlı, bir bakımaysa çok yavaş gidiyor. Ama gidiyor...

— Ayy.. anne, kulakları sapsarı! İçerlerden Şehvar'm hırçın karşılığı:

— Gebersin!

Duyuyor. Duyuyor duymasına, anlamıyor. "— Ayy.. anne, kulakları sapsarı!" diyen kim? "— Gebersin!" karşılığını veren? Biri torunu, öteki gelini mi? Oğlu, yavrusu, paşa soyundan gelme Kudret'çiğine özene bazene aldığı gelini mi? Az önce karakolluk olduğu kadınla kanlı kinli mi şimdi? Kayıyor, hep kayıyor kocasına doğru!

Alev'se gözlerini dikmiş haminnesine bakıyordu. Gün gelecek o da mı böyle bir haminne olacaktı? Onun kulakları da mı böyle sararacak? Elinin damarları böylesine mor mor mu fırlayacaktı? Fakat hayır hayır, o hiçbir zaman böyle olmayacak. Neden olsun canım? Olmak istemiyor, zorla mı?

Alnına düşen saçını başının bir hareketiyle arkaya attı. Sonra geniş, ağır, rahat soluk alıp vermeleri içindeki haminnesini bırakıp, seslendi:

— Anne!

Yatak odasında gene Seinâ'nın firketeleri, saç tokası, bsz parçalarıyla basbaga annesinin kargılığı:

— Ne var?

— Gidiyorum,

"— Nereye?", ya da, "— Cehennem beri ses

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

391

daha öte!" falan demesini bekledi, demedi. Dese ne olacaktı, demese ne? Kat kapısından fırladı. Merdiveni koşarak inerken, İfakat hanımın aralık kapısından içeri gözü kaydı. Kadın yoktu görünürlerde. Yoktu ama, amma da çamurdu ha!

"— Komser bey, komser bey.. Ben bugüne bugün seyyibe bir kadını. Arkamdan koşan erkeklere canım isterse yüz de veririm astar da. Hiç kimse keyfimin kâhyası değil! Zaten bunlar karmakarışık bir aile. Şu kız, şu Alev, bir karış bacağına bakmadan geçmiş karşıma, "İfakat hanım teyze, işittiklerim doğru mu?" "Aşkımsınız!" "Aşkım, değilim, ona ne? Kız başıyfe. ona mı kaldı benim gibi bir kadının aşıklığını kurcalamak? Ben de insanım komser bey oğlum, benim de hissim, nefsanî-yetim var. Hani söylemesi ayıp, kendimi genç kızlara değişmem. Böyle olmasaydı Kudret bey... Canım efendim, Şehvar adam olaydı da kocasını komşulara muhtaç etmiyeydi, doğru mu eğri mi Allahaş-kına? Hem efendim adamcağız yalnız karısından değil, çocuklarından da dertli. Bana birlikte kaçmak teklif etti ayol, kaçmak! Şehrin kıyısında bir ev yaptıralım İfakat'çığım dedi. Kaçalım seninle. Kurtar beni şunlardan!"

"— Oooost köpeek! Altmışın üstündesin altmışın üstünde. Bense daha kırkımı yeni bitirdim kokmuuug!"

"— Hah hah haay... görenler Allah için söylesinler kimin kokmug olduğunu. Altmışımın, üstündeyim ama ,senin gibi kırkımda suyu çekilmiş çarığa dönmedim!"

392

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

"— Suyu çekilmiş çank sensin!"

"— Ben daha geng kız gibiyim genç kız. Senin gibi kazık kazık oğlanlar, kızlar yetiştirmedim. Ben hiç doğurmadım ne haber?"

"— Onun için evine hırsız dümeniyle... açtırma bonim ağzımı!"

"— Canım sağ olsun. Elin kancıklarına tutulmuyorum ya! Tutulmugsam kapılardan sığmaz, karısı tarafından ihmal edilmiş erkek güzeli bir beyefendiye tutulmuşum. O da bana tutulmuş. Ayıp mı ?

"— İnsan ol da aradan çekil, kumrular gibi sevişelim!"

"— Yırtık kanıü!"

"— Ne var kuru bamyaaa???"

Alev gene başının o her zamanki hareketiyle saçını arkaya atarak bakkal Akif'ten içeri giriverdi:

— Merhaba Eddi Konstantin! Bakkal yalnızdı:

— Vay Marilin, ne haber?

— Çiklet ver bana, çiklet!

— Ne oldu kocakarıların meselesi?

— Komser barıştırmış, dâvalarından vazgeçtiler. Hadi be, çiklet istedim ya!

— Bir cikletlik konuştuk mu kız?

— Ee... hadi!

Bakkal camekândan aldığı Amerikan çikletini hemen vermedi:

— Demek barıştılar?

— Semte de rezil oldular ama!

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

393

- Niye?
- Kendine müfettiş süsü vennîs
- Vermisse yutmayaydınız!
- Sen yutmadın mı?

396

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Yuttum, helâl olsun. Siz de yuttunuz, şimdi kusmağa çalışıyorsunuz. Marifet, hiç yutmamak-ta, hemen inanmamaktaydı. Her önünüze çıkana ina-nıverirseniz böyle olur işte!

Bir başkası:

— Amaaan... dedi, inansak da, inanmasak da ne değişiyor? Bu dünya bir dolap dünyası. Dolabım döndür de nasıl döndürürsen döndür!

Hepsinin kafasında o, o geceki gelişi: Gecenin dokuz buçuğu muydu ne?.. İçeriye zııt zııt zııt girmişti. Sarhoşlar, aşırı sarhoşlar, hattâ zom'lar toparlanmış, kendilerine gelmişlerdi: Vay anasını, kimdi bu? Vali mi? Milletvekili mi? Yoksa Parti Başkanı, ya da Bakan mı? Kahverengi şapkası, siyah çizgili kahverengi kostümü, kolalı yakasına iri-cs bağlı, siyah siyah damarlı kırmızı kravatı...

Komparfcmada gene böyle oturuyordu. Siyah çizgili kahverengi elbisesinin yakalan epeyce yağlanmış, kolalı yakası kirlenmiş, sakalı uzamıştı. Ne olursa olsun gene de belliydi, gene "Büyük adarn" etkisi yapıyor. "Suçlu"luğuna inandıramıyordu kimseyi.

Tüfekli iki candannadan EDİdakine göre, "— Besbelliydi ki, iftiraya uğramıştı. Bu kalıp, bu kıyafet,, kimbilir hangi mekteplerde, ne türlü dersler okumuştı? Bileklerindeki kelepçeyi çözseler, ns iâsimgelirdi ?"

Sağdaki candarmanın kaim kasları öfkeyle ça-

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

397

tılmıgtı: "— Görüyordu herifin bey, beyefendi olduğunu, iftiraya da uğramış olabilirdi ama, kelepçesini çözmeğe gelince... Komutan sıkı sıkı tenbih etmişti, dikkat edin kaçır, demişti. Kaçmasa bile. bir âmirin sıkı tenbihi..."

"— Canım âmir tâ İstanbul'da kaldı, ne haberi olacak?"

"— Olmasın. Emir emirdir!"

Kudret Yanardağ'sa candarmalara değil, vagon penceresinden zifir karanlığı içindeki geceye bakıyordu. Herkes bir yana, annesi duymuş muydu bu rezaleti acaba? Hasta kadının şekeri, tansiyonu yükselir, ağırlaşabilirdi. Allah vere de duyurmasalar-dı. Sonra, iğnesi... Şehvar, oğlanlar, kız... akleder-ler miydi acaba? Yanında kalırlar mıydı? Şimdi yanında olsa, mor damarları fırlak elini avuçları arasına alsa, okgasaydı. Fakat tuhaftı Boğaz'daki otele yalnız onu tevkif edişleri... anlıyordu, demek bombası patlamıştı o sönük, o caddeleri hayvan pislikleri içindeki şehirde yaptığı "Teftiş" ve "Tahsilatın. Kim? Nasıl haber vermişti? Tevkif edilip, suçlu işlediği yere yollanmasından anlaşılıyordu ki, hakkındaki deliller kuvvetliydi demek?

Başını vagon penceresinin kenar tahtasına dayadı .

Athndaki raylarda tık-tık-tık'lar...

Gece derinleşerek uzayıp gidiyordu.

Tam uykuya geçecekken soldaki candarma:

— Bey, dedi. Beyefendi!..

İsteksizlikle döndü, baktı:

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

— Soyla evlât, ne var?

— Uzat bileklerini de kelepçeni çözeyim! Müthiş bir yıkıntı içindeydi. Ne çıkardı kelepçesinin çözülmesinden?

— Sağ ol evlât. Çözüp de ne olacak?

— Neden be bey amca?

— Anan var mı anan?

İki candarmanın da anaları vardı.

— Var, dedi soldaki

— Hasta mı?

— Değil şükür...

— Anan hasta olsa, bugünlük yarınlık. Koyup yola çıksan, yahut da çıkarsalar. Ne yaparsın?

İki candarma bakiştılar. Köydeki analarını hatırlamışlardı.

Sağdaki candarma ilgiyle sordu:

— Senin anan hasta mı bey?

e-kitaplar, "Engelli-engelsiz elele"düşüncesiyle, hiçbir ticari amaç gözetilmeksizin, tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak, engelli-engelsiz Yardımsever arkadaşlarımızın yoğun emeği sayesinde, görme engelli kitap sevenlerin istifadesine sunulmaktadır. Bu e-kitaplar hiçbir şekilde ticari amaçla veya kanuna aykırı olarak kullanılamaz, kullandırılmaz.

Aksi kullanımdan doğabilecek tümyasalsorumluluklar kullanana aittir. Sitemizin amacı asla eser sahiplerine zarar vermek değildir.

www.kitapsevenler.com

web sitesinin amacı görme engellilerin kitap okuma hak ve özgürlüğünü yüceltmek

ve kitap okuma alışkanlığını pekiştirmektir.

Ben de bir görme engelli olarak kitap okumayı seviyorum. Sevginin olduğu gibi, bilginin de paylaşıldıkça pekişeceğine inanıyorum. Tüm kitap dostlarına, görme engellilerin kitap okuyabilmeleri için gösterdikleri çabalardan ve

yaptıkları katkılardan ötürü teşekkür ediyorum.

Bilgi paylaşmakla çoğalır.

Yaşar MUTLU

İLGİLİ KANUN:

5846 Sayılı Kanun'un "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler" bölümünde yer alan "EK MADDE 11" : "ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa

hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail alfabeti ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi

bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz.

Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin

bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur."

bu e-kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir.

Kitap taramak gerçekten incelik ve beceri isteyen, zahmet verici bir iştir. Ne mutlu ki, bir görme engellinin, düzgün taranmış ve hazırlanmış bir e-kitabı okuyabilmesinden duyduğu sevinci paylaşabilmek

tüm zahmete değer. Sizler de bu mutluluğu paylaşabilmek için bir kitabınızı tarayıp,

kitapsevenler@gmail.com

Adresine göndermeyi ve bu isimsiz kahramanlara katılmayı düşünebilirsiniz.

Bu Kitaplar size gelene kadar verilen emeğe ve kanunlara saygı göstererek lütfen bu açıklamaları silmeyiniz.

Siz de bir görme engelliye, okuyabileceği formatlarda, bir kitap armağan ediniz...

Teşekkürler.

Ne Mutlu Bilgi için, Bilgece yaşayanlara.

Tarayan Yaşar Mutlu

www.kitapsevenler.com

www.yasarmutlu.com

yasarmutlu@yasarmutlu.com

yasarmutlu@kitapsevenler.com

kitapsevenler@gmail.com

Orhan Kemal _ Müfettişler Müfettişi